

€ 1839

THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

EDITED BY THE
REV. C. H. H. WRIGHT, B.A.

E 1839

✓
**THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,**

**WITH
A CRITICALLY REVISED TEXT,
VARIOUS READINGS,
AND GRAMMATICAL AND CRITICAL NOTES,**

BY

CHARLES HENRY HAMILTON WRIGHT, B.A.,
of Trinity College, Dublin,

**ASSISTANT CURATE OF MIDDLETON TYAS, YORKSHIRE; AUTHOR
OF "A GRAMMAR OF THE MODERN IRISH LANGUAGE."**

WILLIAMS AND NORGATE:
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON;
AND
20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.
1859.

PRINTED BY FR. NIES (CARL D. LORCK), LEIPZIG.

TO

WILLIAM WRIGHT ESQ.,

PROFESSOR OF ARABIC IN THE UNIVERSITY OF DUBLIN,

As a Token of Esteem

FOR HIS PROFOUND ACQUAINTANCE WITH THE SEMITIC LANGUAGES, AND
IN GRATEFUL ACKNOWLEDGMENT OF MANY KINDNESSES;

THIS WORK IS INSCRIBED,

BY

His Attached Friend and Pupil,

The Editor.

PREFACE.

IN the work now submitted to the public, which is an attempt to supply for a book of the Pentateuch what has long been done for many of the Greek and Latin classics, I have endeavoured to assist the student, who has just mastered the elements of Hebrew Grammar, in acquiring a better knowledge of that language, as well as to afford to the more advanced scholar such information on various points as he may desire.

The system of furnishing a student with a complete grammatical analysis of a book,—such as that of Bythner on the Psalms,* or of Oliphant, and more recently of Paul, on Genesis,—in order to enable him to translate before he has taken the preliminary step of mastering the grammar, is one of the very worst which can be adopted in either teaching or learning a language; for it burdens the memory without exercising the judgment, and renders the individual who has studied by means of such helps quite unable to proceed without them.

Firmly persuaded of the truth of this statement, I have not given in this work an analysis of grammatical forms; but, as I consider it perfectly hopeless for any one unacquainted with the etymology of a language to obtain an insight into its higher mysteries, I have taken it for granted, that those who will use this work are at least so far acquainted with the rudiments of Hebrew Grammar, as to be able to find out words in the Lexicon, with the help of the grammar, if not without it; and I have endeavoured to introduce them to the real difficulties of the language, namely those arising from the peculiarities of its syntax.

§ 1. GRAMMATICAL NOTES.

In pursuance of this plan, the grammatical portion of this commentary consists principally of copious references to the grammar on every peculiar idiom met with. References have also been made to the grammar on any rare forms, either of verbs, nouns, or suffixes, which may from time to time occur, and frequently also on peculiarities in orthography.

The grammar to which I have generally referred, is that of Gesenius, and the edition which I have used, that published by Messrs. Bagster & Son in 4to, 1852. Very little alteration, however, has taken place in the numbering of the sections in any of the editions, and the references can therefore be made to any edition without much difficulty. The Grammar of Gesenius is the only one which ought to

be placed in the hands of a student by a judicious teacher. The most useful compendiums with which I am acquainted, if one is obliged to study without a teacher, are those of J. R. Wolf and Dr. Tregelles, both published by Messrs. Bagster.

§ 2. CRITICAL NOTES.

THE renderings of various passages also form subjects for notes, and I have throughout called attention more especially to those passages in which our Authorised Version (indicated by the initials "A. V.") has misunderstood or misinterpreted the original.

In the notes properly critical, I have endeavoured to give the most important opinions of the commentators, but have frequently, when the matter was very doubtful, expressed none of my own.

The commentators whose works have been used throughout are the following: Maurer's *Comm. in Vet. Test.*; Rosenmüller's *Scholia*; the Translation of Genesis with notes by De Sola, Lindenthal and Raphall (Lond. Bagster, 1844), which I have cited under the name of the first editor De Sola; Barrett's *Synopsis of Criticisms*, from whence Geddes and Schumann have been quoted; Hengstenberg's *Christology*, and his *Dissert. on the Genuineness and Authenticity of the Pentateuch*; Hävernicks *Introduction to the Pent.*; Tuch, Delitzsch and Knobel's *Commentaries on Genesis*; Gesenius' *Thesaurus*, now completed by Rödiger; also his *Dissert. de*

Pent. Sam., his *Lexicon Manuale* (2nd. ed. Leipzig 1847), and the English translation by Dr. Tregelles; Lee's Hebrew and Chald. Lex.; Land's *Disput. de Carmine Jacobi* (Leyden 1858); and Kalisch's *Historical and Critical Commentary*. The last work was not published till I had completed my notes on the first twenty-five chapters, but these were afterwards compared with it.

§ 3. THEOLOGICAL AND CHRONOLOGICAL QUESTIONS.

AND here I must mention that I have carefully abstained from intermeddling in my commentary with theological and chronological questions. I have noted the variations in chronology as so many various readings, but have not in any case attempted to alter the text, or indeed to express any opinion on the subject. Had I entered into such questions, the work would have far exceeded the limits, which I had prescribed to myself, and I have accordingly preferred to leave the discussion of such points to other more competent scholars.

So also with respect to theological questions. In cases of disputed translation, where a grave point often turns on the meaning assigned to the passage, I have thought it right to mention the various opinions, but not to enter into any discussion about them. It must be borne in mind, that frequently translations, which are critically unobjectionable, are theologically objectionable. A passage frequently admits of two renderings, and a commentator will adopt the one or

the other, according to the peculiar doctrinal opinions which he himself may hold. For instance, many eminent commentators of the German school have embraced the view that there are myths tessellated here and there through the various books of the Bible, more especially in those of earlier date, and that some of these are of a conflicting nature; an opinion which, of course, very considerably affects their criticisms on many passages.

To such views I am decidedly opposed. Believing, as I do, the Bible to be a Divine revelation, written by men under the influence of inspiration, I cannot agree with the ideas of those, who hold that mythic narratives are to be found in that revelation. Yet I have considered it incumbent on an impartial critic fairly to state the various views taken of a passage, whether he may agree with them or not; and I anticipate no evil consequences from the pursuance of such a course.

These observations, I trust, are sufficient on this head. To enter into a refutation of the various opinions mentioned, however important that might be, would have completely altered the entire work, which is intended to be purely of a philological, and not of a theological nature. Most of the views referred to will be found ably discussed in detail in the works of Hengstenberg and Hävernick on the Pentateuch, although the work of the former especially requires to be read with caution.

§ 4. STATE OF THE HEBREW TEXT.

It seems to be an opinion very prevalent, in this country at least, that the Hebrew text is comparatively, if not absolutely free from all corruption. The care assumed to have been taken in the transcription of Mss., and the existence of the Masora, in which the very letters are carefully counted, are supposed to have acted in such a way as to preserve the text remarkably pure; and most scholars in this country do not seem to have dreamed of corruptions in the Masoretic text, except perhaps in those passages bearing on the controversy between the Jews and the Gentiles. Now it is not generally borne in mind, that the Masora itself is of comparatively modern date, when compared with the age of the works on which it was written; that not only does the system of vowel-points, though of the highest value, not go farther back than the sixth or seventh century after Christ, but that even the vowel letters themselves were not used at all in the earlier stages of the language, as may be clearly seen from extant Phœnician inscriptions (vid. Gesenii Monument. Phœn.); that at several periods in the history of the Hebrew nation, the Sacred Scriptures seem to have been almost utterly destroyed, the great body of the people having apostatised, or being in exile; and that, even when restored to their native land, the Jews did not for any lengthened period enjoy tranquillity. All these undeniable facts, even had we nothing else to go upon, would serve to render it highly probable, that the

Hebrew Scriptures would, when critically examined, be found to abound in faulty readings and numerous orthographical blunders.

But independently of such a presumption, the collations of Kennicott and De Rossi, even incomplete as they are, have plainly revealed the fact that, apart from the various readings to be gathered from the versions, a considerable variety of readings exists in the Masoretic Mss. themselves; and if the collations made by those scholars had been extended to the vowel-points, the number of variants would have been more than trebled.

Kennicott did not revise the text; he merely reprinted that of Van der Hooght, which he made the basis of his various readings, and which has ever since been considered as the *textus receptus* of the Hebrew Bible. The collations of De Rossi are much more valuable, but neither did he reprint the text, nor do more than prepare the way for its revision.

Yet what use has been made, after all, of these collations? The text of Van der Hooght is now more firmly established than ever, though it was made without the advantage of such collations as we possess; and although many scholars have, with praiseworthy diligence, applied themselves to the correction of the text of the Greek New Testament, and have achieved much in that direction, still little, if anything, has as yet been done for our present Hebrew text.

The only attempts at a revision of the Hebrew text worth noting are those of Hamilton and Davidson. The

work of the former, entitled *Codex Criticus Vet. Test.*, was published in London in 1821. It is now very scarce, and, though useful as a contribution towards the formation of a standard text, is in every way far inferior to the work of the latter scholar. Besides, the plan adopted of indicating the versions by letters of the alphabet, renders it not easily available for purposes of reference. The work of Dr. S. Davidson on the *Revision of the Hebrew Text of the Old Test.*, published by Messrs. Bagster, ought to be in the hands of all who pretend to any acquaintance with the Hebrew Scriptures. In the present work I have attempted to go somewhat farther than Dr. Davidson in the revision of the text, as far as the book of Genesis is concerned.

§ 5. VARIOUS READINGS OF MSS. AND OF THE SAMARITAN CODEX.

THE plan that has been adopted with regard to the various readings is as follows.

De Rossi's *Variae Lectiones Vet. Test.* vol. I, and the appendix in vol. IV, along with his *Scholia Critica in V. T. libb. seu Supplementa ad var. Sac. Text. lect.*, have been always directly cited, and every reading in them, which I consider of any importance, has been given under the text. Davidson's work, before alluded to, has been used as the basis of the various readings, although all his statements have been verified, whether with respect to the readings of Mss., by reference to the works of Kennicott and De Rossi, or to those of the Vss., by reference to the versions them-

selves. Kennicott's Hebrew Bible has only been occasionally used.

I have adopted Davidson's method of noting the readings of the Mss., which he states as follows, pref. p. XIII.

"The following abbreviations are employed:—

Cd. 1., a single Hebrew Ms. Cdd. 2, 3, or 4, two, three, or four Mss.

Cdd., more Mss. than one. Where the number of Mss. is small, probably not exceeding six or seven, it is often specified as Cdd. 5, Cdd. 8, &c., but this is not always the case. Generally speaking, *Cdd.* is applied to any number of Mss. under 40. When the number amounts to 40, and does not exceed 80, *Cdd. mult.* is used, i. e. *Codices multi*, or many Mss. When it is 80 and under 120, *Cdd. plurim.* is employed, i. e. very many Mss. And when the number reaches 120 or upwards, *Cdd. quamplurim.* is the mark, i. e. an exceeding great number of Mss."

"Cdd.", with a capital C, is also used to indicate Hebrew Mss., but "cdd.", following either "Sam." or "Onk.", denotes respectively manuscripts of the Samaritan text or of Onkelos; e. g. "Sam. cdd. 3." means three Mss. of the Sam. codex of the Pentateuch.

Besides the readings of the Hebrew Mss., a complete collation is here given of the readings of the codex of the Pentateuch written in the Samaritan character, commonly called the Samaritan Pentateuch. The text, which has been followed is generally that of Walton, as given in the London Polyglott, with occasional reference to the Paris Polyglott,

Kennicott's Hebrew Bible, and, though very seldom, to Dr. Blayney's Reprint in Hebrew letters. Kennicott's Hebrew Bible has also been referred to for the number of Mss. of the Sam. Pent. which adopt a peculiar reading, as it is the only work in which any collation of the readings of Sam. Mss. is given. Messrs. Bagster have published, in their edition of the Hebrew Bible, a very accurate collation of the entire readings of this interesting copy of the Pentateuch.

§ 6. VARIOUS READINGS FOUND IN THE VSS.; EDITIONS OF THE VSS. USED.

It is much more difficult to attempt a list of the readings which the translators, who wrote the ancient versions, had before them; and the difficulty is more particularly felt in the case of the LXX. Here we are peculiarly liable to error, as a free translation may often appear to indicate a various reading. I have attempted, as far as possible, to give a list of their readings, though frequently they are given in the commentary, and not in the footnotes under the text. Whenever the LXX. appear to have had substantially the same reading as the Sam., it has been noted that they agree with it, although, of course, it is not meant that the LXX. had actually the same dialectic forms of the words as are exhibited in the Sam.; e. g. ch. 41: 27, it is said: "Cdd. 3., Sam., LXX., Vulg., וְשִׁפְחוּ" (the Heb. text reads שִׁפְחוּ without the copula); by which it is not meant that the Hebrew Mss., the LXX., or the Vulg.

actually had the peculiar form of the Sam. (שריפוז), but merely that they expressed the copula, and so have followed the reading of the Sam., in contradistinction to that of the Hebrew text.

The text which I have uniformly adopted in making citations from the LXX., is that of Tischendorf; but various readings, (when not of the Cod. Alex., which are given by Tischendorf,) have sometimes been taken from the editions of Bos, Græbe, and Holmes.

The Vulgate, Syriac, Onkelos and Saadiah have been collated in a *general* way, not in every minute particular. For the Vulgate I have generally used the Paris edition of 1856, frequently collated, however, with the text given in the London Polyglott, and with that of Sabatier, edited, together with the fragments of the Itala, in 3 vols. folio, Rheims 1743—1749. This last may be looked on as the most correct text.

For the Syriac I have used the text given by Walton in the Lond. Polygl., always collated with that of Dr. S. Lee of Cambridge in the edition published by the British and Foreign Bible Society, which latter may be considered at present as the standard edition.

The Targum of Onkelos has been taken from the London Polyglott, collated with an edition published at Königsberg along with the Hebrew text of the Pent., the commentary of Rashi, the Haphtaroth and the Megilloth.

The Targum of Pseudo-Jonathan I have usually cited from the fourth volume of the Lond. Polygl., but have

occasionally collated the text with that of an edition published in small folio at Basel, 1607.

For the Targum of Jerusalem, which I have seldom cited, I have generally used the text in the Lond. Polygl., sometimes collated with that of Buxtorf in his *Biblia Rabbinica*.

The Arabic version of Saadiah I have uniformly cited from the Lond. Polygl., correcting typographical and other errors that occur there.

The Samaritan version of the Pentateuch I have similarly cited from the Lond. Polygl., but have collated the text with that given by Uhlemann in the chrestomathy appended to his *Institutiones Linguae Samarit.*, Leipzig 1837. Gesenius' *Dissert. de Pent. Sam.* has also been consulted on this version.

The Greek translations of Aquila, Symmachus and Theodotion have been cited from Bos's edition of the LXX., 1709, and occasionally from Origen's Hexapla.

The Fathers, when cited, which has been very seldom, have been taken from the works of De Rossi or other critics, with the exception of Jerome, who has been verified. They are, with the exception of Jerome and Origen, of very little, if any, use in Old Testament criticism.

The Rabbis have been cited second-hand from the various commentators, especially Kalisch, De Sola and the *Thesaurus* of Gesenius.

For information on the history and comparative value of these various versions, I know no work which I can so

much recommend to the attention of the student as Dr. S. Davidson's *Treatise on Biblical Criticism*.

It ought to be remarked here that, frequently, when the various readings on a passage have been very numerous, or have been noticed at length in the commentary, they have been omitted in the footnotes, a reference being made to the commentary. Sometimes various readings are mentioned in the commentary without any reference being made to them in the footnotes, which is owing to the fact that the text with the various readings was the first part of the work put to press.

§ 7. ALTERATIONS MADE IN THE HEBREW TEXT.

It now remains for me to state the general principles on which emendations have been made in the text, and to enumerate these alterations. The text which I have adopted as the basis is that of Theile, by far the most accurate edition of the text of Van der Hooght, cleared of its typographical errors.

1. All literae majusculae et minusculae, suspensae et inversae, have been removed.

2. Together with these have been erased the Masoretic notes calling attention to such points.

3. The larger sections of the Masorites, indicated by **□ □ □** or **□ □ □**, have been deleted, inasmuch as they subserve no useful purpose. These sections have been denoted instead by ■ or □. The minor sections, marked by a single

פ or ד, have been retained, merely to indicate the commencement or end of paragraphs. And here I may mention that, only for the difficulties incident on printing at so great a distance, I would have removed these sections also, and have, in their stead, printed the text according to a regular system of paragraphs.

4. All the Masoretic notes, which do not point out anomalies in the punctuation, or indicate various readings, have been erased.

5. When there is a קרי upon any word, the כתיב, or written text, is treated as if it were unpointed, inasmuch as in that case the vowels written underneath the word belong properly to the קרי (as is indicated by the very names קרי and כתיב); and either the reading of the קרי has been adopted, and pointed with the vowels of the כתיב, or rejected, and the כתיב pointed in the regular manner; e. g. ch. 8: 17, I have pointed the כתיב regularly הוֹצֵא, and not, with Theile, הוֹצֵא, which is the pointing of the קרי, הוֹצֵא.

6. Similar has been the plan adopted with respect to words on which there is a קרי perpetuum, as for instance in the case of the pronoun הוּא, which I have always written הוּא not הוּא, since the distinction in gender of the pronoun seems to have been unknown in the earlier stages of the language. I may here mention that even where the form הוּא actually occurs in the book of Genesis, which it does some five or six times in Theile's text, I have always altered it to הוּא, which (written in the mode הוּא) is read in these places by some Mss. So again in the word יִשְׁשַׁבֵּר, I have

given; with the **יִשְׁכַּר**, **בְּחִיכ**, and not, with the **קִרִי** perpet., **יִשְׁכַּר**.

7. An exception to this rule has been made in the case of the word **יְהוָה**, which I have everywhere left unpunctuated. The fact is, that the real punctuation of the word is not certainly known. The vowel points in **יְהוָה**, belong to a **קִרִי perpetuum אֲרָנִי**, the compound sheva being simplified merely because the **י** is not a guttural. Hence we find **יְהוָה** and **יְהוָה**, instead of **יְהוָה**, **יְהוָה** and **יְהוָה**; and accordingly we see, that, when **אֲרָנִי** precedes, **יְהוָה** is pointed **יְהוָה**; that is to say, **אֲלֹהִים** is read instead of **אֲרָנִי**, to avoid repetition. Probably the correct pronunciation is **יְהוָה** or **יְהוָה**, from **יְהוָה=יְהוָה**, whence by apocope **יְהוָה** and **יְהוָה** (for **יְהוָה**), from which latter form, and not from a form **יְהוָה** or **יְהוָה**, the **IAΩ**, **IAOY**, and **IEYΩ** of the early Fathers arose. From a form **יְהוָה**, the abbreviations **יְהוָה** and **יְהוָה** can easily be explained; and this reading has the additional recommendation of being the only one which agrees with the form **IABE**, mentioned by Epiphanius as being the pronunciation of the Samaritans. Although this form is most probably the correct one, yet, as the matter is still disputed, I have preferred to leave the word unpunctuated; since to leave it every where as pointed by the Masorites would be a concession to the superstitious observances of the Jews.

8. With respect to the *puncta extraordinaria*, I have retained them in the text, as they are of pre-Masoretic origin. This is proved by the mention made of them in the

Talmud, where the Masoretic punctuation is not even alluded to. Leusden (Phil. Heb. Diss. XXII. § 4) says: "ea vel casu in textum irrepsisse post tempora Ezræ", (which is the date he assigns to the invention of the vowel-points,) "et ante confectum Talmud, vel eadem certo consilio a quibusdam Judæis circa illa tempora esse addita; et quidem eum in finem, ut effecta quædam mystoria ex textu elicerent." It is certain that the Masorites (at least those of later date, who affixed the notes) did not understand their nature, since they have marked them as anomalies. On the opinions of the Rabbis concerning them, vid. n. on ch. 16: 5. It is worthy of remark that the number of words ■ pointed, and the number of points on each word, differ in the Mss., occurring, for example, more frequently in the Cassel Ms., described by Michaelis, than in our common editions. It is possible that they may be remains of the first rude attempts at punctuation, similar to the diacritic points used for that purpose in Syriac (comp. Cowper's Syriac Gramm. § 17, and Tab. A. 2). If such be the case, the number of points upon each word must sometimes have been increased; e. g. in נָוִי, instead of three, there must have been originally only two, to indicate the vowels

9. With respect to the more important part of the revision of the text, the following course has been adopted.

a. Readings retained in the text, but most probably corrupt, have been marked with asterisks. This has been done in three places, viz. ch. 15: 2, 36: 2 and 16.

b. Words inserted in the text have been, when it was possible, enclosed within brackets [ ]. This could not always be done, as may be seen from ch. 14: 10, where the reading **מֶלֶךְ סֶדֶם וּמֶלֶךְ עַמְרָה** has been adopted instead of **מֶלֶךְ סֶדֶם וְעַמְרָה**. Here it would have been inconvenient to have placed the second **מֶלֶךְ** within brackets. The insertions in the text may be divided into two classes: (1) those made on the authority of Mss., as ch. 25: 8; and (2) those made on the authority of the ancient versions, supported by internal evidence, as ch. 4: 8.

c. Changes have sometimes been made in the division of the verses; viz. in ch. 2: 4, 5, ch. 35: 22 (from which verse the numbers have been changed to the end of the chapter), ch. 23: 6, 7, and 14, 15. These alterations have necessarily caused changes in the accentuation.

d. A few alterations have been made for grammatical reasons, or to preserve rarer forms; e. g. **הִלָּאָה**, without metheg, ch. 19: 9; **וַיִּבֶּחַ**, ch. 7: 23; **אַחֲנָה**, ch. 31: 6; **אַחֲרֵי** and **אַחֲרִים**, ch. 39: 20, 22. All these emendations have been made on Ms. authority.

e. Alterations in the vowel-points and accents. The most remarkable of these is in the phrase **בָּאֵר לְחַי רֵאִי**, which, for reasons given in the notes on ch. 16: 13, 14, I have everywhere pointed and accentuated **בָּאֵר לְחַי רֵאִי**. Insertions of words have, of course, altered the vowel-points, or the accents, or both, as in ch. 4: 18, 25: 8. I have also, for reasons assigned in the notes, read in ch. 3: 17, **וְלֹאֲדָם** instead of **וְלֹאֲדָם**, and in v. 21, **וְלֹאֲדָם** instead of **וְלֹאֲדָם**, &c.

f. Alterations have been made on the authority of Mss. in single words; such as **וְרָעָם** for **וְרָעָם**, ch. 10: 4; **חָרָר** for **חָרָר**, ch. 25: 15; **מַחֲוִיָּאל** for **מַחֲוִיָּאל**, ch. 4: 18; **פְּנִיָּאל** for **פְּנִיָּאל**, ch. 32: 30.

g. In a few places critical conjecture has been resorted to. The emendation adopted in ch. 36: 26 is undoubtedly correct. Less certain, perhaps, are the alterations in ch. 23: 6, 7, and 14, 15, although the usage of the language is strongly in their favour. The verse divisions, it should be remembered, are very slight in ancient Mss. In the fourth place in which I have had recourse to conjecture, viz. ch. 49: 19, 20, there is very much to be said in favour of the emendation proposed, and but little against it. The blessings on each of the tribes severally begin with their respective names, Reuben, Judah, &c., with the single exception of Asher (according to the Masoretic text). By joining the **ו** to the preceding verse, the blessing is rendered more clear, the uniformity of the poem is preserved, and the verse to which the **ו** is thus added, is freed from the very harsh construction with which it otherwise closes. For further details I refer to my note on the passage in question. I have no doubt whatever but that Scheid's conjecture, which I have received into the text, is the correct mode of reading the passage. Ch. 30: 40 I consider even more plainly corrupt, as we are obliged, if the Masoretic reading be retained, to understand the phrase **לְבָן צֹאן** as referring, in one member of the verse, to the entire flock of Laban, in the other, to that part of it which

was under the charge of Jacob. I would emend the passage in the manner I have suggested in my note; but, inasmuch as this emendation has not been proposed (so far as I am aware) by any previous critic, I have left the text untouched.

§ 8. COLLATION OF MSS. WITH RESPECT TO THE VOCALISATION.
DESCRIPTION OF MSS. COLLATED.

THE MSS. examined by De Rossi and Kennicott, have been collated only with regard to the consonants; there has been no attempt made to collate the variations in vocalisation or accentuation up to the present time. And yet this is far from being unimportant. Considerable differences of meaning often depend upon minute differences in punctuation, and if such collations were generally made, some, though they might be few, important variants would be found, and many perhaps which would throw light on the connexion of the Hebrew with the other Shemitic tongues.

I append on pp. 139—152 a collation of the vowel-points of four MSS. respectively denoted by the letters A., B., C., D. The accents I have not collated, because they are of minor consequence.

1. The Ms. marked A. is deposited in the Library of Trinity College, Dublin. It contains the Pentateuch with the Masora. It is in quarto, very recent (its date being 1479), and written in Africa. It has been much damaged, and is in great part re-written, the second scribe having

been very ignorant of Hebrew grammar, as is evident from his blunders. This Ms. was collated by Kennicott and is numbered by him 140. It is the only pointed Ms. of the Pentateuch in the University Library, which is indeed very poor in Hebrew Mss. I have not thought it necessary to give the readings of the second scribe.

2. The Ms. designated by B. is Kennicott 17. It is in the Bodleian Library, Oxford, and is there marked Arch. Bodl. A. 95. In Uri's *Catalogus Codd. Orient. conserv. in Bibl. Bodl.*, it is classed VII, and is stated to have been brought from the island of Harinuz or Ormus in the Persian Gulf. It is said to be of the 14th century.

This Ms. is in large folio, and contains the Pentateuch in four columns on each page, the Targum of Onkelos being written alternately with the Hebrew, except in the case of genealogical lists, where no difference could exist between the Hebrew and Chaldee; e. g. ch. 10: 2, 3, 4, ch. 36: 42, 43, &c. It consists of 2 vols., the first ending at Lev. 8: 1, and the second commencing at that point. The first vol. is slightly damaged at the beginning, and the second vol. much injured at both the beginning and the end.

The omissions in the text are pretty frequent, and are supplied in the margin in a different ink, though it cannot hence be argued that they were omitted intentionally, owing to their not occurring in the exemplar from which the Ms. was copied, and that they were supplied by a later hand; for the omissions frequently destroy the sense of the passage. The following may serve as instances. In ch. 1: 16 the words

לממשלה are omitted; in ch. 2: 5 the word מָרָם; in ch. 5: 26 the second שָׁנָה; in ch. 6: 14 עָצִי; in ch. 8: 5 לְחֹדֶשׁ, and in v. 20 מִכָּל; in ch. 13: 5 אֲבָרָם; in ch. 27: 30 אֵךְ יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב. The omissions in the Targum are even more numerous than those in the Hebrew text, and they are also supplied in the margin. In one place (Gen. 30: 1, 2) two entire verses of Onkelos are thus added.

There are a great many cases of *scriptio plena* and *defectiva* corrected in ink of the same colour, and probably by the same hand, as that which supplied the omissions in the margin. The vowel-points are added in a different ink, the same in which the Masora at the bottom, top and sides of the columns is written. The Masora initialis is curiously written in the shape of flowers, and often entwines rude figures of elephants, camels, dragons, &c.

This Ms. rarely uses the form הָיָא for the feminine pronoun, generally reading with the קָרִי *perpetuum* הָיָא.

3. The Ms. denoted by C. likewise belongs to the Bodleian Library. It is codex 1. of Kennicott, and is classed as Laud. 268, the second volume being Laud. 267. It is a Ms. of the Pentateuch, but defective, commencing at Genesis 27: 31. It is written in folio, and has no Masora below the text, though there are lines scored evidently for that purpose. There are no *literæ majusculæ*, *minusculæ*, or *ornatæ* in this codex. Uri states in his Catalogue that the vowels and accents are a more recent addition, as appears, he says, from the colour of the ink; but that is not at all certain, as there is

no striking difference between the ink employed in writing the text, and that in which the vowel points are expressed. The letters have been renewed in some places. Kennicott considers this Ms. to be of the eleventh century; but De Rossi is probably more correct in assigning it to the twelfth.

4. Codex D. is a beautifully written Ms. of the entire Bible in two volumes quarto, with the Masora. It also belongs to the Bodleian Library, and is classed Pocock. 847—8. It is thought by Uri to be of the 13th century, but by Kennicott (of whose Mss. it is Cod. 3) to belong to the middle of the 14th century. In a few places the ink is blacker than in others, but there are no traces of the Ms. having been re-written. The vowels and accents are in the same ink as the letters. It has a few peculiar readings.

In ch. 27: 14, in the word **מַטְעִימִים**, there are marks of an **ע** and some other unfinished letter under the **ט**. In ch. 30: 19, **לֹאֵה** is written over an erasure, evidently that of **רַחֵל**, which proves these corrections to have been made by the writer of the codex himself. In ch. 30: 23, **וַחֲלֵר** seems to have been at first written instead of **וַחֲרֵר**. Similar erasures appear in other places; e. g. in ch. 33: 1, the **ל** of **הַיְלִיִּים** is written over an erasure, and so also is the **■** of **כִּרְאָה** in v. 10. In ch. 37: 4, the scribe wrote by mistake **לְבָרוֹ** instead of **רִבְרוֹ**, which he corrected without erasing the **ל**. In ch. 37: 28, the letters **וַיִּמְכְּרוּ** of the word **וַיִּמְכְּרוּ** are written over an erasure, the word underneath being most probably a repetition of **הַבּוֹר**, as the letters **הַב** are easily

traceable. Again, in ch. 43: 13, in the words-**וְאֵחָכְכֶם**, the letters **■ וְאֵ** are written over an erasure so complete that the former writing cannot be made out.

§ 9. PECULIARITIES IN THE ORTHOGRAPHY OF THE MSS.

I now proceed to note a few peculiarities in the mode of writing in these Mss., as this is a subject not altogether devoid of interest.

1. In cod. B. kametz chatuph is almost invariably expressed by **ֿ**, so that there is no distinction in form between it and chateph kametz.

2. a. Mappik is expressed in the same codex by a point written below the letter, seldom within it, e. g. **לֶּ** for **לֵּ**; and so occasionally in cod. C., as **לֶּ** in ch. 29: 24.

b. The mappik is also used in cod. C. with **י** and **י**, when they retain their consonantal power; but in the case of **י** it is written below the letter, while in that of **י** it is written, like the shurek, in the middle of the letter, as **יִי**, **יִי**.

c. In cod. B. the **י** is sometimes pointed with sheva to denote its consonantal power, as **יִי**.

3. a. Final **ן** and **ץ** are often pointed with sheva in C. and B., as **לֶּן**.

b. Final **ן**, when pointed with sheva, has often in cod. B. the sheva inscribed in the middle of the letter, e. g. **לֶּן**; and so in cod. C. ch. 31: 1. **לֶּן**.

4. Patach furtivum is sometimes omitted in cod. C., as in ch. 41: 45 פֶּנְהָ, ch. 39: 19 בַּשֹּׁמֵץ, ch. 38: 2 שִׂיחַ; or expressed together with sheva, as in ch. 39: 3 מַעֲלִים.

5. In cod. C. the non-beghadhkephath letters are very frequently marked with raphe; e. g. ch. 30: 1, לא ילדה; לעקב; in the same verse ותאמר; in v. 2 ועקב and ויאמר; in v. 3 מנע; אלהים; in v. 4 בימי, ולך; in v. 15 המעט.

6. The use of daghesh euphonic (or as it is more properly termed daghesh conjunctive) is very frequent in cod. C. In about twelve chapters of this Ms., fully 170 instances occur of the use of this daghesh in the first letters of words. The letters in which I have noticed it are א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ט. It occurs with them in the following cases.

In 1 preceded by 1̄, 1, and 7.

In ל preceded by אָ, בּ, גּ, דּ, הּ, וּ, יוּ, יֵי, יִי, יֶי, יְיַ, יִי, יֵי, יֶי, יְיַ (especially in the case of רָק, in צֶרֶךְ, (which may, however, have been read צֶרֶךְ), אָשׁ, and תּ.

In $\mathfrak{M}$ preceded by $\mathfrak{B}$, $\mathfrak{C}$, $\mathfrak{H}$, $\mathfrak{I}$, $\mathfrak{J}$, $\mathfrak{K}$, $\mathfrak{L}$, $\mathfrak{M}$, $\mathfrak{N}$, $\mathfrak{O}$, $\mathfrak{P}$, $\mathfrak{Q}$, $\mathfrak{R}$.

In ך preceded by ה, ו, ם, ף, ר, ש, ח.

In $\mathfrak{S}$ preceded by η and Ω .

In φ preceded by $\mathfrak{z}$, η , $\mathfrak{l}$, $\mathfrak{r}$.

Some of these cases are not very intelligible; in particular its occurrence after י, ה, and ל. Very anomalous is the use of the daghesh in such instances ■ פִּרְסָה, the first word of ch. 31: 39, and לִכְ, the first word of ch. 37: 27.

7. The diacritic points of **ו** and **ז** in cod. B. are frequently not written above the letter (unless it have also daghesh), but within it, as **ו**, **ז**; and when the diacritic point is written in this way, the letter is generally marked with raphe; as in ch. 4: 9 **וְאֵלֶיךָ**; v. 23 **וְנִשְׁחַלְּנוּ** the point above is the accent rebhia'); ch. 5: 7 **וְעַל** (rebhia' above); ch. 6: 2 **וְעַל**. So also with **ז**; e. g. ch. 6: 17 **זֶה** (with rebhia'); v. 19 **זֶה**; ch. 36: 15 the second **זֶה**; v. 17 **זֶה**.

8. The sheva in **ו** final is frequently written in Cod. B. below the letter; as in ch. 9: 5 **וְאֵלֶיךָ**; v. 4 **וְאֵלֶיךָ**; v. 6 **וְאֵלֶיךָ** and **וְאֵלֶיךָ**; there being no distinction between **ו** and **ו** final except the subscription of the sheva.

9. The final letters in cod. B. do not extend below the line, and final **ו** is written in exactly the same way as **ו**, being only distinguishable by the sense.

10. **וְהָיָה** is generally pointed in A. B. D. **וְהָיָה**. In the Targum of Onkelos in cod. B. it is expressed by **וְהָיָה**.

In conclusion I have to express my warm thanks to Professor Wm. Wright of the University of Dublin for the valuable assistance which he has afforded me in revising both the manuscript and the proof-sheets of this work. He has occasionally added remarks of his own, and his library of works in Oriental literature has been constantly at my disposal.

And I cannot lay down my pen without expressing my thankfulness to Him who has permitted me to bring to a close this work, which I humbly trust may prove in some degree useful in promoting the cause of Sacred learning.

TRINITY COLLEGE, DUBLIN.

March 1859.

CHARLES H. H. WRIGHT.

ERRATA.

The reader is particularly requested to correct the following typographical errors before he proceeds to the perusal of the work.

1. In the Notes.

P.	20.	J.	28.	for	שְׁכֵלָה	read	שְׁכֵלָה
„	32.	„	11.	„	יכל	„	יכל
„	35.	„	8.	„	māh-kōh	„	māh-kō h.
„	39.	„	11.	„	אִסָּל	„	אִסָּל
„	59.	„	29.	„	instecans	„	instances.
„	119.	„	26.	„	יָחַד twice	„	יָחַד
„	128.	„	16.	„	נִפְתָּלִי	„	נִפְתָּלִי
„	80.	„	23.	„	יָאֵן	„	יָאֵן

2. In the Hebrew Text.

P.	6.	J.	9.	for	וְלֹאֲרִים	read	וְלֹאֲרִים
„	29.	„	17.	„	בְּאֵר לְחֵי	„	בְּאֵר לְחֵי
„	78.	„	12.	„	לְשֹׁעַר	„	לְשֹׁעַר

3. Various Readings.

P. 151. b. l. 28. for וְיִדְּנוּ read וְיִדְּנוּ.

N O T E S.

NOTES.

CHAP. I.

1. **בְּרֵאשִׁית**. Used adverbially, "*at first*" "*firstly*", "*first of all*"; so Knobel rightly renders the phrase. Comp. **בְּרֵאשִׁית**, Prov. 29: 11, **בְּקֶרֶךְ**, Lev. 26: 24, &c. Aq. *ἐν καρχαίῳ*, LXX. *ἐν ἀρχῇ*. Comp. John 1: 1. Delitzsch adopts the rendering "*in the beginning*", which however would require the article; **רֵאשִׁית** is used absolutely in Is. 46: 10, but not elsewhere. Ewald considers **רֵאשִׁית** as in the const., governing the following clause in the genitive (comp. Hos. 1: 2), and translates thus: "In the beginning, when God created the heavens and the earth (and the earth was without form and void, &c.), God said, Let there be light". **בְּרָא אֱלֹהִים**. Plur. excell. Vid. Ges. § 106. 2. b. and § 143. 2.

2. **חֲרוֹ וּבְרוֹ**. On the form of these segholates vid. Ges. § 84. V. On the pointing of the **ו** vid. Ges. § 102. 2. d, and on the construction, § 104. 1. rem. 2. **רוּחַ אֱלֹהִים**. Onkelos translates this: **רוּחַ מִן כְּנֵס יְהוָה** "*a wind from the presence of the Lord*"; and so Saad. **رِيَّاحُ اللَّهِ** "*winds of God*". The phrase would accordingly be rendered "*a great wind*". "Lofty cedars" are called **אַרְזֵי-אֱלֹהִים** "*cedars of God*" (Ps. 80: 11); "*high mountains*" **תְּהִי-אֱלֹהִים** (Ps. 36: 7); and Nineveh is termed

עִיר גְּדוֹלָהּ לְאֱלֹהִים “*an exceeding great city*”, as our A. V. has it, Jonah 3: 3. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus.: רִחַם רַחֲמִין “*the spirit of mercy or love*”. Others suppose רַחֲמִין to mean here *vis divina*, which meaning רַחֲמִין has in Ps. 104: 30. “Thou sendest forth thy spirit (רוּחְךָ), they are created.” Lastly, others understand it of the Holy Spirit, which meaning best accords with מְרַחֵם, *cherishing, brooding over*, as a bird over its young. רַחֲמִין is only used in Piel twice in Scripture, viz. here and Deut. 32: 11. The LXX. render מְרַחֵם by ἐκτρέφο, Vulg. *sercatur*; Onk. by מְנַשֵּׁב, and so Saad. قَهَبَ “*blowing*”, of the wind. The Syr. preserves the word مَرَحَمًا. Our A. V. “*moved upon*” is incorrect, as the idea of progression is never found in this verb.

3. יֵהְיֶה אוֹר. Vid. Ges. § 67. 1. Future used imperatively, vid. Ges. § 125. 3. c.

4. וַיֵּרָא. Vid. Ges. § 48 b. 1. and § 126. 2. כִּי טוֹב. Ges. § 152. 1. כֵּן — וְכֵן. This is the usual construction; sometimes, however, as in v. 6. we have לְ — בֵּין.

5. קָרָא לִילָה. On the accents here vid. Ges. § 29. 3. b.

6. רָקַע. Pr. “*expanse*”, LXX. στέφανον, Vulg. firmamentum. Saad. جَلَدٌ. וַיְהִי מְבָרֵךְ. A participle construed with ■ preter. or future, as a finite verb, expresses continuity of action, as מְמַרְרִים הָיְתָה, Deut. 31: 27, “*ye have been continually rebellious*”. So here “*let it be dividing*”, i. e. continue to divide. לְמִים. On the pointing of ל, vid. Ges. § 100. 2. c.

8. Here, at the conclusion of the second day's work, we should have expected the usual וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, but this, instead of being inserted here, ■ placed in the middle of the third day's work, in v. 10. The phrase thus occurs twice in the third day's work, and only once in the account of the work of every other day (verse 31 being only a sort of

general review). Probably it ought to be inserted here with the LXX., as the phrase might easily have been transposed by the error of some scribe. It is, however, to be noted that the LXX. have the phrase in v. 10 also. Perhaps the reason of the omission here is because the complete division of the waters was made on the third, and not on the second day.

9. יָקוּ—וַתֵּרָא. Vid. Ges. § 125. 3. אֵל מְקוֹם אֵ. LXX. εἰς συναγωγὴν μίαν, perhaps reading יְקָה; but Aq. Symm. Theod. τόπον ἑνα, and Onk. להארז חר.

10. וְלִמְקוֹה הַמַּיִם. Vid. Ges. § 109. 1. and § 91. 9. LXX. τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων in the plural, and so Aquila.

11. חֵדֶשׁא רִשָּׁא. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1. רִשָּׁא is properly "young grass". The LXX. and Vulg., whom Rosenmüller and others follow, connect רִשָּׁא with the following עֵשֶׂב, contrary to the accentuation. LXX. βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χοίρου σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ κατ' ὁμοιότητα, thus inserting καὶ κατ' ὁμοιότητα; Vulg. germinet terra herbam virentem et facientem semen. עֵשֶׂב מוֹרִיעַ ו'. On the construct. of the part. vid. Ges. § 132. 1. עֵשֶׂב פָּרִי. LXX. ποιοῦν καρπὸν; vid. Ges. Lex. אֲשֶׁר ו' בּו. Vid. Ges. § 121. 1.

14. יִהְיֶה מֵאֵרָת. On the use of the sing. here vid. Ges. § 144. a. לְהַבְרִיל. "Ad distinctionem faciendum", Ges. § 15. 3. לְאֵתָת וְנֹי'. This may be considered as εἰς διὰ δυοῖν. Ges. § 152. 1. a, and rendered "for signs of seasons and days and years"; or אֵתָת may be viewed as the general term, of which מוֹעֲדִים &c. are specifications. Maurer looks upon מוֹעֲדִים as in apposition to יָמִים וְשָׁנִים, on account of the difficulty of considering ■ opposed in meaning to them; it would then be rendered "for signs of times, both of days and years." Others regard אֵתָת as signifying the natural phenomena, such as eclipses, which were regarded as signs of extraordinary events.

16. זאת שני הסמכות. Vid. Ges. § 118. 1. הנרלים. Vid. Ges. § 109. 2.

20. ישראל. Vid. on the classes of verbs governing an acc., Ges. § 135. שרץ נפש ח' The LXX. Vulg. Aq. take ח' as the genitive, but it is more correctly viewed according to the Masorites, Syr., &c., as in apposition to שרץ. חיה is to be considered here as the feminine of ח' , not the genitive of חיה, as if *animantia vitæ*, for חיה as a subst. is only poetic.

21. זאת החינים הנרלים. Vid. Ges. § 109. 2. תנין "a monster", used of sea-monsters, Isaiah 27: 1, and also of land-monsters, as serpents, &c., Ps. 91: 13, in both which places the A. V. awkwardly renders it "dragon". LXX. τὰ ὄφια, Vulg. cete, "sea monsters". כל נפש is undetermined, and therefore must be determined by the predicate; hence החיה with the article. Ges. § 109. 2. a. אשר. Accus. עוף כנף. Vid. Ges. § 104. 2.

22. ויכרך. On the tone vid. Ges. § 63. 3 rem. 1. והעוף. Case absol. vid. Ges. § 142. 2.

24. חמא. Vid. Ges. § 126. 2. ברמה, Arab. بَرَمَةٌ, prop. "dumb beasts", from כרם to be dumb, a root found in Heb. Sam. Arab. and Aethiop.; then "animals in general", especially quadrupeds. LXX. have here τετραπόδα, in v. 25. τὰ πρῆτα; Vulg. jumenta in both places. וירחיו. Vid. Ges. § 88. 3. b.

26. אדם. Taken collectively, as is proved by ירדו; vid. Ges. § 106. 1. This word is not used as a proper name till ch. 4: 25. בעלמנו. "After our likeness". On the various meanings of כ' vid. Ges. § 151. 3. a. or Lex. in loco. הרסע. On the use of the article vid. Ges. § 107. note.

29. נִחְזִי. Pret. for fut. Ges. § 124. 4. אֲשֶׁר ב. Vid. Ges. § 121. 1.

31. יוֹם הַשִּׁשִּׁי. On יוֹם without the article vid. Ges. § 109. 2. b.

CHAP. II.

1. צִבְאוֹם. צ is applied here in a wide sense to the animals, plants, etc. as well as to the stars. LXX. καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν; Vulg. *omnis ornatus eorum*.

2. יִכַּל אֱלֹהִים וְגו'. יִכַּל has been translated by some as a pluperfect, "and God had finished", which meaning however the future never has. The meaning must be "*God finished*", i. e. had done with his work on the seventh day. The reading הַשְּׁבִיעִי is that of all the Hebrew Mss. and of the Vulg. and Onk., but the LXX. Sam. cod. and vers. and the Syr. read הַשִּׁשִּׁי, which is evidently an intentional alteration to avoid the notion, which the reading הַשְּׁבִיעִי seemed to imply, of God's continuing to work during a part of the seventh day.

3. בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. "Quae creaverat Deus faciendo"; vid. Ges. § 45. 3. and § 139. 2. Comp. הִגִּידִיל לְעֲשׂוֹת "he hath done nobly", Joel 2: 21. The rendering of the LXX. is a paraphrase, ὃν ἡξῆστο ὁ θεὸς ποιῆσαι. Vulg. *quod creavit Deus ut faceret*. De Sola's translation, "*to continue acting*", is incorrect, and opposed by all the ancient vss.

4. אֵלֶּה הָאֵלֶּה. This and similar formulae, which occur twelve times in the Pentateuch, always refer to what follows, with the exception of this passage, where the words seem to refer to the account given in the first chapter, as no history of the heavens and the earth follows in this chapter. The

word חולדות is prop. "*generations*", "*families*" (סֵפֶר חוֹלְדוֹת "*a genealogical register*"), then "*history*", as in ch. 6: 9, and here applied to the origin of all things; "*this was the origin of the heavens and the earth*". The LXX. render this passage: αὐτῇ ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, but it does not necessarily follow that they had a different reading. בהכראם. "*When they were created*"; vid. Ges. § 129. 2, 3. Compare the Greek construction: ἐν τῇ αἰῶνι. The Masorites direct that the ה in כהכראם should be smaller than the other letters, to indicate that the heavens and the earth will pass away, or, as some imagine, to show that the world was created for the sake of the righteous alone, as from the letters in הכראם the name אברהם Abraham is formed!! Vid. Buxtorf's Tiberias p. 163.

5. ביום עשות וגו'. On this construction vid. Ges. § 130. 3. Maurer, Tuch, Knobel, and others, with whom we coincide, connect the words ביום וגו' with וכל שיה וגו' thus: "*at the time when Jehorah Elohim made the heavens and the earth, no herb of the field was as yet &c*". We have accordingly altered the Masoretic punctuation, which connects ביום עשות וגו' with v. 4, thus making v. 5. commence with וכל שיה כל with a following negative expresses absolute negation — *none at all*. Comp. Ges. § 149. 1. מרם יהיה. Future after מרם, Ges. § 125. 4. a. המסיר. Pret. in the sense of pluperf., Ges. § 124. 2. ואים אין. ואים includes the substantive verb *to be* in all its tenses, Ges. § 149. 1.

6. ואר. "*And a mist*"; LXX. πηγή "*a fountain*", Aq. ἐπιβλυσμός or ἐπιφλυσμός; Onk. עֲנָנָא, "*a cloud*" and so Sam. vers. The Vulg. and Syr. agree with the LXX. and render fons, مَصْفَحًا. Saad. rightly بَحَارٌ "*vapour*".

7. ויצר י א אה הא עפר. On this construct. vid. Ges. § 136. 2. וארם. On the use of the article here vid. Ges. § 107. 2.

8. בן בערן. The Vulg. translates as if the reading were ערן בן, *paradisum voluptatis*, and so in various other places, e. g. v. 15. in both LXX. and Vulg.

10. ונהר היה יצא for ונהר היה י; the omission of היה is frequent. Participles construed with the substantive verb often express the imperfect, Ges. § 131. 2. c. Hence Vulg. correctly *egrediebatur*. והיו לארבעה ראשים. "Became four arms", was divided into four streams. יהיה always means *to become* something, as in v. 7.

11. פישון. Some, as Reland, suppose this river to be the *Phasis*, considering חוילה to be the land of Colchis, where there was a city called *Chabala* (י being changed into the Greek β). Gesenius objects to this, on the ground that ח was not the Hebrew name for Colchis, but כסלדיים (vid. note on ch. 10: 14). The word is a ἀπαξ λεγ., but Φερσιον occurs in Sirach 24: 25. Others think that the *Ganges* is meant, or the *Nil* (Sandiah); others, with more probability, the *Indus*. הוא. Used as a sort of copula, vid. Ges. § 119. 2. והסב. On the article with the predicate vid. Ges. § 106. 3, and on the construction of the participle § 132. ארץ החוילה. Vid. Ges. § 100. 1. ח probably means here *India*; vid. note on ch. 10: 7. אשר שם. "where", Ges. § 121. 1. הנהב. Vid. Ges. § 107. 3. rem. 1.

12. והב. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2, and on the pointing of the ב, § 10. 2. rem. והוא. The Masorites point והוא, requiring it to be read והוא, but הוא is of the common gender in the Pentateuch. On the pointing of the article here vid. Ges. § 35, and on its use § 109. 2. הברלח. The LXX. render the word in this passage by ἀνθραξ "the ruby", and in Numb. 11: 7. (where manna is compared to it) by κρυσταλλος, "crystal". Aq. Symm. Theod. and Joseph. βδελλιον, Vulg. *bdellium*. *Bdellium* is the fragrant

gum of a tree growing in Arabia and India, and is white and resinous. The advocates of this opinion appeal to the agreement of the words *μαδάλακον*, *maldakon*, *βολχόν* or *βλόχον*, *brochon*, *βδέλλα* and *βδέλλιον*. ■ is however objected to this view, that bdellium ■ not so remarkable a natural product as to render it worthy to be enumerated along with gold and precious stones, and that the land of Havilah should be specially noted for its production. The Jewish commentators, as the Kimchis, Rashi, &c., maintain that *pearls* are meant by the word, which opinion is adopted by Bochart; vid. *Ges. Thes.* So Saad. *الْبَوْلُ*. Onk. *בְּדִלְחָא, בְּדִלְחָא*; Syr. *ܡܕܚܚܐ* with ܓ. The word is evidently not Hebrew, and probably of Sanskrit origin. *אבן השדה*. There are three opinions as to what kind of gem is meant by *שדה*. (1) The LXX. and Theod. in Job 28: 16., Symm. here, Vulg., and sometimes Josephus, understand the *onyx*, *ὄνυξ*, so called from its resemblance in color to the human nail. (2) Aq. here, Jerome in Job, and sometimes Josephus, render it *sardonyx*. (3) Onk. Syr. Ps.-Jon. LXX. in two places, &c. *beryl*. The LXX. render the words here: *ὁ λίθος ὁ πράσινος*, "the green stone", i. e. beryl.

13. *ישם הנ' הש' גידון*. On the use of the article vid. *Ges.* § 109. 1, 2. *גידון* is so called from its *bursting forth* from its sources (rad. *גיה*). Gesenius supposes it to be the Nile, and so also the LXX., who have *Ἰγών* for *שְׂדֵהָר*, the Nile, in Jer. 2: 18. Reland thinks that the *Araxes* is meant; Michaelis, Rosenm. Knobel, the *Oxus* (Arab. *جَيغُون*).

14. *תִּדְקֵל*. The *תִּ* is thought by many critics to be a redundant prefix; others (for example Tuch) regard it as *תִּר* sharp, swift. ■ is more probably the prefix *שׁ*, Pers. *hu*, Sansk. *su*. The remaining portion of the word is certainly the same as the form found ■ the Persian cuneiform inscriptions

■ Behistun (deciphered by Rawlinson), viz. *Tigra*, the accusative of *Tigra*, i. e. *the Tigris*. Gr. *Τίγρις*. Rawlinson derives *Tigra* from the Sansk. root *तिष्ठ* *tīṣṭi*, "to sharpen," softened in modern Persian into *تیر* *tīr*, "an arrow". *Tigra*, he considers, in its primitive form to have been an adjective, meaning *sharp* or *rapid*, and thus equally applicable to an arrow and a river. The successive Shemitic corruptions of the name are: Chald. *תִּיגְרָא*, *תִּיגְרָא*; Arab. *تَغْرِيس*; Syr. *ܬܝܓܪܝܬ*; Heb. *תִּיגְרִי* (Sam. *תִּיגְרִי*) = *hu-tigra*. *תִּיגְרִי*. The Euphrates, *Εὐφράτης*, Arab. *أَلْفَرَات*. The original Persian name, found by Rawlinson in the cuneiform inscriptions, is *'Ufrāta*, compounded of *u* (vid. above) and an adjective meaning "broad" (Sansk. *पृथु* "broad", Zend *frathō*, "breadth"). The name has been shortened in the Shemitic languages, in order to connect it with the rad. *פָּרַת*, to be sweet, whence *פָּרַת*, sweet (i. e. good) water.

15. *יִנְחֶהוּ*. Vid. Ges. §. 71. rem. 9.

16. *וַיֵּצֵא א' עַל רֹאשׁוֹ*. This is a rare construction; 'צ is generally construed with an accusative, or with *אֵל* or *ל*, the words of the command being introduced by *לֵאמֹר*. *אֲכַל חֵאכַל*. "Thou mayest freely eat". The future is here used as a sort of potential, Ges. § 125. 3. d. On the constr. of the inf. abs. to denote intensity vid. Ges. § 128. 3. a; and 'on the peculiarity of the fut. kal of *אֲכַל*, § 67. 1.

17. *בַּיּוֹם אֲכַלְךָ*. On this const. vid. Ges. § 130. 2. *מוֹת חַמּוֹת*. Ges. § 128. 3. a. Symm. renders the sentence: *ἡ δ' αὖτε ἡμέρα γάγγη ἀπὸ τοῦ ξύλου θνητὸς ἐσθι*, "thou shalt be mortal," and so Ps.-Jon.

18. *לֹא מִיּוֹד*. On the masc. form of the predicate in this case, vid. Ges. § 144. b. *מִיּוֹד*. Inf. const. used as a verbal noun. vid. Ges. § 129. 1. *לְיָסֵד*. Prop. "in his separation", i. q. "alone";

In all the Shemitic languages "alone" is expressed by nouns with pronominal suff.; e. g. Arab. **وَحْدَهُ**, Syr. **وَحْدَتِهِ**, Aeth. **በሁለቱ**: *bāhūtū*, "in his singleness". **וְ**. Dagh. enph. vid. Ges. § 20. 2. **בגג**. Prop. "as overagainst", then "corresponding to"; LXX. **κατ' αὐτόν**, and in v. 20. **ὁμοιος αὐτῷ**; Aq. **ὡς κατέναντι αὐτοῦ**; Symm. **ἄντικρυς αὐτόν**.

19. **וְיָצַר**. Script. defect. On the form vid. Ges. § 69. 1. **וְיָצַר** ■ here redundant, vid. Ges. § 119. 6. rem. 4. "And whatever name the man called them, (viz.) the living creatures, that was their name". Others, as Ewald, reject these words as a mere gloss. **וְיָצַר** is not the fem. of **יָצַר**, but the genitive of the noun **יָצַר**, and therefore there is no disagreement between the gender of **וְ** and **וְיָצַר** and of **וְיָצַר**, which is in apposition to them. **וְ** is of the common gender. Gesenius in the Thes. compares **ψυχῆς ζώων** in 1 Cor. 16: 45, and **ψυχῆς ζώης**, the reading of Griesbach in Apoc. 16: 3.

20. **וְלֹא יָדָע**. So we point the text, and not, with the Masorites, **וְלֹא יָדָע**. Vid. n. on ch. 1: 26. **לֹא יָדָע**, 'נ used impersonally, vid. Ges. § 134. 3.

21. **וְיָרַם**. "Deep sleep", from **יָרַם** to *snore*. The LXX. render 'ר by **ἔκστασις**, "a trance"; Aq. **καταρροή**, "a lethargy"; Symm. **ἄρπον**, *torpor*, Vulg. *sopor*. **וְיָרַם**. Verbal suff. with the prep. **וְ**, vid. Ges. § 101. rem. 3.

22. **וְיָצַר**. The etymological connexion of the words **וְיָצַר** and **וְיָצַר** has been preserved by Symm., **ἀνδρῆς** and **ἀνῆρ**, and Vulg., *virago* and *vir*. **וְיָצַר** stands for **וְיָצַר**; cognate forms are Heb. **אָנוּשׁ**, Chald. **אָנוּשׁ**, Syr. **أَنف**, Arab. **إِنْسَان**, collective **إِنْس** *mankind*, Aeth. **አንስ**: *ans*. The vowel in **וְיָצַר** is lengthened to compensate for the loss of the middle radical, as a final letter without a vowel cannot be doubled in Hebrew; but the doubling regularly appears in the fem. **וְיָצַר** (Aethiop.

אֵלֶּיךָ: *anest*). לִקְרֹתָ וְאָתָּה. On the chateph kamez vid. Ges. § 51. 1. rem. and § 10. 2. rem., and on the daghesh in the 1, § 20. 2. a.

24. וְהָיוּ לֶבָד' לXX. Syr. Vulg. Ps.-Jon. Jerome and N. T. In Matth. 19: 5, Mark. 10: 8, 1 Cor. 6: 16, Eph. 5: 21, read וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לֶבָד' וגו'. "and they two shall be one flesh". The Sam. cod. has. וְהָיוּ מִשְׁנֵיהֶם וְגו'. but the Sam. vers. gives וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לֶבָד' with the verb in the plural, "and of the two of them they became one flesh", from being two they became one. All the Hebrew Mss., however, as well as Onk., have the reading in our text.

CHAP. III.

1. וְהָיוּ לֶבָד' וגו'. "Now the serpent was more crafty than all the beasts of the field"; vid. Ges. § 117. 1. So Vulg. *callidior*, and LXX. *πορισματώτερος*, and similarly Onk. and Saad., but Symm. and Aq. render it by *κακοῦργος* "wicked", Ps.-Jon. חָכִים לְבָד' "wise as regards evil"; Syr. حَكِيمٌ, which means both "crafty" and "wicked". כִּי אֵף כִּי הָאֵף כִּי, "is it even so that God has said?" Has God really said? Onk. וְהָיוּ לֶבָד' וגו' "is it true that God has said?" and so Ps.-Jon. and Syr. LXX. τί ὡς εἶπεν ὁ Θεός; "why ■ ■ that God has said?" and similarly Vulg. cur praecepit vobis Deus? וְהָיוּ לֶבָד' וגו'. Our A. V. renders this "ye shall not eat of every tree of the garden", closely following the LXX. and Vulg., but Gesenius' rendering is the correct one: "ye shall eat of no tree of the garden". לֹא connection with כָּל, when indefinite and therefore signifying *everyone, everything*, expresses the Latin *nullus*, "none"; so Exod. 10: 15, 12: 16, &c. Vid. Ges. § 149. 1.

3. רַמְזֵי. The full plural form in verbs עָרַן has the tone on the last syllable (vid. Ges. § 71. b.), whereas the common form רַמְזֵי is accented on the penult.

4. לֹא מִזֶּה. On the position of the negative here vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

5. יֵרַע א'. Participle for present, Gesenius § 131. 2. a. בְּיוֹם אֵי מ' וְנִס'. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1. On this use of the Inf. const. vid. Ges. § 129. 1, and on its form § 60. 1. rem. 2. וְהֵייתֶם כְּאֱלֹהִים. A. V. "*ye shall be as gods*", and so LXX. Vulg. Syr. &c. Onk. וְיִהְיוּ כְּכֹהֲנִים "*and ye shall be as princes*". Others, as Sam. vers. Saad. Ps.-Jon., understand *angels* to be meant by אֱלֹהִים. The simple rendering of the passage is the best: "*ye shall be like God*".

6. לְהַשְׁכִּיל. לְהַשְׁכִּיל may mean either intrans. *to look at*, to turn the mind to, attend to, become wise, or trans. *to make wise*, to teach. The former meaning is adopted here by Gesenius and most of the German commentators, and is supported by the ancient vss. LXX. ἀγαθόν ὁρᾶν τοῦ καταννοῆσαι, "*beautiful to contemplate*", Vulg. *aspectu delectabile*, Syr. يَنْبَ إِحْضَا. Onk. and Ps.-Jon.'s translation קָרַב אֵילָנָה לְאַחַד פְּלִא קָרַב אֵילָנָה לְאַחַד פְּלִא is doubtful, and may be quoted as favourable to the other rendering, which takes the verb in the meaning of *to make one wise*. This rendering is that of Rashi and most of the Jewish commentators, Buxtorf, our A. V., and Ewald. It is argued that the former signification introduces a tautology into the passage, and that the whole is a climax, each word gradually rising in importance.

7. עֲרִיסָם הֵם. Vid. Ges. § 119. 1.

8. מִיְהוָה. Hithpa'el is often indirectly reflexive as here; vid. Ges. § 53. 3. מ' must refer to Jehovah Elohim, and the קָל י' אֱלֹהִים is not, as Rashi supposes, a manifestation of the Divine presence (vid. v. 10.), but simply means, as Tuch,

Delitzsch and Knobel rightly understand it, the *sound* of the Lord's footsteps. Compare 1 Kings 14: 6. לְרוּחַ הַיּוֹם "*At the breeze of the day*", when the evening wind began to blow and it became cool; comp. Cant. 2: 17. עַל שִׁשְׁתֵּי הַיּוֹם. Onk. and Ps.-Jon. render יָסַח יוֹמָא "*at the rest (or silence) of the day*"; Saad. فِي حَرَكَةِ النَّهَارِ "*in the motion of the day*"; Theod. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς παύσειν τῆς ἡμέρας; Symm. διὰ πνεύματος ἡμέρας. All the other Vss. variously express the meaning "*at even*".

9. אִיכָּח. Vid. Ges. § 57. 4, §. 89. 1. rem. 2, and § 98. 5.

10. וְאִירָא. On the change of tense vid. Ges. § 126 b. 1.

11. הֲכָן הָעֵץ. "*Hast thou eaten of the tree*". הָ is used in simple questions when the answer is uncertain, vid. Ges. § 150. 2. LXX. badly αὐτῷ. לְבָלִי. Ges. § 149. 1. מִמֶּנּוּ. On the form vid. Ges. § 101.

12. אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי. Const. praegnans, Gesen. § 138. נָתַתָּה is a scriptio plena, instead of the more common נָתַתָּ, to indicate the final *ā*. הוּא is only used here for emphasis.

13. מַה זָאת. LXX. τί τοῦτο ἐποίησας, "*why hast thou done this?*" So Vulg. and Onk. Our A. V. follows the Syr. and Saad. in rendering: "*what is this that thou hast done?*"

14. מִכָּל הַבְּ. אֲרֹר א'. Some commentators take מִן as comparative, and similarly our A. V. Gesenius, Maurer, &c., translate: "*by all the beasts &c.*" i. e. all animals will shun thee as an accursed beast, but such a rendering does not suit the passage. By far the best translation is *ex animalibus* = *inter animalia*; compare Deut. 14: 2, 33: 24, Judg. 5: 24, 1 Sam. 2. 28. עַל גִּזְרֶךָ. LXX. καὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ, thus adding τῷ στήθει, unless indeed, as has been suggested, this is a mixture of the renderings of the LXX. and Aq. The Vulg. renders the phrase *super pectus tuum*.

15. כָּרַח. Two codd. read כָּרַח, erroneously, because, firstly, the feminine form does not properly belong to the age of the Pentateuch, and, secondly, because the verb is masculine. All the Targums, Syr. Sam. Saad. and LXX. (in most Mss.) have the masc. Some few LXX. Mss. have *αὐτό*, and, according to Montfaucon, but not Holmes, some have even *αὐτή*; the Vulg. has now *ipsa*, but the reading *ipse* was common among the ancient fathers. Vid. Sabatier in loco. כָּרַח יְשׁוּעָה רָאָה. The second accusative serves here to limit the first, and to express more definitely the object of the action; Ges. § 136. 2. rem. The verb. כָּרַח occurs in three places of S. S., in Job 9: 17, Ps. 139: 11, and here. In the first two passages the meaning "to bruise" will suit; in the latter it is better to read כָּרַח, "shall cover me" (from כָּרַח), with Ewald, Gesenius, and Roediger in the Thes., than to give forced meanings to the verb. We translate here: "*He* (the seed of the woman) *shall bruise thee as the head* (i. e. bruise thy head), *and thou shalt bruise him as the heel* (i. e. bruise his heel)". The Syr. supports this rendering: *ܩܪܚ ܕܥܡܪ ܕܥܡܪ ܕܥܡܪ*, and the Samarit. Vers., which uses *קָרַח*, i. q. *קָרַח* "to strike", in both parts of the verse. So also Saad. *وَهُوَ يَشْدَحُ مِنْكَ* *وَأَنْتَ تَلْدَغُهُ فِي الْعَقِبِ* "and he shall break thy head, and thou shalt bite him in the heel." The Targums of Ps.-Jon. and Jerusalem adopt this meaning, though with a wide paraphrase, and the Complut. edition of the LXX. also takes the same view, reading *τερήσει* and *τερήσεις*. Gesenius in the Lex. Man. takes כָּרַח = *קָרַח* "to gape at", "to lie in wait for anything", and translates: "*he* (the seed of the woman) *shall lie in wait for thy head and thou shalt lie in wait for his heel*"; and similarly Knobel. This rendering is supported by the LXX. *αὐτός σου τηρήσει κεφαλίσ, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν;*

and perhaps by Onk. "I will place enmity between thee and the woman, and between thy children and her children. They shall remember against thee what thou hast done to them in the beginning, and thou shalt guard against them to the end." The Vulg. confuses the two renderings, "*ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo ejus*".

16. הִרְכָּה אֲרֻכָּה. On this construct. vid. Ges. § 128. 3. עַצ' וְהִרְכָּה. Lit. "*thy pain and thy conception*", that is "*the pain of thy conception*" or pregnancy. Vid. Ges. § 152. 1. a. חֲשׂוֹקֶתָךְ. "*Thy desire*", sexual passion. Rosenmüller translates it *submissiveness*, "*unto thy husband shall thy will be submissive*". LXX. ἡ ἀποστροφὴ σου, "*thy resort*"; similarly Syr. مَلَأَ صَدْرُكَ. The Vulg. has "*sub viri potestate eris*". Onk. adopts the first rendering, תִּתְאַוְוֶהָ (from תִּתְאַוֵּה to desire).

17. וְלֹאֲדָם. So we read, and not, with the Masorites, וְלֹאֲדָם. Vid. n. on ch. 2: 20.

18. רָרִירָה. This word is twice found in S. S., viz. Hos. 10: 8, and here. The LXX. render it by τριβόλοι in both places; the Syr. and Saad. retain the word in their translations, ܕܪܝܪܐ, ܕܪܝܪܐ.

19. בְּעֵצַ אֲשֵׁר. The article is omitted before עֵצַ, because it is in the construct state, Ges 109. 1., and before אֲשֵׁר, because it has a suffix, § 108. 2. שׁוֹיֵכֶךְ. On the const. vid. Ges. § 129. 1. בִּי מֵאֵתָהּ ל'. "*from which thou wast taken*". בִּי is apparently an old relative; as to the construction, comp. that of אֲשֵׁר, Ges. § 121. 1. This rendering is supported by the LXX. ἐξ ἧς ἐλήφθης, and so Vulg. Onk. Syr. Saad. The reason follows afterwards, בִּי עֵשֶׂר אֲחֵיהֶם, so that, if בִּי be taken in the first instance as "*for*", it involves a tautology. We have a similar case in ch. 4: 25, בִּי הָרְגוּ קַיִן, "*whom Cain slew*", where the relative meaning of בִּי is again supported by the LXX.

NOTES.

Vulg. Onk. and Syr., and adopted by our A. V. For other instances of this meaning of **חַי** vid. Ges. Thes.

20. **חַי** i. q. **חַיִּי**, "*life*"; LXX. here *Ζωή*, elsewhere *Εἶμα*; Vulg. *Heva*. In Aeth. *mankind* ■ commonly expressed by **አገለ**: **አጭወ**: *ägwäla ömma-hëyāw*, "*the offspring of the mother of the living*".

21. **חַיִּי**, not **חַיִּי**, as the Masorites have it. Vid. n. on v. 17.

22. **כֹּחַ** **אֶחָד**, "*As one of us*". On the construct state being used here vid. Ges. § 114. 1. Onkelos: **אֶחָד מִן הָעוֹלָם יָדָע וְיָדָע וְיָדָע** "*behold Adam ■ the only one in the world who of himself knows good and evil*", which rendering is followed by the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., regarding **אֶחָד** as 3. pers. singular, and wrongly translating **אֶחָד** by "*only*". This view is adopted by some Jewish commentators, but is untenable. All the ancient vss. correctly render as above. **יִשְׁלַח**, Fut. used subjunctively; Ges. § 126. 3. a. **לִקְחָ** as present subj., Ges. § 124. 6. b. **וְהָיָה**, contracted for **וְהָיָה**, a verb **עָרַע**, Ges. § 75. 2. g., Ar. **حَيَّ**, **حَيَّ**, Aeth. **አጭወ**: *hayewa*.

23. **שָׁמַח**, "*whence*"; vid. Ges. § 121. 1.

24. **אֶחָד הַכֹּחִים**. We shall only notice a few of the more probable of the various conjectures with respect to the etymology of this word. The root **כָּרַב** is not found in Hebrew. In Arab. Chald. and Syr. **كَرَب**, **كَرَب**, **كَرَب**, means "*to plough*", whence some consider **כָּרַב** to be "*that which ploughs*", "*an ox*", an opinion which they support by the fact that for **כָּרַב** in Ezek. 10: 14 the parallel passage in ch. 1: 10, has **שׁוֹר** "*an ox*". Others, for example Maurer, think that **כָּרַב** is i. q. **כָּרַב**, "*to be noble*"; hence **כָּרַב** "*noble*". Others that it is connected with the Sanskrit **ग्रह** *grabh*, or **ग्रह** *grah* "*to seize*", Zend *gērēp*, Pers. **گرفت**, English *gripe*, Gr. **γρῦψ**. Others

again, as Gesenius in the *Lex. Man.*, that כְּרוֹב ■ for כְּרוֹב, “a divine steed”. Others, that כְּרוֹב is i. q. קְרוֹב (compare Ar. كَرَبَ to be near, ■ be on the point of), and signifies “one who ■ near God”, in his presence. Gesenius in *Thes.* adds another conjecture, viz. that כְּרוֹב is the same as חֲרוֹם, hence כְּרוֹב “a guard” to keep away the profane. Vid. on this and other conjectures *Ges. Thes.* Of cherubim there seem to have been two or three different sorts, for the cherubim mentioned here are quite distinct from the cherubim on the ark, and these latter widely different from the cherubim of Ezekiel. The cherubim mentioned here were stationed at the entrance of the garden of Eden, brandishing in their hands fiery swords, to prevent Adam and Eve from eating of the tree of life. לֶחֶם חַיַּת הַחַיִּים. On the pointing of the article before חַיַּת vid. Ges. § 109. 1. חַיַּת הַלֶּחֶם is the more unusual construction for לֶחֶם חַיַּת, Ges. § 104. 1. rem. 1. On the article with מִצְחָסְכָּר vid. Ges. § 109. 2, and on the form § 93. Par. D. דֶּרֶךְ עֵץ הַ” “The way to the tree of life”, Ges. § 112. 2.

CHAP. IV.

1. קִיֵּיתִי אִישׁ אִתּוֹ יי. “I have gotten a male child by the help of Jehovah”. אִתּוֹ יְהוָה i. q. עִם אֱלֹהִים, 1 Sam. 14: 45. So rightly Gesenius, following the *LXX.* ἄνδρα ὑπὸ Θεοῦ, *Vulg.* per Deum. Others consider אִתּוֹ = מֵאֵת, and render accordingly “from the Lord”; so our A. V., Onk. יֵן יְהוָה יי, Saad. מִיְּמִי. The Syr. gives a different meaning, مِمَّنْ. “I have gotten a man for (the service of) the Lord”. Ps.-Jon. has קִנֵּיתִי לַיהוָה יֵן מַלְאָכָא דִּי “I have gotten the man, the angel of the Lord”; as if Eve imagined that the Messiah

(ch. 3: 15) was now born. קין. Gesenius derives this name from קין, i. q. Arab. قَان, "to forge", whence قَيْن "a smith", "a slave", and supposes that קין here means "a spear" or "lance", as in 2 Sam. 21: 16. The text, however, alludes to another derivation, viz. that קין = קנה "to acquire", and therefore that קין means "a possession", and to this we adhere.

2. וחסד ללדו. Vid. on this construction Ges. § 139. 1.

3. מנחה, Ar. مِنْحَة, prop. "a gift", then a gift ■ God, i. e. "a sacrifice"; always in the law an unbloody sacrifice, opposed ■ זָבַח, Ar. ذَبَحَ, and لָחַق. The LXX. in this verse, and in v. 5, translate it by θυσία, "a sacrifice", but in v. 4 by τὰ δώρα, "gifts", which rendering the Vulg. adopts, having munus throughout. Onk. has here קִרְבָּנָא, Syr. مَذْبُوحَة, either "a gift" or "a sacrifice" (comp. Mark 7: 11).

4. וחבל הביא גם-הוא. Kennicott translates ■ "in addition to", and connects it with מַבְכְּרוֹת, but the repetition of the pronoun with ■ is only for emphasis, Ges. § 152. 2. a, "and Abel, he too brought &c". ומחלבון. "Of their fat". The plural (here written defectively) is used to designate either the fat portions of each animal, or the fat of the different animals, as in Arab. مِلْك, pl. أَلْبَانُ blood, pl. دِمَاء. Some edd. have ומחלבון with dagesh (comp. רָשָׁע Cant. 8: 6, לְמַדְי Is. 5: 10). Knobel would read ומחלבון in the sing. The translation which some give, "of their milk", is opposed to our present punctuation, as to bear such ■ meaning it should be pointed מְחַלְבֵּן, a change which is unsupported by any Ms. or ancient version.

5. ויחר לקן, scil. אָץ.

7. והלא אם היטיב שאת וני. On the form שאת vid. Ges. § 75. 2. a. "If thou doest well, is there not lifting up?"

scil. עֲנִיָּו, of countenance (comp. Job 11: 15, 22: 26); "but if thou dost not do well, sin is at the door, a crouching (lion); towards thee is his desire", lying in wait for thee, "but thou shouldest rule over him", i. e. thou oughtest to withstand him. Or we may take הָלֵל = הָלַךְ, and translate: "Lo, if thou doest well, there is lifting up, &c". The LXX. render: οὐκ ἐὰν ὁρῶς προσεγγῇς ὁρῶς δὲ μὴ διέλθῃς, ἡμαρτες; ἡσυχᾶσον, perhaps punctuating the latter part of the clause thus רָבַץ רָחֵם; but even so, if indeed they had our present reading, they have taken שָׁמַח, שָׁחַח, and רָבַץ, all ■ meanings which they never elsewhere bear. שָׁמַח they must have connected with שְׂמִינָה, ch. 43: 34, "the offering of gifts"; taken רָחֵם in the sense of "division", and רָבַץ to mean "to be quiet", deriving this signification from the proper one of *lying down* (comp. their rendering of רָחֵם in Job 11: 19 by ἡσυχάσεις). As we might expect, the versions all differ on this passage. Onkelos, for example, has: "If thou performest thy work well, wilt thou not be pardoned? and if thou dost not perform thy work well, at the day of judgment thy sin will watch, ready to take vengeance on thee, if thou dost not repent; but if thou dost repent, it shall be forgiven thee". לַסֵּהַח חֲשָׂאָהּ רָבַץ. On the disagreement of the predicate with the subject in this clause, vid. Ges. § 144. rem. 2. Sin ■ figuratively represented as a lion lying in wait to seize his prey. רָבַץ. Arab. أَلْتَرِيضُ or أَلْتَرِيضُ, "the lion", lit. the lion in wait.

6. וְאִמָּר קֵן אֵל הַבֵּל אֲחִיו גִּלְכָּה וְהִשְׁרָה. We have adopted this reading on the authority of the Sam. cod. and vers. LXX. Aq. Vulg. Syr. Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. The words are not found in any Hebrew Ms. yet collated, but that they were once there seems probable from the authorities quoted above. Many Mss. note here מְפָס "an hiatus"; two Mss. have ex-

pressly בלא פסק, "*without an hiatus*". אמר is never used in the sense of *to speak*, ■ *talk with*, but is always followed by what ■ said, and means *to say*. Michaelis and Rosenmüller appeal in favour of the former meaning to 2 Chron. 32: 24 and Exod. 19: 25. The words of the former passage are: "in those days Hezekiah was sick to the death, and prayed unto the Lord; ואמר לו ומופת נתן לו and He spake unto him, and He gave him a sign (A. V.)", but this, as Gesenius says, may be translated "and He promised him" viz. what he prayed for; or more probably some words have fallen out after לו. The latter passage is more clear: "so Moses went down unto the people, ואמר אליהם and said unto them" viz. what God had commanded in v. 24. In Ps. 139: 20, יאמרו (or יאמרוך) למען, may be translated "*they speak about thee wickedly*", or "*they utter thee (thy name) wickedly*", i. e. swear by thee falsely; but the reading of the LXX. and Theod. is better, viz. יאמרוך "*they rebel against thee*". Of 2 Chron. 2: 10 the literal translation is: "And Hiram king of Tyre said in writing (and sent it to Solomon): Because of Jehovah's love for his people, &c." ■ the passage under consideration, Gesenius and Tuch, following Jerome, translate the clause ואמר ק אל ה, "*and Cain said it* (viz. what God had said) *to Abel*" (vid. *Ges. Thes.*); but both external and internal evidence supports the reading given above. Böttcher and Knobel would alter ואמר into ויאמר, "*and Cain watched Abel*", so as to seize the first opportunity of slaying him, comparing 2 Sam. 11: 16, Ps. 56: 7, Job. 14: 16; in support of which change Knobel remarks that the LXX. evidently read אכלה instead of שכלה in Levit. 26: 22, for their version has there *nutideras*. בדיחוס. Comp. note on ch. 2: 4.

לֹא ידע. "I know not". On this meaning of the preter. vid. Ges. § 124. 3. השמר ה here expects a negative answer, as Lat. *num*; הלא is *nonne*; vid. Ges. § 150. 2. rem.

10. קל דמי אחיך צי. On the non-agreement in number between קל and צעקים, vid. Ges. § 145. 1.

11. ארור ארצך ונר. These words may admit of being translated in three ways. 1. "*Cursed art thou by the ground*", J. D. Michaelis, Gesenius, Maurer, &c. 2. "*Cursed art thou from the ground*", that ■ to say, the curse shall strike thee from the ground the earth shall hold thee accursed and not yield thee her fruit (Ibn Ezra, Kimchi, Knobel, &c. and our A. V.). 3. "*Cursed art thou away from the land*", i. e. cursed art thou and banished from this into another land (Rosenmüller, Tuch, &c.). A fourth rendering, "more cursed art thou than the ground", where כן is taken as comparative, seems scarcely admissible.

12. The LXX. translate ונר ונר by στενωπ καὶ τρέμων ἔσθι καὶ τῆς γῆς, but the Schol. remarks: ὁ Ἑβραῖος, καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος καὶ ἀκατάστατος, τρυφᾷ, μὴ μένων ἐν δού τόπω.

13. גדל עוני כשוא. The adjective is placed first for emphasis, Ges. § 142. 1. b. "*Greater is my punishment than is endurable*", my punishment is too heavy for me to bear. עון punishment, as the consequence of sin. The ancient versions, LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad., translate: "*My sin ■ too great ■ be pardoned*".

14. לכן "Therefore", lest that should happen which thou fearest, "whosoever killeth Cain, &c." Gesenius. כל הרג קין. Case absolute, Ges. § 142. 2. rem. יקם. "He", i. e. Cain, "*shall be avenged*". Others, as Knobel, regard יקם as impersonal, but see v. 24. שבעים. Vid. Ges. § 95. rem. 1. ישם י. לכן אוח. "*And Jehovah gave a sign to Cain*"; not as our A. V., following the Vulg., "*set a mark upon Cain*", which would require קין על or קין. LXX. rightly: καὶ ἔθηκε σημεῖον ὁ Θεὸς

σημαῖον τῷ Καὶν. לְבָלֹד כָּל בְּלִיָּהּ with לֹא "no one", just as לֹא; Ges. § 149. 1.

16. וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נֹד. The Vulg. take נֹד as an adjective referring ■ Cain, and not as the name of a country: "*habavit (Cain) profugus in terra.*"

18. וַיִּלֶּךְ. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. מַחֲוִיאל וּמַחֲוִיאל. The most of the Hebrew Mss. have מַחֲוִיאל וּמַחֲוִיאל, which Theile has edited, although this reading ■ self-contradictory. Syr. has ܡܚܘܝܐ in both cases, Sam. מַחֲוִיאל, LXX. Μαλατήλ, Aldine and Compl. Μαηλ Cot. Μαλουία, Vulg. *Maviael*. מַחֲוִיאל. LXX. have Μαθουσαίλα.

20. יֹשֵׁב אֹהֶל. Singular taken collectively. There is a zeugma in the use of יֹשֵׁב; transl. therefore, "*the father of dwellers in tents and of possessors of cattle.*"

22. לֹשֶׁן וְחַרְשׁ. "*A forger of all kinds of instruments of brass and of iron.*" חַרְשׁ prop. the part of. חַרְשׁ "cutting", then "*an instrument for cutting*". The LXX. translate σφυροκόπος χαλκῶν τε καὶ ἰσίδων, Vulg. "*malleator et faber in cuncta opera aeris et ferri*", as if they had read לֹשֶׁן וְחַרְשׁ. כל נחשת וברזל. Onkelos on the other hand renders the sentence: וְיִתְּרוֹן רַבֵּל רְדֵי עֲבִידָהּ בְּחָשׂא וּפְרִיָלָא, "*the master of all who know the working of brass and iron*". Our A. V. takes לֹשֶׁן ■ the metaphorical sense of "*instructor*", and חַרְשׁ as "*cutters*", or "*workers*."

23. 24. שָׁכֵן. On this form vid. Ges. § 46. n. 3. כִּי. אִישׁ וְהִנְחִי. The usual translation of כִּי ■ this passage ■ "*because*" or "*for*", but Delitzsch and Meier (in his work "*Die Form der hebräischen Poesie*", p. 28) render it "*certainly*", "*assuredly*", whilst Knobel would leave it untranslated, taking ■ as equivalent to the Gr. ὅτι in the N. T., introducing the exact words of the speaker. He quotes in support of this, ch. 20: 11, 27: 20, 29: 33. With regard to וְהִנְחִי, ■ is

disputed whether it should be translated as an actual perfect, "*I have slain*" (LXX. Vulg. and other ancient vss., Schumann, Tuch, &c.), or as a future (on which use of the perfect vid. Ges. § 124. 4), "*I will slay*" (Rosenmüller, Knobel, Delitzsch, Meier). לַפְעֵי. The suffix in this word, and in לַחֲבֵרֵי, ■ objective (Ges. § 119. 5), "*because of a wound inflicted on me*". Our A. V. erroneously takes the suffixes subjectively. אִישׁ and יָלֵד are, of course, used here merely as synonymous expressions ■ the two parallel clauses. The whole passage, which ■ extremely obscure, may perhaps be translated as follows: "And Lamech said to his wives: 'Ada and Zillah, hear my voice; ye wives of Lamech, hearken to my words. Surely I will slay a man for wounding me, and a youth for bruising me. If Cain is to be avenged sevenfold, surely Lamech (shall be avenged) seventy and sevenfold'. I will slay, says Lamech, whoever offers me violence, but woe to those who try to avenge his death by killing me in turn; my ancestor Cain, who had no weapons, obtained from God a promise of sevenfold vengeance in case of his being murdered; my sons have weapons and can take a far more complete revenge by themselves on whomsoever slays me.

25. שָׁח־לִי. Kametz stands here, although the syllable has lost its tone; to designate this the metheg ■ appended. כִּי חָרְנוּ קִין. Vid. note on ch. 3: 19.

26. אִם הִחֹל וְגו'. Vid. Ges. § 119. 3. אִם הִחֹל וְגו'. On the indeterminate third person vid. Ges. § 134. 3. "*Then they began to call on the name of Jehovah,*" to worship Jehovah. The Midrash, Maimonides, &c. think that we have here the origin of idolatry. They take הִחֹל in the sense of "*to be profaned*", a meaning which the rad. הָלֵל bears ■ the Piel and Hiphil, and translate: "*then profanation was committed in calling (scil. idols) by the name of the Lord.*" Similarly Ps.-Jon.

"that was the age in the days of which they began to err, and made for themselves idols, and surnamed their idols by the name of the word of the Lord." Onkelos translates the passage: בְּיוֹמוֹתָם הָלְכוּ בְנֵי אָדָם מְלַצְאָה בְּשֵׁמַת דְּנִי, "in his days the children of men ceased to invoke the name of the Lord."

CHAP. V.

1. בְּיוֹם כְּרָא וְנִי. Vid. note on ch. 2: 4.

3. שִׁשִּׁים וּמֵאָה שָׁנָה. Vid. Ges. § 118. 1. note.

5. חֲשַׁע מֵאוֹת וְנִי. Vid. Ges. § 145. note. חֲשַׁע מֵאוֹת וְנִי. Comp. Ges. § 118. 3.

6. חֲשַׁשׁ שָׁנִים וְנִי. Vid. Ges. § 118. 3.

22. וַיְהִי לֵךְ הָנוֹךְ. "And Enoch walked with God." LXX. εὐχάριστος δὲ Ἐνὼχ τῷ Θεῷ, "Enoch pleased God;" compare Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Onkel. וַיְהִי לֵךְ הָנוֹךְ בְּרִחְלָתָא דְּנִי "and Enoch walked in the fear of the Lord;" Ps.-Jon. פִּלַּח דְּנִי "Enoch served in truth before the Lord." Comp. ch. 6: 9.

24. וְאֵינֵנוּ וְנִי. "And he was not, for God took him", he was taken up to heaven without tasting of death, as Elijah, 2 Kings 2. LXX. καὶ οὐκ ἀπέθανε οὐδὲ (Alex. διότι) παρέλαβεν αὐτὸν ὁ Θεός. Vid. Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Vulg. quia tulit eum Deus. Onk. וְלִיָּחוּדִי אֲרִי לֹא אָמִיתָ יְהִיָּה וְנִי "and he was not found, because the Lord did not make him die." Ps.-Jon. וְנִי אֲרוּם אֲתֵינִי וְיִלִּיק לְרִקְעָא בְּמִסַּר קָדָם וְנִי "therefore he was taken away and ascended into heaven by the word of the Lord." Others, as Rosenmüller and von Bohlen, think that וְאֵינֵנוּ merely=וְיָמָה, or at the most expresses the idea of "sudden death"; but as וְיָמָה is used after every other name throughout the whole chapter, ■ ■ plain that there must

have been some remarkable difference between his case and theirs, even if Heb. 11: 5 was not decisive on the point.

29. נָחַם. "*Rest*", from נָחַם *to rest*. The etymology ■ merely alluded to by the Hebrew writer, for, as Simonis remarks, "*scriptura sancta, sicubi nomina propria explicat, non semper per eandem radicem, unde descendunt, sed interdum per cognatam id facere solet, non tam verborum quam rerum habita ratione.*" וְהָ יִנְחָמֵנוּ מִמֶּנִּי. "*This (scil. son) shall comfort us for our labour &c.*" LXX. οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ κ. τ. λ. "*he will give us repose from our works &c.*"; but Vulg. *iste consolabitur*. The LXX. evidently read יִנְחָמֵנוּ, Hiphil from נָחַם, a reading which Houbigant and Capellus think should be adopted. מִן הָאֲדָמָה may be connected either with יִנְחָמֵנוּ, "*shall comfort us because of the ground,*" as our A. V. has it, or with מִמֶּנִּי, "*for our work and the toil of our hands (arising) from the ground.*"

CHAP. VI.

2. בְּנֵי אֱלֹהִים. LXX. υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, Vulg. *filii Dei*, Aq. υἱοὶ τῶν Θεῶν. The words are variously explained ■ mean (1) *the angels*; LXX. MS. A. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, Ital. *angeli Dei*. So Josephus, many of the earliest Fathers, and, though some of them for far different reasons, Rosenmüller, Gesenius, Maurer, Tuch, Knobel, Delitzsch; supported by such passages as Job 1: 6, 2: 1, 38: 7. (2) Many modern and some ancient critics and commentators, e.g. Ephrem, Chrysostom, Augustine, Luther, Calvin, Hengstenberg, Keil, with whom we agree, understand the passage to speak of intermarriage between the descendants of Seth and Cain; or, which comes to nearly the same thing, between the righteous and wicked (e.g. J. D. Michaelis). (3) Others

understand ■ of internarrriage of the higher with the lower ranks. So Onk. בְּנֵי רַבִּיכָיָא "*the sons of the great*" or "*princes*"; Symm. υἱοὶ τῶν δυναστεύοντων, Ibn Ezra, -Kimchi, &c. מַלְכֵי הַגּוֹי. On the pronoun as copula vid. Ges. § 119. 2.

3. לֹא יִדְּוֹן רִחִי. Here again the meaning is doubtful. (1) יִדְּוֹן is rendered by some "*remain*" or "*dwell*"; so LXX. καταμείβω, Vulg. Syr. Onk. Saad. It has been supposed, but unnecessarily, that they read יִדְּוֹם or יִלְוֹן. (2) Others translate ■ by "*judge*", = יִדְּוֹן. So Targg. Ps.-Jon. Jerus. Symm. ἀρνεῖται. Similarly Rashi, R. J. Kimchi, Rosenm. and our A. V. "*shall not strive*." (3) Some modern critics, as de Wette, Maurer, Knobel, Delitzsch, take יִדְּוֹן in the sense of "*to rule*," connecting it with יָדָן. (4) Others, for example Gesenius and Tuch, render ■ by "*to be humbled*" or "*abated*," Arab. دَانَ, "*to be low*," "*mean*." Either the third or the fourth translation appears to be the correct one, as רִחִי seems to mean the divine breath, which God breathed into man at his creation (ch. 2: 7). Translate: "My spirit shall not rule in mankind for ever (during all future time); because of their transgression, they shall be flesh (i. e. mortal, Ps. 78: 39, Job. 10. 4), and their days shall be 120 years." The life of the human race is for the future to be shortened on account of their sins. The objection to this is, that many of patriarchs actually lived for ■ much longer period, but it ■ simply meant to be a *general statement*, to which there might be exceptions; compare Ps. 90: 11. We may however refer רִחִי to the Holy Spirit, and then our A. V. would be correct, and the latter clause of the verse would have to be taken in the sense in which it is understood by Onkelos, whom Hengstenberg and Delitzsch follow; viz. that a respite of 120 years would yet be given before the destruction of the human race, in order to see whether they would repent. This view

■ opposed by the phrase "because of their transgression they shall be flesh," which could scarcely refer to a coming destruction of mankind, as such a meaning would likely be expressed in plainer language. **בָּשָׂר**. By all the old commentators and versions this seems to have been taken as a compound of three words **בָּשָׂר** = **בָּשָׂר** = **בָּשָׂר**; LXX. *διὰ τὸ εἶναι*, Vulg. *quia*, Onk. **בָּשָׂר** Syr. **ܒܫܪܐ**. So Saad., Rashi, and, among the moderns, Knobel (reading of course **בָּשָׂר**). Fuerst and Rosenmüller derive it from **שָׁנָה** "to wander," and translate "on account of their sin." Gesenius, Tuch, Delitzsch, and most moderns, derive it from **שָׁנָה** = **שָׁנָה**, as an infinitive of the form **שָׁנָה** from **שָׁנָה** and **נָה** from **נָה** (Gesenius § 86. rem. 3). To the ancient opinion it is rightly objected: (1) that **שָׁנָה**, or **שָׁנָה**, ■ never found in the Pentateuch; (2) that **נָה** would be here quite superfluous; and (3) that the entire compound is nowhere else found.

4. **הַגִּבֹּרִים**. "The giants". So LXX. Vulg. and many commentators, such as Tuch, Knobel, and Delitzsch (vid. Num. 13: 33). Onk. **גִּבֹּרִים**, and so Syr. Sam. vers. Saad., which may either be "giants" or "heroes"; Aq. *οἱ ἐκπικνόντες οἱ βίαιοι*, Symm. *οἱ θυμωτοὶ βίαιοι*. Those who derive the word from the rad. **נָפַל**, "to fall," take it to mean either "the fallen angels" (as many of the Fathers), or "those who fall upon others," "robbers," or "tyrants" (Aq. Rosenm. Gesen.). Tuch and Knobel derive it from a rad. **נָפַל** = **נָפַל**. **הָאֵלֵּם**. On the use of the article here vid. Ges. § 120. 1. **אֲשֶׁר**. "when".

5. **וְיָצַח**. The LXX. render this passage: *καὶ πῦρ τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐκμελῶς*, evidently taking **יָצַח** for a verb.

9. **אֵלֵּה תִּלְדוּן**. Vid. note on ch. 2: 4.

11. **הָאֵלֵּם**. Accus. Vid. Ges. § 135. 3. b.

13. **מַפְעִיחִם**. On the use of **פִּן** to express the efficient cause vid. Ges. § 140. 2. **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**. Onk. Syr. **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**, and so the Vulg.; similarly LXX. *καὶ τὴν γῆν*. The Sam. vers. incorrectly **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**, taking **הָאֵל**=**הָאֵלֹהִים**.

14. **רִמְיָהוּ**. Probably an Egyptian word; vid. Gesen. Thes. But Dietrich (*Abhandlungen für Semitische Wortforschung*, p. 33) regards it as a contraction for **רִמְיָהוּ**, from **רִמְיָהוּ** "reeds" (comp. Job 9: 26). **עֵצֵי נֹסֶחַ**. Onk. and Ps.-Jon. **רִמְיָהוּ**, "of cedar trees;" Syr. **وَعُصَايَا**, the meaning of which is not certain; LXX. *ξύλα τετραγώνη*, Ital. *ligna quadrata*; Vulg. *ligna laevigata*. Gesenius supposes **רִמְיָהוּ**=**רִמְיָהוּ**, and translates "resinous trees," such as the pine, fir, cedar, cypress, &c. From **נֹסֶחַ** is derived *κωνάρεσσος*, cypress.

16. **צִהָר**, Prop. "light", here "windows", collective and therefore feminine (**צִהָרִים**); Gesen. § 105. 3. a. So Gesenius Delitzsch, and, among the old versions, the Syr. But many commentators suppose that there was only *one* window (referring to **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים** in ch. 8: 6, which passage, however, is not decisive), and account for the fem. gender according to Ges. § 105. 4. a. or c. Among the ancient translators, Theodotion has *θύραν*, and the LXX., very absurdly, *ἐπισυναγών ποιήσεις τὴν κιβωτὸν*, Ital. *colligens facies arcam*. Rosenmüller would render it by "roof" (Ar. **سَافِر** "back").

17. **הַנֵּי מֵבִיא**. Part. for future, **הַנֵּי** calling special attention; vid. Ges. § 131. 2. b. and rem. 1. **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**. Acc. in apposition to **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**, or according to Ges. § 116. 3.

19. **וְהָאֵל הָאֵלֹהִים**. The kametz under the article is an exception to the general rule, Ges. § 35. 2. A.

CHAP. VII.

2. **שבעה שבעה**. Vid. Ges. §. 118. 5. The words are generally understood to mean *seven individuals* of each kind; but Knobel seems to be right in maintaining that *seven pair* of each kind are meant, as is shewn by the addition of the words **איש ואשה**, which could not be used if seven individuals had been intended. Besides, if such had been the meaning, **שבעה** would have been expressed only once, just as **שנים** is put only once towards the end of the verse. From v. 9 the animals appear to have gone into the ark *in pairs*, which could not, of course, be the case, if the ordinary rendering "*by sevens*", i. e. *seven of each kind*, be correct. On nearly the same principles, we must, in v. 8, understand *seven pair* of birds to have been brought into the ark. Some commentators, however, defend the ordinary translation, and account for the statement in v. 9 on the supposition that it is an extract from a different document. **הוא**. Vid. Ges. §. 119. 2.

4. **כי לימים זוג**. "*For after seven days*"; vid. Ges. Lex. art. **ל**, B. 2. c. Ps.-Jon. supposes this to be an additional respite of seven days (vid. n. on ch. 6: 8 towards the end): **אָרֹם הָאֵל אָנָּה יִהְיֶה לָכֵן אֶרְפָּא שׁוֹבְעָא יוֹמָן אֵין יִתִּיבֹן יִשְׁחָבֵק לְחוּן** "*therefore, behold I give you a respite of seven days; if they shall repent, it shall be forgiven them*". **ארבעים יום**. Vid. Ges. ■ 118. 2. **בֶּל הַיָּצִיחַ** "*Every living thing*".

6. **והמבול וגו'**. Vid. Ges. § 104. 2. a. **והמבול וגו'** "*When the deluge was (occurred), waters upon the earth*". **מים** in apposition to **המבול**. Comp. n. on ch. 6: 17. Maurer suspects that **מים** is a gloss upon **המבול**.

7. **יחא**. On the singular number vid. Ges. § 145. 2.

8. **אשר איננה טהרה**. Vid. Ges. § 121. 1 and § 149. 1.

9. שנים שנים. "Two by two", i.e. "in pairs". Ges. § 118. 5. Vid. n. on v. 2.

11. בשנת שש מאות וג' "In the six-hundredth year &c." Vid. Ges. § 118. 4. שש is the genitive governed by שנה, and מאות the genitive governed by שש; in Arabic it would be, in exactly the same way, فِي سَنَةِ سِتِّ مِائَةٍ. לחיי נת. ויום לחדש; on this mode of expressing the genitive, vid. Ges. § 113. 2. ארבת. Prop. "network," from אָרַב "weave", Arab. أَرَبَ "to tie a knot." LXX. οἱ καταρράκται, Vulg. cataractae; Aq. and Symm. αἱ θηρίδες, Onk. צִיָּין "windows."

13. בעצם היום. On this periphrasis for *self, selfsame*, vid. Ges. § 122. 2. rem. 3. בא. Vid. Ges. § 145. 2. ויפח. On the kametz under the ו, vid. Ges. § 102. 2. d. שלשת נשי. On the masc. form of the numeral, vid. Ges. § 95. 1. n.

16. והבאים "And those that went in"; on this relative force of the article, vid. Ges. § 107. ויִסַּר יְיָ בַעֲדָיו "And Jehovah closed (the door) behind him".

19. מאד מאד. On the repetition of the word, vid. Ges. § 148. 2.

20. תִּמְצַא עַל אִמּוֹ. The word אִמּוֹ is in the accusat.; vid. Ges. § 116. 1.

22. אשר—באשׁוּי. Vid. Ges. § 121. 1.

23. וַיִּיָּחַד, not וַיִּפְחַד, which latter is the reading of most editions, including that of Theile, for the verb is active: "and he (God)", or "it (the deluge), destroyed &c". So Onk. וַיִּמְחָא וַיִּקְוֵא יְיָ קֵל, LXX. ἐξέλειψεν. יִפְחַד is fut. niph'al, but then the accent ought ■ be on the last syllable, as in Ps. 108: 13, and the accusative would have to be explained, as in ch. 4: 18, according to Ges. § 140. 1. a.

CHAP. VIII.

3. הָלַךְ וְשׁוּב. On this method of expressing continued action, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3.

4. וַחֲנָה. Vid. Ges. § 71. rem. 4.

5. בַּעֲשִׂירִי. "In the tenth (month)". בֹּאֵר. On the omission of יוֹם, vid. Ges. § 118. 4. rem. 2.

6. אֵחָה חֲלוֹן. Vulg. *fenestram*, LXX. *ἡνὶ θυρίδι*. Vid. n. on ch. 6: 16.

7. הָעֶרֶב. The article in this place, and in חֲיִינָה v. 8, seems to have a force equivalent to the Greek *τις*, and may be properly rendered "a certain raven", "a certain dove"; comp. הָעֶרֶב וְאֵחָה חֲדוּבָה 1 Sam. 17: 34, הָאֶרְיָה 1 Kings 20: 36, הָעֶלְמָה Isalah 7: 14. Vid. n. on ch. 28: 11. Gesenius explains the article otherwise in Gram. § 107. rem. 1. c., but his explanation is not satisfactory, as reference is made in all these passages to individuals in the concrete and not in the abstract. Others think that the article is prefixed to denote the only male raven or dove in the ark, as from ch. 7: 9 they conclude that only two birds of each kind came into the ark. עֵר יִבְשָׁה. Vid. Ges. § 129. 1. A similar form is יָכִילָה from יָכַל "to be able", § 82. 1.

8. בְּאָחָז. Lit. "from beside himself", Saad. مِنْ عِنْدِهِ. The Shemitic languages have no reflexive pronouns as distinct from the ordinary personal; Gesen. § 122. 1. The LXX. render it *ὁπίσω αὐτοῦ*, Vulg. *post eum*, i. e. after the raven, but the Hebrew words cannot be so translated. הֲקִלּוּ. On the use of הֲ in indirect questions, vid. Ges. § 150. 2.

9. אֲנוּחַ. On the form of this noun vid. Ges. § 83. 14, and § 84. IV.

10. שִׁבְעָה יָמִים. Vid. Ges. § 118. 1. a.

11. עלה חד מרה. *"The fresh leaf of an olive"* (Arab. طَرَف ■ *be new or recent*). Others, as Knobel and our A. V., translate ■ by *"plucked off."* The LXX. have φύλλον ελαιας αἰρετος, Vulg. *ramum olivae virentibus foliis.*

12. ויחל. On the form vid. Ges. § 68. 3. rem. 5.

13. בראשון. *"In the beginning"*, scil. of the month, Ges. § 118. 4. rem. 2. בארד. Cardinal for ordinal; vid. Ges. § 118. 4.

17. והוא. So the כדרכ; the קרי is והוא, a rarer form; see Ps. 5: 9. הושר (והשר), Hos. 7: 12. אִיסִידִם.

19. כל הרמש. The LXX. Vulg. Syr. and Saad. seem to have read וכל הכהמה, and the Sam. omits the words entirely. There certainly seems to be a tautology in the Hebrew text, but as there is no MS. authority for the reading supported by the versions, and as it savours much of intentional alteration, we cannot adopt it; nor can we receive the omission of the words by the Sam. as proof of their spuriousness.

21. וירח יי את ריח הניחח. *"And Jehovah smelled the pleasing odour"*. On the article before נִיחַח vid. Ges. § 109. 1. LXX. ὁσμὴν εὐωδίας, Aq. ὁσμὴν εὐαρεστησεως; but Onk. וְקָבִיל יְיָ בְּרֵצָא יְיָ קִרְבָּנִיהָ *"and the Lord accepted with pleasure his sacrifice"*. ויאמר יי אל לבו. LXX. εἶπε κύριος ὁ Θεὸς διανοη- Symm. εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν. The Vulg. omits altogether the words אל לבו. Saad. has لِنَبِيِّهِ *"to his prophet"*!

CHAP. IX.

2. וּמִדְּמָמָם. On the objective suffix, vid. Ges. § 119. 5.

3. הוּא הוּא. Vid. Ges. § 119. 2.

4. בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ. "With its life, (namely) its blood", דָּמוֹ being in apposition ■ נַפְשׁוֹ. Saad. correctly: جَدِيمِهِ فَإِنَّهُ نَفْسُهُ; LXX. wrongly: πληγὰς αἵματος ψυχῆς.

5. לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם. Tuch and Knobel take 'נַפְשׁ as a dativus commodi, "for your lives", for their benefit, to preserve your lives (vid. Ges. § 151. 3. e); but it seems better to regard it as a circumlocution for the genitive: "And only your own blood will I require; from the hand of every living creature will I require it" (animals were subject to the bloodrevenge, Exod. 21: 28, 29), "and from the hand of man, from the hand of each one's brother (fellow-man), will I require the life of man." On נַפְשׁ vid. Ges. § 122. 1. c, and on the genitive circumlocution § 113. 2. As to the construction אִישׁ אֶחָדוֹ "each one's brother," compare ch. 42: 25. אִישׁ אֶל שָׁקוֹ "into the sack of each," Numb. 17: 17. אִישׁ אֶחָד שְׁמוֹ "each man's name." Vid. Ges. §. 122. 2. rem. 1.

10. נַפְשׁ הַחַיָּה. On the article with חַיָּה, vid. Ges. § 109. 2. a. יֵצְאֵי חֲתֻכָּה. On the construction of the participle, vid. Ges. § 132. 1, 2.

11. כִּמְיָ. The efficient cause after passive verbs ■ sometimes construed with כִּי; vid. Ges. § 140. 2.

13. נִרְחִי may be best rendered "I self"; Ges. § 124. 3.

14. בְּעֵינַי לְבַעֲנֵי for כְּעֵינַי עֵין, Ges. § 10. 2. rem. LXX. ἐν τῷ σου-

The apodosis of the sentence begins with

15. **לֹא יִהְיֶה עִיר הַחַיִּים**. On this construction vid. Ges. § 144. 1.

19. **נִפְצְרוּ**. Either from **נָפַץ** in a reflexive sense, "*dispersed themselves*" = "*were dispersed*"; or, according to Ewald (Gr. 6th edit. § 193, c), an irreg. form instead of **נִפְצְרוּ** or **נִפְצְרוּ** (comp. Ges. § 66. rem. 5 and 11).

20. **וַיִּחַל נָח אִישׁ הָאָרְצָה**. On this construction vid. Ges. § 139. 4.

21. **וַיִּשַׁח**. Vid. Gesenius § 74. rem. 3. c. and § 28. 4. **אֶחָלוּ**. Older form for **אָחָלוּ**; Ges. § 89. 1. rem. 2.

22. On the omission of the accusative pronoun, vid. Ges. § 119. 6. rem. 2.

24. **כִּנּוּ חֻמֶּן**. On the article vid. Ges. § 109. 2, and on this mode of expressing the superlative, § 117. 2.

25. **עֶבֶר עֲבָדִים**. "*A slave of slaves*", the meanest of slaves. Ges. § 117. 2. rem. **לָמוֹ**. Poet. suffix for **לָהֶם**, Ges. § 101. 2. a, and note.

27. **יִפְתַּח אֱלֹהִים וְנֹחַ**. "*Let God enlarge Japheth, and let him dwell in the tents of Shem, and let Canaan be his slave.*" On **יִפְתַּח** vid. Ges. § 74. rem. 4, and § 28. 4. **יִשְׁכֵּן**. Onkelos and some others consider "*God*" to be subject of this verb: "*the Lord shall enlarge Japheth, but (וְשִׁכְנָתָהּ בְּאֹתֵלֶיךָ) his Shekinah shall dwell in the tents of Shem.*" Many modern commentators, such as J. D. Michaelis, Gesenius, de Wette and Knobel, translate **אֹתֵלֶי שֵׁם** "*tents of name*", i. e. of fame, glory, comparing ch. 6. 4. **אֵין שֵׁם**, and other passages.

CHAP. X.

2. **צִמְרִי**. Supposed by Gesenius to be the *Cimmerii*, inhabiting the Tauric Chersonese. The Arabs call this region, with a transposition of the letters, **أَلْقِرْمُ** (whence the name *Krim*, *Crimea*), and the Black Sea they call **بَحْرُ أَلْقِرْمِ**. **מִנִּי**. According to Josephus and Jerome, *the Scythians*; perhaps rather the Caucasian tribes, as *Magog* may be derived from the Persian words **ماه کوه** *māh-kō h*, "*the mountain-land*." **מִדְיָ**. *Media*, Syr. **مِدْيَا**. **יוֹן**. *Greece*, or more properly *Ionia*, as the only part of Greece well known to the Shemitic nations; Arab. **أَلْيُونَانُ**, Syr. **تَقْتَا**, *the Greeks*. The word comes from the Greek form *Ἰάονες* or *Ἰάφορες*, *Iaones*. The LXX. have *Ἰωναν*. **וּחְבִּל וּמִשֵּׁךְ**. The *Tibareni* and *Moschi*. These names are almost always joined together in Scripture, as also by Herodotus (*Μόσχοι καὶ Τιβάρηνοι*). The LXX. have *Μόσχοι*, Vulg. *Mosoch*, Sam. **מִשֵּׁךְ** or **מִשֵּׁךְ**. **תִּרְסָה**. Probably the *Thracians* (Josephus, Jerome, and Targg. Ps.-Jon. & Jerus.). Tuch thinks that the *Tyrrhenians*, *Τυρρηνοί* or *Τυρρηνοί*, are meant.

3. **אֲשֻׁכְנִי**. Probably a part of Armenia (comp. Jer. 41:27). Most of the ancient *vas.* retain the word. Saadiah, however, explains it by **أَلْقَالِبَةُ**, *the Slavonians* or *Germans*; Ps.-Jon. **אֲדִיבֵנִי** 1. e. *Adiabene*; Josephus, *οἱ Πυρραῖες*, who are not known for certain. **רִישָׁא**. Josephus, followed by Bochart, understands *Paphlagonia*; Saadiah, and the modern Jews, *France*. We may compare the name of the *Ripæan* or *Riphaean* mountains. The reading **רִישָׁא** is erroneous. **אֲרִימֵה** LXX. with the letters transposed, *Θαγαυαί* (Alex. Ms. *Θαγαυαί*); probably *the Armenians*. Josephus understands the *Phrygians*; others, the *Turks*.

4. אֱלִישָׁה. A part of *Greece*, either *Elis*, Ἐλῖς, or the *Aeolians*, οἱ Αἰολεῖς. Bochart thinks of *Hellas*. תַּרְשִׁישׁ. Generally believed to be *Tārtessus*, Tartessus, in Spain, the name of the district at the mouth of the Baetis or Guadalquivir. Redslob and others take it to be *Dertosa*, the modern Tortosa, near the mouth of the Ebro. כְּרִיִּים. The inhabitants of Cyprus, where was the ancient town of *Kértyor*. רִדְנִים. The people of *Rhodes*. The other reading רִדְנִים has been explained to mean *Dodona*, the seat of the famous oracle; or as a corruption of רִדְנִים, Δῶδονα, the *Trojans* (Knobel). In favour of רִדְנִים are several mss., Sam., LXX., and several mss. in 1 Chron. 1: 7. רִדְנִים is supported by many mss., Onk. Vulg. Syr. and Saad., and is the reading adopted by Theile.

5. אִי. The Hebrew אִי denotes not merely an island, but also a maritime region. In Arabic جَزِيرَة is at once an island and a peninsula. אִישׁ לְלִשְׁנֵנוּ. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 1.

6. כּוּשׁ. In the later Biblical books *Cush* means *Aethiopia*, but in the Pentateuch it seems to have a wider signification, including the southern part of Arabia. מִצְרַיִם. The dual may refer either to the division of *Egypt* into two parts by the Nile, or to its division into Upper and Lower Egypt (מִצְרַיִם and מִצְרַיִם). The Arabic name for Egypt is مِصْرُ = an unused sing. מִצְרַיִם. The LXX. and Vulg. generally render this name by *Libya*, where, according to Pliny and Ptolemy, there was a river called *Fut* or Φούτου. The Egyptian name for Libya ■ ΦΑΙΑΤ, i. e. "the bowmen" (Coptic pite, "a bow").

7. סֹבָא. According to Josephus the ancient name of the kingdom of *Meroe*. סֹבָא. This name seems to be applied to several places, all lying in the extreme south of the world, as known to the Hebrews, though at considerable distances from one another. In ch. 2. 11, it would seem to denote *India*;

here, a part of *Aethiopia*, perhaps the *Ambāna* of the ancients; and in v. 29, an *Arabian* district or tribe. סבא. Gesenius supposes this to be the Aethiopic city *Saba*, near the modern *Arkiko*, or *Argeego*, on the shore of the Red Sea. Others would rather identify it with *Σάβαντα* or *Sabota*, a port in South Arabia. פִּיגְמָה. LXX. *Pigma*; a town on the Persian gulf, called by the classical geographers *Pigma*. סבא. Perhaps a town or district of Aethiopia. The LXX. have *Σαβαθαυαί*, but the Alex. ms. and others *Σαβαθαυά*. The Targ. of Ps.-Jon. has אֲנָא = Ar. *أَلْزَنْج*, the negro tribes to the south of Abyssinia; the Targ. of Jon. in Chron. אֲנָא, id. סבא = Ar. *سَبَأ*, the famous Sabæan or Himyaritic empire in South Arabia, the capital of which was *مَارِیָسَا*, or *سَبَأ*, *Sabās*. דָּן. Bochart, J. D. Michaelis and Gesenius identify דָּן with the island *دَان* in the Persian Gulf, called by the Syrians *دَان*.

8. נָמֹר. LXX. *Ναβωίδ*, Joseph. *Ναβωίδης*. The derivation of the word ■ uncertain, some deriving it from the rad. נָמַר, others from the Pers. *نَبَرْد*, *nabard*, "war", "battle", "valiant".

9. גִּבּוֹר צִיד. "A mighty huntsman". Onk., however, renders it by אֲבִיר עֲקִיף, "a mighty hero"; LXX. *γίγας ανωγός*, "a giant hunter".

10. בָּבֶל. This name, as proved by ch. 11: 9, ■ derived from בָּלַל, and therefore stands for בָּלְבַל, a Piḥel noun meaning *confusion*, the vowel of the first radical being lengthened to compensate for the omitted letter. This form ■ most common in Syriac. ■ Hebrew we have מַשְׁכָּה for מַשְׁכָּה, *Allets*, from מָשָׁה ■ *bind*; comp. מַשְׁכָּל, Syr. *مَشْكَل* a skull; מַשְׁכָּל a chain, Syr. *مَشْكَل*; מַשְׁכָּל a wheel, Syr. *مَشْكَل*; &c. Others have derived the name from בֵּית בָּא "the house of Baal", or from שַׁעַר אֱלֹהִים "the gate of El (God)". אֵל. LXX. *Ὀπελ*, Syr.

אֲשׁוּר. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., Jerome and Ephrem Syrus, *Edessa*, Syr. אֲשׁוּר. Bochart and Gesenius suppose it to be *Apexx*, a city on the confines of Babylonia and Susiana. Rawlinson identifies ■ with Ὀρεόη, which he places on the site of the modern *Warka*, אֲשׁוּרָא. LXX. *Apexx*, daghesh being resolved into ר, comp. דְּרִמְשֶׁק, דְּרִמְשֶׁק. The Syr. has אֲשׁוּר, which Ephrem Syrus and Bar-Hebraeus interpret نِصْبِيس, i. e. *Nisibis*. This is also the opinion of the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. כַּלְנָה. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., &c., this is *Circiphon*, Arab. أَلْمَدَائِنُ. In Amos 6: 2, the name is written בְּלִנָּה, in Ezek. 27: 23, בְּנִינָה, and in Isaiah 10: 9, בְּלִנָּה. שַׁעַר. LXX. Σειράα. All the ancient vss. retain the word, except Onk., who has בְּאֶרְצָא וּבְלִנָּה בְּאֶרְצָא, "and Calneh in the land of Babel".

11 בֵּן הָאָרֶץ הַזֶּה אֲשׁוּר. "From that land he (Nimrod) went to Assyria". So Gesenius and the modern commentators, following the rendering of the Targums. The LXX. and Vulg. render it: "from that land went forth Asshur", and so our A. V. Internal evidence is in favour of the former translation, for it would be surprising to find a son of Shem, as Asshur was (vid. v. 22), enumerated among the descendants of Ham. On the grammatical construction vid. Ges. § 116. 1. רַחֲבֹת עִיר. Prop. "the streets of a city" (comp. *Plataear*); or else in apposition, "streets, viz. a city"; LXX. πόλιν Πομπόων, and Onk. רַחֲבֹת קֶרְתָּא, "Rehoboth the city". It is perhaps the same as רַחֲבֹת הַעֲרָר in ch. 36: 37, the modern رَحَابَة, *Rahaba* on the Euphrates. בָּלַח. Syr. فُحْص. It is probably the same as חֲלַח, the *Calachene* of Strabo, whither a portion of the ten tribes were carried away by Shalmanezzer, 2 Kings 17: 6, 18: 11.

12. רִמְסֵן. LXX. Ασσιον or Ασσιον, and one Ms. רִמְסֵן. This place cannot be identified. רִמְסֵן הָעִיר הַזֶּה. This seems naturally to

refer to יִרְסָן; but several recent critics, as for instance Knobel, think that the expression refers to the whole four, *Nineveh, Rehoboth-Ir, Calach, and Resen*, which lay so close together as to be reckoned one great city, commonly called Nineveh.

13. לְוִיִּים. In 1 Chron. 1: 11, לְוִיִּים, according to the כְּתוּבִים. Probably an Aethiopic tribe; compare Isaiah 66: 19, Ezek. 30: 5, and Jer. 46: 9. לְוִיִּים. LXX. *Ἐθιοπιοί* and *Ἀθιοπιοί*, Syr. *لُحْيَان*. Quite uncertain; vid. *Ges. Thes.* לְוִיִּים. Prob. i. q. לְוִיִּים, the *Libyans*, Nah. 3: 9, Dan. 11: 43, 2 Chron. 12: 3, 16: 8. As to the interchange of ו and י, comp. לְוִיִּים, Sam. *לְוִיִּים*, and also the radicals וָו, וָו, וָו, וָו, וָו, and וָו; וָו, וָו, &c. לְוִיִּים. Syr. *لُحْيَان*, LXX. *Νεφθαλιμ*. According to Bochart = *Νεφθις*, which Plutarch gives as the name of the most northern part of Egypt on the seashore. Knobel would derive it from *na-phthah* or *na-ptah*, "those (the worshippers) of *Phthah*", understanding thereby the people of Memphis.

14. אֲשֶׁר־מִצְרַיִם. The people of *Upper Egypt*. The meaning of the name in Coptic is "the region of the South". כְּסִלְחִים. Probably the *Colchians*, who were according to Herodotus and others, a branch of the Egyptian race. LXX. variously, *Χασμωνισίμ*, *Χακλωνισίμ*, *Χασδοδισίμ*. אֲשֶׁר־מִצְרַיִם. Vid. *Ges.* § 121. 1. If by כְּסִלְחִים are meant the *Colchians*, we must here, and in 1 Chron. 1: 12, assume a corruption of the text, and place the words אֲשֶׁר מִצְרַיִם after וְאֵת כְּסִלְחִים. To get rid of this difficulty, Knobel supposes that כְּסִלְחִים is the desert region lying between the Delta of the Nile and Palestine. מִצְרַיִם. This word seems to mean *emigrants* or *strangers*, from the Aethiop. *Ἀἰῶν* (*āiōn*) to *migrate*, akin to *قَالَ* and *قَالَ*. LXX. retain the word in the Penta-teuch, but in other places render it by *ἀλλόφυλοι*. מִצְרַיִם. Spoken of in Deut. 2: 23, Jer. 47: 4, and Amos 9: 7, as the ancestors of the Philistines (see the preceding note); and the Philistines are called מִצְרַיִם, 1 Sam. 30: 14, Zeph. 2: 5, Ezek. 25:

16. Most of the ancient vss. render it by *Cappadocia* (so LXX. in Dent. i. c., Vulg. everywhere but in this place, Targg. Onk. Ps.-Jon. and Jerus. קַפּוּדוֹקִיָּה, קַפּוּדוֹקִיָּה, Syr. مَقْدُونِيَا), but probably the island of *Crete* (כִּרְתּוֹן Jer. 47: 4) is meant.

17. הָעֲרֵקִי LXX. Ἀρουνίος (as Sam.). The inhabitants of *Arce*, Ἀρκε or τὰ Ἀρκε, a city of Phœnicia near Tripolis, called by the Arabic geographers عَرَقَا. אֲרֵקִי. A tribe of Mt. Lebanon, where Strabo mentions the castle of *Sinnas*, Σιννάς. and Jerome a town of the name of *Sin*.

18. הָאֲרֹדִי LXX. here Ἀράδιο; אֲרֹד was a Phœnician city, built, according to Strabo, by exiles from Sidon, on the island of *Aradus*, Arab. رَدَّاد. הָאֲרֹדִי. Prob. the people of *Simyra*, a Phœnician city at the foot of Mt. Lebanon. הָחֲמָתִי. *Hamath*, still existing under the old name of حَمَاة. נַחֲשׁוֹ. Ewald derives this form from נַחֲשׁוֹ, instead of נַחֲשׁוֹ, but in that case we should expect the ש to have *dagheesh* (comp. Ges. § 66. rem. 5).

19. בָּאֲרָה On the אֲרָה locale vid. Ges. § 88. 2. בָּאֲרָה. Infln. with the fuller form of the suffix, for בָּאֲרָה, used here adverbially = עַל בָּאֲרָה, ch. 19: 22, || Sam. 5: 25, 1 Kings 18: 46. עַל still exists under the name of عَرَّة. לַשָּׁע. According to Jerome, *Calirrhoe* on the east of the Dead Sea. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. have קִלְרֵה; which ought, according to Gesenius, to be read קִלְרֵה, *Calirrhoe*.

21. בְּרֵאשִׁית הָאָדָם Vid. Ges. § 119. 3. Comp. ch. 4: 26. עֶבֶר. Vid. n. on ch. 14: 13. אָדָם יֶפֶת הַבְּרוּר. Not "the brother of *Japhet the elder*", but "the *eldest* brother of *Japhet*". The former rendering is preferred by the LXX. Symm. Rashi and Ibn Ezra, J. D. Michaelis, and others, and adopted by our A. V.

22. עֵלָם. Properly *Elymais*, but used in the older Biblical looks as equivalent to the later אֶשּׁוּר, *Persia*. אֶשּׁוּר.

Assyria. The Syr. sometimes renders it by אַמְּתָא, sometimes by אַמְּתָא, Arab. أَثُور. אֲתֻר. Prob. *Arrapachitis*, a region of Assyria bordering on Armenia. לִד. Most probably *Lydia*.

23. אֲוִיטִיס. *Ausitis*, situated in the northern part of the Arabian desert, between Palestine, Idumea and the Euphrates. חֲוִל. Most probably Rosenmüller is right in supposing this to be the district of Hūleh (أَرْضُ الْحَوْلَة), round the lake of the same name, near the source of the Jordan. שֶׁבַע. Of course this place must be sought for in Syria or Mesopotamia. Bochart, with whom Gesenius agrees, understands by it the inhabitants of the Mons Masius, which lies to the north of Nisibis.

25. יֶסְעָן. Probably identical with the Arabic قَحْطَان, from whom the tribes of Yemen or South Arabia trace their descent. The LXX. write Ἰεσσαῖν, Vulg. *Jectan*.

26. אֶלְמוֹרָד. The syllable אֶל in this name is the Arab. art. אל. Tuch thinks we should read אֶלְמוֹרָד, as a tribe of the name מְרָאד is well known. שֶׁלֶף. Perhaps the Σαλαμνοί of Ptolemy, or the district of السَّالِف or السَّلَف in Yemen. חֶזְרִימוֹת. A region of Arabia Felix, called by the Arabs to this day حَضْرَمَوْت. LXX. τὸν Σαρμαθί, reading apparently חֶזְרִימוֹת. יָרֵחַ. This is the Aeth. word ወርኣ markh, "the moon", in the Sinaitic inscriptions. יָרֵחַ. The moon was worshipped as a goddess throughout Arabia, and many places were named after her. The Arab geographers mention "a mountain of the moon", جَبَلُ الْقَمَر, in South Arabia.

27. אֶדְרָמִיטָא. Perhaps the *Adramite* of Ptolemy, a race on the southern coast of Arabia. LXX. Ἀδραμίται. אֶדְרָא. In Arab. أَزْأَل, afterwards called Sanaa (الصَّنْعَاء), the capital of Yemen. דֶּקְלָה. Prop. a *palm-bearing region* (Arab. بَلَدُ النَّخْلِ a palm-tree).

The south-eastern part of Arabia, commonly called Bahrein, was famous for its dates, whence "to carry dates to Hajar" ■ the Arabic equivalent for "to carry coals to Newcastle."

29. יָפֶן. A seaport, supposed by many to be situated on the southern coast of Arabia, but more probably on the west coast of India, near the mouth of the Indus, where dwelt the nation called in Sanskrit *Abhira*. The ships of Solomon brought from hence "apes", יָפִים, Sanskrit *kapi*; "peacocks", יָפִים, Tamul *tōgai* or *tōghai*; and יָפִים, or more correctly יָפִים. Sanskrit *valguta* (lit. "beautiful"), the name of a fine sort of sandalwood. See Lassen's *Indische Alterthumskunde*, vol. I., p. 538—9. יָפֶן. Perhaps i. q. Arab. زَبَابٌ, a desert; or the *Isafapitai*, whom Ptolemy places on the coast of the Indian ocean.

30. מֶשָׁה. Probably مَسَانٌ, *Massanitis* or *Mesene*, a district at the head of the Persian gulf, near Bassora. Gesenius, Tuch, Knobel, &c., are correct in translating this passage: "and their habitation was from Mesha, until you come to Sephar, and to the mountain of the east"; making הַר הָקָרָם distinct from Sephar. By הַר הָקָרָם is meant the mountain range running through Arabia parallel to the Red Sea, called by the Arabs نَجْدٌ *Nejd*, or "the Highlands". מֶשָׁה. Most probably, as Gesenius thinks, the city in southern Arabia called ظَفَارٌ, vulgarly pronounced *Isfor*.

CHAP. XL

1. יָדִין. Vid. Ges. § 126 b. 2. לְבָרִים אֶחָד. "One language". The construction is the same as in Latin *una littera*, "a letter".

2. מִקְרָם may be best rendered *ab oriente*; "on the east" or "in the east". Others (as Knobel and Delitsch) understand

בנסעם מקרם to mean "in their journeying to the countries that lay to the east". "From the east" seems hardly admissible.

3. אל רעו. On this mode of expressing reciprocal pronouns, vid. Ges. § 122. 2. rem. 4. הבה. On the ה־ vid. Ges. § 48. 5; on the form הבה § 68. 3. rem. 2, and as an interjection, § 103. 2. גלכנה. On the cohortative future vid. Ges. § 49. 3. and § 126. 1.

4. וראש כשמים. "The top of which may reach ■ heaven", i. e. may be very high; comp. Deut. 1: 26, Dan. 4: 17. Others understand the passage literally. ונפיץ. "That we may not be dispersed". LXX. erroneously, πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς, and so Vulg. *antequam dividamur*.

6. והחלם. Vid. Ges. § 130. 2. The Patach (instead of ־) is owing to the guttural rad.; compare והחלם Isaiah 9: 3., והצירח Neh. 9: 34. Vid. Ewald's Gram. 6th ed. § 199. a. וימו. On the form vid. Ges. § 66. rem. 11.

7. נבלה. Vid. as before Ges. § 66. rem. 11. "Let us confound". אשר. "in order that", = למען אשר.

8. ויחדלו לבנה. On this const. vid. Ges. § 139. 2.

9. קרא. Impers. Vid. Ges. § 134. 3. a.

10. ויולד. "Shem was 100 years old and he begat". On this implied preter. vid. Ges. § 126 b. 1. note.

26. אברהם. The meaning of this name is "exalted father". After the promise was made to him, as recorded in ch. 17: 5, he was called אברהם, i. e. "father of a multitude", explained by the text itself אב הוצן נים, "father of a multitude of nations". רהם = Arab, رَاحٌ, a great number. Vid. n. on ch. 17: 4.

28. על פני. "Before the face of Terach", during Terach's lifetime. אור כשרים. The LXX. render this by χαίρου των Χαλδαιων. Some suppose it to be the present town of Urfa or Oorfa;

Gesenius imagines that it is the castle of Ur, mentioned by Ammianus as situated between Nisibis and the river Tigris. אור ■ perhaps identical, as Roediger thinks (vid. Ges. Thes. Addend. et Emend. p. 67), with the Zend *vare*, Pers. اور, *aurā*, "a castle" or "fort"; or it may be that the word אור contains an allusion to the *fire-worship* once prevalent in those regions. Knobel suggests that אור כ may mean "mountain of the Chaldeans" (אור = הור = חר). The כשרים are the Chaldeans of later times, the inhabitants of Babylonia, Gr. *Kapdoûxoi* (LXX. *Xaldæoi*), Ar. أَلْكُرْدُ (from asing. أَلْكُرْدُ), the Kurds.

29 שרי. Afterwards called שרה ch. 17: 15. The LXX. write שרי *Σάρα*, pronouncing סָרָה, after the Arabian manner, *ā* (comp. סִרָה *Sirā*); whilst the latter name they write *Σάρρα*, סָרָה standing for שרה from שרר. שרה means "a princess"; שרי is explained by Ewald to signify "contentious", by Knobel "heroine", שרה being used in ch. 32: 29 in the sense of *to fight*. שרי may also mean *noble*, from the Arab. سَرِي *to be noble*, سَرِي *noble*.

30. וְלֵדָה i. q. Arab. وَلَدٌ, an ancient form of בֶּלֶד, which also occurs in 2 Sam. 6: 23, according to some editions.

31. וַיֵּצְאוּ אִתָּם — לָלֶכֶת. On this const. vid. Ges. § 139. 2. Probably the plural refers to the other members of the family who are not named: "and they went out with them (Terach, &c.)." Knobel, however, will not admit this, but translates אִתָּם as a reciprocal, "and they (Terach, &c.) went out with one another", in company. Perhaps we should read either וַיֵּצְאוּ אִתָּם (with the Syr.) or וַיֵּצְאוּ אִתָּם (with Sam. LXX. Volg.). חָרָן Arab. *حَرَّان*, *Kárrai*, *Carrae*.

CHAP. XII.

1. לך לך. The pronoun is redundant, as in Syr. ܠܝ ܠܝ, Fr. *va t'en*.

2. אברכה. On the use of the cohort. fut. vid. Ges. §. 126. 1. היה. On the use of the imperative here, vid. Ges. § 127. 1. ברכה, "And be a blessing," i. e. "and thou shalt be blessed;" LXX. καὶ ἔσθι εὐλογημένος, Onk. וְהָיָא בְּבִרְךָ; comp. Ps. 21: 7. Tuch translates: "and be a blessing (to all around thee)"; whilst Knobel and others suppose the meaning to be that Abraham's name would be used as a form in blessing: "*be as blessed as Abraham was.*"

3. ונברכו בך. These words have been translated in two ways. (1) Taking נברך (for which הברך is more commonly used) as a passive, "through thee (or "through thy seed," as we read in some passages) shall all the families (nations) of the earth be blessed"; i. e. through Christ, as is shewn by Acts 3: 25, Rom. 4: 13, 16, Gal. 3: 8, 16. (2) Taking the verb as reflexive, "with thee," using thy name "shall the nations of the earth bless themselves"; in which case the meaning is the same as that of היה ברכה in v. 2, according to Knobel's explanation. Compare ch. 48: 20.

5. רב' אשר עשו. "The souls which they had acquired in Charran," i. e. *their slaves*. עשו is used in this sense in ch. 31: 1; and on the meaning of נפש compare ch. 38: 6, Ezek. 27: 13. Onkelos renders וְיִחַם נַפְשֵׁיהֶם רַב' שֶׁעָבְדוּ לְאַרְיָא בְּחָרֵן "the souls which they had converted to the law in Charran!"

6. מקום שם. ש' is the *Sychar* of John 4: 5, now called قَابُس (corrupted from the Roman name *Flavia Neapolis*). On מקום in the construct state vid. Ges. § 112, 3. עד אילן

מורח. "Unto the oak-grove of Moreh." מורח is to be taken here collectively; compare Deut. 11: 30. The Targg. of Onk. and Ps.-Jon. render the word by מישר a plain, which is supported by the Vulg. *convallis illustris*, and so our A. V. The Sam. Vcrs. has מישר חזכה (חזרה=חזכה) "valley of vision". On the other hand the LXX. give more correctly ἐν τῇ δρυὶ τῇ ἐγγύῳ. The Syr. has ܡܡܪܐ ܡܢܝܐ "at the oak of Mamre," and so also Saadiah מְרִי בְלֹר (vid. ch. 13: 18).

9. הלח ונסוע. On this method of expressing the idea of continuance, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3. הנגבה. LXX. here and elsewhere wrongly: ἐν τῇ ἐρήμῳ.

11. הקריב לכוא. "Drew near". Vid. Ges. § 139. 2.

13. אחזי אף. On the omission of ב, vid. Ges. § 152. 4. c. The LXX. turn the clause into the *oratio directa*: εἰπὼν οὖν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἶμι.

15. ויהללו for ויהללו, vid. Ges. § 10. 2. rem. בית פרעה. "Into the house of Pharaoh"; acc. of place, vid. Ges. § 116. 1. פרעה is the Coptic *p-ouro* or *ph-ouro*, "the king", compounded of the article *pi* and *ouro* "king"; or, according to others, *p-ra* or *p-re*, "the sun".

16. יהי. On the verb in the sing. vid. Ges. § 144.

17. הגיע—נגע. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1.

20. וישלחו. "And they conducted" or "convoyed him". LXX. συμπορεύσαν. Comp. the N. T. usage of ἀποπέμπειν, c. g. Acts 15: 3.

CHAP. XIII.

2. **במקנה וצאן**. On the article used with these nouns, vid. Ges. § 107. 3. rem. 1. b. "*In flocks*"; comp. the Arab. **مَال**, *wealth*, often applied to *camels*.

3. **למסעיו**. "*By stations*", Arab. **مَرَاجِل**. The LXX. wrongly: **καὶ ἀπορεύσθῃ ὁδὸν ἡλίου**. **הוּא**. On the article vid. Ges. § 107. 3.

5. **אֶהְיֶה לָהֶם**, for **אֶהְיֶה לָהֶם**, vid. Ges. 23. 4. rem. 2, and § 91. 6. rem. 3.

7. **הַכְּנָעִי**. The article is here used to denote that **כ** is collective, Ges. § 107. 1. **יֵשֶׁב**. On the singular predicate vid. Ges. § 145. 2.

10. **הַשְּׂמָאל**. Adverbial accusative. Onk., instead of translating **ש** and **צ** literally, renders them respectively by **לְצִפּוֹנָא** *to the north*, and **לְדִרְוֹמָא** *to the south*. **שְׂמָאל** stands for **שְׂמָאל**, Arab. **شَمَال** and **شَمَال** *the north*, **شَمَال** *the left hand*, Syr. **شَمَال**. The quadrilateral verb **הַשְּׂמָאל** means "*to go to the left hand*", as in Arab. **أَشَامَ** *to go to Syria* (**الشَّام** prop. *the left*), **أَيَمَنَ** *to go to Yemen* (**الْيَمَن** prop. *the right*). **שְׂמָאל**. On the subject, in connection with the infinitive, being in the genitive, vid. Ges. § 130. 3. **בֶּן יְדֵהָ**. Either "*as a beautiful garden*" (comp. the note on ch. 1: 2), or , which is preferable, "*like the garden of Jehovah*", i. e. the garden of Eden. **צֶעַר**. Anciently called **צֶעַר**, ch. 14: 2. LXX. **Ζόρορα**, but in ch. 14: 2, **Σηγώρ**, the name used by the Arabian geographers, **زَعْر**.

14. **יָפְתָה**. "*Towards the sea*", i. e. to the west. Comp. **מִים** in ch. 12: 8.

16. **וַשְּׂמָחִי**. The accent ■ thrown forward according to Ges. § 44. 2. rem. 5 b.

CHAP. XIV. '

1. כִּי־יָאָמַר. "In the days of Amraphel". Vulg. wrongly "*factum est in illo tempore ut*", followed by Dathe; LXX. ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ Ἀμαρφαὶ βασιλεύσας. The etymology of the proper names in this verse is very doubtful. Von Bohlen derives לְמַרְשֵׁם and מִרְיָם from the Sanskrit *amarapāla* (worshipper of the gods) and *ārya* or *āryaka* (venerable). עֲוִי seems here to be a proper name; comp. Josh. 12: 23. Onkelos and LXX. "the king of nations", and so our A. V.; Aquila βασιλεὺς Πόντου, and Symm. βασιλεὺς τῶν Σκύθων.

3. עֵדִימָן קִנְזָא. "The valley of Siddim", 'ש being i. q. Ar. لَوَّ low stony ground. LXX. here φάραγξ ἡ ἀλυσκή "the salt chasm"; in v. 9. κοιλὰς ἡ ἀλυσκή "the salt valley"; Aq. κοιλὰς τῶν περιπεδίων; Symm. Theod. κοιλὰς τῶν ἀλυσῶν; Vulg. vallis sylvestris; Syr. حَمَمٌ هَوَّ حَمَمٌ "the valley of the people of Sodom"; Onk. מִשְׁכַּן הַקֵּץ "the plain of fields", Saad. مَزَجُ أَحْقُول id., perhaps reading מִשְׁכַּן.

4. שָׁנָה עֶשְׂרִי שָׁנִים. Acc. of time, vid. Ges. § 110. 2.

5. אֲמֹרִי. The name of a tribe. LXX. οἱ γίγαντες, Onk. and Syr. מְגִינִים. מִשְׁכַּן קִנְזָא. A city of Bashan, called simply מִשְׁכַּן in Deut. 1: 4, &c., and also מִשְׁכַּן הַקֵּץ in Josh. 21: 27 (contracted for מִשְׁכַּן הַקֵּץ). The literal meaning of 'ק 'ע is "the horned Astartes", the town being doubtless so called from the statues of Astarte worshipped there. מִשְׁכַּן. Possibly the same as the מִשְׁכַּן, Deut. 2: 28, the aborigines of the land of the Ammonites. LXX. ἐθνη ισχυρά, Onk. מְגִינִים "the mighty ones", Syr. مَلَكَيْتُمْ هَهُنَا "and the mighty men who were in those places"; what derivation they assigned to the word is unknown. חָם. "In Ham", a place mentioned no-

where else. The LXX, Vulg. and Syriac read **בְּתוֹכָם** "among them" or "along with them"; but Onk. has **מִיִּיְהוּדָה** "who were in Hemta (?)". The Sam. Vers. gives **מִיִּישָׁא** "in Lisha (?)". **אִיִּים**. Mentioned again in Deut. 2: 11, where Saadiah has **الْمُهَيِّبُونَ** "the terrible ones", because **אִיִּים** means "terrors" in Ps. 88: 16. Onkelos gives here **הַחֲזָקִים**, lit. "the strong" (comp. **הַחֲזָקִים** Dan. 7: 7).

6. **אֶל פָּאָרָן**. A proper name, lit. "the terebinth tree (or rather grove) of Paran", which rendering is given here by the LXX. and Syr.; but Onk. Vulg. Saad. "plain of Paran". ■ is probably identical with **אֶלְלוֹר** or **אֶלְלוֹרָה**, Ar. **أَيْلَلَة**, at the head of the Gulf of Akaba (**عَقْلَبَة**).

7. **עֵין סִשְׁמֹשׁ**. A proper name. Onkelos renders **עֵין סִשְׁמֹשׁ** **בְּלֹחַ דִּינָא** "to the plain of the division of judgment". **בְּלֹחַ שְׂדֵחַ**. "The whole country of the Amalekites". LXX. **τοὺς ἀρχοντας Ἀμαλήκ**, and Syr. **بَنِي أَمْلَك**, "the princes of the Amalekites", perhaps reading **עֲלֵי**.

10. **בְּאֵרֹת כְּאֵרֹת**. Vid. on this construction Ges. § 106. 4. **וּמִלֶּךְ עַמָּרָה**. We have adopted this reading, following the LXX. Syr. & Sam. cod. and vers. The reading of V. D. H. **וְעַמָּרָה** is supported by the Hebrew Mss., and by Onk. and the Vulg. **וְעַמָּרָה**. As **שְׂמֹחַ** has the **הָ** locale (Ges. § 88. 2), the meaning seems ■ be: "and fell therein", i. e. into the pits. **יִסְלֹו** is here to be understood generally of the troops, for the king of Sodom, at least, made his escape; vid. v. 17. **הָרֹדֶה** "To the mountain", from **הָרָה**, Ges. § 88. 2.

11. **רֶכֶשׁ**. The LXX. here, and in v. 21, as also once in v. 16, render this word by **ἡ ἵππος**, "the horse" or "cavalry", reading **רֶכֶשׁ**. In v. 12, on the contrary, they have **ἡ ἀποσκευή**, "baggage," and on its second occurrence ■ v. 16, **τὰ ὑπάρχοντα**.

13. **הַעֲבָרִי**. Perhaps the best explanation of this word is

that it is an adjective formed from עֵבֶר הַנָּהָר, "the land beyond the Euphrates," whence עֵבֶרִי, a person born in that place. This is supported by the LXX, who render it here by ὁ περὶ-της, Aq. ὁ περὶτης, Vulg. *Transcuphratensis*, and also by the authority of Origen. The other explanation is that it is a patronymic from עֵבֶר, mentioned as the ancestor of Abram in ch. 10: 24, 11: 14, 15, in proof of which an appeal is made to Numbers 24: 24, but that passage is not decisive. On the distinction observed in the use of עֵבֶרִי, and בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, vid. Gesenius' Lexicon. בְּאֵלֵי מִצְרָאִים. The same variety of rendering occurs here among the ancient vss. as in ch. 12: 8. בְּעָלֵי בְרִית אֲבְרָם. "Joined in league with Abram"; vid. Ges. § 101. 2. a.

14. וַיֵּצֵא וַיִּדְרֹךְ. "And he led forth his tried (lit. initlated) men". וַיִּדְרֹךְ "to be emptied", in Hiphil "to pour out, to draw". as a sword, and in this place "to lead out to battle"; compare Arab. حَرَّكَ, which Saad. uses here. The Sam. has וַיִּדְרֹךְ "he surveyed" or "mustered", from Chald. דְּרֹךְ. The LXX. and Vulg. give ἡμετέρας, numeravit; Onk. וַיִּדְרֹךְ, Syr. וַיִּדְרֹךְ "he armed". הַיְּצִיאוֹ. Like the Arab. مُعَيَّنٌ, "experienced, skilled, tried". Saad. نَصَّاءُ "his faithful (servants)"; Onk. and Syr. עֲלֵמָהוֹ, חֲכָמָהוֹ, "his young men"; LXX. τοὺς ἰδιούς.

15. וַיִּדְרֹךְ. Const. præg. "he divided his army and fell upon them", lit. "he divided himself against them".

17. עֵקֶם הַמָּלֶךְ. Some vss., as LXX. and Syr., take הַמָּלֶךְ as collective. Onk. renders the words עֵקֶם הַמָּלֶךְ by מִקְדָּם הַמָּלֶךְ "the place of the royal hippodrome" or "race-course" (מִקְדָּם connected with רָץ, or with אָפַף "to train or break in").

18. שָׁלֹחַ. Josephus, the Targg. of Onk. and Ps.-Jon., Gesenius, Knobel, Delitzsch, &c., consider this to be Jerusalem (in Ps. 78: 2 it certainly does mean that city); but Roediger in

Ges. Thes. rejects this opinion (1) on account of geographical reasons, which require the place to be situated more towards the north, and (2) on account of the tradition preserved by Jerome. This tradition, which is quoted by Roediger, ■ found in Epist. 73 (tom I. p. 446, ed. Valters), and runs as follows: "Salem non ut Josephus et nostri omnes arbitrantur, Jerusalem, . . . sed oppidum juxta Scythopolim, quod usque hodie appellatur Salem, et ostenditur ibi palatium Melchisedech." Roediger and Tuch think it is the same as *Σαλμ*, mentioned ■ John 3: 23 (where some Mss. have *Σαλμ*) and Judith 4: 4. Vid. also n. on ch. 33: 18. *ברוך לאל* "A priest of the High God", vid. Gram. § 113. 2; not, as our A. V. has it, "the priest".

19. *ברוך א' לאל*. On the ל after the pass. part. expressing the efficient cause, vid. Ges. § 140. 2.

23. *לא* with negative force. Vid. Ges. § 152. 2.f. The second *לא* is merely repeated for the sake of emphasis.

CHAP. XV.

1. *ש' הרבה מאד*. "Thy reward shall be very great". On this const. of inf. absol. vid. Ges. § 128. 2, and on the form *הרבה* § 74, rem. 13.

2. *משק*. Most of the ancient vss., as Theod., Vulg., Onk., Sam. Vers., Ps.-Jon., Saad., render *בן משק* either by "son of the manager of my house", or "son of the management of my house", i. e. my steward, deriving it apparently from *שקק*, as *מקור* from *סורר*; see Lex. art. *משק*. Lee thinks that *משק* is the Ar. *مَوْثِقٌ* "a bargain, a compact" (from *وَتَّقِ* "to place reliance on", *ثَقَا* "confidence, a trustworthy person"); but the two words do not

correspond in form, for מֹרֶשֶׁק would be in Heb. מֹרֶשֶׁק, just as מֹרֶשֶׁק is מֹרֶשֶׁק. To both of these renderings there is the same decisive objection, that neither of them suits the context. Gesenius seems to be right in taking מֹרֶשֶׁק to mean "possession" (compare מֹרֶשֶׁק and the rad. מֹרֶשֶׁק), and כֵּן מֹרֶשֶׁק "the son of the possession of my house", i. e. my heir, = יֹרֶשׁ in v. 3. So the Syr., although ■ transposes the two clauses, ܕܥܝܢܐ ܕܡܪܝܢܐ ܕܡܪܝܢܐ. The LXX. regard מֹרֶשֶׁק as a proper name, ὁ δὲ υἱὸς Μαρσέκ τῆς οἰκουμένης μου. Aquila seems ■ have connected it with מֹרֶשֶׁק, for he translates ὁ υἱὸς τοῦ ποτίζοντος οἰκίαν μου. הוא דמשק א. "He is Dammesek Eliezer". So LXX., Vulg., Jerome and Lee, taking "Dammesek Eliezer" as the man's name. Onk., Syr., Gesenius, Knobel, and others (among the rest our A. V.) translate: "Eliezer of Damascus", which would at least require א to be placed after א, and would have been more naturally expressed by א. הַדְּמֶשֶׁקִּי. Hitzig and Tuch regard דמשק as a marginal gloss (and an erroneous one) upon the rare word מֹרֶשֶׁק, which has by some accident crept into the text. We are inclined to adopt this view, and have accordingly put the word between asterisks.

9. עֵלָה מִשְׁלֶשָׁה. "A heifer of three years old". מֹרֶשֶׁק is to be taken in this sense, and not with Onk., Rashi, &c. as "three of each kind". The former translation is supported by the authority of the LXX., Vulg., Syr., Sam. Vers., Saad., Ps.-Jon., and most modern scholars.

10. אִישׁ בְּחֶרֶץ לִקְרַע. "Each piece opposite to the other". Vid. Ges. § 122. 2. rem. 4.

11. פְּנֵי. LXX. insert a gloss in their rendering of this passage: κατ' ἐξ ὅρων ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ δειχομένηματα αὐτῶν. פְּנֵי in Hebrew means only "a dead body", in Syr. ܦܢܝ is used of the body, whether living or dead. וַיִּשְׁכּוּ אֹנִי. "And Abram drove them

away". So all the vss., except the LXX., who appear to have read וַיִּשָּׁכַח , and to have taken $\text{אֶחָד} = \text{אֶחָדָם}$, for they translate: $\sigma\upsilon\sigma\tau\alpha\lambda\alpha\mu\acute{\iota}\nu\sigma\alpha\iota\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\varsigma$.

12. $\text{וַיְהִי הַשֶּׁלֶחַ לָבוֹא}$. "And the sun was about ■ go down." Vid. Ges. § 129. 3. rem. 1. $\text{אִימָה חֲשֹׁכָה גְּלוּלָה}$. "A terror, a great darkness", i. e. "a very terrible darkness"; LXX. lit. $\varphi\omicron\beta\omicron\varsigma\ \sigma\chi\omicron\tau\iota\nu\omicron\varsigma\ \mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha\varsigma$; Vulg. *horror magnus et tenebrosus*.

13. בָּא' לֹא לָהֶם . Vid. Ges. § 121. 3. a. The relative is omitted here, as in Arabic, because the antecedent ■ indefinite. וַיַּעֲבֹדוּם . "And they (the Israelites) shall serve them", i. e. the Egyptians. LXX. incorrectly: $\kappa\alpha\iota\ \delta\omicron\upsilon\lambda\alpha\iota\sigma\sigma\alpha\upsilon\sigma\alpha\iota\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\varsigma$, cited Acts 7: 7.

17. $\text{וַיְהִי הַשֶּׁלֶחַ כִּבְּאָה}$. "And when the sun had gone down and it was dark, to a smoking furnace &c." בְּכִבְּאָה is the 3rd pers. sing. fem. perf., and not the participle, which would be בִּכְבֵּיבָה , with the accent on the last syllable instead of the first. וַיַּעֲבֹדוּם . On the nonconformity in gender between the predicate and the subject, vid. Ges. § 144, rem. 2.

18. נָהָר נָהָרִי . Pret. for future, Gesen. § 124. 4. "The river Euphrates", נָהָר being in the construct state, according to the Shemitic idiom. Similarly in Arab. نَهْرُ الْفَرَاتِ . The נָהָר מִצְרַיִם is probably not the Nile, but the small stream elsewhere called נָהָר מִצְרַיִם , and by the Arabs وَادِي الْغَرِيش .

CHAP. XVI.

1. $\text{וַיִּהְיֶה הַשֵּׁם הַזֶּה}$. If this name ■ Shemitic (هَجَرَ ■ flee from, هَجْرًا flight), it could have been given to Hagar only after her flight from Abraham's house. As she is stated to have been an Egyptian,

it ■ more probably an Egyptian name, perhaps in a corrupted form, like פִּרְעוֹה and כְּהֹנָן, which are adapted to Hebrew radicals.

4. וְחָקַל. This is one of the few instances of final ח in verbs עָלָה, instead of cholem; vid. Ges. §. 66. rem. 3.

5. וְחָסַד לִי. "*The wrong done to me be upon thee*", may you suffer for the injury done to me. The suffix here expresses the objective genitive; vid. Ges. § 119. 5. The ancient versions take it somewhat differently: Onk. וְיִין לִי עָלֶיךָ "*I have a cause against thee*", LXX. ἀδικουμαι ἐκ σοῦ, Vulg. inique agis contra me. וְכִינִיךְ. The point over this word is extraordinary. There are 15 words with such points placed over them, ten of which occur in the Pentateuch, four in the Prophets, and one in the Hagiographa. The passages of Genesis, in which such points occur, are, besides the present, ch. 18: 9, 19: 23, 33: 4, 37: 12. The Rabbins give absurd reasons in each case for these points; e. g. in ch. 33: 4. they say that they indicate Esau's teeth, the fable being that Esau intended to bite Jacob, but that his neck was changed into marble; and in ch. 37: 12, that they are meant to show that Joseph's brethren went rather to feed themselves than to feed the sheep of their father!! Vid. Buxtorf's *Tiberias* and Gesenius' *Lehrg.* § 30.

11. הִנֵּה הָרָה. "*Behold thou art pregnant.*" Vid. Gesen. §. 131. rem. 1. וְיִלְדָּהּ for וְיִלְדֶּהּ. This form, which ■ found only in this word, occurs again in Judges 13: 5, 7. Vid. Ges. § 92. 2. rem. 1. פֶּרָא אֲדָם. Lit. "*an ass of men*", אֲדָם being taken collectively (compare אֲדָם אֶרֶץ Prov. 21: 20), i. e. a wild man. פֶּרָא is the onager or wild ass, Ar. فَرَس.

13. וְהָאֵל רָאָה וְנָתַן. "*Thou art the God of vision* (i. e. who revealest Thyself), for she said: Do I see here even after the vision?" viz. of God, i. e. after having seen God. The

[illegible]

14. קרא על כן קרא לבאר. "Therefore the well was called". קרא
 indef. 3rd. pers.† vid. Ges. § 134. 3. באר ל' ר' "Well of
 the life (or the living) of vision", i. e. where, after seeing God,
 her life was preserved. According to the Masoretic accentuation
 לַחַי רֵאִי, the sense is: "well of the Living One who sees me";
 but we have preferred לַחַי רֵאִי, the segolate noun. Vid. n. on

v. 13. Of the ancient versions, the Syr. and Vulg. agree with the Masoretic text. Onk. $\text{חַלְמָא בְּרֵאשִׁית בְּרֵאשִׁית}$ "in well at which the angel of the Living One was seen". LXX. $\phi\rho\acute{\epsilon}\alpha$, $\alpha\upsilon$ $\epsilon\nu\alpha\nu\iota\sigma\tau\omicron\nu$ $\epsilon\iota\delta\omicron\nu$, "the well before (beside) which I saw"!

CHAP. XVII.

1. יְשׁוּ . The LXX. usually render this word by $\pi\alpha\nu\tau\omicron\kappa\rho\acute{\alpha}\tau\omega\rho$, Vulg. *omnipotens*, Aq. $\acute{\alpha}\lambda\kappa\iota\mu\omicron\varsigma$, Ibn Ezra, Kimchi, &c. יְשׁוּ , all meaning "strong, mighty". Gesenius and others consider it to be a plur. majest. from יָשׁוּ (vid. Gram. § 86. 1. c.), but Roediger in the Thesaurus thinks it more probable that יְשׁוּ , which never has the article, is a plural form with the suffix of the first person, like יָנִי (Ges. § 119. 6. rem. 4). Others suppose it to be a sing. from יָשׁוּ with the adjectival suffix $\text{יְ-$, which, however, occurs only in a few proper names, such as יָנִי , יָשׁוּ , and may admit of another explanation. Rashi and other Jewish commentators explain it by יְשׁוּ , "who is sufficient", "the all-sufficient". The LXX. also have sometimes $\iota\sigma\alpha\nu\acute{o}\varsigma$, Aq. $\alpha\upsilon\tau\acute{\alpha}\rho\eta\varsigma$, and Saad. أَلْتَكافي . Ewald and Tuch seem to be right in supposing that יְשׁוּ comes from $\text{יָשׁוּ} = \text{יָשׁוּ}$, according to the form יָשׁוּ , comparing the proper names יָשׁוּ and יָשׁוּ . Perhaps we might even venture to alter the vowel of the last syllable and read יָשׁוּ (comp. יָשׁוּ , sick), as the Masorites may have pointed it with Patach in accordance with the Rabbinical explanation given above.

2. יָשׁוּ . "For I will certainly establish"; Ges. § 126. 1.

4. יָשׁוּ . Case absol. vid. Ges. § 142. 2. יָשׁוּ is used here, instead of the common form יָשׁוּ , for the sake of the paro-

nomasia with אַבְרָהָם; but that the form was at one time in common use is proved by such names as אַבְנֵר, אַבְשָׁלוֹם, &c., which occur along with אַבְנֵר, אַבְשָׁלוֹם. Hence אַבְרָם ■ identical with אַבְרָם.

5. יָקָרָא. On the const. of the passive vid. Ges. § 140.

1. a. אַבְרָהָם הָיָה. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

7. לְדָרָהֶם. Plural suffix, because זָרַע ■ collective.

10. הָמוּל. Infinitive absol. niph'al from מָלַח, used as predicate to בְּרִית. Transl. *"This is my covenant which ye shall observe . . . , to be circumcised, every male among you"*, i. e. that every male among you be circumcised. Others, as Gesenius, take the inf. here as an imperat. Vid. Ges. § 128. 4 b.

11. וְנִמְלַחְתֶּם אֹתָם בִּי. Tuch translates *"and ye shall circumcise &c."*, deriving the word from a root נָמַל = מָלַח; but Gesenius, Delitzsch, Knobel, and others suppose it to be the niph'al of מָלַח, for נִמְלַחְתֶּם. Compare תִּמְצַנְתֶּם for תִּמְצַנְתֶּם Numb. 17: 13. בָּשָׂר is here the accusative of limitation, Ges. § 186. rem.; therefore translate: *"ye shall be circumcised with respect ■ the flesh of your foreskin"*.

12. מִכֶּסֶף. "A purchase of money", i. e. a thing bought with money, a slave.

14. מִצְוָה. The plural is commonly used in such formularies; see, for example, Exod. 30: 33, Levit. 17: 9. הָפֶסֶק for הָפֶסֶק, as הָפֶסֶק Isaiah 42: 22, הָפֶסֶק Isaiah 18: 5.

15. שָׂרָה. Vid. n. on ch. 11: 29.

17. וַיִּשְׂמַח. Onk. וַיִּשְׂמַח *"and he rejoiced"*; Ps-Jon. וַיִּשְׂמַח *"and he wondered"*. הֲלֹבֵן מִי וְהָיָה. *"Shall a man of a hundred years &c"*. On the interrogative הָ followed by daghesh, vid. Ges. 98. 4. rem. בֶּן יוֹלָד scil. בֶּן.

18. לֹא יֵשׁ יִצְחָק. *"O that Ishmael might live"*; vid. Ges. § 133. 2.

26. וְהָיָה. On the form vid. Ges. § 71. rem. 9.

CHAP. XVIII.

1. פתח האהל. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.

2. וישחזו. On the form vid. Ges. § 74. rem. 18.

3. אִנִּי. Vid. Ges. § 119. rem. 4. The Masoretic note קרש cautions us against any other reading, but the Sam. read אִנִּי, as is evident from the subsequent alterations of the sing. suff. into the plural בעיניכם, תעברו, and עכבם.

5. ואֶהְיֶה for וְהָיִיתִי, Ges. § 20. §. b. אחר. In reference to the variant ואחר, we may remark that it is one of the five words called עֲפֹר סִפְרִים, on which the Masorites noted that 1 was erroneously added in some copies. The other four words are אחר in ch. 24: 55, Numb. 12: 14, Ps. 68: 26, משפטיך Ps. 36: 7. בִּי עַל ק. Not "for therefore are ye come" (A. V.), but "because", or more idiomatically "since." בִּי עַל כֵּן is not a transposition for כִּי עַל ק, but the particle עַל-כֵּן merely strengthens בִּי, the whole being equivalent to *quandoquidem*.

6. ש' סאים קמה. "Three measures of meal". קמה adverbial acc.; vid. Ges. § 116. 3.

7. אֵלָיו. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

10. כִּעֵת חַיָּה. Not "according to the time of life" (A. V.), but "next spring" or "next year", lit. "as the time lives again (after the winter)." So LXX. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας. Gesenius regards כִּעֵת as the art., כִּעֵת = כִּהְעֵת, and חַיָּה as the fem. adj. in the predicate and therefore without the article. Delitzsch prefers to compare the construction with such phrases as בְּלִילָה הוּא for הָיָה. Others think that there is no article along with עַת, but that כִּעֵת is used instead of כִּי on account of the accents, comparing for example Deut. 33: 26. אֵין כְּאֵל יִשְׁרָאֵל. וְהוּא אֶחָדָיו. "For it (viz. the door of the tent) was

behind him (*Jehovah*)"; or with the Sam. and LXX. "for she was behind him."

12. בקרבה. On this mode of expressing the reflexive pronoun, vid. Ges. § 122, 1. אחרי בלתי וגר. The LXX. translate: οὐκ ἔστιν ἐν ἑαυτῷ τοῦ αὐτοῦ, probably omitting אחרי, and reading בְּלִי יְהוָה לִי עֲרֵנָה; Onk. renders עֲרֵנָה by עוֹלִימו "youth", Syr. حَمْدٌ; Aq. ἡλικία, Symm. ἀκμή, "bloom".

14. היסלא מר רבר. "Is anything too hard for Jehovah?" ר is frequently used in the sense of "anything". Onk. הַיְהוָה מִן קִדְמָה יְיָ פְתוּחָה "is anything concealed from the Lord?"

16. לשלחם, ἀποστέλλειν, "to escort them." Vid. n. on ch. 12: 20.

17. עלשה. Participle to express the future; vid. Ges. § 131. 2. b.

18. הָיָה = חָיו; vid. Ges. § 74. rem. 2.

19. בי ירעתי. "For I have chosen him" (= בְּחַר, Amos 3: 2) that (למען אשר Ges. § 153. 2. e) he may command . . . keep (ושמרו Ges. § 124: 6. b) &c."

20. תעקת סדם וע' כי רבה. The object. gen.; vid. Ges. § 112. 2. Translate: "the cry concerning Sodom and Gomorrha—because it is great, and their sin—because it is very heavy; come, let me go down &c. תעקת and תמארתם are in the case absol. Ges. § 142. 2.

21. הבאה אלי. "Which is come unto me". The article standing before the whole clause (באה 3rd. p. fem. sing. pret.) = באה; vid. Ges. § 107. rem. So also in Arabic, though very rarely, أَلَّذِي = الَّذِي. This usage is generally found in the later books, and Ewald would therefore alter the punctuation here to the participle (vid. his Grammar, 5th edit., § 321 b and note), but there are similar instances in the earlier books, e. g. 1 Sam. 9: 24. וַהֲעֵלְיָהּ. "They have acted exactly" according to the report. In the edition of Genesis

by De Sola, the following translation is given: "*If they have acted according to the cry about it which is come unto me, — Extermination! — and if not, I will know!*" Onkelos, indeed, would seem to favor such a rendering: אַעְבִּיר עֲמָהוֹן זְמִירָא אִם לֹא תִיבִין וְאִם תִּיבִין לֹא אֶחְסְרֶנּוּ "*I will utterly destroy them, if they do not repent; but if they repent, I will not take vengeance.*"

22. עֹדְרוֹ עֹדָה לִפְנֵי יְהוָה. This is one of the 18 passages marked in the Masora as סוּקְרִים וְהִקְיָן. In these passages the Masorites thought that there was something derogatory to the glory of God; e. g. in the passage under consideration, they thought it would have been better expressed, "Jehovah stood yet before Abraham", but, lest it should be read in that way, they have noted that the reading in the text is the true one. For a list of these passages, and other information about them, vid. Hottinger's Thes. Phil. and Leusden's Phil. Heb. There ■ no other passage so marked ■ the book of Genesis.

28. חֲמִשָּׁה. Accusative; vid. Ges. § 135. 3.

30. אֶל־נֹא יִחַד. Vid. Ges. § 125. 3. b.

CHAP. XIX.

1. שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים. "*The two angels*", viz. two of the three mentioned in chap. 18: 2; not as our A. V. incorrectly renders it, "*two angels*". Vid. on the const. Ges. § 118. 1. a.

2. אֲדֹנִי. The Masorites note here חֹל, i. e. "profane", intimating that אֱ is not used with reference to God.

4. בָּרַס וְנָרְ. "*They had not yet lain down (to sleep), when the men of the city &c.*" מִקְצֶה. Lit. "*from the end*", i. e. "*one and all*", "*in a body*". Maurer, following Hitzig, supposes it to be an

elliptical form of expression for **מִקְצֵה וְעַד קֶצֶה**; comp Jer. 25: 33. **מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קֶצֶה הָאָרֶץ**.

5. **הַלַּיְלָה**. On the demonstrative force of the article here, "*this night*", vid. Ges. § 107. note.

8. **הָאֵל**. This form of the plural of **אֵל** occurs only in the Pentateuch and in 1 Chr. 20: 8. Ges. § 34. It is always used (except in 1 Chr. 1. c.) with the article, which may have caused the contraction.

9. **וְתִלָּאָה בִּשְׁהֵאָה** with the tone milél, and therefore without metheg; Theile incorrectly **וְתִלָּאָה**. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., render "*stand back!*" "*make room!*" comparing Isaiah 49: 20; and so LXX. ἀπόστα ἔναι, Vulg. *recede illuc*. But as **בִּשְׁהֵאָה** everywhere else means "*to come near*", Maurer and Fæsius retain that signification, and translate: "*come here, (if you dare)*", spoken in a threatening tone. **וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט**. "*And he will always be playing the judge*". Vid. on const. Ges. § 128. 3.b.

11. **אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת**. "*Who were at the door of the house*". **הַבַּיִת** accus. of place, Ges. § 116. 1. **בְּמַעְרִים**. On the article as used here, vid. Ges. § 107. rem. 1.c. The word does not mean total blindness, but rather the temporary blindness caused by a dazzling light. It occurs again in 2 Kings 6: 18. Onkelos renders it by **שְׂבָרִינִיא**, Syr. **مَنْفَرِينَا**.

13. **בִּי מְשֻׁחָתִים אֲנַחְנוּ**. Participle used as future, vid. Ges. § 131. 2.b.

14. **לִקְחֵי בָתָיו**. Probably "*who had married his daughters*", — not the two daughters mentioned in v. 7, but other two, who were living in the city with their husbands. So LXX., Ps-Jon., Knobel; and this view seems to be supported by **וְהַנְּמָצָא** in v. 15. Josephus, Vulg., J. D. Michaelis, Tuch, Ewald, and Delitzsch translate: "*who were to marry*", understanding, of course, that Lot had only two daughters.

16. **וַיַּחַדְדוּהָ**. The LXX. had perhaps a different reading in their text, as they render this word by *καὶ ἐταράχθησαν*. **בְּחַמְלָה וְנֹרָא**. Vid. Ges. § 130. 2.

18. **אֲרָנִי**. The Masorites have the note **שׁוּף**, but wrongly, as is proved by the preceding **אֱלֹהִים**. Lot seems at first to have spoken to the two angels, but afterwards to have continued to address only one, as appears from the singular suffixes in the following verse. **אֲרָנִי** is here pointed **אֲרָנִי** merely on account of the pause. The LXX., Vulg., Onk., and Sam. Vers. follow the opinion of the Masorites, but on the other hand the Syr. and Saad. are against it, the former correctly rendering 'א by **مَلِكِي** "my lords", and the latter paraphrasing it by **يَا رَسُولِي إِلَهِ** "O ye two messengers of God."

19. **חֲרֻכְקִי**. The patach is rare as the union vowel of the suffix with the future; vid. Ges. § 59. rem. 2. **חֲרֻכְקִי** for **חֲרֻכְקִי**.

27. **עֹסֵר**. Used as pluperf., vid. Ges. § 124. 2.

33. **בְּקִוְיָהּ**. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

34. **מִתְחַרָּה**. A rare fem. termination; vid. Ges. § 79. rem. 2. b. **מִתְחַרָּה** and **מִתְחַרָּה** are contracted compounds of **חַרָּה** and **חַרָּה**, in Chald. **חֲרֻכְקִי** actually occurs.

37. **מֹאֵב**. The LXX. supply an explanation of the name in their version: *καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωᾶβ, λέγουσα Ἐκ τοῦ πατρός μου*.

CHAP. XX.

1. ארצה הנגב. Vid. Ges. § 88. 2.a. towards the end.

2. אל שרה. "In regard to Sarah". So in v. 13. אמרי לי. "say in regard to me"; Ps. 3: 3, 71: 10.

4. הנו גם צדיק. The particle גם is here placed immediately before the word to which it gives emphasis; so v. 5. גם הוא, v. 6. גם אנכי. Vid. Ges. § 152. 2.a.

6. נתן, after the form of verbs לה, for נתן; vid. Ges. § 74. rem. 21.c. The Masoretic note remarks that the ■ is deficient. לא וגר. "I did not permit thee to touch her". נתן and נתן are both used in this sense, prop. to give or grant one to do a thing. Vid. Ges. § 139. 2, note.

7. חזקה—חזקה. Vid. Ges. § 127. 2; and on the pointing of the ח in חזקה, Ges. § 102. 2.c.

9. אשר לא יעשו. "Things which are not done", i. e. which are not customary and ought not to be done.

10. מה ראית. "What did you have in view?" What was your intention in doing this?

11. רק אין. "If only there be no fear of God"; "supposing there is no fear of God in this place, they will kill me on account of my wife." Gesenius gives a different translation, imagining that the word רק merely gives emphasis to אין; see the Lex. Man. and the Thesaurus, art. רק.

13. יהוה אחי אלהים. א, even when it means God, is sometimes construed with a verb in the plural number; e. g. Exod. 22: 8, Josh. 24: 19, 2 Sam. 7: 23, Ps. 58: 12. Vid. Ges. § 143. 2. note. In four places of the Pentateuch, viz. Gen. 20: 13, 31: 53, 35: 7, and Exod. 22: 8, the Sam. substitutes the singular for the plural verb. In Gen. 35: 7, Onkelos

renders 'N by "*angels*". The Masorites affix the note קדש to guard against such a meaning in this place.

16. אלה כסף, scil. שקל. Vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. Knobel supposes these 1,000 shekels to be a statement of the value of the sheep, oxen and slaves given to Abraham (v. 14); Tuch and others think they were a separate present. ואלה may refer grammatically either to 'Abraham or to the כ' א. The former is the view of Ibn Ezra, and followed by our A. V.; the latter, which we adopt, ■ the opinion of most of the expositors. כבוד ע. Schröter, Rosenm., and others suppose that 'ע' כ' means *a veil*, and that it was customary in the East for married women only to wear veils; but in this they are mistaken. Nor is Lee more accurate in asserting that the women of the cities wore veils, whilst those of the pastoral districts did not, and that therefore Abimelech, in giving this money to buy a veil, recommends Sarah to conform to the city usage, and so escape annoyance for the future. The correct view is that of Gesenius, Tuch, Knobel, &c., viz. that 'ע' כ' is "a gift to make one overlook or condone an injury"; comp. ch. 32: 21, 1 Sam. 12: 8. So the LXX. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου. Onkelos renders the words by גְּסַחַת דִּיקָר עֲיִינֶיךָ, and similarly Saadiah: يَكُونُ لَكَ مَضْرُوفًا فِي كِسْوَةٍ حَسَنَةٍ لِّكُلِّ مَنْ مَعَكَ "it shall be laid out for thee on beautiful clothing for all who are with thee". Translate: "Lo this (the 1000 shekels) is a satisfaction to thee for all (אשר אתך ואת כל) that has befallen thee and all (thy family)". גְּבַחָהּ. Gesenius takes this as the part. fem. "and she stood reproved", had no excuse to offer for herself, in which case the words are those of the writer. Maurer, Knobel, Delitzsch, and others view גְּבַחָהּ as the 2nd. pers. fem. sing. perf. = גְּבַחָהּ, comparing לָקַחַת ■ ch. 30: 15, and render it: "and (herewith) justice has been done to thee", or "satisfaction

has been given thee". The LXX. translate the word by: *καὶ πάντα ἀληθεύουσιν*, "and in all things speak the truth"; Onk. *וְעַל כָּל מִדָּה דְאִמְרַתָּה אִפְּוֹכַחָהּ* "and for all which she had said, she was reprov'd"; Syr. *وَمَا قُلْتُكَ إِلَّا حَقًّا* "and for every thing thou hast reprov'd me"; Vulg. "et quocumque perrexeris, mento te deprehensam."

CHAP. XXI.

3. *הִנָּלֵךְ*. On account of the accent, for *הִנָּלֵךְ*, part. Niph'al with the art. Others take it as the Perfect, in which case *ה* = *אשר*.

5. *בְּחֹלֶד לֹו אֵת יָדָי*. Vid. Ges. § 140. 1. a; so v. 8. *בְּיוֹם הַגִּבּוֹל אֵת יְצֻחִי*.

6. *יִצְחָק לִי*. For *יִצְחָק*. "God has prepared for me laughter"; every one who hears this will laugh at me. *ל' ז'* is always used in the sense of *laughing at, deriding*; Job. 5: 22; 30: 7, 18, 22. The ancient versions all take it wrongly in the sense of "to congratulate" or "rejoice with", e. g. LXX. *συγχαρισται μοι*, Onk. *וְיִחְיֶה לִי*, and so our A. V.

7. *מִי כִלְלָהּ*. "Who would have said to Abraham, Sarah will give suck ■ children?" *הִנָּיִקָהּ*. Perf. for future, Ges. § 124. 4.

9. *לַעֲצוֹק*. "Playing". *לַעֲצוֹק* in piel is always used in a good sense (vid. n. on ch. 39: 14), and never in the sense of "mocking", as our A. V. renders it both here and in ch. 39. Comp. ch. 26: 8, Exod. 32: 6, Judg. 16: 25. So Onk. *לַעֲבָרָה*, Saad. *لَاعِبًا*, Syr. *لَاعِبًا* "laughing". The LXX. and Vulg. add "with Isaac her son"; *παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς*, *ludentem cum Isaac filio suo*.

16. לֹה. Dat. pleonastic. במִּצְוָתִי. P'lel. Vid. Ges. § 74. rem. 18. אֵל אֶרֶץ בְּמוֹת הָיִי. "I cannot witness the death of the lad!" On כִּי vid. Ges. § 151. 2.

20. וַיְהִי רֶכָה קֶשֶׁת. The usual translation of this passage is: "and he became, when he grew up, an archer." Maurer and Lee, however, explain it as meaning: "and he was growing up an archer", becoming every day more skilful in the use of the bow. A third view, adopted by Kimchi, Rosenmüller and others, is that רֶכָה is equivalent to רִכַּב, or to the Arab. رَمَى to throw, and therefore does not differ in meaning from קָשֶׁת. Onkelos appears to have read רִכָּה קֶשֶׁת, for he translates: וַהֲוָה רָכִי קֶשֶׁתָא "and he became a shooter with the bow". The Vulg. renders רֶכָה by juvenis, "factusque est juvenis sagittarius"; LXX. indefinitely: ἐγένετο δὲ τοξότης.

23. הֵנָּה. Either to be taken as an adverb of place "here", or else as a pronoun "these things", which he afterwards points out. The former seems preferable. אִם is here used with a negative force, Ges. § 152. 2.f, "swear . . . that thou wilt not deal falsely &c."

29. לְכַרְנָה. This suffix is rare; vid. Ges. § 89. 1. rem. 2. The common form לְכַרְנָהִין occurs in v. 28.

30. כִּי. Used before the direct narration; vid. Ges. § 152. 1. e. הָיָה. The Shemitic languages often employ the feminine in cases where we would use the neuter.

33. אֶשֶׁל. "A tamarisk"; Ar. أَشَل. Onk. אֶשֶׁלָא a tree; LXX. badly ἀρούρα; Aq. and Symm. δένδρον οὐρεῖαν.

CHAP. XXII.

2. ארץ מוריה. "*The district round Moriah*", i. e. the hill on which, in later times, the temple stood, 2. Chr. 3: 1. But Tuch and some other critics think that מוריה is identical with, or a corruption of, מורה, and that the same place is meant which is called מְצֻזַת הַמִּצְפָּה in Judg. 7: 1. The ancient versions do not regard the word as a proper name, and translate in different ways; e. g. LXX. τῆς γῆς τῆς ἐρηλῆς (which is the same as their rendering of מורה in ch. 12: 0), Aq. τῆς γῆς τὴν καταπαύῃ, Symm. τῆς γῆς τῆς ὀπαύσεως. Onkelos מְצֻזַת הַמִּצְפָּה, "*the land of worship*"; Vulg. *terram visionis*.

5. שְׂכַרְלָכֶם לָכֶם pleonastic here, as in v. 2. לָךְ לָךְ.

13. אֵיל אַחֵר. Forty-two Mss. Sam. LXX. Syr. Ps.-Jon. read אֶחָד. The received reading אַחֵר is supported by Onk., Saad., Vulg. *post tergum*, and 40 Mss. Onk. and Saad. however, place the word after עֵינַי, and render it by אַחֵר, פֶּתֶר, "*after this*." אַחֵר must be taken as an adverb of place "*behind*," i. e. "*in the background*". For אֶחָד (Part. Niphal) many Mss. have אַחֵר (Pret Niphal), with which Ibn Ezra, Rosenm. and others wrongly connect אַחֵר, translating: "*afterwards it was caught &c.*" The correct rendering is: "*and behold a ram in the background, caught in a thicket by its horns*." בַּסֵּךְ. Onkelos renders this by אֵילָאֵן "*in a tree*," Syr. כַּמְסֵא "*in a branch*," Symm. ἐν δίπλω "*in a net*" (connecting it with שִׁבְכָה); the LXX. retain the word, as if it were the name of some kind of shrub, ἐν γυρῷ *Sufflex*.

14. יִהְיוּ יֵרֵאָה. "*Jehovah sees*" or "*provides*" (v.S.). אֲשֶׁר. "*So that*," in consequence, as ■ ch. 13: 16. בְּהָרִי יִרְאָה. "*In the mount of the Lord provision shall be made*," i. e. the

Lord always watches over his holy mountain, is ever present there with his ready help. Some translate יראה by "*he shall appear*" or "*reveal himself*" (LXX. ἐν τῷ ὅπου κείνος ὡφείη); whilst others take it collectively: "*his people shall appear*" in order to worship and offer sacrifices.

15. שנית. "*A second time.*" Vid. Ges. §. 118. 5.

CHAP. XXIII.

3. מרו. Vid. Ges. §. 105. 1. note.

6. לו שמעו. לו is undoubtedly the true reading, instead of the ordinary reading לו (which must be joined to v. 5, so that v. 6 would commence with שמעו). The credit of this conjecture is due to Hitzig, and it is supported by the analogy of v. 13. On לו with the imperat. vid. Ges. §. 133. 2. The LXX. and Sam. have taken לו=לא, which gives a bad sense, as if the possession of a sepulchre was denied to Abraham, but liberty given to him to avail himself of the use of the most convenient one. גשיא אלהים. Either "*a mighty prince*" (vid. n. on ch. 1: 2), or "*a prince of God,*" meaning "*blessed by God.*" במבחר קברינו. "*In our choicest sepulchre;*" vid. Ges. §. 104. 1. rem. 1. יהלא=יהלא. Vid. Ges. §. 74. rem. 21. c.

8. אם יש את נפשכם. "*If it be in your mind,*" i. e. if you have so purposed.

9. המכסלה. The ancient versions render this "*the double cave,*" probably meaning a cave with two compartments or two entrances, but it is evident from vv. 17 and 19 that it is a proper name.

10. באי שער עירו. On this construction vid. Ges. §. 132. 1. note.

11. 'לֹא אֲדִי שׁ וְהִי. "Not so, my lord; hear me; the field I give unto thee &c." But Hitzig, Maurer, and others would read $\text{לֹא} = \text{לֹא}$ or לִי (see 1 Sam. 14: 30, 2 Sam. 18: 12), connecting it with שָׁמַעַנִי , as in vv. 6, 13, and 15; and this is perhaps preferable. The LXX. seem to have read לִי , for they render: $\pi\alpha\rho' \epsilon\upsilon\alpha\iota \gamma\epsilon\nu\omicron\upsilon \chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$.

13. $\text{אִם אֶשְׁמָע לֹא שׁ}$. An anacoluthon. "If thou only — pray hear me!" נִתְּנָה . Preter. for future, used in making contracts. Vid. Ges. § 124. 4.

15. לִי אֲדִי . The LXX. and Sam. read here, as in v. 6, לֹא (vid. note on v. 6). The ordinary reading is לִי , which is connected with v. 14 thus: בְּאֵמֶר לִי .

16. $\text{בְּכַף עֹבֵר לְסַחַר}$. "Money passing current with the merchants." So in Arabic جَائِزٌ , the participle of جَازَ , to pass by. In 2 Kings 12: 5, the shorter phrase בְּכַף עֹבֵר is used. On the article with בְּסַחַר , to denote that the word is collective, vid. Ges. § 107. 1.

17, 18. $\text{וַיָּקֶם שָׂרָה.... לְאַבְרָהָם}$. "And so the field &c. passed into the possession of Abraham."

18. $\text{בְּכָל בָּאִי וְנֹגֵה}$. "In the presence of all &c.," i. e. publicly; more fully expressed by $\text{בִּי בְּעֵינֵי כָל בָּאִי וְנֹגֵה}$.

CHAP. XXIV.

2. וְאֵן בִּיטוֹ . "The oldest servant of his house," most probably Eliczer (vid. ch. 15: 2), which name Ps.-Jon. supplies here: $\text{וְאֵמֶר אַבְרָהָם לְאֵלִיעֶזֶר}$.

4. בִּי . "But," after the negative, vid. Ges. § 152. 1. c. Several Mas. and the Sam. read בִּי . "The Masorites," says

42. **אַתָּה יִשְׂרָאֵל**. If the subject of either **אֲנִי** or **אַתָּה** be a personal pronoun, it is expressed by a suffix, e. g. v. 49. **יִשְׂכֶּם** "ye are," **אֲנִי** "I am not." Comp. Ges. § 149. 1.

55. **תֵּשֶׁב הֵן א' יָמִים אוֹ עֶשְׂרִי**. "Let the girl remain with us (a few) days, or (say) ten," let her remain with us a week or ten days.

61. **וְנִעְרָתָהּ**. Vid. n. on v. 14.

62. **בְּאֵר לְחַי רָאִי**. Vid. n. on ch. 16: 14.

63. **לְשׁוֹת כְּשִׂידָה**. **שִׁיתָ** is only found in this passage, and there are several opinions about its meaning. (1) That **שִׁיתָ** is = **שִׁיתָ** in Ps. 77: 7, 119: 15, "to meditate;" so Vulg. *ad meditandum in agro*; LXX. *ἀδολεαχῆσαι*, which is used of meditation in Ps. 119: 15, 23: 27. But Onkelos **לְצַלֵּתָהּ** "to pray," and so Saad. and Sam. vers. (2) That it is = **שִׁיתָ** "to talk," Job 12: 6, Prov. 6: 22. So Aq. *ὁμιλῆσαι*, Symm. *λαλῆσαι*, i. e. to speak with his friends or with his servants in the field. (3) That it is = **שִׁיתָ** "to lament, mourn," Job. 7: 11. So Knobel, comparing v. 67. (4) That it means "to take a walk;" comp. Arab. **سَاحَ**. So Syr. **لَحَضَاحَتُهُ**, Ibn Ezra **לִלְכֹת בֵּין הַשִּׁידִים** "to walk amid the shrubs" (wrongly regarding it as a denom. from **שִׁיתָ** "a shrub"). Gesenius in the Thes., dissatisfied with these explanations, thinks the text is corrupt and proposes to read **לְשׁוֹת בְּשָׂדֶה** "to wander about in the field," but such a change of the text is unnecessary. We give the preference to the first meaning.

65. **הַזֶּה**. Vid. Ges. § 34. rem. 1; = Arab. **أَلَيْ**, which **■** always used, however, as a relative pronoun, *who, which*.

67. **וְהָאֵלֶּה שָׂדֶה**. On the construct state with **הָ** — locale, vid. Ges. § 88. 2.a; and on the occurrence of the article with the noun in the construct, § 108. 2.b.

CHAP. XXV.

8. **וּשְׁבַע יָמִים**. So we read with several Mss., Sam.; and some edd. of Onk. The LXX., Vulg., Syr. and Saad. also supply **יָמִים**, but from this no decisive proof can be drawn that such was their reading. V. D. H. and most Mss. have simply **וּשְׁבַע**, but comp. ch. 35: 29, Job 42: 17, 1 Chron. 23: 1, 29: 28, in all of which places **יָמִים** is added. **אֶל עַמּוֹ**. Sam. reads **אֶל עַמּוֹ**, which is probably not the sing. **עַמּוֹ** (LXX. *λαός*), but merely a scriptio defect. **עַמּוֹ**. Compare ch. 35: 29, 49: 33, Numb. 27: 13, Deut. 32: 50.

10. **רְשֻׁרָה**. Acc. of place, vid. Ges. § 116. 1, or genitive in apposition to **עִיר שְׂרָה** in v. 9. **שָׁמָּה**. Vid. Ges. § 88. 2.

13. **גִּבְיֹחַ**. The Nabathæans in Arabia Petra, Is. 60: 7, where they are coupled with **קֶדֶר**, the *Cedrei* of Pliny; in Ar. **الْبَطَّ**, which name, however, is commonly applied, not to the inhabitants of Arabia Petra, but to those of Babylonia, as far down the Euphrates as Wasit and Basra. Gesenius considers the Heb. **נַבְיִחַ** to be the most ancient form of the name, from a sing. **נָבִי**, whence Sam. **נִבְאֹחַ** (comp. **עֲבָאִים**, **עֲבָאִים**), and from it sprung the Arab. **نبط**, by the change of **ב** into **ط**. On **קֶדֶר** we may remark that post-biblical Hebrew writers use it to denote the Arabs in general, and **לְשׁוֹן ק** to mean "Arabic". **אֲדָמָל**. LXX. *Ναβδελ*. **מִבְּשָׁם**. LXX. *Μασσάμ*.

14. **מַשְׁמַע**. LXX. and Vulg. *Masma*. **דִּמְסָה**. Now known as **دُومَةُ الْجَنْدَلِ**, "the rocky Duma", or **دُومَةُ الشَّامِيَّةِ**, "the Syrian Duma", situated on the confines of the Syrian desert and Arabia Proper.

15. **חֶדֶר**. So we read with 200 Mss., Saad., Onk. in most edd., and some copies of the Vulg., as also 1 Chron. 1: 30,

where this ■ the general reading. V. D. H. gives רַדֵּר, which is supported by some Mss., the Syr., and the usual text of the Vulg. Another reading is רַדֵּר, supported by the Sam. and four Mss. The LXX have *Xoddáv*. רַדֵּמָא. Ar. قَيْمَاء, a place in the northern part of the Arabian desert, not to be confounded with רַדֵּמָא, as the LXX. have done, everywhere writing the word *Θαυμάς*. יַדֵּר. The *Itureans* beyond the Jordan, vid. Luke 8: 1; now called الْجَيْدُور, *Jaidur* or *Jedur*.

18. נָשָׂא "Settled", = שָׁכַן in ch. 16: 12.

20. שָׂדֵה אֲרָם = אֲרָם, Hos. 12: 13, *Mesopotamia*. שָׂדֵה Is an old word for *field, plain*, Ar. فِدَانٌ.

22. אֲנִי כִּן לִמָּה זֶה אֲנִי. "If it be so, why am I," i. e. why do I live? Comp. ch. 27: 46. So, among the ancient versions, the Syr. אֲנִי מִלָּמָה זֶה אֲנִי חַיָּה מִלָּמָה merely increases the force of the interrogation, as in ch. 18: 13, Ar. لِمَاذَا. Others would translate: "if it be so, why am I thus", in this condition, with child, following the LXX. and Vulg.

23. יִסְרְדּוּ. "Shall separate themselves from thy bowels", shall be enemies from their very birth. לֹא־אֶם מִלֵּד. Vid. Ges. § 117. 1.

26. בִּלְרֹחַ אֲחֵם. "When she bare them". Vid. Ges. § 130. 1.

27. יָדַע צִיד. צִיד is here in the accus., not in the genitive, which would require יָדַע צִיד; vid. Ges. § 91. 7. a. אִישׁ צָדִיק. "An upright man", one whose character contrasted strongly with that of the wild, reckless huntsman.

28. בִּי צִיד כַּסֵּף. "For venison was according to his taste," was his favourite food. On this meaning of צִיד vid. Ges. § 151. 3. b. The Sam. and LXX. both read צִידוֹ, which could only mean: "for his (Esau's) venison was in his mouth", for he eat of his venison.

32. הָלַךְ לָמוּת. These words do not mean that Esau was then actually ■ the point of death (A. V.), but that his way of life led him into constant dangers. Others take it in a more general sense: "*I am going to die*", I must die some day soon.

CHAP. XXVI.

12. מֵאָה שְׁעָרִים. "A hundredfold"; so rightly Onk. and Vulg. *centuplum*. The LXX., Syr., Symm., Theod., and some Mes. read שְׁעָרִים "*barley*". This is the only passage in which שְׁעָרִים occurs in the sense of "*measure*"; see Lex.

13. הָלוּךְ וְהָלַךְ. Vid. Ges. § 128. 3. b, and rem. 3. ז :

15. וּמִלְאוֹם עֶפֶר. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

18. וַיִּסְתַּחֲמוּ. On the confusion of gender, vid. Ges. § 119. 6. rem. 1, and comp. ch. 31: 9, 32: 16, 33: 13, 41: 23.

19. מִיַּם חַיִּים. Lit. "*living water*", i. e. gushing up, running.

26. וְאַחֲזָה מִרְעֻזָּהּ. LXX. translate: Ὁχοῦν δὲ ὁ συμπαγωγός, but how they deduced this meaning from מִרְעֻזָּהּ is unknown. Onk. וְיִסְתַּחֲמוּ מִרְעֻזָּהּ "and a number of his friends", taking אַחֲזָה as the const. of אַחֲזָה before the preposition (Ges. § 114, 1), and מִרְעֻזָּהּ as compounded of מִן and רָעַ (רָעָה for רָעִיהוּ, Ges. § 89. 2. rem. 1). Onkelos is followed by Jerome and several of the Jewish commentators, but there is no authority for this meaning of the word אַחֲזָה. All the other ancient vss. agree in taking אַ as a proper name, and so also the Masora and nearly all modern commentators. מִרְעָ. Lit. "*friend*", a title of the chief minister; comp. 1 Kings 4: 5, רָעַ 1 Chr. 27: 33. Translate therefore: "*and Ahuzzath his minister*".

29. **אִם תַּעֲשֶׂה**. Vid. Ges. § 152. 2.f; comp. ch. 14: 23.

On the form **תַּעֲשֶׂה**, vid. Ges. § 74, rem. 17.

31. **וַיִּשְׁבַּע א' ל'א'**. "*And they swore one to another*"; Ges. § 122. rem. 4.

32. **וַיֹּאמְרוּ לוֹ מ'**. The LXX. either read **לֹא**, or took **ל'**=**לֹא**, rendering: *οὐχ εὐνομεν ὑμῶν*.

38. **שְׁבֻעָה**. "*Oath*," *ἀπ. λγ.* = **שְׁבֻעָה**.

35. **כִּרְחַם רוּחַ**. "*Bitterness of soul, grief of mind*", not because they were disobedient or quarrelsome (LXX. Onk.), but because they were heathens.

CHAP. XXVII.

1. **מִרְחַח**. Vid. Ges. § 129. 2.

3. **חֶלֶץ**. Onk. and Syr. "*thy sword*", but the meaning of "*quiver*", given by the LXX. and Vulg., is preferable. **צִירָה**. This is what is called in Arabic grammars the *noun of unity* from **צִיד** "*game*" (Ar. **صَيْدٌ**), meaning "*a single head of game*"; vid. Ges. § 105. 3.e. It must not be confounded with **צִידָה** "*provisions for a journey*" (Ar. **زَادٌ**).

4. **וַאֲכֹלָהּ**. "*That I may eat*"; vid. Ges. § 126. 1.e.

5. **לְהַבִּיאַהּ**. "*To hunt game in order to bring it*". The reading of the LXX. **לֵאבִיו** seems to be merely a conjectural emendation.

12. **בַּמְחַזְחָזֵה**. Properly "*a stammerer*", then "*a mocker*", "*deceiver*". Compare the radicals **לֹחַץ** and **לָעַץ**.

15. **הַחֲסִידָה**. His *finest* or *best* clothes, worn on special occasions. Onk. **דִּכְיָתָא** "*which were clean*".

24. **אֵתָּה זֶה כִּי ע'**. The interrogative particle **כִּי** ■ omitted

before אַתָּה (Ges. § 150. 1), and הוּא added to give greater emphasis: "*Art thou indeed my son Esau?*"

26. וּשְׂקָה. On the וּ, instead of וְ, vid. Ges. § 10. 2. note.

28. מִסֵּל הָרֶשֶׁת וְהָאֵרֶץ. "*Of the dew of heaven and of the fatnesses of the earth,*" i. e. fertile meadows. מִשְׁעָנֵי stands for מִשְׁעָנֵי, compounded of מֵן and עָנָן. In v. 39, however, where the same words occur, מֵן is taken, not in a partitive, but in a privative sense: "*without the fatnesses of the earth shall be thy dwelling, and without the dew of heaven from above.*" So מִסֵּל "*without stain,*" Job 11: 15, מִפֶּחַח "*without fear,*" Job 21: 9. The barrenness of Edom, compared with the fertility of the land of Palestine, is here predicted. All the ancient vss., however, have taken מֵן in both passages as partitive, in which they are followed by our A. V. and by Delitzsch, who regards מִשְׁעָנֵי as the construct plural of מִשְׁעָן. Knobel prefers taking מֵן in the latter passage in its usual sense of *away from*: "*Far from the fatnesses of the earth ... and from the dew of heaven &c.*"

29. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ. The כתיב is וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ, which might be defended (see Ges. § 144. a), but as the plur. עֲבָדָיו precedes, we have preferred the plural. The LXX. translate: καὶ γένου ἄνθρωπος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσά σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου, reading וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ, and בְּנֵי אֲבִיךָ. אֲרִיזֵן אֲרִיזֵן. Vid. Ges. § 143. 4.

33. בִּי אִמְרָא הוּא. בִּי אִמְרָא adds emphasis to בִּי, Lat. *quis tandem?*

33, 34. כַּשֶּׁמֶץ: וְאֵלֶּיךָ נָם בִּי י. "*And I blessed him, — verily he shall be blessed. When Esau heard &c.*" Instead of וַאֲבִרְכָהוּ, some editions have וַאֲבִרְכָהוּ, a difference of punctuation which does not, however, affect the meaning, as the Vav conversive ו occasionally pointed with וְ, instead of וּ, before י, e. g. Judges 6: 9. וַאֲבִרְכָהוּ. From the absence of the

substantive verb, which we should naturally expect before כשמע, Hitzig has been induced to alter the text as follows: כשמע ■ פרוץ: וְהָיָה כשמע, comparing Josh. 24: 10. ■ would, however, be better simply to add (with Sam. and LXX.) וְהָיָה at the commencement of v. 34.

34. בְּרַמְי גַּם אֲנִי. Vid. Ges. § 119. 3.

36. קָרָא הָכִי scarcely admits of a literal rendering into English, but the meaning is: "*rightly has he been called Jacob, for he has supplanted me &c.*" So LXX. *δικαιως ἐκαλεῖται*, Vulg. *juste vocatum est nomen ejus*. On קָרָא vid. Ges. § 134. 3. וְהָיָה פַעֲמִים. Vid. Ges. § 120. 2. note.

38. וְיִכָּר. Vid. Ges. § 74. rem. 3. c.

39. מִשְׁמֵנִי הִ' Vid. note on v. 28.

40. וְעַל חֶרֶבְךָ תַּחֲיָה. "*And by thy sword shalt thou live.*"

As to the use of עַל, compare Deut. 8: 3, Isaiah 38: 16, Ezek. 33: 19. Schumann and Geddes would read וְעַלֶּיךָ, "*on thy desert shalt thou live,*" but such a change in the text is quite unnecessary, and supported by none of the ancient vss. תַּחֲרִיד.

(1) Several of the Jewish commentators, followed by our A. V., consider רָדָה to be i. q. רָדָה, and render: "*When thou shalt have dominion, thou shalt break his yoke &c.*;" but this is well characterised by Rosenmüller as mere tautology. (2) Others derive it from רָדָה in the sense of "*to bewail*" (?), in which case the meaning would be: When his yoke shall be oppressive and thou shalt bewail it before the Lord, then thou shalt break his yoke, &c. or: When Israel sins against the Lord, and becomes unworthy of the preference shewn to him, and Edom complains thereof, then Edom shall regain his liberty. Onkelos probably took this view: כִּד יַעֲבִרֶנּוּ בְּנֵי־עַל פֶּה צִוְּיָאֲרָךְ, "*when his sons transgress the commandments of the Law, then shalt thou break his yoke from off thy neck.*" (3) Some modern critics connect

it with the Ar. **וְאִשְׁׁ**, to wish, and render, "*when thou shalt desire it.*" (4) Gesenius translates the passage: "*ſiet autem, ubi libere vagaberis, ut frangas (et decutias) jugum ejus de cervicibus tuis*", comparing Ps. 55: 3, **אֲרִיד בְּשִׁירִי** "*circumvago in mœrore meo.*" (5) Perhaps, however, it is better to take it, with Tuch, in the sense of "*to be refractory or rebellious;*" compare Jer. 2: 31. "*Wherefore do my people say, (וְרָדְנוּ) We have rebelled, we will not come again to thee?*" Hos. 12: 1, (A. V. 11: 12). "*And Judah too has rebelled against God, and against the Holy One, the Faithful (קְדוֹשִׁים plur. majest.).*" The Sam. cod. has **וְאֲרִיד** (Niphal of **אֲרִיד**), "*when thou becomest great,*" instead of **אֲרִיד**. Syr. **ܐܝܢܐ ܬܚܒܐ ܒܝܬܐ ܕܥܝܢܐ**, "*and if thou shalt repent, his yoke shall pass from thy neck.*" Vulg. "*tempusque veniet cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.*" LXX. **ἔσται δὲ ἡνίκά σου καθέλῃς καὶ ἀλύσῃς τὸν ζυγὸν κ. τ. λ.**, perhaps reading, as Gesenius supposes, **וְאֲרִיד** (Hiphil of **אֲרִיד**).

41. **יָקִיכוּ יְגִי**. Generally understood to mean: "*The days of mourning for my father are at hand, and then I will slay my brother Jacob*" (A. V., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c.). But Kalisch seem to be right in translating: "*Days of grief are at hand for my father, for I will slay my brother Jacob;*" see his Comm. p. 516.

42. **אֲחֻזָּה**. "*Will revenge himself upon thee by slaying thee.*" Compare Isaiah 1: 24. **אֲחֻזָּה** is here equivalent in meaning to **אֲחֻזָּה**.

43. **עַד שׁוֹב — וְשָׁכַח**. On the construction vid. Ges. § 120. 3. rem. 2.

CHAP. XXVIII.

3. אֵל שָׂרִי. Vid. n. on ch. 17: 1.

9. עַל נָשָׁיו. "In addition to his (other) wives." Comp. ch. 31: 50.

11. בַּמָּקוֹם. The article is here used in the sense of "a certain." Vid. n. on ch. 8: 7, and comp. ch. 42: 27 (הָאֲחֵר). The LXX. have merely καὶ ἀπήνευσε τόπῳ. מֵאֲבָנֵי הָאָרֶץ. "One of the stones of the place;" comp. v. 18, and see Ges. § 151. 3. c. So Ps. 137: 3, מִשִּׁיר צִיּוֹן, "one of the songs of Zion."

12. מֵלֶחֶם. ἀπ. λεγ., Αἱ. σῦλῃ. Vid. Ges. § 86. 1. d.

13. נִצָּב עָלָיו. LXX. ἐπιστήκετο ἐπ' αὐτοῦ, A. V. "stood above it" (or rather "upon it"), and so Knobel, Delitzsch, &c. Tuch prefers to refer the suffix to Jacob, and to translate: "stood beside him," which is the usual meaning of the phrase נִצָּב; comp. ch. 18: 2, 45: 1, 1 Sam. 4: 20, 19: 20, 22: 7, 17.

17. מַה נֹרָא. "How dreadful!" So Ps. 8: 2. מַה אֲדִיר, "how excellent!" כִּי אִם. "Except," "but;" Ges. § 152. 2. i.

19. יְהוָה לֹחֵ. The LXX. take these two words as a proper name: καὶ Οὐλαμλοῖζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον!

20—22. According to our A. V., the apodosis commences with וְהָיָה in v. 21. "If God will be with me, . . . then shall the Lord be my God, and this stone &c." So Delitzsch, Knobel, and others. It seems better however to follow Tuch and Kalisch in making the apodosis commence with וְיֵהְיֶה in v. 22: "If God be with me, . . . and Jehovah be to me a God, then this stone &c."

CHAP. XXIX.

2. שלשה עדר צאן. Kennicott proposes to read שלשה 'צ, רעי צ, "three shepherds," following the Sam. in v. 3, and the Sam. and LXX. in v. 3. ישקו. "Used to water," Ges. § 125. 4. b; on the indeterminate 3rd. pers. plur. vid. Ges. § 134. 3. b. גרולה. The article is omitted because ג is the predicate; vid. Ges. § 108. 3. "For the stone upon the mouth of the well was large."

3. נאספו and the other preterites in this verse are to be translated by "used to assemble," &c., being connected with the preceding וישקו; Ges. § 124. 6. d.

6. באה. Part. "is coming;" the pret. would have the accent on the first syllable, as in v. 9.

7. גרול. On the omission of the article vid. Ges. § 108. 3. "It is still early." עת האסף. Vid. Ges. § 129. 1.

9. אשר לאביה. Vid. Ges. § 113. 1.

14. ימים. Accus., vid. Ges. § 116. 2, and not the genitive governed by חרש.

15. חבי אמי. Correctly Vulg. "Num quia frater meus es, gratis servies mihi?" and so our A. V.

17. ועיני לאה רכות. Vid. Ges. § 143. 5. "And Leah's eyes were tender," or "weak." LXX. ἀσθενεῖς, Aq. and Symm. ἀπυλολί, Syr. لَيْسِي, Vulg. lippi; but Onk. לִיפִי, and Saad. حَسَنَاتِي, "beautiful," as if the text meant that Leah had fine eyes, but was in other respects inferior in beauty to her sister Rachel.

27. בלא שבוע זאת. "Fulfil the week of this one", i. e. Leah, a week being generally allotted to marriage festivities; vid. Judges 14: 12. גם את זאת. "This one too," viz. Rachel.

30. וַיִּאָמֶר גַּם אֵת רַחֵל. *וַיִּאָמֶר* is used here for emphasis; vid. Ges. §. 152. 2. a. מִלֵּאָה Ges. §. 117. 1.
 34. קָרָא. Vid. Ges. § 134. 3. a.

CHAP. XXX.

1. מִתַּח. Participle; the pret. would have the accent on the first syllable.

2. הֲרַחֲתָ א' אֲנֹכִי. "*Am I in the place of God?*" Can I work miracles like God? Compare ch. 50: 19, and 2 Kings 5: 7. Others take הֲ as equivalent to הֲלֹא *nonne?* and translate: "*am I not under God?*" Vid. Ges. § 150. 2.

3. וְחָלַד עַל בְּרִכְי. "*And she shall bear upon my knees,*" i. e. bear a child whom I shall rear up upon my knees, and adopt for my own. The children of female slaves were regarded as children of their mistresses; comp. ch. 16: 2.

8. גִּפְתּוּלֵי וְגַ' Schumann and some other commentators understand by גִּפְתּוּלֵי "great wrestlings" (A. V.), referring to the rivalry between the two sisters, but see v. 15 and ch. 29: 33. Delitzsch and Kalisch understand "*wrestlings with God,*" viz. in prayer (comp. Rom. 15: 30). Perhaps the explanation given by Tuch, Knobel and Hengstenberg is the best, namely, that גִּפְתּוּלֵי means "*wrestlings for God,*" strivings after God's favour; and hence Rachel exclaims ■ v. 6, רַגְנִי א', "God hath given judgment in my favour."

11. בָּגַד. The קָרִי explains this as if it were ■ contraction for בָּא גָד "*Prosperity has come,*" and so Onk. and Syr. Our A. V. has "a troop cometh," taking גָּד=גִּד, and similarly the Gr.-Ven. ἡμεῖς στρατεύματα. LXX. and Vulg. correctly: *et*

τύχη, *feliciter*, equivalent ■ באשר in v. 13, "to my joy." On the pointing of the ב vid. Ges. § 100. 2. c.

13. באשר. See note on v. 11. LXX. *Manapia tyia*, Onk. לִי הַשְׁבָּחָה הַזֶּה "Praise shall be to me." אֲשֶׁרֹנִי. Vid. Ges. § 124. 4.

15. וּלְקַחַת. Vid. Ges. § 64. 2, and n. on ch. 20: 16.

16. בְּלִילָה הַזֶּה. Vid. Ges. § 109. 2. b. So also ch. 32: 23; but in both passages the Sam. has the regular הַזֶּה הַלַּיְלָה.

18. יִשְׁכָּר. The קרי perpetuum on this word is that it should be pronounced יִשְׁכָּר, and, according to the Masora, it should be written יִשְׁשָׁכָר, the second ש having neither vowel nor diacritical point. This reading seems to have been generally adopted by the ancient vss. LXX. Ἰσαάχαρ, Vulg. *Is-sachar*, Syr. اِسْأَحَار, Saad. اِسْأَحَار. We must regard it as a derivative from the future niphal of שָׂכַר, meaning "got for hire" (Joseph. ἐκ μίσθου γερόμενος). The כתיב is either יִשְׁשָׁכָר, "there is reward," or יִשְׁשָׁכָר, for יִשְׁשָׁכָר, "he brings reward," which latter we have adopted.

24. יוֹסֵף as an optative, "may he add;" Ges. § 126. 2. a.

27. אִם נָא מֵנִי וְנִי. Gesenius, in the Thes., and Maurer render this phrase: "would that I had found favour in thine eyes;" but this latter form of expression would, as Tuch remarks, require the future (see for example Ps. 81: 9, 139: 19). It is best to understand the words exactly as in ch. 18: 3, with this difference, that the apodosis of the sentence is here suppressed: "If I have found favour in thy sight, (listen, or remain)." גִּזְזַחְתִּי וְנִי "I have learned by omens that Jehovah blesses me for thy sake;" comp. ch. 44: 5, 15; or perhaps: "I have a feeling that Jehovah blesses me for thy sake" (compare *olowizet* and *augurari*). Our A. V., "I have learned by experience," follows the Vulg. "*experimento didici*."

29. אֲנִי אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ. A second accusative to עָבַדְתִּיךָ, to be rendered in English "*how I have served thee*". וְאֵת אֲשֶׁר הָיָה וְנָגַד. "*And what thy flocks have become under my charge*".

30. לְפָנַי ■ correctly rendered in our A. V. "*before I came*", but לְרַגְלִי cannot mean "*since my coming*". The correct rendering is: "*at my footstep*", i. e. wherever I went.

31. אֲשֶׁמֶר — אֲשׁוּבָה אֵרָא. On the construction vid. Ges. § 139. 3. b.

32. אֲעֲבֹר. The Vulg. has "*gyra omnes greges tuos*", LXX. περιστρέφω πάντα τὰ πρόβατά σου, as if reading עָבֹר in the imperative. הָעֵר. Imper., addressed to Laban. Others consider it as the infinitive absol. used for the finite verb (Ges. § 128. 4. a.), but this would seem to require וְהָעֵר. וְהָיָה שְׂבָרִי. Our A. V. correctly supplies the words "*of such*", for the meaning is that all parti-coloured animals, born after this time in the one-coloured flock, were to fall to Jacob's share.

33. וְעֵתָהּ כִּי צַדִּיק. "*And my righteousness shall bear witness against me*," i. e. I shall be self-condemned. עָנָה בִּי always means "*to bear witness against a person*", even in 1 Sam. 12: 3, which Gesenius quotes in favour of the opposite signification, "*for a person*". בּוֹמָר מָחָר. Not literally "*to-morrow*", but "*at ■ future day*". Comp. Exod. 13: 14, Joshua 4: 6. בִּי הָבֹא וְנָגַד. "*When thou shalt come to inspect my hire (which is) before thy face*." לְפָנַי is to be closely connected with שְׂבָרִי, "*my reward which I earn under thy very eyes*."

37. מִחֲשֹׁף is here equivalent to the inf. absol. תִּשְׁחָף, *peeling off*.

38. בְּשִׁקְחוֹת. Plural const. of שִׁקָּח. "וְ" femin. tanquam radicale apparet, ut in קָשְׁחוֹת, et יָצָא ex הָיָה ortum est, ut in הָיָה אֲמָרִי." *Rodiger in Ges. Thes.* He derives שִׁקָּח and אֲמָרִי from שָׁקַח and אָמַר, not, as Gesenius did, from שָׁקַח and אָמַר,

which latter forms nowhere occur. יִחַמְדָּה. From יָחַם according to the Arabic form of the 3rd pers. plur. fem. يَحْتَلِنُ; vid. Ges. § 47. rem. 3. Two other instances of this form occur, viz. 1 Sam. 6: 12, Dan. 8: 22.

39. יִחַמְדָּה. Future of יָחַם, for יִחַמְדָּה; or of יָחַם, for יִחַמְדָּה, the Chaldaizing form of יָחַם or יָחַם. Vid. Ges. § 66. 5. rem. אל המקלות. "Beside" or "near the rods", as, in ch. 24: 11, אל כאר המים.

40. וַיִּחַדְשֵׁם וְגו'. The text is perhaps corrupt in this passage. As it stands, the meaning seems to be: "And Jacob separated the lambs, and turned the faces of the flock towards what was speckled and towards all that was black in the herd of Laban". Knobel adopts the reading of Onkelos, Ps.-Jon., and Saad., בָּל עֵקֶר, and takes פָּנָי in the sense of "before" (comparing Exod. 23: 15, Ps. 42: 3): "and Jacob separated the lambs, and placed them — namely all the speckled and all the black in the flock of Laban — before the flock." Kallsch gives a wholly different translation: "and Jacob separated the lambs; and he set the faces of Laban's flocks towards his own ringstraked, and all his dark he set to the flocks of Laban"; which, however, he scarcely succeeds in justifying.

41. לִיחַמְדָּה. The Infin. Piel. יָחַם (from יָחַם) with fem. pronom. suffix.

42. וּבְהֶעָשִׂי. "When the sheep were feeble". As sheep commonly lamb twice a year in the East, most commentators think that by the קְשָׁרִים are meant the spring lambs, and by the עֲטֻפִים those yeaned in autumn. Others, as for instance Kalisch, agree with our A. V. in understanding simply the stronger and weaker cattle.

43. צֹאן רִחֵה. Vid. Ges. § 110. 1. rem. 3. — Few passages have given rise to so many and various explanations as the last twelve verses of this chapter, and it would be useless

to enter into details on the subject. Our view of the passage is as follows. In v. 31, Laban, acknowledging that he has no further claim on Jacob's services, proposes to pay him fixed wages, if he will remain with him (וַיֹּאמֶר מֶה אֶחָן לִי). Jacob declines to receive any wages, but consents to stay, provided Laban will agree to a proposal which he has to make. For the understanding of v. 32, it must be remembered that the normal colour of the sheep is white, of the goats black (Cant. 1: 5, 4: 1, 2.). Jacob proposes that he and Laban should inspect the flocks and separate all the animals of abnormal colours (black or spotted sheep and white or spotted goats), so that only cattle of one colour should remain under Jacob's care (v. 32). The offspring of these, if of the normal colour, were to belong to Laban; if abnormal, to Jacob (וְהָיָה שְׂכָרִי). The sheep and goats that had been separated from the main flock, were sent away to a distance under the charge of Laban's sons (vv. 35, 36). By means of the stratagem of the peeled rods, Jacob contrived that the one-coloured animals left to his care should produce considerably more than the usual proportion of young of different colours (vv. 37—9). V. 40 is very obscure, probably corrupt. It seems to describe a second contrivance by which Jacob increased the number of animals that were to fall to his share, namely, by placing in view of the one-coloured cattle not only the peeled rods, but also some of their variegated offspring. Perhaps we should read בָּל עֵקֶד, instead of אֵל עֵקֶד (see note on v. 40), and בָּצָן instead of בָּצָה, deleting לָבֵן. The meaning would then be: "And Jacob separated the lambs, and placed in front of the flock all the spotted and black found among the flock," so that the breeding ewes had those parti-coloured lambs constantly in sight. Vv. 41 and 42 detail a third stratagem by which Jacob secured for himself the strong lambs, and left the weak ones to Laban's share. See the note on v. 42.

CHAP. XXXI.

4. הַשְׂרִיחַ. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.

6. וְאִתְּנָה. This is more correct than the usual reading וְאִתְּנָה, as shewn by the Arab. **أَتْنَنَ**. It is the oldest form of the feminine plural; and occurs four times, viz. Ezek. 13: 11 and 20, 34: 17, and here. Vid. Ges. § 32. rem 5. A form וְאִתְּנָה occurs once, Ezek. 34: 11, where, however, some Mss. have the regular וְאִתְּנָה.

7. רָחַל. Hiphil of רָחַל "to deceive", and not from a rad. רָחַל. The ה, it is true, is always retained, as if it were a radical, but the doubling of the third letter appears in the form רָחַחְתִּי, Job 13: 9, and the Hophal is רָחַחְתָּ, Isaiah 44: 20. See Gesenius' Thes. art. רָחַל, and Ewald's Heb. Gram. 6th edit. § 127 d. עֲשֵׂהָ סֵנִים. The received text of the LXX. has here: *καὶ ἔλλαξε τὸν μισθὸν μου τῶν δέκα ἀμνῶν*, but we should probably read, as has been suggested by Grabe and others, *μνῶν*, and in v. 41 *μναῖς* for ἀμνάσιον. Aquila has *δέκα ἀρνιθμοὶ*, and Symm. *δεκάσις ἀρνιθμοί*.

8. יָדִיחַ. On the sing. vid. Ges. § 144. d. אֲבִיכִם. Vid. n. on ch. 26: 18.

13. הָאֵל בֵּית אֵל. Vid. Ges. § 108. 2. b.

14. וְחֶזֶק — וְחֶזֶק. Vid. Ges. § 145. 2.

15. וְיֵאָכֵל גַּם אֲכֹל. On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. rem. 1. בְּסָפְנוּ. The money that he got through us, the produce of Jacob's labour (in ch. 29: 20, 27).

16. כִּי. "So that." They regard Jacob's present wealth as only a fair equivalent for his past labours in Laban's service.

19. לָנוּ. Vid. Ges. § 66. rem. 10, and comp. לָנוּ, ch. 38: 13.

20. חֲרָפִים. It would be of little use here to mention the

various derivations assigned to this word. The most probable is that which derives it; from the Arab. تَرَفَّ, "to enjoy the luxuries of life," whence the תרפים were those gods who were supposed to bestow the blessings of life and fortune on their worshippers. The תרפים were Dii penates of the Hebrews, probably imported from Mesopotamia. Their worship is condemned in Scripture (vid. 1 Sam. 15: 23, 2 Kings 23: 24, Ezek. 21: 21, Zech. 10: 2), and in Hosca 3: 4 they are enumerated among those things which would not be found among the Israelites in their exile. They were of human form, 1 Sam. 10: 13, 16, in which places the plural form is used to denote a single image. The LXX. render the word here εἰδωλα, in other places variously θιερῶν, γλυπτῶν, τὰ δῆλα, ἀποφθιγγόμενοι, and κενωτάφια; Aq. here μορφώματα, in Hos. ἰδωλίσμοι; Syinn. εἰδωλα; Onk. תַּרְפִּים; Syr. تَرَفِّف; Jonathan in Hos. תַּרְפִּים, "indicating" scil. futurity.

25. אֶת אֶחָיו. "With his brothers."

27. לָמָּה נִחַבְתָּ לְבַרְכָּךְ. "Wherefore hast thou secretly fled?" Vid. Ges. § 139. 4. rem. 1. וְהָגַבְתָּ אֹתִי. "And deceived me." Compare וְגַב לְבָבִי in vv. 20, 26. וְהָגַבְתָּ. On the וְ vid. Ges. § 64. 2. note.

28. וְהָגַבְתָּ = וְהָגַבְתָּ, a rare form of the inf. const. Vid. Ges. § 74. rem. 2. The Sam. has the regular inf. וְהָגַבְתָּ.

29. יְדִי לַאֲלֹהִים. Three explanations of this phrase (which also occurs in Micah 2: 1 and Prov. 3: 27) have been proposed, of which the last seems the best. 1. That of Hitzig, Knobel and others: "My hand is for God," i. e. in God's place; comp. *dextra mihi Deus*, Virg. Aen. 10: 773. 2. That of Schumann: "My hand belongs to strength," i. e. ■ strong; but, as Maurer remarks, ■ prose this would rather be expressed by לְיָדִי לְאֵלִים. 3. That of Maurer, Rosenmüller, Ge-

senius (Gr § 149. 1): "*It is in the power of my hand.*" The negative would be **אֵין לִי יָד**, as ■ Deut. 28: 32, Nehem. 5: 5. עִמָּכֶם. The plural suffix refers to Jacob and his companions.

30. **וְעַתָּה הֲלֹךְ הוּא כִּי נִי נִי**. A. V. correctly: "*And now, (though) thou wouldest needs be gone, because thou sore longedst after thy father's house, (yet) wherefore &c.?*" Vid. Ges. § 128. 9.

31. **כִּי יִרְאַתִּי**. Either "*Indeed I was afraid,*" or introducing the direct speech, "*And Jacob answered and said to Laban, I was afraid.*"

32. **אֲשֶׁר עָשָׂו = עַם אֲשֶׁר**. Vid. Ges. § 121. 2. foot-note.

39. **אֶחָדָאָנָה** for **אֶחָדָאָנָה**, vid. Ges. § 73. rem. 4, and § 74. rem. 21. c. **גִּבְחִי**. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. has in both places the usual form **גִּבְכָּה**. Onk. renders the word by **יִגְשָׁרִיָּה** "*I guarded*", scil. the flock, and Saad. **كَدَّسْتُ**, "*I laboured*".

40. **הַיּוֹמָיו בְּיוֹם א' חָרַב**. Lit. "*I was — by day the heat consumed me*", i. e. by day the heat continually consumed me. **חָרַף** in the Sam. is a blunder, for that word is always used in the meaning of "autumn", and never in that of "cold" (*De Sola*) or "heat" (*Walton*).

42. **וַיִּדְרֹחִיל לִיָּהּ וְיִשְׁאָק**. Well rendered by Onk. "*and he whom Isaac feared*", scil. Jehovah. Vid. v. 53, also Isaiah 5: 12, 13 (**מֹרְאָה**), and compare the Syr. **ܩܕܝܫܐ**, "*fear*", "*a god*" or "*idol*".

45. **וַיִּרְמָה מִצְבָּה**. Vid. Ges. § 136. 1.

47. **יִגְר שְׁהִרְחֵא**. The first example of Aramaic words in S. S.

49. **וַהֲמַצְפָּה**. As the text stands, we can only translate (with Knobel and others): "*therefore he called its name Gal'ed, and (also) Ham-mizpah, because he said, &c.*" The Sam., however, has **וַהֲמַצְבָּה**, and this favours the conjecture of Ewald

(Composit. der Genesis, p. 64) that the original reading was והמצבה המצפה, "and (he called) the pillar Ham-mizpah", which is supported by Saad. رَسَمِيَ الْحَجَرِ الْمَطْلَعِ. The other ancient versions vary considerably. The Syr. closely follows the Heb. מִצְפָּה מִנָּה מִזָּה מִצְפָּה לְבֵינִי; Onk. על כֵּן; LXX. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα Βουνὸς μαρτυρεῖ, καὶ ἡ ὄρασις ἣν εἶπεν κ. τ. λ.; the Vulg., omitting אמר אשר המצפה, has: *Et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis*, these last words being an interpolation. Kalisch proposes a new translation: "This pile is a witness between me and thee this day: therefore was its name called Galod; and Mizpah is a witness, for he said, &c."; but this ellipsis is too forced. Some think that the whole verse is an interpolation by a later hand, and the reading of the Sam. a bad attempt ■ an emendation.

52. וְאִם אֲנִי — וְאִם אַתָּה. "If it be I, I will not pass . . . , and if it be thou, thou shalt not pass." Knobel and Kalisch, along with our A. V., prefer to regard אִם as a negative particle: "that I will not pass over . . . , and that thou shalt not pass over."

CHAP. XXXII.

3. מִחֲנִי. The dual of מִחֲנֵה, referring to his own host and that which he had met. Gesenius, however, considers ■ to be the plural, as if from a sing. מִחֲנֵי.

5. וְאֶחָדָם. Vid. Ges. § 47. rem. 4. אֶחָדָם for אֶחָדָם, as אֶחָדָם for אֶחָדָם, Prov. 8: 17. Vid. Ges. § 67. 1. note.

11. בְּמִסְכְּלִי. As pres.; vid Ges. § 124. 3. "With

my staff," and nothing else. He contrasts his former poverty with his present wealth.

12. יָרָא אִמִּי. Vid. Ges. § 131. 2. a. אִם עַל בָּנִים. Either "*the mother over (her) children*," vainly attempting to defend them, or "*the mother along with (her) children*"; a proverbial form of expression, which also occurs in Hos. 10: 14. Tuch and Knobel adopt the former translation; Delitzsch and Kalisch the latter, which is also that of our A. V.

14. הָכָא כִּידּוֹ. "*That which had come into his hand*", what he possessed; not as in our A. V. "*that which came to his hand*", i. e. came in his way.

16. בְּנִיחָם. Vid. n. on ch. 26: 18.

17. עָרַר עָרַר. Vid. Ges. § 106. 4. Comp. ch. 14: 10.

19. יִפְגְּשֶׁךָ. Read *yiphgōsk'khā*, not *yiphgāsk'khā*, for the future of פָּגַשׁ is יִפְגֵּשׁ, 1 Sam. 25: 20. As to the metheg comp., for example, Obad. 11. עֲקָרָךְ. יִשְׁאָלֶךָ Instead of יִשְׁאָלֶךָ; comp. Ges. § 41. rem. 2.

23. בְּלִילָה הוּא. Vid. Ges. § 109. 2. b. and comp. the note on ch. 30: 16.

25. וַיִּאָּבֵק. Probably there is an allusion here, as Gesenius supposes, to the name of the river יַבֵּק.

29. The name יִשְׂרָאֵל means, as here explained, "*he who fights with (against) God*", אֵל אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל or אֵל אֲשֶׁר (comp. Hos. 12: 4). Gesenius, however, regards it as equivalent to שָׂרָא, "*he who fights for God*," "*the soldier of God*." The alteration of Jacob's name is mentioned a second time in ch. 35: 10.

CHAP. XXXIII.

4. וַיִּשְׁקְהוּ. Vid. n. on ch. 16: 5.

5. מִי אֵלֶּה. Vid. Ges. § 120. 3. The meaning is not "*who are those with thee*" (A. V.), but "*what are these to thee*", in what connection do they stand to thee? אֲשֶׁר רָתַן א' אִתּוֹ עֶבֶד. Double acc.; vid. Ges. § 136. 2.

6, 7. On the gender of the verbal forms in these verses, vid. Ges. § 145. 2.

8. מִי לָךְ כָּל הָאֵלֶּה. The pronoun מִי is used in reference to the men who drove the cattle intended as a present to Esau (ch. 32: 15—17), here called from their number "*a camp*." Transl. "*What is to thee all this camp, which I have met?*" do these herds and their drivers belong to you? Jacob politely responds לְמַצָּא וְגו', "*(They are intended) to find favour &c.*"

10. וּלְקַחַת. Vid. Ges. § 124. rem. 1. וְהִרְצֵנִי. Vid. Ges. § 120. b. 2. note.

11. הִבָּאָה. For הִוָּבָאָה; vid. Ges. § 73. rem. 1.

13. וְדַסְקוּם. Vid. n. on ch. 26: 18. On the construction vid. § 153. 4. a.

18. וַיָּבֹא י' שָׁלֹם וְגו'. "*And Jacob came in safety to the city of Shechem,*" referring to his late encounter with Esau. שָׁלֹם i. q. בְּשָׁלוֹם in ch. 28: 21, which the Sam. supports by reading שָׁלוֹם (comp. ch. 43: 27). So also Onk. and Saad., with Rashi and other Jewish commentators, and most of the moderns. The LXX, Vulg. and Syr. take שָׁלֹם as a proper name. שָׁלֹם is here the name of the prince of the country from whom the city afterwards took its name; comp. ch. 34 and Judges 9: 28.

19. קִשְׁיָטָה. What the value of the *kesitah* was ■ unknown, though it has been supposed, from a comparison of
19*

ch. 23: 15, 16, to have been equal to four shekels. ■ literally means "*weight*", Arab. ^٩قِسْطٌ, "*a pair of scales*". Onk., LXX., and Syr. render it by "*lamb*"; the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. by "*pearl*".

CHAP. XXXIV.

2. וישכב אִתָּהּ. As ישכב is usually construed with עם or אִתָּהּ, some would here read אִתָּהּ, which is an unnecessary correction, as the verb שָׁנַל is also construed with the accusative.

3. וידבר על לב. Vid. n. on ch. 21: 14. "And spoke kindly"; comp. Isaiah 40: 2.

7. לְשִׁכְבָּה. An unusual form of the inf. const. Vid. Ges. § 45. 2. a.

8. שִׁכְבָּה בִּי. Case absol. Vid. Ges. § 142. 2.

13. וידבר. The ordinary meaning of the word "*to speak*" seems scarcely to yield a good sense here, so that Gesenius in the Lex. Man. has recourse to an ellipsis of בְּמִרְמָה, "*deceitfully*". It is better to take it, with Schultens, Knobel, Delitzsch, and Gesenius himself in the Thesaurus, as equivalent to the Arab. ^٩سَجَّرَ, "*to contrive, plot, lay snares for*", and the same meaning seems applicable in 2 Chron. 22: 10.

15. נִאֲוֶה is generally regarded as the future niphal of אָוָה (connected with אָוָה), according to the form וַיִּקְוֶה; but Knobel prefers regarding it as the future Kal, like יִבֹּשׁ from בֹּשׂ. לְהַמִּל. Vid. on the form Ges. § 71. rem. 9.

25. אִשׁ וְרֵכוֹ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

27. As the sentence commences rather abruptly in the received text, we have adopted the reading וַיִּבְנֵי, which is

found in the Sam. and two Mss., and supported by the LXX. Syr. and Saad.

30. **לְפָנֵי מִסְפָּר**. "*A few men.*" Vid. Ges. § 104. 1.

CHAP. XXXV.

3. **הַעֲנִי־יָדָיו**. Vid. Ges. § 131. rem. 2.

4. **הַנּוֹסִים**. Not those which were worn as ornaments, but those worn as talismans and amulets. **הַתְּרֵבִית**. "*The terebinth.*" Knobel would read **תְּרֵבִית**, comparing ch. 12: 6 and Josh. 24: 26.

7. **נָנְלוּ א' הָאֱלֹהִים**. The Masorites note **הָאֱלֹהִים** here as **מְלַאכֵי** קדש, i. e. as referring to God, but Onk. renders it by **מְלַאכֵי** רַי, "*the angels of the Lord,*" and in this he is followed by some commentators. On the verb in the plural vid. n. on ch. 20: 13.

8. **בַּחֲתוֹ לְבֵית אֵל**. "*Below Bethel,*" Bethel being situated on a hill.

10. **יִשְׂרָאֵל**. Vid. n. on ch. 32: 29.

22. There are 27 or 28 verses in Sacred Scripture in which the Masorites leave a hiatus, and note that something is deficient. Lists of these verses may be found in Buxtorf's Tiberias, Leusden's Philologus Heb., and other works. The LXX. here supply: *καὶ πορεύσθαι ἐπὶ τὴν ἐναντίον αὐτοῦ*, i. e. **וַיֵּרָע** בְּעֵינָיו. — As we have reckoned the words **ש' בְּנֵי יִצְחָק** as a separate verse, the numbering of the verses is changed from here to the end of the chapter.

27. **אֲשֶׁר יָלַד לוֹ**. Vid. Ges. § 140. 1. h. **אֲשֶׁר** is to be regarded as an accusative.

CHAP. XXXVI.

2. The text here is encompassed with difficulties. We must not adopt the reading בן צבען (which is that of several of the vss. both here and in v. 15), but translate: "Oholibamah, the daughter of Anah, the grand-daughter of Zibeon," as plainly appears from vv. 24, 25, in the former of which Anah is said to be the son of Zibeon, and in the latter Oholibamah to be the daughter of Anah. Of more consequence are the apparent contradictions between the list given here of the wives of Esau and their fathers, and that in ch. 26: 34. These may be reduced to three heads. 1. The father of Esau's first wife is here called Anah, while in the former chapter he is called Beeri. Hengstenberg, however, is probably correct in supposing that v. 24 gives us the key for the solution of this difficulty, for it is there said that Anah found "*the warm springs*" in the desert (vid. n. on that verse), and he may have been called from that discovery בְּאֵרִי "*fontanus*." 2. Anah, supposing him ■ be the same as Beeri, is assigned to three different nations; in ch. 26: 34 he is said to have been ■ Hittite (חִתִּי), in the verse under consideration he is called ■ Hivvite (חִוִּי), while again in vv. 19, 24, he is ranked as a Horite (חֹרִי). Anah, however, may have been called חֹרִי, not because he actually belonged to the nation of the Horites, but because of his dwelling in a cave, so that the designation would be nothing more than a mere appellative; for it is scarcely credible that a writer or compiler would have so soon contradicted himself. A greater difficulty lies in the other fact, that the same man ■ called in one place a Hivvite and in the other a Hittite, although Hengstenberg thinks we may find "a very simple solution." "The name Hittites," says this critic, "like that of

Amorites (Ges. Thes. p. 122), although originally it denoted a single Canaanitish nation, yet was likewise used *sensu latiori*, to designate the whole race;" and he refers in proof ■ Josh. 1: 4, 1 Kings 10: 29, 2 Kings 7: 6, &c., and Ges. Thes. p. 541. There are few, however, who would not consider this explanation as forced, and we think ■ more probable that the text is corrupt, and accordingly have placed הַחִתִּי within asterisks. We ought either to read with five Mss. הַחִתִּי instead of הַחִתִּי; or perhaps the reading הַחִתִּי in ch. 26: 34 was an early mistake of some scribe for הַחִתִּי; comp. the fact that in the same verse the Sam., 1XX. (cod. Alex.) and Syr. read אֵילָן הַחִתִּי for אֵילָן הַחִתִּי. Several commentators, for example Rosenmüller, J. D. Michaelis, Tuch and Knobel, think we ought to read הַחִתִּי instead of הַחִתִּי; but, though such a mistake might easily have occurred, we have no authority for this alteration of the text, nor does it remove all our difficulties. 3. The wives of Esau have different names in the various passages. The Oholibamah of this chapter is the Judith of ch. 26: 34; the Adah here the Basemath of ch. 26; and finally the Basemath of v. 3 is the Mahalath of ch. 28: 9, which latter name the Sam. reads instead of Basemath in vv. 3, 4, of this chapter. We cannot admit the supposition of Kalisch that the Basemath of this chapter is the same as the Basemath of ch. 26, as the father of the latter was Elon the Hittite, while the father of the former was Ishmael. Several commentators consider a reconciliation of the statements here with those in ch. 26: 34 and 28: 9 impossible, and maintain that we have therein an embodiment of two different accounts.

3. בַּשֵּׁמֶת. Vid. preceding note.

6. אֶל אֶרֶץ שֵׁעִר. So we read with the Syr., following Ewald, Knobel, Delitzsch, &c., as the ordinary reading of the Hebrew אֶל אֶרֶץ, edited by Theile, leaves the sense in-

complete. The Sam. and LXX. read **בְּאֶרֶץ כְּנָעַן**. One Ms. has **אֶל-אֶרֶץ אַחֶרָה** "*into another land*", a reading adopted by Onk., Saad. and the Vulg.

16. **אֶלֶיָּה קָרָה**. These words are omitted in one Ms. and in the Sam. cod. and vers., and are rejected as spurious by Kennicott, Schumann, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., because **ק' א'** is mentioned in v. 18 as a son of Esau by Oholibamah, and not as a son of Eliphaz. We have accordingly placed the name within asterisks. In 1 Chron. 1: 36 the name disappears, and is replaced by that of Timnah, who must not be confounded with Timnah, the concubine of Eliphaz. C. B. Michaelis, followed by Rosenmüller, supposes that Timnah died without children, and is therefore omitted by Moses in the catalogue of the sons of Esau, but that one of his brethren (by the law mentioned in Deut. 25: 5, 6, and even in this early age known among the patriarchs, comp. ch. 38: 6) married his widow, and had a son Korah, different from the Korah named in v. 18. It is, however, to be noted that Timnah is omitted by one Ms. in 1 Chron. 1: 36. Schumann, Tuch, Delitzsch and others, following the ancient versions, consider **אֶלֶיָּה** as here used in the construct state, and therefore render vv. 15, 16, thus: "*These are the chiefs (or princes) of the descendants of Esau; of the posterity of Eliphaz, the firstborn of Esau, the chief of Teman, &c.; these names being the names of the various tribes.*" C. B. Michaelis and Knobel render **אֶלֶיָּה** by "family", "tribe", and translate: "*These are the tribes of the descendants of Esau.*"

24. **וְאֵיה**. So we read with the Sam. and several cdd., instead of the the common reading **וְאֵיהֶם**. The **ו** is not expressed by the LXX., Syr. and Vulg., nor is it found in 1 Chron. 1: 40. **וְהַיְסִים**. Most probably "*the warm springs*", Vulg. *aque calidae*. Jerome, quoted by Gesenius in the Thes., says:

"nonnulli putant aquas calidas juxta linguæ Punicæ viciniam, quæ Hebrææ contermina est, hoc vocabulo significari". Some understand the מַמְלָכָה, a gigantic race mentioned in Deut. 2: 10, and take מַמְלָכָה in the sense of *meeting and conquering*, which it cannot bear. This opinion is adopted by the Sam., which reads מַמְלָכָה, Onk., Ps-Jon., &c. One Ms. has מַמְלָכָה "the waters"; and so also the Syr. Saadiah, with many of the Rabbinical commentators, followed by Buxtorf and our A. V., render the word "*mules*", which is a mere conjecture, and has nothing to recommend it. The Greek translators, the LXX., Aq., Symm. and Theod. do not translate the word, but write it variously *αἰνύρ*, *λεπύρ*, *λεψύρ* and *ἐψύρ*.

26. מַמְלָכָה. So we read with 1 Chr. 1: 41, the LXX., Syr. and Vulg., and in accordance with v. 21. Theile reads מַמְלָכָה, but the sons of מַמְלָכָה are not mentioned till we come to v. 28.

CHAP. XXXVII.

2. הָיָה רָעָה וְגו' "Used to tend the flock along with his brethren". Vid. Ges. § 131. 2. רָעָה רָעָה. On the omission of the article vid. Ges. § 109. 2.b. Transl. "*an evil report regarding them*".

3. בֶּן זָכָיִים. Onk. renders: בֶּן זָכָיִים "*a wise son*", which has been adopted by Schumann. כִּתְנֵה עֲצִים. This appears to have been an outer tunic worn as a distinction by persons of rank. Some have endeavoured to make out that ■ was a priestly garment, and that, as such, it was given to Joseph as the priest of his family; but the fact of the phrase recurring only in 2 Sam. 13: 18, where it refers to Tamar's garment, is sufficient refutation of this notion; and besides, we have

not the slightest evidence that Joseph really acted in that capacity. The upholders of this view render the phrase, as in our A. V., by "*a coat of many colours*", supported by the rendering of the LXX. in this place, *χιτών ποικίλος*, and of the Vulg. "*tunica polymita*". DE, according to this view, means "*a patch*", but this translation is destitute of any support from the cognate dialects, and even the LXX. and Vulg. can scarcely be quoted in its favour, as the LXX. in 2 Sam. have *χιτών καρπωτός*, and the Vulg. "*tunica talaris*". In v. 23. of this chapter the Vulg. combines both opinions and translates: "*tunica talaris et polymita*". The rendering "*tunica talaris*" is the correct one, since DE is equivalent to the Chald. and Syr. *ܠܡܐ*, primarily meaning "*an extremity*". *ܕܥܕܐ* therefore is a tunic that extended to the wrists and auncles. So Aquila in Gen. *χιτών ἀστραγάλειον*, in 2 Sam. *χ. καρπωτός*; Symm. *χειρῶν*; Syr. in Gen. *ܠܡܐ ܕܥܕܐ*, "*a tunic with sleeves*", but in 2 Sam. *ܠܡܐ ܕܥܕܐ ܕܥܕܐ*, "*a striped or variegated tunic*".

4. *דברו לשלם*. This is the only instance of *דבר* being construed with the accusative of the person, except Numb. 26: 3, where, however, we might read, as suggested by Knobel, *אָתָם* instead of *אִתָּם*.

5. *ויוספו עור שנה*. Vid. Ges. § 139. 1.

12. *אִתָּ צֶאֱן*. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

17. *דְּהִינָה*. *דְּהִין* is an Aramaic dual from *דִּה*.

18. *וּבְטָרָם יִקְרָב*. Vid. Ges. § 125. 4. a.

19. *בְּעַל הַחֲלֹמוֹת*. Vid. Ges. § 104. 2. a.

21. *וּבְנוּ נֶפֶשׁ*. Vid. Ges. § 136. rem.

25. *אֲרוֹת יִשְׁמְעֵאלִים*. *אֲרוֹת* is the part. fem. used collectively; vid. Ges. § 105. 3. d. Onk. correctly *עֲרֵבָי*, "*a caravan of Arabs*". *וַיֵּצֵא*. The chateph kametz of *עֲרֵי* is changed into a simple sheva on account of the preceding *ו*.

28. מִדְיָנִים. The Midianites were a branch of the Ishmaelite Arabs, and therefore this verse does not contradict v. 25. Comp. Judges 8: 22, 24, 26. בַּעַשׁ כֶּסֶף. Supply שָׁקַל; vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. The LXX. have *gold* instead of *silver*, εἰλασι χρυσῶν.

32. הֲחַיָּה. On the pointing of the ה interrogative vid. Ges. § 98. 4. rem.

35. שֶׁאֵלָה. The word שֶׁאֵל never takes the article. ■ is derived from שֶׁאֵל = שָׁעַל "to be hollow".

36. הַחַרְטָּוִים. Prob. a contracted form of מִדְיָנִים in v. 28, although in ch. 25: 2 both מִדְיָן and מִדְיָן are mentioned as sons of Abraham and Keturah. שַׂר הַמִּכְבָּדִים. "Captain of the life-guard", lit. "of the executioners". LXX. badly ἀρχιμαγειρος, "head-cook".

CHAP. XXXVIII.

2. אִישׁ כַּנְעָנִי. "A Canaanite". So all the ancient vss., except Onk., who translates יָבֵד הַתְּוֹרָא "a merchant". In a few passages כ' is used in this way, e. g. Isaiah 23: 8.

9. וַיִּשְׂרֹת אֶרְצָה. "Perdidit (semen suum) effundens in terram; const. præg." Maurer. Vid. Ges. § 138.

11. בֵּיתוֹ אֲבִיךָ. Acc. of place. Vid. Ges. § 118. 1.

14. וַחֲתָמָהּ. "And veiled herself." Onk., LXX., Syr. give the sense of "adorning". The Vulg. has "mutato habitu," as if the verb were חָלַף, which the Sam. Vers. gives אֲחַלֵּף. Saadiah alone correctly כָּתַבְתָּהּ, "veiled herself". The word פָּעִיף ■ rendered variously; the LXX., Vulg., and Saad. θέριστρον, *theristrum*, خِمَارٌ, "a veil"; but Onk. עִיפָה, and Syr.

אֵינָם, "a robe". בַּפֶּתַח עֵינַיִם. "At the gate of 'Enayim". So LXX., Gesenius and most of the moderns, correctly considering עֵינַיִם as a proper name, as clearly appears from v. 21, where הָעֵינַיִם only is used. Onk. translates פֶּתַח עֵינַיִם by פֶּתַח שְׁנֵי מְצֻדִּים, "the bursting forth of two fountains," and in this he is followed by Rosenmüller. The Syr. has: مَقْدَمِ السَّبِيلِ, "the division of two roads", the place where two roads meet, and so Vulg. "in bivio itineris"; Saad. مَنْظَرٌ, "a rising ground, a watch-tower"; our A. V. "an open place", and in v. 21. בְּעֵינַיִם "openly".

15. The LXX. add: καὶ οὐκ ἐπέσσω αὐτήν, but there is no necessity for supposing that any words have been lost in the Masoretic text. Judah does not recognise Tamar simply on account of her being veiled, not because of the veil she wore being one peculiar to prostitutes; for צִצִּית is used only once more in Scripture, viz. in ch. 24: 65, with reference to the veil of Rebecca.

24. יָדָיו כַּמְשָׁלֶשׁ חֳדָשִׁים. "And it came to pass after about three months". אַחֲרָי "after"; vid. Ges. § 151. 3. c.

28. וַיֹּצֵא יָדָא. "And one put forth a hand". Impers. Vid. Ges. § 134. 3. יוֹצֵא. The accusative after this verb may be either יָד or אֶמְנִי.

29. כַּמְשִׁיב יָדוֹ. The participle with כִּי is here, and in ch. 40: 10 (as remarked by Maurer), nearly equivalent to the infinitive with כִּי. כִּי פָרַצָה וְגו'. "Why hast thou broken forth? Upon thee be a breach!" i. e. may a similar act of violence be done to thee! referring, as Knobel thinks, to the rebellion of the Israelites against the house of David (who was descended from Pharez). Delitzsch considers פָּרַץ as the accusative governed by פָּרַצָה; "why hast thou made a rent (or burst a way) for thyself?" The accent on פָּרַצָה is, however, disjunct-

tive, and the meaning attached to עלֶיךָ is very doubtful. Another explanation of the words is that adopted by Rosenmüller, Maurer, &c., viz. that the midwife, fearing for the rights of primogeniture, which properly belonged to Zarah, exclaimed: "*to thee this breach is to be imputed*". The absence of the article in פָּרִץ is against this view. The ancient vss. throw no additional light on the passage.

CHAP. XXXIX.

2. אִישׁ מַצְלִיחַ. "*A prosperous man*". מַצְלִיחַ is used adjectively here, but as a verb in v. 3.

4. וְכָל יֵשׁ לוֹ. For וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ, as in v. 5; vid. Ges. § 121. 3.a.

5. מֵאָז. The word אֵז is properly a noun denoting "*time*"; hence מֵאָז lit. "*from the time*", and as a conjunction "*since*".

6. לֹא יָדַע אִתּוֹ מֶ. "*He took no concern about anything which was with him*" (Joseph), under his charge; or "*he did not regard in his own mind (lit. with himself) anything,*" taking אִתּוֹ as reflexive (vid. Ges. § 122. 1). Our A. V. also takes אִתּוֹ reflexively, but with a different meaning: "*and he knew not aught he had.*" כִּי אֵם. "*But*", "*except*", after a negative; vid. Ges. § 152. 2.i.

9. אֵינִי גָדוֹל וְגוֹ. Maurer renders this: "*there is nothing in this house too great for me*", i. e. of such importance that I am not intrusted with it. If this translation be adopted, the following יֵ ought to be rendered "*for*". Others, as Rosenmüller and Knobel, translate: "*He is not greater in this house than I.*" Others, including our A. V., "*there is no one greater in this house than I.*"

10. יום יום, "Daily"; vid. Ges. § 106. 4.

12. בברו. In this word the ב is aspirated contrary to rule, בְּבִרוֹ instead of בְּבִרוֹ.

14. לצחק. On the ׀ under the 2nd radical, vid. Ges. § 63. 3. rem. 2. "*Accessit ad me servus iste Hebrewus ut luderet mecum*, i. e. ad lusus venereos sollicitare me volebat homo impudens." Gesenius in the Thes.

18. בארמי — ואקרא. On the construction, vid. Ges. § 129. 2. rem. 2.

20. ויקח ארמי. Plural. excell. Vid. Ges § 106. 2. b. מקום אשר. "The place where"; vid. Ges. § 114. 2. אמרי. We have adopted the קרי reading אַמְרִי in preference to the כתיב, אַמְרִי, because the form קָטִיל is more commonly used as an adjective or substantive, קָטֹל as a participle.

21. ויתן חנו. "And gave him favour", i. e. made him agreeable. The nominative to יתן is Jehovah, and the suffix in חנו refers to Joseph; comp. Exod. 3: 21, 11: 3.

22. הַאֲמִירִים. So the קרי; the כתיב is הַאֲמִירִים; vid. n. on v. 20. הוּא הָיָה עֲשָׂה. "He was the doer (of it)", everything was done by his orders, or under his superintendence.

CHAP. XL.

3. מקום אשר. Vid. n. on ch. 39: 20.

4. ויפקד שר וג'. "And the captain of the life-guard appointed Joseph (to be) with them, and he waited upon them". So Onk. and LXX. Slightly different is the rendering of our A. V. "charged Joseph with them, and he served them". The Vulg. *custos carceris*, and LXX. ὁ ἀρχιμαμωνάς, seem to indicate the reading הַמָּוֶן שָׂר instead of הַמְּבָרִים שָׂר.

8. ופֹתֵר אֵין אָהוּ. "And there is no interpreter of it." אָהוּ accusative governed by פֹּתֵר; comp. ch. 41: 8.

10. הוּא כְּפֹרֶחַ. Either "and ■ was as if budding," "seemed to bud" (A. V., Tuch, Knobel, Kallisch); or with Onkelos, "and when it had budded", וְהָיָא כִּר אֶפְרֹחַ (comp. ch. 38: 29). The Sam. has likewise כְּאַפְרֹחַ, using the Aramaic form of the hiphil. The former translation ■ preferable, since הָיָא is a periphrasis for "to appear" "to seem", as in ch. 19: 14, 27: 12. נֶצְחָה "Its blossoms", taken collectively, and hence עלָהָה. Knobel and others suppose that נֶצְחָה is a mistake for נֶצְחָה, as נֶצַח does not occur elsewhere in the Hebrew text of the Old Test.

19. יִשָּׂא פִ' אֹהַר רֹאשׁ. "Pharaoh shall lift up thy head", i. e. restore thee to thy dignity. This appears to be the simplest mode of explaining the phrase. In v. 19 there is a play upon the word, as in John 12: 32. Gesenius, Knobel and Delitzsch take it to mean "shall fetch thee out of prison", regarding רֹאשׁ as equivalent to נֶפֶשׁ, and appealing to 2 Kings 25: 27, where, however, the words מִבֵּית כְּלָא are added. The prisons of the ancients were, it is true, often underground. Rosenmüller: "shall number thee", i. e. number his servants and count thee among them. נִשָּׂא רֹאשׁ has this meaning in Exod. 30: 12, &c. The ancient versions give the idea "shall remember thee"; e. g. LXX. καὶ μνησθήσεται Φαραὼ τῆς ἀρχῆς σου; Syr. וְנִזְכָּרְתָּ, and so Onk.; Vulg. "recordabitur Pharaon ministerii tui". כְּמִשְׁפַּט הָרִאשׁוֹן. "In the former manner", "as before".

14. ■ וְעִשִּׂיתָ. Vid. Ges. § 124. 4. foot-note.

16. סִלִּין חֲדָי. "Baskets of white bread". So Gesenius rightly, following LXX., Aq., Vulg., Syr., Ps.-Jon., and Saad. Onkelos has סִלִּין דְּחִירו "baskets of liberty (?)" unless perhaps חִירו be a derivative from חָוֵר "to be white", in which case he would agree with the rendering given above. Our A. V.

has "*white baskets*", which ■ wrong. Rosenmüller would derive חָרִי from חוֹר "*an opening*", and translate: "*perforated (or wicker) baskets*", following Symm., who gives *καὶ βάρβα*.

19. יֵשׁא פִּרְעֹה וְנִי. Vid. n. on v. 13.

20. יוֹם הַלֵּרֶחַ אֵת פִּי. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. The rare form of the infin. hophal הִלְרֵחַ may be best explained by assimilation from the original הִלְרֵחַ or הִלְרֵחַ. Compare Ewald's Gram. 6th ed. § 131. c.

CHAP. XLI.

1. שְׁנַיִם יָמִים. Vid. Ges. § 116. 3.

2. כִּמְחוֹ. 'ח is an Egyptian word, denoting reeds growing in marshy ground; the word is also used in the Alexandrine Greek, in which it is written *ἄχι, ἄχου*, and the LXX. retain it here. The Vulg. has "*in locis palustribus*", Saad. فِي الْقَرْطِ "*in the clover or trefoil*", Syr. صَحْبِي "*in the meadow*".

3. הַ כֹּהֲנֵי מִצְרָיִם. "*The sacred scribes of Egypt*," the *λεπογραμματοῖς*, who were skilled in the hieroglyphics. This word is, according to Gesenius, a quadriliteral formation from כָּרַס, *to inscribe*, and קֹדֶשׁ, *to be sacred*; or from כָּרַס, *a style*, with the termination לִי—, the כ being doubled as כֹּ. Other scholars have supposed it to be a corruption of an Egyptian word, such as *ΕΡΧΩΜ*, "*a worker of wonders*", or *CAP-ECTOM*, "*a guardian of secret things*". Hitzig, following Hyde, holds it to be a Persian word, viz. Zend *khrtumat*, Pers. *khirad-mand*, "*wise*"; but the occurrence of a Persian word in the Pentateuch would be strange indeed. The LXX. translate it here by οἱ *ἐγγῆται*, and in other places by *ἐπισκοδοί* or *γαρμαχοί*; Vulg. here *conectores*, elsewhere *malefici* or *harioli*.

תִּלְמֹנוּ וְאִם אִתָּם. The use of the plural אִתָּם in reference to the preceding sing. תִּלְמֹנוּ, may be explained by the double nature of the dream; perhaps, however, we should read with Sam., Syr. and Saad. תִּלְמֹנִי, or rather תִּלְמֵנוּ (script. defect.), although the only plural actually found in the Bible is תִּלְמֹנוּ.

12. אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

14. רִיצִיהוּ. Vid. Ges. § 134. 3.

16. בִּלְעָדִי וְי. "Not I — God shall answer to the welfare of Pharaoh". Agreeably to this translation the Masorites have placed an athnach under בִּלְעָדִי, and similarly Onk. לֹא מִן חֲכָמָי "Not from my wisdom", Saad. and Vulg. *absque me*". The Sam. inserts לֹא before יַעֲנֶה, and so likewise the LXX. ἀντὶ τοῦ θέντος οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ, and the Syr.

19. רָקוֹחַ in this verse, as well as in vv. 20 and 27, ■ not improbably a mistake for רָקוֹחַ (v. 3), which some Mss. read here.

21. קִרְבְּנָה. On the form of the suffix vid. Ges. § 89. 1.

rem. 2. מִרְאִיָּה. On the form vid. Ges. § 91. 9. note.

23. אֲחֵרֵיהֶם. Vid. note on ch. 26: 18.

25. עֲשֵׂה. Part. for future; vid. Ges. § 131. 2.b.

26. פִּרְה הַטְכָּה. On the omission of the article with פ' vid. Ges. § 109. 2.a. יִהְיֶה. Vid. Ges. § 119. 2.

34. וְחִמְשׁ. "And let him exact the fifth part of the produce". The verb is ἀνάξω leg. Onk. badly renders: וַיִּצְרֵי "and let him fortify the land of Egypt". The LXX., Syr. and Saad. seem to have read the verb in the plural. One Ms. has actually וְחִמְשֹׁן.

39. אִי הוֹדִיעַ אִי אֶחָד אֶת כָּל ד'. Vid. Ges. § 130. 3.

40. וְעַל פִּי יִשָּׁק כָּל עַמִּי. "And according to thy mouth (i. e. orders) shall all my people dispose themselves", they shall be governed by thee and obey thy orders. So, with slight

varieties of expression, the old versions, our A. V., and among the commentators Rosenmüller, Maurer, Tuch, Delitzsch, &c. Others, as Gesenius, Schumann, and Knobel, understand it of the kiss of reverence, "*and all my people shall kiss thy mouth*", but several objections may be raised against this; 1. this kiss was only given ■ the king; 2. only the hands and feet were kissed; 3. קָשַׁק when it means *to kiss* is always construed with לְ or with the accusative. קָשַׁק הַמֶּלֶךְ is the accus. vid. Ges. § 116. 3.

43. אֲבִיר. Most probably an Egyptian word, accommodated to a Hebrew root. It is compounded, according to de Rossi, of אֵפֶה *the head* and פֶּשַׁק *to bow*, i. e. "*bow the head*", which is supported by the Vulg. "*ut omnes coram eo genuflecterent*", and Aquila ap. Jerome: "*et clamaavit in conspectu ejus ad geniculationem*", ap. Origen γονατίζων. Jablonski takes it from ΟΥΒΕΡΕΚ "*bow towards (Joseph);*" whilst Benfey and Knobel identify it with ΑΒΩΡΚ, "*prostrate thyself.*" The Targg. of Onk. and Jerus. render: אָבִיר לְמֶלֶךְ "the father of the king", deriving it from אָבִי and מֶלֶךְ "*a king*", but the Chaldee word is probably a mere corruption of the Latin *rex*. If the word were Hebrew, it would be either the 1st pers. fut. high. of אָבִיר, or the imperative, according to the Chald. form, for אָבִיר. The Syr. has أَعْلَا مَحْبِبًا لَ فَخْهْ أَنْثَا وَشَوْنَهْ "*the father and prefect over all the land of Egypt*". Saad. renders 'א by الطَّرِيفُ "*the elegant*", "*the good*", whilst the LXX. and Sam. vers. give ἡγεμὴς, ἡγεμὴς, "*herald*". אָבִיר. Inf. used for the finite verb; vid. Ges. § 128. 4. a.

45. צִפְנֹת פַּעֲנֹת. The Egyptian name seems to have been modified to suit the Hebrew language. Its genuine form is given more nearly by the LXX. Φορδομπανήχ, in which some have recognised the Egypt. Π-ΣΩΤ-Η-Φ-ΕΝΕΖ, *pi-sôt-em-*

ph-eneh, "the saviour of the age"; but as the *φ* in *ψωθ* is always retained, or, in a few odd., changed into *μ*, the derivation given by Gesenius seems preferable, viz. Π-CΩNT-M-Φ-ENEZ, "the supporter" or "preserver of the age". Lepsius Chron. Egypt. vol. I. p. 382) thinks that פִּעְנָח is the Egypt. Φ-ANAZ, "life", and that the LXX. considered the name to be the same as Π-CΩNT-M-Φ-ANAZ, "creatio (creator) vitæ". The Hebrew interpreters supposed it to be a Hebrew word, and accordingly render it "revealer of secrets". So Onkelos: וְפִּעְנָח יְגַלֵּן, Sand. מְרַמֵּץ אֶלְכַּתְיָא, Syr. يَفْشَحُ كَه.

51. נִשְׁעִי. Vid. Ges. § 51. rem. 1. It should be remarked, however, that patach was the original vowel of the first syllable in Heb. as well as in Chald., as may be seen from the Future and Imperative.

57. וְכָל הָאָרֶץ בָּא. Vid. Ges. § 143. 1.

CHAP. XLII

7. קִשְׁמוֹ. Fem. instead of neut., which is common in all the Shemitic languages.

11. גִּחְזִי. Instead of אֲנִיחִי. Vid. Ges. § 32. rem. 2.

18. הִקְטֵן. Used as a superlative; vid. Ges. § 117. 2.

18. וְאִנִּי עָשָׂה וְחָזִי. Vid. Ges. § 127. 2.

25. בְּסִפְיָהֶם. On the plural vid. Ges. § 106. 4. rem. 1.

28. יִחְדְּדוּ אִישׁ אֶל אֶחָיו. Const. præg. vid. Ges. § 138.

30. אֶרְצִי הָאָרֶץ. Vid. n. on ch. 39: 20.

36. בִּלְנָה. On the suffix vid. Ges. § 89. 1. 2.

38. וְקִרְאֻהוּ אִמֵּן. On the omission of the conditional particle vid. Ges. § 152. 4. a. Comp. ch. 33: 13, 44: 29.

CHAP. XLIII.

4. אם יִשְׁלַח *am yishlah*. "If you send". Vid. Ges. § 181. 2. a. The negative occurs in v. 5.

7. הֵיכֹדֶנּוּ נָרַע. "*How could we possibly know?*" On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. a, and on the potential force of the future § 125. 3. d.

11. מִזִּמְרַת הָאָרֶץ. "*Of the song of the land*", i. e. some of its most highly prized and valuable products.

12. בְּכַף מִשְׁנָה. An apposition; but in מִשְׁנָה כַּף, v. 45. the word כַּף is in the accusative (vid. Ges. § 116. 3).

14. אֶת א' אַחֵר. Used optatively; Ges. § 125. 3. b. אַחֵר. On the omission of the article before אַחֵר, vid. Ges. § 109. 2. b. כִּאֲשֶׁר שְׂכַלְתִּי שְׂכַלְתִּי. On the use of the pret. vid. Ges. § 124. 5. Comp. Esth. 4: 16.

16. מִבְּחָ. Perhaps this may be a real imperative for מִבְּחָ; otherwise, we must take ■ as an infinitive used instead of the imp., in which case we should rather expect the inf. absol. (Ges. § 128. 4. b), and not, as here, the inf. const. (see, however, rem. 2).

20. קִי for קָעִי, as בָּל for בָּעֵל, lit. "*prayer*", and then as a particle of entreaty, "*pray*". Vid. *Jonah in Four Shemitic Versions*, ed. W. Wright, p. 11. But Ewald regards it as a mere exclamatory particle, identical with אֲבֹי, Prov. 23: 29, and אֲכִי, Job 34: 36, and compares the Greek αἰβοῖ.

26. נִיבִיִּיא. The Masorites regard the point in the נ as ■ daghesh, although that mark can have no place here, since the נ does not admit of being doubled. It is rather ■ mappik to indicate a distinct pronunciation of the נ, perhaps inclining to the sound of י. The same point occurs in Levit. 23: 17, Ezra 8: 18, and Job 33: ■ (where, however, some editions

have **הָאֵל** instead of **הָאֵלִי**. Vid. Gesenius' *Lehrgebäude* § 21. 1. c, and Ewald's *Gram.* (6th ed.) § 94. a.

29. **יִחְזַקְהוּ** for **יִחְזַקְהוּ**, as in Isaiah 30: 19, a transposition similar to that in **קִשְׁלָהּ** and **קִשְׁלָהּ** from **קִשְׁלָהּ**.

33. **יִחְזַקְהוּ**. Const. prag. vid. Ges. § 138.

CHAP. XLIV.

1. **בְּכֵף אִישׁ**. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

3. **הַבֹּקֶר אִזְרַח**. "*The morning shone*". **אִזְרַח** 3rd pers. sing. pret. Vid. Ges. § 71. rem. 1.

4. **יָצְאוּ מֵרָחוֹק הָעִיר**. The clause is to be translated: "*They had not gone far from the city, when Joseph said &c.*" On **הָרָחוֹק** vid. Ges. § 139. 4. rem. 1, and on the accusative **הָעִיר**, § 135. 1. The LXX. add at the end of the verse: *ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ πόσιν τοῦ ἀργυροῦς*, whilst the Vulg. inserts a similar phrase at the commencement of v. 5: "*Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &c.*"

5. **הֲלוֹא זֶה הוּא**. Tuch would supply **בְּיָדְכֶם** and translate: "*Is not that, out of which my master drinks, in your possession?*" but it is better to take the clause literally: "*Is not this that out of which my master drinks?*" Is not this my master's cup? ■ **אֲשֶׁר יִשְׁאַל אֵל**. On the construction **אֲשֶׁר יִשְׁאַל** vid. Ges. § 151. 3. a. **וְהוּא נֹחַשׁ יִנְחֹשׁ בּוֹ**. "*And in which he is wont to divine*". So LXX., Vulg., Syr., and similarly Onk. who has **וְהוּא בִדְקָא מְבַרֵּךְ בֵּיהּ**, "*and ■ which he searches*", seil. for the future. Vid. n. on v. 15. Saad., wishing to screen Joseph from the charge of such practices, explains here by **נִסָּה**, *to tempt, to try*, and renders accordingly:

وَقَوَّ إِنَّمَا أَمْتَحَنَكُمْ, "*and he only proved you by it*".

12. יִדְרֹשׁ וְגו'. "So he searched, with the eldest he began, and with the youngest he finished".

15. Vid. n. on v. 5. Tuch, Delitzsch, Knobel render הֲלֹא יִדְעוּם וְגו' by: "Did you not know that a man like me would certainly surmise it?" or "notice it?" To be consistent, they should have given נִדְרֵשׁ נִדְרֵשׁ the same meaning in v. 5, "and he would certainly remark it," i. e. its loss, miss it; in which case נִדְרֵשׁ would be construed with קָ, like רָאָה.

18. כִּי אֲדִנִּי. Vid. n. on ch. 43: 20.

21. וְאֶשְׁכַּח עֵינַי עָלָיו. "And I will look favourably upon him". שׁוֹם עֵינַיִם עַל פ' is "to look favourably on a person"; שׁוֹם פָּנִים עַל פ' "to look unfavourably on a person". This rendering has the support of the LXX. καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ, Saad. וְאֶשְׁכַּח עֵינַי לְפָנֶיךָ עָלָיו. and Ps.-Jon. أَجْعَلُ عَيْنَيَّ بِهِ. But Onk., Syr., Vulg., our A. V., and several of the commentators, such as Delitzsch and Kalisch, take it literally: "that I may set my eyes upon him," convince myself of his existence and see that you are speaking the truth.

22. וְעַכְבִּי וְגו'. "For if he leave his father, he will die". Vid. n. on ch. 42: 38.

CHAP. XLV.

6. זֶה שְׁנֵהֶם. Vid. Ges. § 120. 2. note.

7. לְשֵׂם לְכֶם שְׂאֵרִית. Maurer and Schumann render this: "that I might give you the residue in the earth," "of the earth," i. e. the residue of the corn which the earth has produced. however, ■ not so used, and besides ■ would then be הָאָרֶץ. Translate therefore: "that I might give you a remnant in the

earth," i. e. might keep you alive, so as to have posterity. Comp. 2 Sam. 14: 7. וְלִרְחוּצוֹת וְנִי. "And to preserve you alive, a great body of fugitives." לְפָלִיטָה is in apposition לְכֶם, the infinitive being here construed with ל instead of with the accusative. Most critics, following some of the ancient versions, translate: "to preserve you alive for a great deliverance," that you may be preserved in great numbers and become a great people. Kalisch adopts the rendering of our A. V. "that I may keep you alive by a great deliverance," arguing that the repetition of the ל in apposition is contrary to usage (the Sam. omits it), but we do not see how לְפָלִיטָה can mean "by a deliverance". The Vulg. has a curious translation: "ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis."

8. לֹאֵב לְפָרְעָה. "A father to Pharaoh," i. e. chief minister. Comp. 1. Macc. 11: 32.

12. כִּי פִי הַמְדַבֵּר. "That it is my mouth that is speaking to you," i. e. that it is my very self. Vid. Ges. § 108. 3. note.

18. אֵת טוֹב א' מ'. "The best of the land of Egypt", i. e. its choicest products, as shown by v. 23, Is. 1: 19, Ezra 9: 12, &c. Others render: "the best part of the land of Egypt," i. e. Goshen, but this is not proved by a reference ■ ch. 47: 6, 11, for the word used there is not טוֹב, but מִיָּטֵב.

19. וְאַתָּה צ'. "And thou (scil. Joseph) art commanded" to say to thy brethren, "do this."

21. עַל פִּי פָרְעָה. Comp. n. on ch. 41: 40.

22. חֲלֻפּוֹת שָׂמָלָה. "Changes of garments", robes of honour given them by the monarch, as is customary in the East. So Saad. حُلَّةٌ. The LXX. render the words by διασάς στολάς, Vulg. binas stolas, "Syr. بِلْسَاةٌ بِلْسَاةٌ "pairs of garments",

Onk. אַמְטִילֵן דִּלְבוּשֵׁן, the plural of a word אַמְטִיל, or אַמְטִילי borrowed from the Greek *στολή*.

24. אַל חֲרֹגוּ כִדְדֹךְ. Either, with Gesenius, Tuch, Maure. &c., "*do not fear on the way*", go your way with confidence or, with the ancient vss., Knobel and Delitzsch, "*be not angry on the way*" with one another, blaming each other for what you formerly did to me.

CHAP. XLVI.

3. מִרְחָה יָדָה is a rare form of the infinitive, like יָעָה from יָרַע, and לָרָה from יָלַד. Vid. Ges. § 68. rem. 1.

4. אַעֲלֶךְ גַּם עִלָּה. Vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

15. וְאַחַד דִּנְהָ. A very awkward construction. The best translation is: "*along with Dinah.*"

21. The catalogue of names given in this chapter differs very considerably from those in Numb. 26, and in 1 Chron., as may be seen by a reference to the various readings. In no case, however, are the differences so wide as in that of the sons of Benjamin. It should however be borne in mind: 1. That the list here given is that of those sons of Benjamin who went down into Egypt, whilst those in Numbers and 1 Chron. are drawn up without any reference to that event. 2. That in the catalogue of Numb. 26 we have a list of the then existing families of the tribe of Benjamin, and that, therefore, all of his sons who died without issue are omitted in it. 3. That the genealogical lists in Scripture do not always carefully distinguish between the children and the grandchildren. With these preliminary remarks we proceed to note the differences between the various catalogues. The sons of Benjamin here

amount to *ten*; in Numb. 26: 40, to *five*; in 1 Chr. 7: 6, to *three*; and in 1 Chr. 8: 1, 2, to *five*. The genealogical lists appear indeed to be very corrupt. We shall note the variations of the names in order. (1.) **בִּלְעָל** occurs in all four lists. (2.) **בִּכְרִי** occurs only here and in 1 Chr. 7: 6. (3.) **אֶלְעָזָר** occurs here, in Numb. 26: 38, and 1 Chr. 8: 1, and is probably identical with **אֶלְעָזָר**, mentioned in 1 Chr. 7: 6. (4.) **גִּרְאִי** is named here and in 1 Chr. 8: 3, where, however, he is a grandson, and not a son, of Benjamin. There are, it is to be noted, two sons of **בִּלְעָל** mentioned in that chapter of the name of **גִּרְאִי**. (5.) **נְעֻזָן** is given in three lists, viz. here, in Numb. 26, and in 1 Chr. 8. In the two latter passages, he is reckoned a grandson. (6.) **אֶחָי**, possibly the same as **אֶחָיִם** (Numb. 26) and **אֶחָיוֹן** (1 Chr. 8: 4), in which latter passage he is also reckoned a grandson. (7.) **רָאִשׁ** is not mentioned elsewhere. (8, 9.) **חָפְסִים** and **חָפְסִים** are here sons of Benjamin, and so also in Numb. 26: 39, where they are called **חָפְסִים** and **חָפְסִים**; while in 1 Chr. 8: 5 they are reckoned as his grandsons, and named **חָפְסִים** and **חָפְסִים**. They are perhaps identical with the **חָפְסִים** and **חָפְסִים** of 1 Chr. 7: 12, in which case **עִיר** must be a second name of **בִּלְעָל**, and not to be identified with the **עִירִי** of 1 Chr. 7: 7, as Benjamin could not have had great-grandchildren before going down to Egypt. (10.) **אֶרְדִּי** is probably the same as the **אֶרְדִּי** of 1 Chr. 8: 3, and therefore a grandson of Benjamin. Sons of Benjamin not named in this chapter (unless indeed we choose to identify them with **רָאִשׁ** and **בִּכְרִי**) are the **נִיחָה** and **רַפְהָה** of 1 Chr. 8: 2. Additional grandsons are also there mentioned, viz. **אֶבְרָהָם**, **אֶבְרָהָם**, and a second **גִּרְאִי**. Perhaps the **אֶרְדִּי** of 1 Chr. 7: 12, if a son of Benjamin at all, is the same as the **אֶרְדִּי** of 1 Chr. 8: 1.

28. **יָאֵץ יְהוּדָה שָׁלַח וְגו'.** "*He sent Judah before himself to Joseph, that he (Joseph) might direct him (Ju-*

dah) to Goshen, before his (Jacob's) arrival" (lit. "before his face").

29. ויבך על צ' עור is strangely rendered by the LXX. καὶ ἐκλαυσσε κλαυθμῶ πλοῦν.

CHAP. XLVII.

2. וּמִכָּצֵה. "Out of the whole number." Vid. n. on ch. 19: 4.

3. וְרָעָה. On this const. vid. Ges. § 144. c. Several edd. and the Sam. read וְרָעִי, which would be the ordinary construction.

6. וְשִׁמְחָה. Pret. used for imperative. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1.

11. וְרַעְמָה. The name is here used by prolepsis, as the town was built by the children of Israel themselves, Exod. 1: 11.

13. וְהָאֶרֶץ וְגו'. "And the land of Egypt was exhausted." וְהָאֶרֶץ is the fut. apoc. from הָקָה, i. q. לָאָה, "to be exhausted." On the lengthening of the vowel of the proformative vid. Ges. § 74. rem. 3. b. The Sam. has the more common וְהָאֶרֶץ.

18. וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְגו'. "And they said to him, we will not conceal it from my lord, that, since the money is all spent, and our herds of cattle have become my lord's, there remains nothing &c." Maurer, Hitzig and Kalisch translate וְגו' אִם אֵין כִּי אִם by "but our money is spent, &c." Knobel connects הֵם with מִקְנֵה הֵם, as well as with הַבָּסֶף: "since our money and our herds of cattle have entirely passed into the hands of my lord."

19. הַשֶּׁשֶּׁם. Fut. of שָׁם, like יָבֵר and יָקֵל. Vid. Ges. § 66. rem. 3.

21. וְאֵת הָעָם הַזֶּה אֶתָּה לְעֶרְיָם. וְאֵת הָעָם is the case absol., vid. Ges. § 142. 2. "And as for the people, he removed them

into the cities." Such is the literal translation of the Masoretic text, which can, however, scarcely be correct, as it is impossible that Joseph could have brought *all* the Egyptians into the towns. Gesenius, Tuch, and others, take it to mean that he removed the people from one city into another throughout the whole land; but that would require הֵעֲבִיר אֹתוֹ מֵעִיר לְעִיר, as in 2 Chr. 30: 10. If the words be really not corrupt, we must take הֵעֲבִיר in a somewhat wide sense, and translate with Schumann, "*and the people he caused to come to the cities,*" namely for the purpose of getting the grain which was stored up in them (ch. 41: 48). Among the ancient versions, Onkelos and the Syr. understand the passage in the same way as Gesenius, and are accordingly obliged to render it: סִכְכְּמָא חֵיב יִשְׂרָאֵל מֵהָא וְהָא עָמָא יֵצְאוּ מִמְּקָרִי לְקָרִי חֲכָמָא. But the Sam., LXX. and Vulg. have a very different reading: וְיָצָא הָעָם הָעִבְרִי אֹתוֹ, καὶ τὸν λαὸν καταδουλώσαστο αὐτῷ εἰς αἰῶνας, which is adopted by Houbigant and Knobel, and would be very good, if only לְעִיר were omitted. The LXX., it may be remarked, have taken אֹתוֹ not as referring to הָעָם, but as a second accusative to הֵעֲבִיר (just as in Jerem. 17: 4), in which Knobel follows them.

31. וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶחַ. "*And Israel bowed down* (in prayer) *towards the head of the bed.*" So Knobel, Delitzsch, &c. Schumann, Tuch, and others, render it: "*reclined* (or *leant back*) *upon the head of the bed,*" but in that case רֹאשׁ would be quite superfluous, just as in 1 Kings 1: 47 we have וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁכָּב "*and the king bowed* (in prayer) *upon the bed.*" Of the ancient versions, Onk., Aq., Symm., and the Vulg. agree with the translation which we have given; e. g. Vulg. *adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput.*" But the LXX. and Syr. have read וַיִּשְׁתַּחוּ, "*the*"

staff;" LXX. καὶ προσεκύνησεν Ἰακώβ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ; Syr. ܡܠܝܚܐ ܕܠܝܬܐ ܕܝܫܥܐ. Some modern critics have followed this reading, but taken ■ to mean that Jacob bowed in reverence to the sceptre which Joseph carried as ■ symbol of authority! The Apostle in the Epistle to the Hebrews (ch. 11: 21), arguing with the Hellenistic Jews, quotes verbatim from the LXX., their mistake not affecting the correctness of his argument.

CHAP. XLVIII.

1. וַיֹּאמֶר. Indef., Ges. § 134. 3.

6. עַל שֵׁם וְגו'. "They shall be called after the name of their brethren in their inheritance;" that is to say, all Joseph's younger children are to be included in the tribes of Ephraim and Manasseh, and not to be reckoned as separate tribes.

7. מִצְרָן. This is the only passage in which צָרָן is used for צָרָה. מִצְרָה עָלַי ר'. "Rachel died beside me," i. e. in my presence, when I was with her. So Knobel. But Rosenm., Gesen. and Tuch render it preferably: "Rachel died to my sorrow" (lit. upon me, her loss weighing heavily on me). Vid. Ges. Thesaurus.

10. קָרַם נָא. Imp. from קָרַץ, with suffix קָ—, which is shortened on account of the maqqeph.

11. רָאָה. A rare infinitive form. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

14. שָׁכַל אֶת יָדָיו. "He crossed his hands." So LXX., Syr., Vulg., Targg. Ps.-Jon. and Jerus., Tuch, Delitzsch. Compare in Arabic, شَكَلَ to be obscure or difficult (lit. to be entangled), شَكَلَ ■ plait (e. g. the hair), to bind. But Gesenius, Kalisch,

and others, following Onk. and Saad., translate שכל by "he placed his hands designedly (lit. he made his hands wise)."

16. יקרא בהם שמי. Lit. "let my name be called on them," i. e. let them be called mine, reckoned as my children; so Deut. 28: 10, 2 Sam. 12: 28, Isaiah 4: 2, 63: 19. Knobel, however, translates: "and let my name be named through them," i. e. become famous through them.

22. שכם אחד על גבי. On אחד, for אחד, vid. Ges. § 114. 6. "And I give thee one portion above thy brethren, which I will take out of the hand of the Amorite with my sword and my bow." On the perfects נטתי and לקחתי vid. Ges. § 124. 4. Knobel takes שכם more literally as a piece of mountain-land. The passage refers to the future assignment of two portions of territory to the descendants of Joseph in the land of Canaan, as the tribes of Ephraim and Manasseh. The LXX. curiously translate 'א ש by *Σίχημα ἐξαιρέτων*, taking ש as the name of the wellknown city of Shechem, which really lay in the territory of the tribe of Ephraim.

CHAP. XLIX.

1. יקרא for יקרה, from קרה. Vid. Ges. § 74, rem. 22. באחרית הימים. The LXX. translate these words by ἐν ταχάτων τῶν ἡμερῶν, Targg. בְּסוֹף יְמֵינָא, "at the end of days", Syr. *ܒܫܡܝܬܐ ܕܝܡܝܢܝܬܐ*, Vulg. "in diebus novissimis." The exact words of the LXX. are used in the Epist. to the Hebrews 1: 1, and nearly identical are the words in 1 Pet. 1: 20, ἐν ταχάτων τῶν χρόνων, in both of which passages they are employed with reference to the times of Christ. The phrase, however,

need not bear that meaning, as ■ shewn by Deut. 4: 30, and we may therefore render it by "*hereafter*."

3. הָאֵל. This pronoun might include the substantive verb, but it is better to regard it as a vocative. רָאִשִׁית אֹנִי. "*First-fruit of my vigour*". אָנֹכִי used of genital power. Rightly LXX. ἀρχὴ τένων μου. Aquila confounds אָנֹכִי with אָנֹכִי, translating κεφάλαιον λύπης μου, and similarly Symm. ἀρχὴ ὀδύνης μου, and Vulg. *principium doloris mei*. Such a rendering will not suit the context, nor such passages as Deut. 21: 17, Ps. 105: 36. דָּר. Taken concretely, "*first*", "*chief*". Onkelos abandons the Hebrew text, giving in its place the Jewish tradition, which ascribed to Reuben three privileges, the 'right of primogeniture, of the priesthood, and of royalty: אָנֹכִי לְמַסַּב חֶלֶק הַקֹּדֶשׁ וְלְמַסַּב חֶלֶק הַמִּלְחָמָה וְלְמַסַּב חֶלֶק הַכֹּהֲנָה. Taken concretely, "*first*", "*chief*". Onkelos abandons the Hebrew text, giving in its place the Jewish tradition, which ascribed to Reuben three privileges, the 'right of primogeniture, of the priesthood, and of royalty: אָנֹכִי לְמַסַּב חֶלֶק הַקֹּדֶשׁ וְלְמַסַּב חֶלֶק הַמִּלְחָמָה וְלְמַסַּב חֶלֶק הַכֹּהֲנָה.

4. פָּחוּ כְּמִים. The Sam. has פָּחוּ, which the ancient versions seem to follow, but, as Rosenmüller remarks, they may have expressed the 2nd pers. of the verb more for the sake of perspicuity than because they read פָּחוּ. LXX. ἐξύβρισας, Symm. ὑπερβύσας, Aq. ἐτάμψενους, Vulg. *effusus es*, Syr. كَذَبْتَ, "*thou hast erred*". פָּחוּ is not used by poetic license for פָּחוּ as Gesenius supposed, and we must not render it, as he did, "*scatebra es ceu aquæ se. fervidæ*", but consider פָּחוּ ■ still the vocative. אַל תִּפְחוּ. "*Mayest thou not excel*," or "*Thou shalt not excel*". Vid. Ges. § 149. 1. In the Lex. Man. Gesenius translates פָּחוּ by "*non lucrifacies*;" Land, in his *Disp. de Carm. Jacobi*, by "*ebulliens aquæ instar noli redundare*." מִשְׁכְּבִי אֵל. Plur. instead of sing. by poetic license. Gesenius explains it differently, in his Gram. § 106. 4. rem. 2, as referring to polygamy. אֵל אֵלָּה. "*Then thou didst pollute (it); my couch he ascended*". So we prefer to render, following the Masoretic accentuation. אֵלָּה אֵלָּה is an indignant ex-

clamation, addressed ■ the other sons, who were standing around. The old versions all appear to have read עֲלֵי־ם.

5. מכרהים namely in disposition. מכרהים. A much disputed word. (1.) Some derive it from בור, to pierce, ■ bore, ■ dig, or from פרה = כור; hence מְכָרָה "a sword", with which has been falsely compared the Greek μάχαρη. So, for example, Gesenius and Delitzsch. (2.) Others derive it, with Lud. de Dieu and Maurer, from the Aeth. ሙከረ (mīkārā) and Arab. مَكَر, to consult, ■ contrive, to plot, and translate the word by "machinations;" or, with Tuch, deduce the same meaning from the rad. כרר, to turn one's self, to wind. (3.) Kimchi and others identify it with מְגִירִים, which they render by "habitations." So Onk. בְּאֶרֶץ תוֹכְמוֹתָהֶן from the rad. יחב = ישב, and our A. V. Or else they take it as synonymous with מְכֻרָה or מְכָרָה, their "nature" or "character." So the Syr. מְכָרָהּ מִן מִנְסָה (nature). (4.) Kalisch connects it with בור, and מְכָרָה, and translates it by "burning rage." (5.) Michaelis, Dathe, and Knobel, alter the word to מְכָרְתֵּיהֶם, "their betrothals," from מְכָר. The LXX., reading with the Sam. בָּלוּ, render the passage: συντελέσαν ὑδικίαν ἐξαίρεσιω; αὐτῶν.

6. אל תבוא נ' וגו'. Our A. V. is incorrect here, since נפשי and כבד are not vocatives, but nominatives. כבוד is here fem., as being parallel to נפש and of the same meaning. The LXX. render the latter clause: μὴ ἐρίσαι τὰ ἡπατὰ μου, probably reading יְהוָה פְּבָרִי. The Sam. too has יְהוָה. Onkelos reads שִׁיר חֲנָאָה and renders the clause: "they broke down a hostile wall" (from רעע = רצץ). This reading ■ found in 3 Mss., and is also followed by the Syr., Ps.-Jon., Saad., Vulg., Aq., Symm., and our A. V. It does not, however, suit the parallelism. The LXX. read, with the

Masoretic text, שׁוֹר, and translate: *ἐντροπήσαντα ταύρον*, "*they hamstring an ox*," which is the usual meaning of עָקַר, Ar. عَقَرَ. שׁוֹר the LXX. render collectively by *ἐντροπήσαντες*. This view ■ adopted by most commentators, as Rosenmüller, Gesenius, Tuch, Knobel, and Delitzsch. Some, instead of understanding שׁוֹר literally, have preferred referring it to Shechem, the ravisher of Dinah. They compare such passages as Ps. 22: 13, 68: 31, Isaiah 14: 9.

7. אֲדִיר. The Sam. reads אֲדִיר, "*noble*," "*glorious*," probably an intentional alteration of the text; and in the same way has substituted תְּהִבָּתָם, "*their association*," for עֲבָרָתָם.

8. אַתָּה. This may be rendered with our A. V. and Schumann: "*Thou art he whom thy brethren shall praise*." Maurer and others regard ■ as rendering the following suffix more emphatic: "*Thee shall thy brethren praise*" (comp. Ges. § 119. 3); but it seems better to consider it as the vocative.

9. מִטְרִף בְּנִי עָלֶיךָ. "*From the prey my son thou art gone up*." The image is that of a lion retiring to the mountains after having devoured the prey which he has killed in the valley. The sense given by J. D. Michaelis, Dathe, and Gesenius: "*upon prey, my son, thou art grown up*," is not good, as עָלָה seems not to be used of the growth of animals. The LXX. took עָלָה in this sense, but assigned to מִטְרִף the meaning of "*bud*" or "*shoot*;" *ἐκ βλαστῶν, ὑπὲρ μὲν, ἀνέβη*. Land, in his Disput., arbitrarily alters the text into מִטְרִף בְּנִי עָלֶיךָ וְנָא, "*raptis filii ovium genua flexit*" (עָלָה part. plur. fem. of עָלָה). "*And as a lioness*." That לִבְיָא means "*a lioness*," and not "*a lion*," is proved by the Arab. لَبْيَا. It ■ objected, that in Ezek. 19: 2 we have לִבְיָא used for "*a lioness*," and that לִבְיָא must therefore be "*a lion*," but the punctuation there is either wrong, or לִבְיָא stands for לִבְיָה, fem. of לִבְיָא.

The Vulg. has correctly *leacna*, and Saad. لَبْرَقَة, but the LXX. and Syr. render it by *oxiμνος* and *ܐܬܢܐ ܕܠܒܪܩܐ*, "*whelp*."

10. שֹׁכֵם. "*The staff*" of authority, or sceptre. Vulg. *sceptrum*. ומחקק. Onkelos renders שֹׁכֵם by *סֹפֵר* "*a scribe*," "*one learned in the law*," Ps. Jon. *סֹפֵר*, Targ. Jerus. *סֹפֵר*, Syr. *ܐܠܪܝܫܡ*, "*an expositor*" or "*interpreter*;" Saad. *الرَّسَمُ*, probably "*the lawgiver*;" LXX. *ὑπομνησ*, Vulg. *dux*, and similarly the Sam. vers. *סֹפֵר* (סֹפֵר). Hengstenberg adopts the meaning of "*lawgiver*," which the word certainly bears in Deut. 33: 21, Isaiah 33: 22; but most critics (such as Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch) prefer the meaning of "*staff, sceptre*," which it has in Num. 21: 18 and Ps. 60: 9. מִבֵּין רִגְלָיו. The opinion of Herder, de Wette, Schumann, Knobel, Delitzsch, and Kalisch, is perhaps the best on this point, viz. that the picture here drawn is that of a king seated upon his throne, with the sceptre between his feet, as represented on various ancient monuments. Others think, but with little probability, that the phrase is equivalent to the Arabic *مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ*, an idiomatic expression for "*from him*." Maurer, Gesenius in the Thes., and others, consider the expression to mean "*his posterity*," *בֵּין רִגְלָיו* being, according to them, a euphemism for the organs of generation. They compare Deut. 28: 57, which, however, is wholly inapplicable on account of the difference of sex. This rendering, however, is supported by the LXX. *ἐκ τῶν μετῶν αὐτοῦ*, the Targg. Onk. and Jerus. *מִבֵּין רִגְלָיו*, Ps.-Jon. *מִבֵּין רִגְלָיו*, Vulg. *de femore ejus*. Ewald and Tuch take *רִגְלָיו* as the plural of *רִגְלִי* "*a foot-soldier*," "*from among his soldiers*," and the Sam. vers. actually has: *מִבֵּין סִדְרֵיו* (סִדְרֵיו) "*from between his ranks*." The Sam. cod. reads *מִבֵּין הַדְגָלִים* "*from between his banners*," but this seems to be a merely conjectural emendation. Two Hebrew

Mss. indeed appear to exhibit this reading, but they are doubtful. עַד כִּי יָנֶעַה יָדוֹ, "Until", as in 2 Sam. 23: 10, "until his hand was tired"; comp. עַד אֲשֶׁר in ch. 28: 15. שָׁלוֹה. The form שָׁלוֹה (adopted by V. d. H. and Theile), though the common one in the Mss., is of later date. Forty Mss. have שָׁלוּ (never pointed שָׁלוּ), some few שָׁלוּ. The Sam. cod. and vers. give שָׁלוּ, which the Samaritans pronounce שָׁלוּ, and understand of Solomon (שָׁלוֹמֶה, comp. אִישׁ כְּנִיעָה in 1 Chr. 22: 9). A similar variety of reading prevails in Mss. with regard to the town of Shiloh, the name of which is written שָׁלוֹה, שָׁלוּ, and שָׁלוּ, whilst the gentile adjective is שָׁלוֹה. All the ancient versions, with the exception of the Vulg. and Ps.-Jon., have read שָׁלוֹה, compounded of שָׁ=שָׁ and לוֹ for לוֹ. So LXX. τὸ ἀποστείμενα αὐτοῦ; Aq. and Symm. τὸ ἀποσταίμενα (which reading has crept into some Mss. of the LXX.); Syr. מֶלֶךְ הַנֶּחֱמָ, Cod. S. Ephrem مَلِكُ نَحْمَ; Saad. اَلدِّي اَلنَّهْم; Onk. and Targ. Jerus. מְשִׁחָא דְרִיָּלָה הָיָא. Jerome and the Vulg. appear to have read some form of שָׁלוּ, rendering it "*qui mittendus est*," with which Grotius compares the name given to Christ ἀποσταλμένος. There is no trace now, however, of such a reading in the Mss. The Targ. of Ps.-Jon. has מְשִׁחָא וְעִיר קְנִי "the Messiah, the youngest of his sons", taking שָׁלוֹה to mean "his son". This signification has perhaps been deduced from the Rabbinical שָׁלוּל, Arab. سَلِيل, "*foetus*", but the word שָׁלוּ itself does not exist, and therefore this interpretation (though adopted by Kimchi, Pagninus and Calvin) is now justly exploded. We must discard at once the derivation from שָׁלוּ, as the form שָׁלוּ nowhere appears in the Pentateuch (Gen. 6: 3 not being an example, vid. note on that passage). The derivation of שָׁלוֹה, or שָׁלוּ, from שָׁלוּ, as an appellative noun signifying "*peace*", "*rest*", (according

to the forms **קַשְׁוֹר** and **בְּיִשְׁוֹר** will not do, as such a form cannot come from **שָׁלוּ**, unless **שִׁלָּה** or **שָׁלוּ** be shortened from **שָׁלוּ** (comp. **נָוִי**). The words **שִׁלָּה** and **גִּילָה** stand, however, for **שָׁלוֹן** (**سَيْلُون**) and **גִּילֹן**, as proved by the gentile nouns **שָׁלֹנִי** and **גִּילָנִי**, and by the analogy of **בְּגֵדוֹן** for **בְּגָדוֹ** and **שָׁלְמָה** for **שָׁלֹמֹה** (comp. Gr. *Salomon*, *Solomon*, and Arab. **سُلَيْمَان**). Hengstenberg, taking **שִׁלָּה** to mean either “peaceful” or “man of peace” (comp. **שָׁלֹם** Isaiah 9:5), relies on the analogy of **קִצְיוֹן** and **אִיחָיוֹן**, for **קִצְיוֹן** and **אִיחָיוֹן**, from **קָצָה** and **אָחָה**; so that **שָׁלוֹן** and **גִּילֹן** would stand for **שָׁלֹוֹן** and **גִּילָוֹן** from **שָׁלוּ** and **גִּלָּה**. Roediger, in *Ges. Thes.*, thinks it more probable that **שִׁלָּה** or **שָׁלוּ** stands for **שָׁלוֹן**, and that for **שִׁלֹּם**, from the radical **שָׁלַם**. **גִּילָה** he derives from **גִּיל**, as **הִיָּצוֹן** from **הִיָּץ**. Delitzsch assumes a radical **שָׁוַל**, i. q. **שָׁלוּ**. With regard to the rendering of the passage, **שִׁלָּה** may either be taken as the accus. of place (just as in 1 Sam. 4:12), “until he (scil. Judah) comes to Shiloh,” or as the nominative, “until Shiloh comes.” We prefer the latter, but there is no grammatical objection to either translation. A modification of the latter rendering has been adopted by some, viz. “until tranquillity cometh”; so Knobel, who is inclined to vocalise the word **שִׁלָּה** or **שִׁלָּה**. We purposely avoid entering here into theological exegesis. **וְלוֹ יִקְרָה עַמִּים**. “And ■ him is the obedience of the nations”. On the **ק** with dagh. euph. vid. *Ges.* § 20.2.b. The root of the word is **קָרָה**, Arab. **وَقَرَّ** “to obey”; it occurs only here and in Prov. 30:17. Rightly Onk. **וְלִיהִי** **יִשְׁפָּצְעוּ**. Incorrectly the LXX. *καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν* (apparently connecting **יִקְרָה** with **קָרָה**), and so the Vulg. *ipse erit expectatio gentium*, and Syr. **ܡܠܟܐ ܢܥܬܩܝܟܐ ܕܥܡܝܢ**. The Sam. cod. reads **יִקְרָהוּ** (var. lect. **יִקְרָהוּ**) “to him shall the people be assembled”, from a word **קָרָה**=**קָרַל**, of which, how-

ever, there is no other trace. The Sam. vers. translates it by יִתְגַּדֵּל *"shall be led"*. Saad. follows this opinion: **وَالَيْهِ تَجْتَمِعُ** *"and unto him shall the gathering of the people be"*. Ps.-Jon. has the following extraordinary version: **וּבְיָמֶיהָ יִתְמַחַן עַמּוּמָא** *"and on account of him shall the nations melt away"* (מַחַם=מָחָם).

11. **אֲסִירִי וְגו'**. Obsolete const. state before a preposition; vid. Ges. § 114. 1, and § 88. 3. a. On the form of the suffix in עִירָה and סוּתָה vid. Ges. § 89. 1. rem. 2; the קִי must not be adopted, as the reading in our text is more ancient. בְּנֵי. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. cod. has in this passage עִירִי and אִירָנִי, whence the following ridiculous translation in the Sam. vers. **אֲסִירִי לְנִפְנָה קָרְתָּה וּלְרִיקָה בְּנֵי עֲמֻקָּה** *"binding to the vine his city (confounding עִיר with עֵיר), and to the vine-branch the sons of strength (אִירָנִי instead of אֲתָנִי)"* סוּתָה. The Sam. cod. reads **בְּסוּתָה**, which is probably the correct reading. Gesenius explains סוּתָה by aphæresis for בְּסוּתָה, which is possible, but without evidence. Tuch, Knobel, Deilzsch and others take it from the rad. סוּחַ (= Arab. **تَرَيَّ**, *to dress oneself*), whence the noun **מִסְחָה**. In this case it would be a contraction for סוּחָה, like רִי for רָי.

12. **חֲבִלִּילִי**. **חֲבִלִּיל** is the adjective and י the termination of the const. state; vid. Ges. § 88. 3. a. The word must be connected with the Arab. **حَلَكَ**, *to be jet black*, and **حَكَلَ**, *to be obscure and doubtful*. The LXX. render it by *χαρποιοι*; Vulg. *pulchriores*; Syr. **وَأَزْ** *"flashing"*; Onk. and Ps.-Jon. **יִסְפָּקוֹן** *"are red"*; Aq. *κατάκαροι*. The Sam. cod. has **חֲבִלִּילִי**, hiphil of **חָלַל**, taken intransitively: *"his eyes are more perfect (beautiful) than wine,"* but the Sam. vers. gives **אֲצִירָחֵן** *"are red"* (connected with the Heb. rad. **חָמַר**, ע for ח).

13. **וְהוּא לְחוּף אֲנִיה**. *"And he shall be on a shore of*

ships", i. e. a shore much frequented by ships. על צידן. Some Mss., the Sam. cod. and vers., LXX, Vulg., Saad., Ps.-Jon., read ער; whilst the ordinary reading על is that of the great majority of the Mss., Onk., and Syr. The difference is that על means: "*his border shall be upon Sidon*", i. e. he shall border on Sidon; and ער, "*shall extend to Sidon*", as far as Sidon.

14. חמר גרם. "*An ass of body*", i. e. of large size, powerful; Vulg. *asinus fortis*, Δq. ὄνος ὁσώδης, Syr. paraphrastically אִי־גִבּוֹר, "*a brave man*". The Sam. has גרים, probably an adjective גרים=Arab. جَرِيمٌ, "*bulky*"; although Geiger, in his work *Urschrift und Uebersetzungen der Bibel*, p. 359—60, reads the word גרים, and explains חמר גרים meaning "*an ass of strangers*", that is bearing the burdens of, or subject to, the Phœnicians. Onk. gives a meaningless quid pro quo: עתיר בְּנִכְסֵין, "*rich in substance*". The translation of the LXX. Ἰ. τὸ καλὸν ἐπιθυμῶσα, "*Issachar desired what was good*", seems to depend on some such reading as חמר גרם (Geiger); whilst the Jerus. Targ. has חמד באורייתא, "*he had desire after the law*", probably reading חמד גרם בין המשפחות. "Between the cattle-pens". חמד only occurs in this passage and in Judg. 5: 16. The root is חמץ, "*to fix*" (connected with שפט, "*to judge*", and שבת "*to be quiet, to rest*"), the name being derived from the stakes driven into the earth. The phrase seems to indicate the easy life of the agriculturist. Onk. חמץ חמץ, and so Vulg. *inter terminos*; Syr. حَمْدٌ نَحْيَلٍ, "*between the roads*"; Ps.-Jon. combines both translations: חמץ חמץ בין החיטין בפרישתן. The LXX. have here: ἀνά μέσον τῶν ἀλήρων; but in Judg. I. c. ἀνά μέσον τῆς διγομίας, "*between two burdens*"; which latter is the rendering of our A. V. in this passage, although in Judges it has the better translation "*sheepfolds*." Symm. ἀνά μέσον τῶν μεταχειμίων, "*in the middle of two armies*", and so

Saad. **بَيْنَ صَفَيْنِ**. Theod. retains the Hebrew word, which he writes *μωσπεθαιμ*.

15. **מְנוּחָה**. "Rest"; LXX. *ἀνικαναίς*, Vulg. *requies*, Saad. **الرَّاحَة**. Others, "resting-place" or "settlement"; Onk. **חִילְקָא**, "lot or portion", Syr. **مَنْمُوحَة**, "his habitation". **מִנוּחַ**. Taken substantively, and therefore not agreeing with **מְנוּחָה**; the Sam. has **מְנוּחָה עָבַר**. Not to be translated, as in our A. V., "and became a servant to tribute", but "and became liable to the service of a slave", that is to say, worked without receiving wages. **עָבַר** is the genitive after **מִנוּחָה** (comp. 1 Kings 9: 21), otherwise we should have **עָבַר עָבַר**. The simple phrase **עָבַר לְמִנְחָה** is more frequently used, e. g. Judg. 1: 30, 33.

16. **כַּאֲדָּהּ שְׁבַחֵי יִשְׂרָאֵל**. "As one of the tribes of Israel" i. e. shall be recognised as an independent tribe, notwithstanding the small extent of his territory.

17. **יָדָי** is here used by poetic license for **יָדַי**, which is the reading of the Sam. **שֵׁשִׁיפִן** poet. for **עָלִי**. A *ἀσπίς*; apparently a diminutive from a noun corresponding to the Arab. **سُف** "a snake". Jerome renders it by *cerastes*, the Vulg. by *coluber*. Others suppose that the *basilisk* is meant, Onk. **חִירְקָן**, Syr. **حُرْمُكُنَا**. The LXX. render it by *τυραννισμὸς*, "lying in ambush" **עָקְבִי**. Dagh. euph.

18. This verse is confessedly obscure. Some critics consider it to be an interpolation, on account of the want of any apparent connexion with the other parts of the poem; but it would be difficult to see why such an interpolation should have been made, and if so, ■ must have been one of ■ very early date, as ■ occurs in all the Mss. and versions. The connexion is certainly hard to be perceived, but it has probably been correctly understood by the Targg. of Ps.-Jon.

and Jerus., the former of which paraphrases the verse thus:

אמר יעקב בן חמא ית פדעון בן יואש וית שמשון בן מנח
דביטין לפרוקין לא לפורקניה דגדעון אלא מסבי ולא לפורקניה
דשמשון אלא מודיק דפורקניהון פירקן דשעמא אלחון לפורקנה
"Jacob said, when he beheld Gideon, the son of Joash, and Samson, the son of Manoah,
who were to arise as deliverers: 'I look not to the deliverance wrought by Gideon, nor to the deliverance wrought by Samson,
because the deliverance achieved by them is only a temporary deliverance; but I wait for, and look to, thy deliverance, O Lord, because thy deliverance is an eternal deliverance.'"

19. גַּד יֵרֶד וְיִגְדָּה "Gad, an army shall assail him, but he shall assail their rear". LXX. *πειρατήριον πειρατεύσει αὐτὸν αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας*. *Πειρατήριον* is a piratical expedition. Vulg. *Gad, accinctus præliabitur antecum, et ipse accingetur retrorsum*; Syr. *ܩܕ ܕܥܡܐ ܕܥܡܐ ܕܥܡܐ ܕܥܡܐ*, "Gad shall go forth with an army and shall lead along his followers" (*ܥܡܐ* in a derived sense, like *ܥܡܐ* in Arab. "posterity."). A. V. badly: "he shall overcome at the last". *עָקְבָהֶם מֵאֲשֶׁר*. So we read, adopting the conjecture of Ev. Scheid, and separating the *ד* from the following verse. This is supported by the LXX., Syr., Vulg., and Saad., none of whom appear to have read *מֵאֲשֶׁר*.

20. **שֶׁן**. Vid. n. on v. 19. The usual reading is **שֶׁן**, which has been variously explained. J. D. Michaelis, Tuch, Knobel and Delitzsch take **שֶׁן** as a substantive, and render the clause: "out of Asher (comes) fat, (which is) his food", comparing **שֶׁן** in Isaiah 25: 6; but **שֶׁן** nowhere occurs as a noun (whence, perhaps, it has been altered in the Sam. into **שֶׁן**). Ewald takes the **שֶׁן** in a comparative sense, and translates accordingly: "his food is too rich for Asher", i. e.

he has great superfluity, and hence can furnish royal dainties. Kalisch has: "*Of Asher the bread will be fat*", following Onk. *רָאָשׁר סָבֵא אֲרָעִיָּה*, "*Of Asher the land shall be good*" מַעֲרֵי מֶלֶךְ "*Royal dainties*", i. e. meat fit for the table of kings. It is not necessary to refer it with the LXX. and Syr. to the supplying of the table of the kings of Israel by the tribe of Asher.

21. אֵילֶה שְׁלֹחָה. Either "*an outstretched*", i. e. "*a graceful*" or "*slender hind*;" or "*a hind let loose (A. V.)*" i. e. "*unfettered*," bounding swiftly away. So Aq. *ἑλαφος ἀπεσταλμένος*, Vulg. *cervus emissus*, Saad. *كَيْائِلَة مُرْسَلَة*, "*as a hind sent forth*", and the Syr. paraphrastically *إِسْمَئِيلَا مُجِئِلَا*, "*a swift messenger*". Knobel renders שְׁלֹחָה by "*scared*", comp. Isaiah 16: 2. Some have found here a prophecy in reference to the Galilean apostles (in Syr. *مَجْنُونَا*)!! The LXX., whom Ewald follows, appear to have read the verse: נִפְתָּלִי אֵילֶה שְׁלֹחָה הַנָּתַן, as they translate: *Naphtali stélexos ántiménon, epídidous éz tḗ tēnēhmati kálllos*. The Masoretic reading, however, is decidedly preferable. הַנָּתַן אֹמֵר שֶׁפֶר "*Who utters elegant words*", referring to the poets of the tribe, such as Deborah and Barak (Judges 5). So Roscnm., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c. הַנָּתַן agrees grammatically with נִפְתָּלִי, and not with אֵילֶה. The rendering "*who bringeth forth beautiful young*" (Chald. *אֵמֶר "a lamb"*) is bad. The Sam. has שׁוֹפֵר, according to the Aramaic form שׁוֹפֵרָא, *שׁוֹפֵרָא*; but the Sam. vers. evidently read בּוֹפֵר, as it gives the following marvellous translation: נִפְתָּלִי אֵנְרָה מְשֻׁלָּחָה הַיֵּהֵב מִימָרִי פֶרֶקֶן, "*Naphtali is a letter (or messenger) sent, that gives words of redemption (or salvation)*".

22. בֶּן פֶּרֶה. בֶּן is in the construct state, although everywhere else it takes the form בֶּן־ with maqqeph; comp. שֶׁם,

which form is used in the construct state as well as **פָּרָה**. **פָּרָה** is the old form of **פָּרָה** or **פָּרְיָה** (vid. Ges. § 79. rem. 2. b), and here equivalent to **פָּרָה**, "*a heifer*", "*a hind*", for antelopes are called by the Arabs **بَقَرُ الْوَحْشِ**, "*wild oxen*". **בָּנוֹת**, "*the daughters*", are the hinds that accompany the stag (on the verb in the sing. vid. Ges. § 143. 3); and **שׁוֹר** is to be taken in the sense of "*an ambush*" or "*ambuscade*" (vid. Ges. Thes.), made by the huntsman near the spring or pool, where the deer come to drink. The verse may, however, admit of an entirely different rendering, if we take **פָּרָה** in the sense of "*a fruitful tree*" (= **פָּרְיָה** Isaiah 17: 6), here "*a vine*". The daughters are in this case "*the branches*", and **שׁוֹר** is used in its ordinary meaning of "*a wall*". "*Joseph is the son of a vine, the son of a vine beside a spring; his branches run over the wall.*" We prefer the former translation, although the latter is adopted by most modern critics. e. g. Gosenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch, and Ewald (who, however, reads **בָּנוֹת צִעָדָה** as signifying "*daughters of ascent*," i. e. "*climbing branches*"). The ancient versions differ widely. Onkelos: **כְּרִי דִיקְרֵי יוֹסֵף דִּיחֻבְרָה כְּנִיסָן דִּנְגִיב עַל עֵינָא דְחָמָא תְּרִין עֲבָדִין יִפְקִין מִבְּנוֹתֵי יַקְבְּלִין חוּלְקָא וְאַחֲסִנְתָּא** "*My son that increaseth is Joseph, my son that is blessed, like a vine that is planted beside a spring of water; two tribes shall proceed from his children; they shall receive a portion and a possession*"; — an excellent specimen of the *literal accuracy* of Onkelos in this chapter. LXX. **υἱὸς ἐνηξυμένους μου ζηλωτὸς, υἱὸς μου νεώτατος, πρὸς μὲ ἀνώστρεψος**, reading with the Sam. **בְּנִי צִעִירִי**, and, apparently, **עָלִי שׁוֹר** (**ב** and **ר** are easily confounded in the old Hebrew or Samaritan character, **ב**, **ר**); but how they extracted **μου ζηλωτὸς** out of **עַל עֵין** is not clear, unless they took **עַיִן** in the sense of "*the eye*" and

guessed that פרח עלי עין might mean: "one who grows up, or thrives, and is looked on with envy or admiration." Vulg. *"filius accrescens Joseph et decorus aspectu, filia discurrerunt super murum"*, following the LXX. in the first part of the verse, but alluding in the second, to all appearance, to the story told in the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., that the Egyptian young ladies ascended the walls to behold the beauty of Joseph as he rode out in his chariot!!! Syr. *בְּאִיבָא נִשְׁפָּח חַוָּא*, literally translated: "a son of education is Joseph, a son of education; ascend, O fountain, O lofty building which riseth with a wall". This seems to be sheer nonsense. The translators apparently read *עָלִי עֵין* (imp. 2. s. f. of *עָלָה*), and connected בָּנוּחַ with the verb בָּנָה.

23. וַיִּרְבוּ. Vid. Ges. § 66. rem. 1. "*And they shoot at him*". רָבַב either is connected with רָבָה, or else this meaning is derived from the great number of the arrows; comp. רַבִּיבִים, "rain", from the number of drops, and رِبَابَة, "a bundle of arrows". Ps. 18: 15, Job 16: 13, and Jerem. 50: 29, are referred to in proof of this meaning, but the first of these passages is doubtful, as רַב may there be an adverb, "*in great numbers*". Kalisch translates וַיִּרְבוּ "*and they assembled in multitude*"; Gesen. in the Lex. Man. "*et exacerbant eum magno numero*" (comp. his Gram. § 139. 4. rem. 1.). Similarly, among the ancient versions, Syr. and Saad.; but the Sam. cod. has וַיִּרְבּוּהוּ, "*and they contend with him*". LXX., Vulg. and Onk. seem to have read וַיִּרְבוּ, as their respective translations are *ἐλαιοδρουν, jurgati sunt*, *הַתְּקַטְּרוּ*. בעלי חצים. "Archers". Ges. § 104. 2. a. The Syr., has *مَدَّي حَقْدَ* "*commanders of troops or bands*"; Onk. *בְּעָלֵי מְלוּחָיָה*, "*the lords of his heritage*", i. e. his brethren.

24. בְּאִיזָן is to be taken as a substantive "*in strength*".

The LXX. render: καὶ συνετρέβη μετὰ πρώτους τὰ τόξα αὐτῶν, perhaps reading, as Capellus conjectures, ק' אֶתְרָא אֶתְרָא. Similarly Syr. ܐܬܪܐ ܐܬܪܐ. Knobel conjectures that אֶתְרָא should be altered into אֶתְרָא or אֶתְרָא, from אֶתְרָא "to be firm"; and he translates אֶתְרָא by "for ever". וַיִּסְּחוּ זְרָעוֹ יָדָיו. "And the arms of his hands shall be agile", or "the strength of his hands shall be active". אֶתְרָא is akin to the Arab. فَرَّ, "to leap up and flee (as a hind)". Others, comparing the Syr. ܐܬܪܐ, "hard", "robust", render: "the arms of his hands are strong". The former rendering is adopted by Saad. اِفْتَرَّتْ ذِرَاعَاهُ, and by Gesenius in the later editions of his Lex. Man.; but in the Thes. he prefers the second. The LXX., Syr., Vulg. and Sam. vers. take the word in a quite opposite meaning: LXX. ἐξήλυθη, Syr. ܐܬܪܐ, Sam. vers. ܐܬܪܐ, and Vulg. (supplying vincula) dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius. Davidson conjectures that they read אֶתְרָא, from אֶתְרָא. מִשָּׁם רָעָה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. Rosenmüller translates: "from that time he (Joseph) was the shepherd and stone of Israel", comparing מִשָּׁם in Hos. 2: 17. (A. V. 2: 15). Joseph, he says, is called the Shepherd of Israel, because he fed and nourished his father and brethren, and the Stone, because he was the prop of the family. Ewald: "from the hands of the Mighty One of Jacob, from thence where is (dwells) the Shepherd (guardian) of the stone of Israel", alluding, as he imagines, to ch. 29: 10—22. In our translation (p. 135) we have followed Tuch, Knobel, and other modern commentators. Among the ancient versions, Onk. and the Syr. read אֶתְרָא. The LXX. must have omitted either רָעָה or אֶבֶן, as they have merely: ἐπεὶθεν ὁ κατισχύσας Ἰσραὴλ.

25. וְאֵל שָׁדַי. So we prefer to read with Tuch, Ewald, &c., following several Mss., the Sam. cod. and vers., and the Syr.

إِسْمَاعِيل. The ordinary reading of the Mss., adopted by V. D. H. and Theile, is **וַיִּמָּאֵן שְׂרִי**, which must, if correct, stand for **וַיִּמָּאֵן שְׂרִי** (vid. on the omission of **בָּן**, Ges. § 151. 4). **שְׂרִי**, however, never stands alone in the Pentateuch. The LXX. appear to support our reading, as do also the Vulg. and Saad., but all three are doubtful. Some Mss. have **בְּמָל שְׂרִי**, whilst Knobel would read **בְּמָל שְׂרִי**. **בְּרַכַּת הַחַיִּים וְנָר**, i. e. springs of water.

26. **בְּרַכַּת הַחַיִּים וְנָר**. So we point the text, and translate: "*the blessings of the eternal mountains*", following the LXX. **ὁράματα μόνιμα**, and most moderns, as Gesenius, Maurer, and Tuch, on account of the parallelism in this place, and the similar passages in Deut. 33: 15, Hab. 3: 6. In all probability we should read **הַחַיִּים וְנָר**, or else **הַחַיִּים וְנָר**, as in the second of the passages cited, though **הַחַיִּים** may perhaps be an ancient form of **הַחַיִּים**. The Vulg., Syr., Onk., Saad. and all the Jewish commentators follow the Masoretic punctuation **וְנָר הַחַיִּים** (with a large disjunctive accent between the words), and consider **וְנָר** to be the participle, with suffix, of **הָרָה** "*to conceive*"; parents, however, are never called in Heb. **הָרָה**, but **יָלִיד**. The Sam. cod. and four Mss. have **וְנָר הַחַיִּים** (see above) in the same sense as the LXX., but the later Samaritans pronounced the words **וְנָר הַחַיִּים** "*of my mountain, even to —*" and understood it of mount Gerizzim, situated in the territory of the tribe of Joseph. Ewald imagines that **בְּרַכַּת** means here "*the summits*," and connects it with the Gr. **πίρυς**! **הַחַיִּים וְנָר**. Supply **עַל**. We render the word "*ornament, glory*," following Gesenius, Tuch, Knobel, &c., and deriving it from the rad. **אָוַה**. Ewald gives it the meaning of "*boundary, limit*," from the rad. **וָאָוַה**, and so our A. V. "*unto the utmost bound of the everlasting hills*." **נָר אָוַה**. "*The crowned or consecrated among his brethren*", i. e. "*the prince of his brethren*." So Gesenius, Tuch, Knobel, &c. LXX. **καὶ ἐν κορυφαῖς ὡς ἡγεμὼν**

ἀδελφῶν, "and upon the head of the brethren of whom he was the leader". Syr. **ܠܥܠ ܕܪܝܫܐ ܕܥܠܡܐ ܕܥܠܡܐ**, "upon the top of the crown of his brethren", apparently confounding **ܢܝܪ** with **ܢܝܪ**. Saad. took **ܢܝܪ** in the ordinary sense of "a Nazarite", rendering **ܘܗܡܐ ܐܚܘܝܬܐ**; and so Vulg. in *vertice Nazaræ inter fratres suos*. Onkelos, whom Rashi and several Jewish commentators and our A. V. follow, takes **ܢܝܪ** in the sense of the "separated one"; **ܘܠܝܢܒܪܐ ܦܪܝܫܐ ܕܥܠܡܐ ܕܥܠܡܐ**, "and upon the man (who was) separated among his brethren," alluding to Joseph's early sufferings.

27. **ܒܝ ܐܡܝܝܢ ܕܝܫܪܐܝܝܠ** "Benjamin is a wolf that tears in pieces". On the omission of the relative, vid. Ges. § 121. 3. a. footnote. **ܝܡܠܐ ܥܪ**. "He devours prey". LXX. badly *ἐδεται ἐτι*.

In order that the reader may more fully understand our views, we append the following translation of the entire poem. In some few instances we have given a free rendering.

"And Jacob called to his sons, and said: Gather yourselves together, that I may announce to you what shall befall you in after days.

"Assemble and listen, ye sons of Jacob,

"And hearken to Israel your father.

"REUBEN, my firstborn, thou,

"My strength and firstfruit of my vigour,

"Excelling in dignity and excelling in might,

"Thou that boilest over like water, excel not thou.

"For thou didst ascend the couch of thy father —

"Then thou didst defile it. My couch he ascended!

"SIMEON and LEVI are brethren,

"Instruments of violence are their swords.

"Into their council let not my soul enter,

"To their assembly let not my heart be united;

"For in their anger they slew men,

"And in their wanton cruelty they houghed oxen.
 "Cursed be their anger, for it was violent,
 "And their wrath, for it was cruel!
 "I disperse them through Jacob,
 "And I scatter them through Israel!
 "JUDAH, thou — let thy brethren praise thee!
 "Thy hand be on the neck of thine enemies,
 "The sons of thy father bow down to thee!
 "A lion's whelp is Judah;
 "[Sated] with prey, my son, thou hast ascended [to thy
     den].
 "He has crouched, he has lain down, like a lion, and like
     a lioness;
 "Who shall arouse him?
 "The sceptre shall not depart from Judah,
 "Nor the staff [of power] from between his feet,*
 "Until SHILOH come, †
 "And the peoples obey him.
 "He binds to the vine his ass,
 "And to the choice vine his ass's colt;
 "He washes in wine his garment,
 "And in the blood of grapes his clothing;
 "Dark are his eyes with wine,
 "And white his teeth with milk.
 "ZEBULON on the shore of the sea shall dwell,
 "And he shall be on a shore of ships,
 "And his border shall be upon Sidon.
 "ISSACHAR is a strong ass,
 "Lying down between the cattle-pens;

---

* Or: "*Nor a languiser from before him.*"

† Or: "*Until he comes to Shiloh.*"

"And he saw that rest was good,
"And that the land was pleasant,
"And so he bowed his shoulder to bear,
"And became a bonden thrall.
"DAN shall judge his people
"As one of the tribes of Israel.
"Dan shall be a serpent on the path,
"A snake upon the road,
"Which bites the heels of the horse,
"So that his rider falls backward.
"For thy help I wait, Jehovah!
"GAD — an army shall assail him,
"But he shall assail their rear.
"ASHER — rich is his food,
"And he produces royal dainties.
"NAPHTALI is a graceful hind;
"He utters words of beauty.
"JOSEPH is a stag —
"A stag at a spring;
"His hinds go up towards the ambuscade;
"And the archers harass him, and shoot at him,
"And assail him;
"But his bow shall continue sound,
"And his hands shall be strong and active.
"From the hands of the MIGHTY ONE of Jacob —
"From thence — from the Shepherd — the Rock of
Israel —
"From the God of thy father (may he help thee),
"And from God Almighty (may he bless thee),
"[Let there be] blessings of heaven above,
"Blessings of the deep that lies beneath,
"Blessings of the breasts and of the womb;

"May the blessings of thy father prevail over the blessings
of the eternal mountains,

"The glory of the everlasting hills ;

"Let them be upon the head of Joseph,

"On the head of the Prince among his brethren.

"BENJAMIN is a ravening wolf;

"In the morning he devours prey,

"And at eve he divides booty."

28. **אִישׁ אִישׁ כִּבְּ וְגו'**. "Structura hæc est: '*unicuique, quod secundum benedictionem ejus esset*', h. e. juxta id, quod ei eventurum esset, '*vene precatus est illis*'. **כִּבְּ** cum dupl. acc. positum est, ut Deut. 12; 7, 15; 14." Maurer. Land would get rid of the somewhat harsh construction by reading **אִישׁ אִישׁ כִּבְּרָתוֹ**. The Sam and several cdd. omit **אִשׁ**.

32. **בִּקְנָה הַשְּׂדֵה**. These words are in apposition to the preceding verses.

CHAP. L.

3, **הַתְּנִשִּׁים**. Vid. on the plural, Ges. § 106. 2. a.

5, **כִּרְחִי**. LXX. **ἐκτὸς**, and so Vulg., Ps.-Jon., Saad., followed by Gesenius, Tuch, Delitzsch, our A. V., &c. But Onk., Syr., von Bohlen and Knobel take it in the sense of "*I have bought*," which is perhaps preferable.

10. **גֵּרְן הָאֵשֶׁר**. In all likelihood not "*the threshing-floor of Atad*," as if Atad was the name of a man or of a place, but, as a compound, "*the threshing-floor of thorns*," so called from some neighbouring thicket. **בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן**. "*On the other side of Jordan*". The route taken was certainly circuitous, but probably chosen on account of the warlike escort, which accom-

panied the procession. Only the brethren of Joseph entered Canaan, the armed body remaining on the eastern side of the Jordan towards the desert. A warlike procession would hardly have been allowed to pass without opposition through the territory of the Philistines in the south of the Holy Land.

11. **יִשָּׁב**. Collective. **אָבֵל מִצְרַיִם**. This name cannot mean "*the mourning of the Egyptians*," which would be **אָבֵל מִצְרַיִם** (and so Knobel would read); neither need we suppose it to mean, with Gesenius, Tuch, and Delitzsch, "*the meadow of the Egyptians*"; but it is best to consider **אָבֵל** as a verb in the 3. p. sing. pret. "*Egypt mourns*". Dr. Tregelles' translation, "*mourner of Egypt*", is incorrect, as that would require **מִן אָבֵל** in the construct state.

15. **לֹא יִשְׁמְטֵנוּ יוֹסֵף**. "*If Joseph should hate us and recompense us &c.* —" an aposiopesis; rightly LXX. **μή ποτε**.

19. **בִּי הֲתַחַת אֱלֹהִים אֲנִי**. "*For am I in the place of God?*" i. e. shall I take upon myself to punish you? So rightly Aq. **ὅτι ἢ ἡμεῖς θεὸς ἐγώ**, Symm. **μή γὰρ ἀντὶ θεοῦ ἐγώ εἰμι**. Others incorrectly: "*for am I not under God?*" Syr. **فَإِنِّي** **لَا أَسْتَعِينُ**, "*for I am under God*"; LXX. **τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμι ἐγώ**, "*for I am God's*" scil. servant. But Onk. and Saad. seem to have read **הֲתַחַת אֱלֹהִים** (from the noun **תַּחַת**), for they translate: **הֲתַחַת רַבִּי אֲנִי**, and **أَخَافُ اللَّهَ**, "*I fear God*". One Ms. of the Sam. too has **הֲתַחַת**. Vulg. loosely: *num Dei possumus resistere voluntati?*

20. **עָשָׂה**. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

21. **וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם**. Vid. n. on ch. 34: 3.

26. **וַיִּשֶׂם**. "*And they placed him*". So Onk., LXX., and Syr. On the indetermin. 3rd pers. sing. vid. Ges. § 134 3. It is not to be rendered intransitively; vid. n. on ch. 24: 33.

A COLLATION OF VARIOUS READINGS

FOUND

IN THREE MSS. IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD,
AND ONE MS. IN THE UNIVERSITY LIBRARY, DUBLIN.

* * *Instances of mere scriptio plena and defectiva are not included in this collation.*

1: 18.	וְלַחֲכָדִיל A.	9.	B. has לָקֵן instead of אֶל קֵין
28.	בְּרִנָּה A.		
2: 7.	עֶפֶר A.	4: 12, 14.	נָע A.
10.	מִהּ יִקְרֹא-לוֹ A.	23.	הָאֲזֻנָּה A. D.
"	B. omits כָּל- before עוֹף.	5: 10.	חֶמֶשׁ A.
21.	חֲרִדָּמָה A.	14.	עֶשֶׂר A.
"	מִצִּלּוֹתָיו B.	30.	וְחֶמֶשׁ A.
"	חֲזֻתָּהּ B.	32.	חֶמֶשׁ D.
23.	לִקְרָה A. D.	6: 3.	בְּשֹׁמֶם B. D.
3: 3.	חֲנֻעֵי כֹ A.	5.	יָצַר B.
7.	וַיִּחַפְּרוּ A.	16.	וּשְׁלֹשִׁים A.
4: 4.	וּמִחֻלָּבָהּ A.	19.	הַחֵי B.
7.	חֲפֹאֵה A.	7: 11.	וַאֲרֵבָהּ A.

13.	בַּעֲצָם A.	15.	וַיַּחֲלֵל D.
18.	D. reads וַיַּחֲלֵל for וַיַּחֲלֵל.	13: 7.	מִקְנָה A twice.
23.	וַיִּטֹּחַ B.; D.	10.	שָׁחַת A.
	reads the ■ also with-	14: 1.	כָּדָר לְעֹמֶר B.
	out daghesh, but has		everywhere.
	no raphe, which is not	2.	וְשִׁמְאֵבֶר A. B.
	used in this MS. ex-	4.	וְשִׁלֵּשׁ B. D.
	cept with בְּנִדְכָּה.	6.	בְּהִרְבֵּם B.
3.	הָלוֹךְ A.	10.	A. D. : נָסוּ: בָּרָה, but
21.	יָצָר B.		B. : נָסוּ: בָּרָה.
14.	בַּעֲנֵנִי D.	15.	After מִשְׁמָאל A. exhib-
18.	שָׁם הֵם וַיִּפֹּחַ B.		its אִישׁ, with an era-
21.	וַיִּשְׁכַּר D.		sure, partly obliterated.
29.	חָשַׁע A.	17.	אֶשְׁוֶה A.
10: 10.	וּבִלְהֵנָּה B.	19.	קָנָה A.B. and so in v. 22.
14.	פְּחֻרָפִים A.	23.	B. read אֵם for וְאֵם
17.	הַעֲרָקִי B.		before revision.
24.	וְשִׁלָּח A.	16: 3.	עָשָׂר A.
26.	חֲצֵר-מֹת B.	"	לְשִׁבֶּת A.
30.	מִמִּשְׁאָה B.	14.	לְחִי B.
11 2.	בִּקְעָה A.	17: 17.	A. reads now, instead
"	שָׁנַעֲרָה A.		of הִבֵּת, the word תָּנִים,
3.	וַיַּחֲסֹר A.		but there are traces of
4.	פֶּן-נִפְּוֹץ B.		the former reading hav-
18.	רָעִי A.		ing been the same as
12: 1.	אֶרְאֶה A.		in the usual text, הִבֵּת.
2.	וַיִּדְּחָה D.	21.	הָאֶחָדָה A.
9.	הָלֹךְ A.	23.	בַּעֲצָם A.
		18: 6.	עֲנֹת A.B.D.

10.	שׁוּב D.	16.	וַיִּחַמְדָּהּ B. D.
12.	וַיַּחֲזֶק A. B.	19.	חֲרַבְתִּי B.
"	וַאֲרִי A. B.	20.	אֲמַלְטָה־נָּא B.
13.	לָמָּה D.	34.	אֲמַשׁ A.
"	אֲמַנָּם B.	20: 4.	וַאֲרִי for יְהוָה B.
17.	הַכֶּסֶּה A.B.D.	"	גַּם A.
21.	אֲרָדָה־נָּא A; but B. has אֲרָדָה־נָּא.	16.	וְנִבְחַת D.
"	בָּלָה A.	21: 2.	D. reads כֹּאשֶׁר with כ deleted.
23.	הָאֵף A.	3.	אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ A.
24.	A. has צְדִיקִים צְדִיקִים	12.	יִקְרָא לָךְ A.
"	הָאֵף A.	19.	הַחֲמָה B.
25.	הִלָּלָה A. twice.	22: 2.	In D. בָּנָךְ has been erased, but the vowels and the end of the let- ter ך remain.
26.	B. read originally וַיִּשָּׂא; the affix הִי was added, either by an- other hand, or in the revision of the codex.	4.	D. omits אֶת before הַמָּקוֹם.
27.	עָפָר A.	12.	וְאֶל־הַעֵשׂ A.
31.	D. reads וַיֹּאמֶר לֹא but the first לֹא has been partly erased.	13.	נִאֲחֶזוּ A.B.D.
19: 8.	אֲצִי־אֹהֶב־נָא A.	14.	וַיִּרְאֶה D.
"	אֲחֵהֶן A.	17.	אֲבָרְכָךְ B.
"	לָהֶן B. D.	"	וַיַּחֲזֹל A.
9.	D. reads הִלָּלָה without metheg. B. הִלָּלָה.	18.	וַיַּחֲבִרְכֵּוּ B.
15.	הַפִּלְאִים B. with mappik in the א.	23: 9.	בְּחוֹבֵכֶם B.
		10.	יֵשֶׁב A.
		18.	B. reads לְכָל instead of בְּכָל.
		24: 3.	יֵשֶׁב B.

11.	מחזן A.	33.	לִי for לִי A.
12.	ועשה חסד A.	26 : 3.	ואברכה A.B.D.
19.	לנמליה B.	4.	לורעה B.
21.	משתאה B.	"	והתברכו D.
23.	מקום A.	"	בזרעה B.
24.	B. omits אליו.	13.	הלוד A.
33.	וישם, instead of וישם, A.B.D.	15.	עמר A.
39.	אלי A.	16.	עצמת A.
40.	סלאכו A.	18.	באר D.
41.	תבא B.	"	לחן B.twice.
42.	נא for נא A.	22.	אחר A.
44.	אלי A.	25.	בנחל was evidently written in D. instead of באר, which is written over it.
"	לבך A.	29.	תעשה B. D.
46.	ותמהר A.	"	רק טוב A.
47.	ילדהלו A.	"	ונשלחה A.
48.	ואברכה A.B.D.	27 : 4.	אחבהי A.
51.	לבך A.	"	לִי for לִי A.
55.	אמיה A.	7.	ועשה לי A.
59.	עבר A.	9.	נדי A.
60.	ויברכו D.	12.	כמתעתע A.
"	ורעה A.	13.	קח לי D.
25 : 3.	ויקשן A.	16.	נדי A.
15.	חרד A. B.	17.	עשתה A.
	So also D., although ■■■ not noticed by Kennicott.	19.	ברכה A.
30.	נא A.	"	תברכו B.
32.	זה for זה D.		

21.	A. הָאִפָּה	17.	C. מִד־נֹרָא
23.	A. B. וַיִּכְרְכֵהוּ	18.	A. מִרְאשֵׁתָיו
25.	A. D. לִי for לִי	"	B. C. וַיִּצֶק
26.	A. D. וַיִּשְׁקָד־לִי	20.	A. נִדָּר
27.	A. B. וַיִּכְרְסֵהוּ	22.	A. D. וַתִּמְנֹל־לִי
"	B. בָּרְכוּ	"	D. אַעֲשֶׂהנִי
29.	D. יַעֲבֹדֶיךָ	29: 2.	C. בְּשִׁמְרָה
"	A. B. וַיִּסְפָּר בִּיךְ	"	A. C. הַעֲדָרִים
31.	C. וַיָּבֵא	3.	A. B. C. וַיִּלְלוּ
"	C. but B has חֲכָרְכֵנִי	7.	A. רָעִי
33.	B. C. וַאֲבָרְכֵהוּ	8.	A. B. C. וַיִּלְלוּ
34.	A. B. בָּרְכֵנִי, but C. בָּרְכֵנִי	11.	C. וַיִּשָּׁק
39.	A. חֲכָרְכֵהוּ	13.	C. בְּשִׁמְעַע
"	A. B. בָּרְכֵנִי	20.	A. אַחֲרֵיהֶם
41.	B. C. בָּרְכוּ	33.	C. reads גַּם־זֶה
"	A. אָבֵל		omitting אֵת.
44.	C. וַיִּשְׁכַּח	30: 11.	The reading of the קרי, viz. בָּא נָד, is written in full in the text of B., but the א seems to have been corrected on revision.
45.	C. לִי for לִי	13.	C. אֲשֶׁר
28: 2.	C. בְּחִיָּאֵל	14.	A. וַיָּבֵא
"	C. אָחִי	15.	A. בָּנִי
5.	C. פִּרְנָח	19.	C. בְּנִשְׁשִׁי
6.	B. בָּבְרָכוּ	20.	A. C. וְכֹלֵן
9.	A. מַחֲלָח	26.	A. עֲבָדָתִי
10.	A. חֲרָנָה	27.	A. B. C. וַיִּכְרְכֵנִי
11.	A. מִרְאשֵׁתָיו		
15.	A. D. בְּכָל־אֲשֶׁר־חַ		

28.	C. שְׁכָרָךְ	20.	C. הָאֲרָמִי
31.	C. אָרְעָה	23.	A. reads חו instead of אחו.
33.	C. בָּיִם מָחָר	27.	C. וְאֶשְׁלַחְךָ
35.	C. הָהוּא	"	C. has בָּחַךְ instead of בָּחֶךְ.
"	C. omits וְכָל חוּם בְּבָשׂוּיִם, but it appears to have been formerly supplied in the margin, where there is an erasure.	28.	A. וְנִשְׁתַּחֲוֶי
36.	C. רָעָה אֶחָד־צֶאֱן	"	C. עָשָׂה
37.	C. וַיִּצָּל	30.	C. גְּבַחְסָתָה
"	A.B.D. בָּהֶן	32.	A. הַבְּרִיָּלָה
38.	C. בְּרִהָטִים	"	C. וְקָח־לָהּ
"	A. C. בְּשִׁקְחוֹת	"	A. גְּבַחְתֶּם
"	C. וַיַּחֲמֹנָה	36.	C. וַיִּרֶב
41.	C. בְּרִהָטִים	"	C. מָה חֵד
"	C. D. לַיַּחֲמֹנָה	37.	C. מַעֲמָה
42.	C. הָעֵטָפִים	38.	A. אֶבְלָתִי
43.	C. וַיְהִי לוֹ צֶאֱן	39.	C. אֶחָטָנָה
31: 5.	B. C. לָהֶן	41.	C. וְחֵד־לִי
6.	B. וַאֲחֵתָהּ	44.	C. וְגִבְרָתָהּ
"	A. עֲבֹדָתִי	46.	C. D. גִּל
9.	B. C. אֲבִיכֶן	47.	C. שֶׁהָרוּחָא
12.	B. C. לָהּ	"	D. גִּלְעָד
13.	C. לִי	48.	D. הַגִּל
15.	A. אֹכֹל	51.	D. הַגִּל
18.	A. רִכְשׁוֹ	54.	B. לְאֶבְל־לָחֶם
		32: 5.	A. לְאֶדְנִי
		6.	A. לְאֶדְנִי
		"	C. vid. Pref. §9.1

9.	C. הָאֶחָד	„	C. הַשְּׂפֹחַת
10.	D. אָבִי	„	C. וְהַשְּׂפֹחַת.
11.	C. מְקַלְהוֹ	9.	C. רַב
12.	C. וְהָבִי	10.	C. אֶל-נָא
15.	C. מֵאֵתָיִם	„	C. מִצֵּאתָי
17.	A. D. וְעִירָם, but C. וְעִירִים	11.	C. קַח-נָא
„	C. וְרִיחָה	„	C. חֲבֹאֵחַ
18.	A.B.D. יִסְנֹשֶׁף	„	A. קִרְחָנִי
„	C. אָחָה	„	C. יֵשׁ-לִי-כָל
19.	A. לְאֶרְצִי	„	C. גִּיקָח
20.	C. הַעֲרִירִים	12.	C. וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה
21.	C. אֶרְצָה	„	C. לְגִנְדֹּךְ
26.	C. יִרְךְ	14.	C. יַעֲבֹד-נָא
27.	C. לֹא	„	A. D. אֶתְהַלֵּל
30.	C. תִּשְׁאַל	15.	In D. in אֲמִינָה-נָא, the word נָא is omitted, but עִמָּךְ is written twice, in the first instance without points.
31.	C. שָׁם	16.	C. שְׁעִירָה:
„	C. וְתִנָּצֵל	17.	C. בָּיִת
33.	A. הַנְּשֹׂא, B. הַנְּשֹׂא.	„	C. שָׁם-
„	A. הַנְּשֹׂא. B. reads at present הַנְּשֹׂא, but a daghesh seems to have been erased in the שׁ.	19.	C. B. אֶתְהַלֵּל
33: 1.	C. וְהִנֵּה	34: 2.	C. וְיַעֲזֹב
2.	C. הַשְּׂפֹחַת	3.	C. עַל-לֵב
5.	C. D. לָךְ for לְךָ	8.	C. וְיִדְבֹּר
6.	A. וְתִנָּשֵׁן	10.	C. וְהִיאֲחֹזֵר
		11.	C. אֶתֶּן

12.	C. וַיִּחַן	8.	A. has מִיִּנְקָה, and C. מִיִּנְקָה.
16.	C. וַתֵּחַץ	12.	A. has לִיצָחַק, omitting '.
21.	C. הָנָה	"	C. אֶתְנָנָה
23.	C. בְּרִמְחָם	"	C. אֶתָּן
24.	This verse seems to have concluded in C. at עִירו, because there is there an evident erasure of the:, and the words וַיִּסְלוּ כָל זָכָר כָּל וַיִּסְלוּ עִירו are supplied on the margin in Rabbinical characters.	14.	C. מִצָּבֶת
27.	A. וַיָּבוּ	"	B. C. וַיֵּצֵק
29.	A. וַיָּבוּ	15.	C. אֶת־שִׁמְהָ
30.	C. וּבְכַרְוִי	20.	C. וַיֵּצֵב
"	C. מִסְפָּר	22.	C. וַיִּשְׁכַּב
"	C. עָלַי	23.	C. וַיִּשְׁשָׁקָר
35: 1.	C. עָלָה	24.	C. וַנִּפְתָּחֵלִי
"	C. וַעֲשֹׂה	27.	C. הָאֶרֶבָע
"	C. לֵאלֹהֵי הַנִּרְאָה	"	C. אֶשֶׁר־זָרָשָׁם
2.	C. הַנִּבְר	36: 3.	C. בְּשִׁמְחָה, but D. בְּשִׁמְחָה.
3.	B. C. שָׁם for שָׁם	4.	C. וַתִּלְד
4.	C. הַנִּבְר	"	B. אֶלִּיפוֹ
5.	In הָעִרִים in D., the ם is over an erasure, which is probably that of ה, a reading which one Ms. has.	"	C. וּבְשִׁמְחָה
		5.	C. יַעֲלֶם
		6.	C. רָכַשׁ
		10.	C. בְּשִׁמְחָה
		11.	B. אֶלִּיפוֹ
		"	C. חֵיסָן
		"	C. וַקָּנוּ
		12.	C. D. לְאֵלִיפוֹ
		"	C. לְאֵלִיפוֹ

14.	יְעִישׁ So A. without any קרי.	35.	וְשָׁם C.
"	יַעֲלֶם C.	"	עֲנִית C.
15.	תִּימָן So B.	36.	הָרָר A.
	C. D., but it is not noticed by Kennicott as the reading of D.—A. has a sec. man. תִּימָן, the original reading be- ing entirely obliterated.	39.	וַיִּמָּח C.
		"	חָנָן A.
		"	הָרָר C.
		"	מִהֵיטָבָאֵל A.
			מִהֵיטָבָאֵל C.
		40.	תִּמְנַע A.B.C.D.
16.	אֶלִּיָּסוּ D.	41.	קָנוּ C.
17.	בְּשִׁמְחָה C.	37: 2.	C. reads here יוֹסֵף, and so throughout the chapter.
18.	יַעֲלֶם D.		
"	עָנָה D.	3.	תָּסִיס C.
20.	שָׁעִיר C.	7.	תִּסְבִּינָה C.
"	לֹוֶטָן C.	"	וַתִּשְׁתַּחֲוֶיָּן C.
22.	וְהִיָּסָם C.	8.	בִּשְׁוֹל B.
23.	עָלָן C.	9.	אָחֵר C.
24.	בְּמִדְבָּר C.	"	עֲשֵׂר C.
26.	וְאֶשְׁקֶן C.D. and probably A.	10.	וְאֶחָד C.
"	וּבְרָן A.	11.	וַיִּקְנָא C.
29.	שׁוֹבֵל C.	13.	אֶחָד C.
31.	מִלֹּדֶם-מִלֹּדֶם C.	14.	לֶךְ-נָא C.
33.	יֹכֵב C.	"	אֶחָד C.
34.	חָשָׁם A.	15.	וַיִּמְצְאוּ C.
35.	חָשָׁם A.	"	חָעָה C.
"	הָרָר A.	"	מִהֵטָה C.
"	בְּשִׁמְחָה מִנָּח C.	"	הִצְרָחָה-נָא C.

17.	C. וַיִּמְצְאוּ	14.	D. רָאָהָה
18.	C. יִקְרָב	16.	C. מִדֶּ-תִּתֵּן
19.	D. אֶל אֲחִיו	18.	C. אֶתְּנֶלֶךְ
20.	B. בְּאַחַח	=	B. וַיִּתֵּן לָהּ
"	C. חָזָה	21.	B. קָדְשָׁה
"	C. וְנִרְאָה	23.	B. תִּקְחֶהָ
21.	C. נִבְנוּ	24.	C. כִּמְשִׁשָּׁשׁ
22.	C. נִד	vid. Preface. § 9. 1.	
25.	B. לֹא־כָל־לָחֶם	25.	C. לו for לו
27.	C. וְנִמְצְרָנוּ	26.	C. יִסָּף
"	C. אֲחִיו	29.	C. וַחֲקָרָא but a later hand has writ- ten above the ח a י.
30.	C. אֵינִנוּ	39: 1.	C. תִּוְרָד
31.	A. שְׁעִיר	2.	C. and יוֹסֵף also in vv. 4, 6, 21.
32.	C. וַיִּשְׁלְחוּ	"	B. and מִצְלִיחַ also in v. 3.
35.	C. וַיִּקְמוּ בְּלִבִּי	4.	C. וַיִּשְׁרַח
"	A. וַיִּמָּאן	"	C. וַיִּסְקִידָהּ
"	B. C. לְהַתְנַחֵם	5.	D. בְּגִלְל
38: 1.	C. בָּעֵת	"	C. כָּל אֲשֶׁר
2.	A. וַיִּקְחָהּ	6.	יִסְתַּחֲזַר וַיִּפֹּה
3.	C. וַיִּבֶט		C. מִרְאָה
"	C. וַרַע	8.	C. וַיִּמָּאן
9.	C. וַיִּרַע	9.	C. מִמֶּנִּי C. twice.
"	A. D. כִּי לֹא	10.	A. כִּי בִרְהָה; but C. has כִּי בִרְהָה,
12.	A. גִּזְוִי		
13.	C. עָלָה		
14.	C. וַחֲסֵר		
"	C. וַחֲסָם		
"	B. C. D. וַחֲתַעֲלֵה		

which perhaps indicates the double reading.

10. **וְלֹא שָׁמַע** A.
 11. **מִן הַמַּלְאָכִים** C.
 " **שָׁמַע** C.
 12. **וַיֵּצֵא** C.
 " **הַחֹצֵצָה** C. and also in vv. 13, 15, 18.
 14. **לְצֹרֶק** C. and also in v. 17.
 15. **בְּשִׁמְעוֹ** D.
 20. **אֲמִירִי** C.
 22. **הָאֲמִירִים** A. B. D. but C. has **הָאֲמִירִים**.
 " **עֲשֵׂה** C.
 40: 4. **וַיֵּשֶׁרֶת** D.
 10. **סְרִיגִים** for **שְׂרִיגִים** C.
 " **נִצָּחַ** C.
 11. **הָעֲנָבִים** C.
 " **וְאֶתֶן** C.
 14. **וּמִכֶּתֶנִּי** C.
 " **יִיטֵב לִי** C.
 " **וְהוֹצֵאתָנִי** C.
 21. **וַיִּתֵּן אֵת הַכּוֹס** C.
 22. **פֶּתַח לָהֶן** C.
 23. **הַפְּתִיחוּ** C.
 " **אֲדִיּוֹסָף** C.

- 41: 2. **וַיִּפְּחֵהוּ מִרְאֵה** C.
 " **וַיִּרְעִינָה** C.
 3. **אֲחֵרִיתָן** C. and so in v. 6.
 " **רַעוּת מִרְאֵה** C.
 " **וְרִקְוָה** C.
 4. **וְרִקּוֹת** C.
 " **וַיִּקַּץ** C. and so in v. 7.
 7. **וַיִּבְלְעוּ** C.
 8. **וַיִּפְשְׁעוּ** C.
 10. **וַיִּתֵּן** C.
 " **בְּמִשְׁמַר** C.
 12. **וַיִּסְפְּרוּ לּוֹ** A. B. so D. **וַיִּסְפְּרֵהוּ**.
 19. **וְרִקְוָה** C.
 20. **וַיִּבְרִיאֹתָהּ** C.
 Kennicott cites B. as having this reading, but incorrectly, as the ו is there cancelled.
 23. **אֲחֵרִיתָן** B. C.
 24. **הַחֲרָטָמִים** B.
 29. **שְׁבָלִים** D. reads **שְׁבָלִים** instead of **שָׁבִים**. There is no correction in the margin.
 33. **וַיֵּרָא** B.
 35. **כִּי** C.

38. הַנְּמִצָּה C.
42. הַחֹב C.
45. פּוֹשֵׁיטֵר A.B.C.
and so in v. 20.
50. יָלַד C. D.
51. A. וְנָשָׂי, or
probably לְנָשָׂי, as there
■ a seeming erasure
in the שׁ.
„ Instead of אֶת־כָּל־עַ' B. has מְכַלֵּעַ with כ
unpointed. The reading
of the text is written
on the margin.
53. וְתַכְלִיחָה So C.
with , transposed.
- 42: 4. C. reads עִם אֲדָיו (עִם without points) in
the text, which is cor-
rected on the margin
into אֶת־א'.
21. בְּהַחֲחִינִי A. but
C. בְּהַחֲחִינִי.
25. וַיִּסְלָא C.
34. וְאֶעֱרָה C.
- 43: 2. For אֱלֹהִים C.
has לָהֶם, but an א
seems to have been
written above the line.
8. מְשִׁיב B.
9. אֶעֱרֹב C.
- „ וְחִטְמוֹתֵי A.
11. אִיפֹא B.
- „ עָשָׂו A.
- „ בְּמִנִּים B.
12. חֲמוֹשָׁב B.
16. בְּצִהָרִים B. but
C. בְּצִהָרִים.
23. כְּסִפְכִּים A.
25. וַיְכִינוּ C.
- „ בְּצִהָרִים B.
26. C. reads וַיְכִיאוּ
without mappik in the א.
28. וַיִּשְׁחָחוּ C.
29. C. omits חֲקֹטֶן in
the text, but it is sup-
plied on the margin in
apparently ■ different
hand.
30. שְׁמָה C.
34. וְתָרַב A.
- 44: 1. אֶבֶל C.
2. וְאֶת־כָּסֶף C.
- „ דָּבָר A.
9. וַיִּצָּח C.
- „ לְאֲדָנִי A.
15. מִהֲדָמִי C.
16. C. does not have

daghesheuph. after מִה
in this verse.

manuscript as reading
יִלְדָה.

- 45: 11. וְכָל־בְּלִיָּהּ A. C.
" וְחָרָשׁ C.
16. C. reads כָּל עֲבָדָיו, but כָּל is unpointed and marked with two dots to indicate that ■ is incorrect; thus כָּל.
17. עָשׂוּ A.
18. Cod. C. reads שִׁיב כָּל, the כָּל, however, is unpointed.
23. וְעָשָׂר A.
46: 1. שָׁבַע A.B.D.
4. גַּם B.C.D.
5. כְּעֵגֶלֹה A. B.
11. וְקָחָה C.
18. וְסָחָה B. C.
14. סָרָה C.
17. אֲשֶׁר instead of אֲשֶׁר C.
" וְסָרָה B. C.
20. אֲכָנָה C.
" מוֹשֵׁפֶרֶעַ B.C.D.
21. בָּלַע C.
" וְאֶשְׁבֵּאל גִּרָה C.
22. יִלְדָה C. Kennicott wrongly quotes this

23. חֲשִׁים A.
24. וְחָרָשׁ B.
27. יִלְדָה C.
31. מַעֲלָה B.
32. רָעָה B.
34. רָעִי A. רָעָה C.
47: 1. וְאֶחָד C.
3. רָעִי C.
4. לָצֶאן A.
" C. omits מִרְעָה ■ לָצֶאן, but the words are supplied on the margin.
11. רָעָה־סָם B.
13. וְתִלְהָה A. וְתִלְהָה C.
14. כְּאֶרֶץ D.
26. אֶחָד C.
27. וְאֶחָד A.
30. מַעֲשֵׂה A. C.
48: 4. אֵלֵי A.
7. כִּדְרָה A.
" שָׁם for שָׁם C.
9. כְּחֶם־נָא C.
13. מִנְּשָׁה C.
16. רָע A.
" וְרָעָה A.

17.	אָהָה C.	23.	וַיִּשְׁחָדוּ C.
19.	לָעֵם A. D.	25.	וַיִּרְבֶּה A.B.C.
„	וַיִּגְדַּל וְאֵלֵם C. which has no athnach in this verse.	„	וְרָתֵם B.
20.	וַיִּבְרָכֵם B. C.	27.	C. לַעֲרֹב, but ן is in- serted above the line.
21.	C. omits הָיָה in the text, but it is inserted on the margin.	30.	C. בְּשָׂרָה
49: 6.	וַיִּשְׁחָדוּ C.	31.	בְּקָרוֹ B.
10.	שָׁלַח C.	50: 3.	הַהֲנֻשִּׁים A.
11.	כָּנָם A. D.	5.	נָא for מָא A. C.
12.	שִׁינִים C.	17.	אָמָא A.
13.	עַד-צִירָן C.	26.	B. supplies הַרְפָּאִים without points as a mar- ginal gloss on וַיִּחְנְטוּ.
		„	C. וַיִּשָּׂם

24 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים¹⁾ פָּקַד וּפָקַד
 אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 כֹּה נֹשְׁבֵעַ לְאַבְרָהָם לְחֵתָק וְלְעֵקֶב: וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר פָּקַד וּפָקַד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלָתֶם²⁾ אֶת-עַצְמוֹתַי מִצְרָיִם:
 26 וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן-מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים וַיַּחְנֹךְ אֹתוֹ וַיִּישָׂם³⁾ בְּגָדָיו
 בְּמִצְרַיִם:

---

1) Sam. והאלהים. 2) Cdd. Sam. והעליהם. 3) Cdd. Sam.
 LXX. Vulg. Syr insert אתכם. w) Cdd. Sam. Vulg. Saad. יושם.

הַבְּנֵי עֵי) אֶת-הָאֵל אֵל בְּנֵי הָאָדָם וַיֹּאמְרוּ אֵל-כָּבֶד וְהַ
 לְמַעַרְתִּים עַל-כֵּן קָרָא שְׁמֹהוּ) אֵל מַעַרְתִּים) אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הִדְרֹן:
 12 וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי לוֹ) בְּנֵי) בְּאֶשֶׁר צֹמֶם: וַיִּשְׁאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אֶרֶץ מִצְרָיִם
 13 וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּמִעְרָה שְׂדֵה) הַמִּכְסְלָה אֲשֶׁר קָבֹה אֲבֹרָה
 אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֲזָת-קֶבֶר מֵאֵת עַמְרֹן) הַחֹתֵן עַל-פְּנֵי מִמְרָא:
 14 וַיֵּשֶׁב) יוֹסֵף מִצְרַיִם הוּא וְאֶחָיו וְכָל-הָעַלְמִים אוֹתוֹ לְקֶבֶר
 אֶת-אֲבִיו אֲחֵרֵי קֶבְרוֹ אֶת-אֲבִיו: וַיֵּרָא אֶת-יוֹסֵף בִּי-מָחָ 15
 אֲבִירָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ) יִשְׁכְּמֵנוּ יוֹסֵף וְהַשְׁכֵּם) תֵּשִׁיב לָנוּ אֵת כָּל-
 16 הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אוֹתוֹ: וַיַּעַן אֶל-יוֹסֵף) לֵאמֹר אֲבִיךָ עָוָה
 17 לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה-תֹאמְרוּ) לְיוֹסֵף אָנָּה) עָוָה לָנוּ פָּשַׁע
 אֲחֵרֵי וְהַשְׁמַחְתֶּם בִּי-רָעָה וְגָלְדוּ וְשָׂחָו עָוָה לָנוּ לִפְשַׁע עֲבָדֵי
 18 אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וַיִּבְרַךְ יוֹסֵף בְּבָרְכֶם אֱלֹהֵי: וַיֵּלְכוּ גַם-אֶחָיו
 19 וַיִּפְּלוּ לְסֻגְיוֹ) וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְךָ לְעֲבָדִים): וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים) יוֹסֵף
 אֶל-תִּירָאוּ בִּי) הִתְחַח אֱלֹהִים אֲנִי: וְאַתֶּם תִּשְׁכַּחְתֶּם עָלַי רָעָה כֹּ
 אֱלֹהִים) תִּשְׁכַּח לְטָבָה) לְמַעַן עֲשֶׂה) כִּי־נִהְיֶה לְהַחְיֹת)
 20 עַם-רַב: וַעֲשֶׂה אֶל-תִּירָאוּ אֲנִי אֲבִי אֲבִלְבָל אֲחֵכֶם וְאֶת-טַפְכֶּם
 21 וַיִּנָּחֶם אוֹתָם) וַיִּדְבֹּר עַל-לִבָּם): וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא
 22 וּבֵיתוֹ) אֲבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים: וַיֵּרָא יוֹסֵף
 לְאֶחָיו בְּנֵי שְׁלֹשִׁים) גַּם בְּנֵי מִמְרָא בְּדַמְנָשָׁה יְלָדוֹ עַל-בְּרָכֵי)

v) Cdd. למשרים. u) Sam. שמו. t) Sam. ארץ הכנען. s) Sam. 8. לו בנני. w) Omitted by Cdd., LXX. Ms. A.; LXX. omit
 כאשר צום, but Ms. A. retains those words. x) Omitted by LXX.
 Vulg. y) Sam. עפרן. z) Sam. רשע. a) Sam. לא. b) Sam.
 c) Omitted by Cdd. 2. d) Sam. על י. e) Sam. חמסרן.
 f) Sam. אנה. g) Cd. 1. Vulg. add ארצה; LXX. omit from אחיו נם
 לפניו. h) Sam. לעדים, but cdd. as Heb. i) Sam. אליהם.
 j) Omitted in Sam. k) Sam. האלוהים. l) Sam. למסכה. m) Sam.
 n) Sam. לוחצים. o) Sam. אחם. p) Sam. אל לי. q) LXX.
 Vulg. וכל בית. r) Sam. בנים שלשים. s) Sam. reads כי instead
 על ברכי.

קָנָה אֲבֹתָהֶם אֶת-הַשְּׂדֶה מֵאֵת עֶפְרוֹן^א הַחִתִּי לְאַחֹת-קָבֶר:
 31 שָׁמָּה^ב קָבְרוּ אֶת-אֲבֹתָהֶם וְאֵת שְׂדֵה אֲשֶׁמוֹ שָׁמָּה^ב קָבְרוּ
 אֶת-יַעֲקֹב וְאֵת רֵבְקָה אֲשֶׁמוֹ וְשָׁמָּה^ב קָבְרָתִי אֶת-לֵאָה:
 32 מִקְבֵּה הַשְּׂדֶה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי-חֵת^ב: וַיִּבֶל
 33 יַעֲקֹב לְצֹחַת אֶת-בָּנָיו וַיֵּאסֹף רִגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיָּנֹג וַיֵּאסֹף
 אֶל-עָפוֹן^א:

נ 50

2 וַיִּפֹּל יוֹסֵף וַיֵּסֶף עָלָיו וַיִּשַׁק-לוֹ: וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 אֶת-עַבְדָּיו אֶת-הַרְסָאִים לְחַנָּט אֶת-אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הַרְסָאִים
 3 אֶת-יִשְׂרָאֵל: וַיִּמְלֹאוּ-לוֹ אֲרָקָיִם יוֹם כִּי כָן וַיִּמְלֹאוּ יָמֵי
 4 הַחַנְטִים וַיִּכְבְּדוּ אוֹתוֹ מִצְרַיִם^א שְׁבָעִים יוֹם: וַיַּעֲדְרוּ יָמֵי דָבִירוֹ
 וַיִּבְרָךְ יוֹסֵף אֶל-בֵּית פַּרְעֹה לְאֹמֶר אִם-לֹא מִצְאָתִי חַן
 ה קִיעִינִיכֶם דָּבָרוּ-לֹא בְּאוֹנִי פַרְעֹה לֹאמֹר: אָבִי הַשְׁפִּיעֵנִי^א
 לֹאמֹר הִנֵּה אֲנִי מֵת^א דָּקִבְרִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי^א לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
 שָׁמָּה^א תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה-נָא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי^א וְאֶשׁוּבָה:
 6 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה עֲלֶה וְקָבֵר אֶת-אָבִיו בְּאֶשֶׁר הַשְׁפִּיעִיתָ^א:
 7 וַיַּעַל יוֹסֵף לְקָבֵר אֶת-אָבִיו וַיַּעַל אֹתוֹ כָּל-עַבְדֵי פַרְעֹה וְקָנִי^א
 8 בֵּיתוֹ וְכָל זִקְנֵי אֶרֶץ-מִצְרַיִם: וְכָל בֵּית יִסָּף וְאֶחָיו^א וּבֵית^א
 9 אָבִיו וְכָל טַפָּם וְצִנְאָנָם וְכָל־הֶעָרִים עוֹבְדֵי בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וַיַּעַל עֲפֹ
 י גַם-רָעַב גַּם-פִּרְשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּכֹר מָאֹד: וַיָּבֹאוּ עַד-גִּזְרֹן
 הָאֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן. וַיִּסְפְּרוּ-עִם מִסְפֵּר גִּזְרֹל וּבְכֹר
 11 מָאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֶבֶל שִׁבְעַת יָמִים: וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ

c) Sam. עפרון. d) Sam. שם. e) Sam. ושם, Cdd. Syr. Saad. ושם. f) Sam. ושם. g) Vulg. omits the entire verse. h) Sam. עמו. i) Sam. מצרימה. j) Sam. השבעתי לפני מוח. k) LXX. omit הנה-מה. l) Sam. סרו. m) Sam. שם. n) Sam. inserts כאשר השכעתי. o) Sam. השבעתי. Cdd. LXX. Syr. Saad. חקני; Cd. 1. Vulg. וכל וקני. q) Cdd. Sam. אחיו. r) Cd. 1. LXX. וכל בית.

- וְרָאָה יִצְחָק עֲקֹבִים^א:
 וְרָאָה יִתְּן מַעֲרִי-מִלֹּךְ:^ב
 הִנֵּחַן אִמְרֵי-שׁוֹפָר^ג:
 בֶּן פֶּרֶחַ יוֹסֵף
 22 קָנוֹת אֶעֱרֹה^ד עַל-שׂוֹד:
 וַיִּמְרְרוּהוּ וַיְרֹבוּ^ה
 וַתֵּשֶׁב^ו בְּאֵיתָן מִשְׁתֵּן
 23 מִיְּדֵי אֲבִיר עֲלֹב
 24 מֵאֵל אֲבִיד וַיַּעֲזֹרֵה
 מִדֶּרֶת שְׂמִימִם מִשְׁלִי^ז
 בְּרִכַּת שְׂדִים וְרִחִם:
 25 בְּרִכַּת אֲבִיד^י וְגָבְרוּ עַל-בְּרִכַּת
 הַזֵּרִי עֲדִי^י
 26 תִּהְיוּ^י לְרֹאשׁ יוֹסֵף
 27 בְּנִמְיִן וְאֵב יִטְלֶה^י
 וְלַעֲרֹב יִחַלֵּק שְׁלָלִי:
 כָּל-אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל^י שְׁנִים עֶשְׂרֹת וְזֹאת אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם
 28 אֲבִיהֶם וַיִּכְרֹז מוֹתָם^י אִישׁ אֲשֶׁר^י בְּבִרְכָּתוֹ בִּרְכָּה אֹתָם: וַיַּעֲזֹ
 29 מוֹתָם^י וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^י אֲנִי גִּנְאָפָה אֶל-עַמִּי קִסְרוּ אֹתִי אֶל-
 אֲבֹתִי אֶל-הַמַּעֲזָה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה עֲפֹרֹן חֲחִתִּי: בַּמַּעֲזָה אֲשֶׁר לִי
 בַּשָּׂדֶה^י הַמִּכְפֹּלָה אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי מִמְרָא בְּאֶרֶץ^י כְּנָעַן אֲשֶׁר

c) Sam. יִתְּנוּ רֹאשׁ יִצְחָק. d) Vid. n. e) Vid. n. f) Sam.
 כְּנִי עֲרִירִי. g) Sam. שְׁלֹחַה. h) Sam. שׁוֹפָר. i) Sam. LXX. כְּנִי עֲרִירִי.
 j) Vid. n. k) Vid. n. l) Sam. זֵרִי. m) Cdd. וַיִּשְׁבֵּם; Syr.
 וַיִּשְׁבֵּם, reading וַיִּשְׁבֵּם. n) Omitted in LXX. o) Vid. n.
 p) קִסְרָה בִּי; Sam. מִמְכֵּל. q) Sam. LXX. insert וַיִּסְרֵה. r) Vid. n.
 s) Sam. חֲחִיתִּי. t) קִסְרָה בִּי. u) Sam. עֲרִירִי. v) Cdd. 3. LXX.
 w) Sam. דְּרֹם. x) Omitted in Cdd. Sam. y) Sam. דְּרֹם.
 z) Sam. יוֹסֵף. a) LXX. omit כְּנָעַן. (b) Cd. 1. Syr. כְּנָעַן.

- 7 אֶחָדָם אֶפֶס כִּי עוֹ
 וְכִרְצָנִים עֲקָרֵי שׂוֹרִים:^א
 וְעֲבָדָתָם כִּי קִשְׁחָה
 וְאִפְסִים בְּיִשְׂרָאֵל:^ב
 8 וְהִיחָה אִתָּה יוֹדֵדָה אֲחִיךָ
 וְשִׁמְחוּיִם לָהּ בְּנֵי אֲבִידָה:^ג
 9 גֵּרִים אֲרִיזִה וְהִיחָה
 בְּרָעִים רַבָּן בְּאֶרֶץ וּבְלִיָּא:^ד כִּי יִקְרָאוּ:^ה
 י לֹא יִסְדֹּר שִׁבְטֵי מִהֲחִיָּה
 עַד קִי־בִמָּה שְׁלֹחַ:^ו
 11 אֲסִירִים לְגִפֹּן עִירֵיהֶם
 בָּבֶם בִּינִן לְבָשׁוּ:^ז
 12 חֲכִילִי עֵינַיִם מִיָּנִין
 13 וְכִילֵן לְדֹחַף וְיִמִּים יִשְׁגֹּן
 וְנִדְבָתוֹ עַל־צִידָן:^ח
 14 וְשֹׁאֲבֵי חֲמָד גֵּרִים:^ט
 טו וְגֵרִים מִנְחָה כִּי טֹבֵם
 וְיִמָּ שִׁבְטוֹ לְמַצֵּל:^י
 16 דָּן דִּין עֲמֹ
 17 וְהִי־דָן גִּחַשׁ עַל־דָּרָךְ
 הַנֶּשֶׁף עֲקֵב־סוֹם:^{יא}
 18 לִישׁוֹעָתָהּ בְּצִיתִי יִחוּהָ:^{יב}

a) Sam. וְכִרְצָנִים. b) Vid. n. c) Sam. וְעֲבָדָתָם. d) Sam. וְיִדִּיךָ. e) Cdd. וְשִׁמְחוּ. f) Cdd. 3. בְּנֵי אֲבִידָה. g) Sam. גֵּרִים. h) Cdd. 2 add שִׁבְטֵי. i) Sam. וְכִילֵן. j) Vid. n. k) Sam. וְנִדְבָתוֹ. l) Vid. n. m) Cdd. 16. וְלֹא. n) Cdd. 19. omit daghesh; Sam. וְיִקְרָאוּ. o) Sam. אֲסִירִים. p) Sam. and קִי. q) Cdd. 3. בְּנֵי. r) Sam. אֲחִיךָ. s) Sam. לְבָשׁוּ. t) Sam. כִּסּוּתוֹ. u) Vid. n. v) Sam. אֲחִיךָ. w) Vid. n. x) Sam. מִנְחָה כִּי טֹבֵם. y) Sam. וְשֹׁאֲבֵי חֲמָד. z) Sam. וְגֵרִים. a) Sam. שִׁפְטָן. b) Sam. קִי דְּנִשָּׁה (in עֵקֶב).

אֶבְרֵי אֶבְרָהָם וַיִּצְחָק וַיֵּדַע לֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וַיָּרָא יוֹסֵף 17
 בְּי-לְשׁוֹת אָבִיו יֵד-יְמִינוֹ^א) עַל-רֹאשׁ אֲפֻרִים וַיַּדַּע בְּעֵינָיו
 וַיִּחְסֹךְ יֵד-אָבִיו לְחִסּוֹר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ-אֲפֻרִים עַל-רֹאשׁ
 מִנְשָׁח: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָבִיו לֹא-כֵן אָבִי בִי-זֶה הַכְּבֹד^ב) 18
 שִׁים יְמִינִי עַל-רֹאשׁוֹ: וַיִּסָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר יִרְעָתִי בְנִי 19
 יִרְעָתִי גַם-הָיָה יִרְעָה-לְעַם וְגַם-הָיָה יִגְדֵּל וְהָאֵלִים אֲחִיו הַקָּטָן
 יִגְדֵּל מִמֶּנִּי וַיִּרְעוּ יִהְיֶה סֵלָא-הַנּוֹתָם: וַיְבָרְכֵם בָּיִם הַהוּא כ
 לְאִמּוֹ^ג) בָּרַךְ וַיְבָרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמְרָ^ד) אֱלֹהִים בְּאֲפֻרִים
 וּבְמִנְשָׁח וַיִּשָּׂם אֶת-אֲפֻרִים לְפָנָי מִנְשָׁח: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל- 21
 יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִי מֵת וְהִנֵּה אֱלֹהִים עֲשֶׂתְכֶם וְהָיִיב אִתְּכֶם אֶל-
 אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֲנִי^ה) נָתַתִּי לָךְ שָׂגֶם אַחֲרָי^ו) עַל-אֲחֵיוֹ אֲשֶׁר 22
 לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹלִי בְּחֶרֶב וּבְקִשְׁתִּי: ס

מט 49

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֵסְפוּ וְאָנִידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר א
 יִקְרָא אִתְּכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

הַקָּטָן וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יַעֲקֹב	וַיִּשְׁמְעוּ אֶל-יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם ^א): 2
רְאוּבֵן בְּכֹרִי ^ב) אֹתָהּ	בְּחִי וַיִּרְאֶשֶׁת אֹנִי 3
יִסָּר שָׂאת וַיִּסָּר עֹז:	פִּחְזָ ^ג) בְּמִלִּים אֶל-תּוֹתֵר ^ד) 4
כִּי עָלִית מִשְׁבְּבִי אֲבִיו	אֶת תְּחִלָּת וַיִּצְעֵנִי ^ה) עֲלָה ^ו):
שָׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחָיו	בְּלִי ^ז) חֲסֵם סִבְרֵיתֵיהֶם: ■
בְּסֹדֶם ^ח) אֶל-תְּבָא וַיִּשְׁעִי	בְּקֶהֱלֶם אֶל-תְּחַד כְּבָרִי ^ט) 6

לְאִמּוֹ. Sam. מֵלֵא ו' מ) הַבְּכֹר. Sam. 1) אֵת יֵד. Sam. k)
 אֲחִיו. Sam. p) הִנֵּה. Cdd. 4. Syr. insert. o) יִשְׁמֵךְ. Sam. n)
 אֲבִיהֶם שָׁמְעוּ before. LXX. insert. r) סִבְרִי. Sam. s) Vid. n.
 וְאֲחֵיו. Sam. t) וַיִּצְעֵנִי. Vulg. u) וְאֲחֵיו. Sam. i)
 וְאֲחֵיו אֶל יֵד כְּבָרִי. Sam. y) וְאֲחֵיו. Sam. x)
 וְאֲחֵיו אֶל יֵד כְּבָרִי. Sam. z)

ה הָיָאָה לְדָרֶעָה^u) אֶתְרִיד אַחַת עֲלֵם : וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנֶיךָ
הַגִּלְדִּים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאִי אֵלַיךְ מִצְרַיִמָּה לִי-הֵב
6 אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרָאִיכֶן (וּשְׁמֹעוֹן^v) יְהִי-לִי : וּמִלֹּדְהֶךָ אֲשֶׁר-
הוֹלֵדָה אֶתְרִידָם לָךְ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם וַיִּקְרְאוּ בְּנֵהֶלְחָם :
7 וְאֲנִי וּבָנָי מִפְּדֹן^w) מִתְּחֵלָה עָלַי רָחֵל^x) בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ כְּעוֹד
בְּבֵרֶת-עָרֶן לְבָאִי^y) אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָהּ שֵׁם כְּדֶרֶךְ אֶפְרַתָּה^z) הוּא
8 בֵּית לָחֶם : וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי-אַלֹהִים^a) :
9 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲבִיו כֵּנִי חָם אֲשֶׁר-נָתַן-לִי אֱלֹהִים כִּנּוּי
י וַיֹּאמֶר קָהֶם-גַּם אֲלֵי וְאֶבְרַכֶּם : וַעֲשֵׂי יִשְׂרָאֵל בְּכֻדוֹ מִן-קוֹ^b)
לֵא^c) (יִכָּלֵם) לְרִאשׁוֹת וַיִּגַּשׁ אֲחֵם אֵלָיו וַיִּשָּׁק לָהֶם וַיִּתְּבֵן לָהֶם :
11 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף רְאֵה סָנִיד לֹא פָלַקְתִּי וְהִנֵּה הָרָאָה
12 אֵתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת-וִרְעָהּ : וַיֹּצֵא יוֹסֵף אֹתָם מִעַם בְּרָכִיו
13 (וַיִּשְׁתַּחֲוֶה^d) לְאִשְׁתּוֹ אֲרָצָה : וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת-שְׁנֵיהֶם^e) אֶת-אֶפְרַיִם
בִּימֵינוּ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת-מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִימִינוֹ וַיִּשְׂרָאֵל
14 וַיִּגַּשׁ אֵלָיו : וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת-יָמִינוֹ וְלִשְׁמָה^f) עַל-רֹאשׁ
אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת-שְׁמָאלוֹ עַל-רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שְׂבִיל
15 מִן-אֶת-יָרֵיוֹ כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר^g) : וַיִּכְרֶךְ אֶת-יוֹסֵף^h) וַיֹּאמֶר
הָאֵלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכִּי אֲבֹתִי לִפְנֵי אֲבֹתָם וַנִּצְלַח
16 הָאֵלֹהִים הָרַעָה אֹתִי מִעוֹרִיⁱ) עַד-הַיּוֹם הַזֶּה : הַנְּגִלְאֵל^j) הַנְּגִלְאֵל
אֹתִי מִקַּל-רֶעַ יִכְרֶךְ אֶת-הַנְּעוּרִים^k) וַיִּקְרָא דָּהֵם שְׁמִי וְשֵׁם

u) Sam. LXX. וְכַשְׁתָּנִּין. i) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. v) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. w) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. x) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. y) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. z) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. a) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. b) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. c) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. d) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. e) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. f) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. g) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. h) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. i) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. j) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד. k) Sam. LXX. insert אֶתְרִיד.

והיה בִּפְּבוֹאֹתָם^c) תִּתְּתֶם חֲמִישִׁית^d) לַפְּרָעָה וְאַרְבַּע הַיָּחִיד^e) יִהְיֶה 24
 לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹא־לָכֶם וְלֹא־שָׂר בְּבִתְיֵיכֶם וְלֹא־לָכֶם לְמִסְכָּם:
 וַיֹּאמְרוּ הַחִייתָנוּ^f) גִּמְזֹא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנֵי וְהָיִינוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה: כֹּה
 וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אַרְמֶת מִצְרַיִם 26
 לַפְּרָעָה לְחָמֶשׁ רֶק אַרְמֶת הַכֹּהֲנִים לְכֹדִים^g) לֹא הָיְתָה לַפְּרָעָה:
 וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָן מִצְרַיִם בְּאַרְצָן גִּשּׁוֹן וַיֵּאחָזוּ כֹּה וַיִּפְרוּ 27
 וַיִּרְבוּ מְאֹד: ^ס וַיְהִי יַעֲקֹב בְּאַרְצָן מִצְרַיִם שָׁכַע עֲשָׂרָה שָׁנָה 28
 וַיְהִי^h) וּמִי־יַעֲקֹב שָׁנֵי תֵּיזִי שָׁכַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאָה שָׁנָה:
 וַיִּקְרָבוּ וּמִי־יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא וּלְבָנָיו יוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא 29
 מִצָּאֹתִי חַן בְּעֵינֵיךְ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּתַּח יְרֵכִי וְעָשִׂיתָⁱ) עֲשֹׂדִי חֶסֶד
 וּמֵאֵת אֱלֹהֵי הַמִּבְרָאִי בְּמִצְרַיִם: וְשִׁכְבְּתָל עִם־אֲבוֹתִי וְנִשְׁאֲלָתָנִי לֵ
 מִמִּצְרַיִם וַיִּכְרַתָּנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲעָשֶׂה כְּדִבְרְךָ^j): וַיֹּאמֶר 31
 חֲשֹׁב־נָא^k) לִי וְשָׁכַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶי^l) יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמִּשְׁטָח^m):

מח 48

וַיְהִי אֶחָדⁿ) מִדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִנֵּה אָבִידָּ חַלָּה אֵ
 וַיִּשָּׁח אֶת־שָׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם^o): וַיַּנֵּחַ 2
 לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָנָךְ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיַּחְחֹק יִשְׂרָאֵל
 וַיָּשָׁב עַל־הַמִּטָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יוֹסֵף אֵל שְׁרִי^p) בְּרָאֹד 3
 אֵלַי בָּלוּ^q) בְּאַרְצָן כְּגֵעַן וַיִּכְרַד אֹתִי: וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי 4
 מִסְרָךְ^r) וְהִרְבִּיתָךְ וַתַּחֲזִיק לָקֵחַל עָמִים וַנִּתְּתִי אֶת־הָאָרֶץ

c) Sam. בִּפְּבוֹאֹתָהּ. d) Sam. חֲמִישִׁית. e) Sam. הַיָּחִיד. f) Sam. וַיִּחַיֵּנוּ. g) Sam. לְכֹדִים. h) Cdd. Sam. וַיְהִי. i) Sam. inserts נָא. j) Cdd. Sam. בְּדִבְרֶיךָ. k) Sam. הַשָּׂדֶה. l) Sam. וַיִּשְׁתַּחֲוֶי. m) Vid. n. n) Sam. אֲדֹנֵי. o) LXX. insert: ἡλθε πρὸς Ἰακώβ. p) LXX. ὁ θεός μου. q) Sam. בָּלוּ. r) Sam. מִסְרָךְ.

14 מצרים וארץ כנען מפני תרעב: וילקח יוסף את כל-הכסף
הנמצא בארץ-מצרים ובארץ כנען בשכר אשר-הם שוכרים
■ ויבא יוסף את-הכסף^q בידה פרעה: ויהם הכסף מארץ
מצרים ומארץ כנען^r ויבאו כל-מצרים אל-יוסף לאמר
16 הבה לנו לחם ולפנה נמח נגדך כי אפס כסף^s: ויאמר יוסף
17 הבה סקניכם ואמנה לכם^t כמקניכם אם-אפס כסף: ויבאו
את-סקניהם אל-יוסף ויתן להם יוסף לחם כסופים וכדקנה
הצאן וכדקנה נדבך וכחמרים ויגדלו כלחם בכל-מקנהם^u
18 בשנה ההוא: ויהם השנה ההוא ויבא אליו בשנה
השניה ויאמרו לו לא-נסתד מאדני כי אם-תם הכסף
וימקנה הדחמא אל-אדני לא נשאל לפני אדני בלתי אם-
19 ונקטנו ואדמתנו: לפח נמח לעיניך גם-אנחנו גם-אדמתנו
קנה-אתנו ואת-אדמתנו כלחם ונתת^v אנחנו ואדמתנו עבדים
לפרעה וחרצנו ונתת ולא נמח והאדמה^w לא השם:
כ ויקן יוסף את-כל-אדמת מצרים לפרעה כי-מכרו מצרים^x
21 איש שדהו בירחוק עליהם^y תרעב ויהי הארץ לפרעה: ואת-
העם העביר אתו לערים^z מקצה נבול-מצרים ועד-קנחו^a:
22 רק אדמת הגתים לא קנה כי חק לגתים מאת פרעה
ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה על-בן לא מכרו את-
23 אדמתם: ויאמר יוסף אל-העם הן קניתי אתכם היום
ואת-אדמתכם לפרעה הא-לכם ורע הרעתם את-האדמה:

q) LXX. את כל הכסף. r) Sam. בעד, but add. as Heb. s) Sam. והאין לכם לחם. t) Sam. LXX. Vulg. ואמן לכם לחם. u) Sam. מקניהם. w) Sam. ונח. x) Sam. והאדמה; so the Lond. Polygl. and add. but Kennicott reads as in the text. y) LXX. supply לפרעה. z) Sam. עליהם. a) Sam. LXX. אנו לעמים; vid. n. b) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Saad. עד קנח.

מז 47

ויבא יוסף ויצר לפרעה ויאמר^א אבי ואחי וצאנם וכבדכם
 וכל-אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: ומצא^ב
 אחיו לקח^ג חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: ויאמר^ד
 פרעה אל-אחיו^ה מה-מעשיכם ויאמרו אל-פרעה רעה^ו צאן
 עבדיך גם-אנחנו גם-אבותינו^ז: ויאמרו אל-פרעה לגור^ח
 בארץ באנו ביראין מרעה^ט לצאן אשר לעבדיך בירכב הרעב
 בארץ כנען ועתה יאכלנו עבדיך^י בארץ גשן: ויאמר^{יא}
 פרעה אל-יוסף לאמר^{יב} אביך ואחיו באו אליך: ארץ מצרים
 לפניך היא במיטב הארץ הושב את-אביך ואת-אחיו יושבו
 בארץ גשן ואם-ירדעו ויש-בם^{יג} אנשי-חיל ושמעם שרי
 מלטה על-אשר-לי: ויבא^{יד} יוסף את-יעקב אביו ויעמדהו
 לפני פרעה ויברך יעקב את-פרעה: ויאמר פרעה אל-
 יעקב במה ימי שני הייך: ויאמר יעקב אל-פרעה ומי^{טו}
 שני מנורי^{טז} שלשים ומאת שנה מעט ורעים הילי ימי שני
 חילי ולא השנינו את-ימי שני^{יז} חיי אבותי בימי ממדיהם^{יח}:
 ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה: ויושב יוסף^{יט}
 את-אביו ואת-אחיו ויתן להם אחוזה בארץ מצרים במיטב
 הארץ בארץ רעמסס כאשר ענה פרעה: ויכלכל יוסף^כ
 את-אביו ואת-אחיו ואת כל-בית אביו לחם לפי המון:
 ולחם אין בכל-הארץ כי-בכר הרעב מאד וחלה^{כא} ארץ

e) Sam. inserts אלו. d) Sam. inserts כעס. e) Sam. LXX.
 Syr. Saad. אל-אחי יוסף. f) Cdd. Sam. רעי. g) Sam. מנחיו. h) Sam.
 Syr. but cdd. as Heb. i) Omitted in LXX. j) LXX. omit what
 follows, from אביך as far as בארץ גשן in v. 6. k) Sam. חיש כם.
 l) Sam. ויבא. m) Sam. מנרי. n) Cd. 1. Sam. LXX. omit שני
 o) Sam. מנריהם. p) Sam. חלה.

22 וְהָפִים) וְאֵדָה: אֵלֶּה בְּנֵי רְחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֵשָׂב בְּלִנְפֹשׁ
 23 אֲרֶבֶּה עֲשָׂרָה: וּבְנֵי־דָן חָשִׁים: וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְזָאֵל וְנָוִי
 24 כֹה וְעֵזֶר א) וְשָׁלֹם: אֵלֶּה בְּנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר־נָתַן לָכֵן לְרַחֵל בָּתָּהּ
 26 וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְעֵשָׂב בְּלִנְפֹשׁ שְׁבַע: בְּלִנְפֹשׁ הָבָאָה
 לְעֵשָׂב מִצֻּרִיסָה וְצָאָה יָרְכוּ מִלְכָּר נָשִׂי בְנֵי־עֵשָׂב בְּלִנְפֹשׁ
 27 שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר־יָלְדָה לוֹ בְּמִצְרַיִם נָשִׁים שְׁנָיִם
 ■ בְּלִנְפֹשׁ לְבֵית־עֵשָׂב הָבָאָה מִצֻּרִיסָה שְׁבַע: ב) וְאֶחָד
 יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יֹסֵף לְחֹרֶתָהּ לְפָנָיו וְשָׁנָה וַיָּבֹאוּ
 29 אֲרָצָה ג) וְצָאָה יוֹסֵף מִדִּבְכָּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת־יִשְׂרָאֵל
 אֲדָמוֹ וְשָׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוְאָתוֹ וַיִּבְכֶּה עַל־צַוְאָתוֹ
 ל עוֹד: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֶפְשָׁה הִפְעַם אֶחָד לְרֹאשִׁי
 31 אֶת־סְנִיף ב) כִּי עוֹדָה הִי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחֵיו וְאֶל־בָּתָּהּ
 אֲבִיָּה אֵעֵלָה וְאֶנִּידָה לְפָנֶיךָ וְאֶכְרַת אֵלָיו אֲתִי וּבִידֵאֲבִי
 ■ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן כָּאֵלֶּי: וְהָאֲנָשִׁים רָעִי עָמָן כִּי־אֲנִישִׁי
 33 מִקְנֶה הָיוּ וְעַתָּה וּבְמִקְרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הִבִּיאוּ: וְהָיָה
 34 כִּי־יִקְרָא לָכֶם פְּרֹעָה וְאָמַר מִה־פְּעֻשֵׁיכֶם: וְאֶמְרָתֶם אֲנִישִׁי
 מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעָרֵינוּ וְעַד־עַתָּה זִם־אֶנְחֵנוּ זִם־אֲבֹתֵינוּ
 בְּעֶבֶר. תִּשְׁכַּח בְּאֶרֶץ גִּשְׁן בִּרְחוּבֶת מִצְרַיִם בְּלִנְפֹשׁ צָאן:

e) Sam. ואפם, Numb. 26: 39. f) LXX. instead of ואד' have: *Ἐνθα δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράδ.* Syr. have for the latter *אָרָד*. Vid. n. on this entire verse. g) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. חָשִׁים. h) Sam. ארבע עשרה; LXX. *δεσσατοῖς*. i) Cdd. חָשִׁים, Numb. 26: 42. שְׁשִׁים. j) 1 Chr. 7: 13. יַחְזָאֵל. k) Sam. יֵר. l) Sam. and 1 Chr. 7. וְשָׁלֹם. m) Sam. שְׁבַע. n) Cd. 1. LXX. וְשָׁלֹם. o) Cdd. Sam. לו. p) LXX. *ἀνδρά*. q) LXX. *ἐβδουκοντανέντε*, and so Acts 7: 14. r) Sam. לְחֹרֶתָהּ. s) Sam. Vulg. וַיָּבֹאוּ. t) Sam. וַיֵּרָא. u) Sam. צָאָה twice. v) Sam. רֹאשִׁי. w) Sam. omits אֶת. x) LXX. omit אֲבִי. y) Sam. וְאָמַר. z) Omitted in LXX. a) Sam. מִנְּעָרֵינוּ. b) וְעַד־עַתָּה. Cdd. Sam. Syr. Vulg. Onk. רָעִי.

וַיְכִין^א וַעֲחָר^ב וְשָׂאֵל בְּרֶדֶד־בְּנֵי־לֵוִי גֵרָשׁוֹן^ג קָהָת^ד 11
 וּמְרָרִי: וּבְנֵי יְהוּדָה עָר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה^ה וַחֲרָן וְיִמָּח עַר 12
 וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן יָרְדוּ בְנֵי־פָרֶץ חֲצֵרֹן וְחִמְלִי: וּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר 13
 חוּלַע וְפוֹחַ וְיוֹכָב^ו וְשִׁמְרֹן^ז: וּבְנֵי זְבֻלֹן^ח סֵרֵד^ט: וְאַלֹן 14
 וַיְחַלְאֵלִי^י: אֵלֶּה בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּעֵינַן אֲרָם וְאֵת 15
 דִּינָה בְתוּלָהּ כָּל־נַפְשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו^י שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשׁ: וּבְנֵי לֵר 16
 צַפְנִיּוֹן^י וְחָנִי שׁוֹנִי^י וְאַצְבֵּן^י עֲרִי^י וְאֲדוּדִי^י וְאֲרָאֵלִי^י: וּבְנֵי 17
 אֲשֶׁר יִמָּח וְיִשָּׁח וְיִשְׁנִי וּכְרִיעָה וְשָׂרָח אֶחָדָם וּבְנֵי כְרִיעָה חֶבֶר
 וּמִלְכָּאֵל: אֵלֶּה בְנֵי וְהָפָה אֲשֶׁר־נָתַן לָכֵן לְלֵאָה בְתוּלָהּ 18
 אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ: בְּנֵי רַחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב 19
 יוֹסֵף וּבְנָמֹן: וַיּוֹלֶד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ כ 20
 אֶחָדָה בַּח־פְּטוּרֵי פָרַע כֹּהֵן אֵן^א אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם^ב: וּבְנֵי 21
 בְּנִמִּן בָּלַע וּבְכָרִי^ג וְאַשְׁבֵּל^ד גְּרָא^ה וְנַעֲמָן אֲחִי^ו וְרָאשִׁי^ז קָסִים^ח ■

d) 1 Chr. 6: 1. e) Sam. יִמָּח, 1 Chr. יְרִיחַ. f) 1 Chr. 6: 1. g) Cdd. mult. Syr. Vulg. Saad. וְיִמָּח. h) Sam. שֵׁלָה. i) Sam. חֲצֵרֹן וְחִמְלִי. j) So Numb. 26: 23; but 1 Chr. 6: 1. Sam. LXX. וְיִמָּח. k) Sam. LXX. and Numb. 20: 24. וְיִשָּׁשְׁכָר. l) Sam. וְשִׁמְרֹן. m) Sam. 1 Chr. 7: 1. וְיִשָּׁשְׁכָר, but וְיִשָּׁשְׁכָר. n) Sam. וְיִשָּׁשְׁכָר. o) LXX. Ἀχούλ. p) Sam. וְיִשָּׁשְׁכָר. q) Sam. and Numb. 26: 15. צַפְנִיּוֹן. r) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. וְיִשָּׁשְׁכָר. s) LXX. Θασοβάν, reading וְיִשָּׁשְׁכָר, (Λ) being confounded with η (Λ); Numb. 26: 16. וְיִשָּׁשְׁכָר; Sam. Syr. וְיִשָּׁשְׁכָר. t) Sam. LXX. Syr. עֲרִי. u) Syr. and Numb. 26: 17. וְיִשָּׁשְׁכָר. v) Sam. וְיִשָּׁשְׁכָר. w) Sam. בְּחַ פְּטוּרֵי פָרַע. x) LXX. add: ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχίρ· Μαχίρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἑφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ Σουταλαὰμ καὶ Ταὰμ, υἱοὶ δὲ Σουταλαὰμ Ἐδώμ. y) Syr. וְיִשָּׁשְׁכָר. z) LXX. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλά. a) Sam. וְיִשָּׁשְׁכָר. b) Sam. וְיִשָּׁשְׁכָר. c) Syr. וְיִשָּׁשְׁכָר. d) LXX. Μαμφίμ, Numb. 26: 39. וְיִשָּׁשְׁכָר. 1 Chr. 7: 12. וְיִשָּׁשְׁכָר.

משל בכל-ארץ מצרים ויפג לפו כי לא-האמין^א) להם:
 וידברו אליו את כל-דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא
 את-הענלות אשר-שלה יוסף לשאת אתו ותחלי רוח יעקב
 28 אביהם: ויאמר (ישׂראל^ב) עדי-יוסף בני חיי אליה ואראנו
 בטרם אמות:

כו 46

■ ויפג ישׂראל וכל-אשר-לו ויבא בארצה^א) שבע ויוקח ויחיים
 2 ג' אלתי אביו וצחק: ויאמר אליהם ו לישראל במראת
 3 הלילה ויאמר יעקב ו יעקב ויאמר הנני: ויאמר^ב) אנכי
 4 האל^ג) אליך אביה אל-חירא מרדח^ד) מצרימה כי-לגוי גדול
 5 אשימה שם: אנכי ארד עשר מצרימה ואנכי אעלה גם-
 6 ה עלה ויוסף וישׂר ודו^ה) על-עיניו: ויקם יעקב מבאר שבע
 7 וישאו בני-ישׂראל את-יעקב^ו) אביהם ואת-מסם^ז) ואה-נשיהם
 8 בענלות אשר-שלה פרגה לשאת אתו: ויקחו את-מקניהם
 9 ואת-רכושם^ח) אשר רכשו בארץ כנען ויבא מצרימה ויעקב
 7 וכל-ורעו אתו: בניו ובני בניו אתו^ט) מבתי ובנות^י) בניו וכל-
 8 ורעו הביא אתו מצרימה: ■ ואלה שמות בני-ישׂראל
 9 הבאים מצרימה^כ) יעקב ובניו בל^{כא}) יעקב ראובן: ובני^{כב}) ראובן
 י חנוך ושלום ויחזק^{כג}) וברמי: ובני שמעון ויטאל^{כד}) ויטין ואהר^{כה})

k) Sam. רמסן. l) Gd. 1. Vulg. Syr. Saad. omit. m) Gd. 1. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. רכ ל. n) Sam. באר. o) LXX. Vulg. insert לו. p) LXX. seem to have omitted here. q) Sam. מרדח. r) Sam. ירו. s) Omitted in LXX. t) Cdd. את. u) Cdd LXX. Vulg. את כל ר. v) Omitted in Cdd. Saad. w) Sam. בננו. x) LXX. insert: ἀπο ταῖς τῶν πατρὶς αὐτῶν. y) Sam. בכור. z) Cdd. Vulg. Syr. בני. a) Cdd. mult. Sam. LXX. Onk. רמסון. b) Numb. 26: 12, 1 Chr. 4: 24. ובנאל. c) Omitted in 1 Chr.

לך: וכלכלתי אתה שם ביעור חמש שנים רעב פן-תגרש 11
 אפה וביחה וכל-אשר-לך: והנה עיניכם ראות ועיני אחי 12
 בנימין בראי ("העבר אליכם: והצרתם לאחי את-כל-כבודי") ■
 במצרים ואת כל-אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את-אחי
 הנה: ויפל על-צוארי ("בנימן-אחי ויבך ויבנימן בכה על- 14
 צואריו): וינשק לל-אחי ויבך עליהם ("ואחרי בן דבריטו
 אחיו אתו: והקל") נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף 16
 ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו: ויאמר פרעה אלי-יוסף 17
 אמר אל-אחיד ואת עשו טענו את-בערכם ולכי-באו ■
 ארצה גזען: וקחו את-אביכם ואת-בתיכם ובאו אלי ואתנה 18
 לכם את-טוב ("ארץ מצרים ואכלו את-חלב הארץ: ואתה 19
 צויתה") ואת עשו קחו-לכם מארץ מצרים עגלות לשפכם
 ולנשיכם ונשאתם את-אביכם ובאתם: ועיניכם אל-תהם" על- 20
 בליכם כי-טוב כל-ארץ מצרים לכם הוא: ויעשו-בן בני 21
 ישראל נתיח להם יוסף עגלות על-פי פרעה" ויתן להם צרה
 לדרך: לכלם נתן לאיש חלפות שמלת" ויבנימן נתן שלש 22
 מאות בקר וחמש הלפת שמלת: ולאביו שלח כואח 23
 עשרה חמרים נשאים מאב" מצרים ועשר אתנח נשאה" בך
 ולחם ומזון לאביו לדרך: וישלח את-אחיו וילכו ויאמר 24
 אליהם ("אל-תרגזו" בדרך: ויעלו מאצרים ויבאו ארץ") בגזען כח
 אל-יעקב אביהם: ובגדו לו לאמר עוד יספח" ויב-יהוא 26

q) Sam. פי. r) Sam. כברי. s) Sam. צואר. t) Sam. צוארו.
 u) Sam. עלדום. v) Sam. והקל. w) Cdd. 2. Vulg. Saad. כל
 עבדיו. x) Sam. ובאו. y) Sam. חמץ. z) Cd. 1. Vulg. LXX.
 LXX. e) ויעיטם אל תהם. b) Sam. מצוי. a) Sam. את כל טוב
 add: τοῦ βουσιλέως. d) Sam. וליפת שמלת. twice. e) Sam. Syr.
 insert ארץ. ■ Sam. נשאתם. ■ Sam. אליהם, and so in v. 27.
 h) Sam. ורעגו. i) Cdd. Sam. ארצה. j) LXX. Vulg. add בן.

הַנֶּשֶׁר מֵעַם אָבִי^א). לֹא־אָמַר אִם־לֹא אֲבִיָאֲנִי אֵלָי^ב) וְהִמָּאֲחִי לְאָבִי
 33 כָּל־הַיָּקִים: וְעַתָּה יֹשֶׁב־נָא עִבְדִּי תַחַת הַנֶּשֶׁר עָבַר לֹאֲדֹנִי
 34 וְהַנֶּשֶׁר יַעֲלֶה עִם־אֲחִיו: כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנֶּשֶׁר אֵינֶנּוּ
 אִתִּי^ג) כִּן אֶרְאֶה בְרָע^ד) אֲשֶׁר יִסְמָא אֶת־אָבִי:

מה 45

א וְלֹא־יָבֵל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּס לְכָל הַנְּעָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹעִיאוֹ^א)
 בֶּל־אִישׁ מִעָלָיו^ב) וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ כִּהְחַתְּתָה יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו:
 2 וַיִּתֵּן אֶת־קִלְיוֹ^ג) בְּבָבִי וַיִּשְׁעֵנו מִצְרַיִם^ד) וַיִּשְׁפָּע^ה) בֵּית פְּרָעֹה:
 3 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַנֶּעוֹד אָבִי חַי וְלֹא־יָבֵל
 4 אֲחָיו לְעֵנֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִסָּגִיוֹ^ו): וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו
 וְשִׂרְיָנָא אֵלַי וַיָּבֹאוּ וַיֹּאמֶר אֵלַי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר־מִבְּרִיתֶם
 ח אִתִּי מִצְרַיִם: וְעַתָּה וְאֶל־תַּעֲבֹכוּ וְאֶל־יִתֵּל קַעֲנִיכֶם כִּי־
 6 מִבְּרִיתֶם אִתִּי הֵנּוּ כִּי לִסְחִיחַ שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם: כִּי־
 זח שְׁנַתִּים הָרַעֲב^ז) בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹל חֶמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־
 7 חֵרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם^ח) לָכֶם שְׁמֵרֹת^ט)
 8 בְּאֶרֶץ וְלִתְחִיחַת לָכֶם לְפָלִיטָה^י) גְּדֹלָה: וְעַתָּה לֹא־אֲתֹם שְׁלַחְתֶּם
 אִתִּי הֶזֶה כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁמַעֵנִי^י) לָאֵב לְפָרֹעַ וְלֶאֱדוֹן לְכָל־
 ח בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: מִהֲרֹ וַעֲלִי אֶל־אָבִי
 וְאִמְרָתֶם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי יוֹסֵף שְׁמַעֵנִי אֱלֹהִים לֶאֱדוֹן לְכָל־
 י מִצְרַיִם וְהָאֵל אֵלִי אֶל־תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁכַּח בְּאֶרֶץ־גִּשֶׁן וְחַיִּיתָ
 קְרוֹב אֵלַי אִתָּה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְהִנֵּה וְהִנֵּה וְכָל־אֲשֶׁר־

z) Sam. אביו, Syr. אביו. a) LXX. add: καὶ στήσω αὐτὸν ἐν πόντῳ σου. b) Sam. יעלה. c) Cdd. LXX. אמר. d) Sam. ברעה. e) Sam. הוועיא. f) Sam. מעלי. g) Sam. קלו. h) LXX. πάντες οἱ Αἰγύπτου. i) Sam. וישמעו. j) Omitted in LXX. k) Sam. רעב. l) Sam. לשום. m) Sam. שמעו. n) Sam. פלטה. o) Sam. זמנך. p) Sam. זמנך.

לְאָדָם ■ אֲנִי וְאַשֶׁר-נִמְצָא הַנָּכִיב בְּיָדוֹ: וַיֹּאמֶר 17
 תְּלַלְהָ לִי מַעֲשֵׂוֹת וְאֵת הָאִישׁ אֲשֶׁל נִמְצָא תְּנַכֵּיב בְּיָדוֹ הוּא
 יִהְיֶה-לִּי עֹבֵד וְאַתֶּם עִלּוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ■
 וַיָּשׁוּ אֲלֵיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אָדָם יִדְבַר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר 18
 בְּאָזְנִי אָדָם וְאֶל-יֵתֵר אִסָּף בַּעֲבָדְךָ בִּי כְמוֹד בְּפִרְעֹה: אָדָם 19
 שָׁאֵל אֶת-עֲבָדָיו לֵאמֹר הִישׁ-לָכֶם אֵב אוֹ-אֵת: וַיֹּאמֶר אֶל-בִּי
 אָדָם יִשְׁ-לֵט אֵב וְקָן וַיֵּלֶד (יֶקֶן וְקָנָה) מֵת וַיִּתֵּר הוּא
 לְבָדוֹ לְאִשּׁוֹ וְאָבִיו אֶתְּחִיב: וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו חוֹדְדוּ (אֵלֵי 21
 וְאִשְׁיִסָּח עֵינִי עֲלֵיו: וַיֹּאמֶר אֶל-אָדָם לֹא-יִבָּל הַנָּשֶׁר לְעֹבֵב ■
 אֵת אָבִיו וְעֹבֵב אֶת-אָבִיו וְמֵת: וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו אִם-לֹא ■
 יִבָּר אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲתֶחֱבֵם לֹא תִסְמָן (לְרֹאשׁ סָנִי: וַיְהִי בִי 24
 עֲלֵי וְאֶל-עֲבָדָיו אָבִי) וְנָגַד-לִי (אֵת דְּבָרֵי אָדָם: וַיֹּאמֶר אָבִיו כֹּה
 שָׁבוּ) שְׁבִדוּ-לִנִּי מַעֲשֵׂי-אֶבֶל: וַיֹּאמֶר (לֹא נוּקַל לְהַדִּיחַ אִם-יֵשׁ 26
 אֲחֵינוּ הַקָּטָן אֲתֵנוּ וְיִדְבְּנוּ בִּי-לֹא נוּבָל לְרֹאשׁ סָנִי) הָאִישׁ
 וְאֲחֵינוּ הַקָּטָן אֵינָנו אֲתֵנוּ: וַיֹּאמֶר עֲבָדָיו אָבִי (אֵלֵינוּ) אֲתֵם 27
 יִדְעֶתֶם בִּי שְׁנִים יִלְחָדְדֵנוּ אֲשֵׁתִי: וַיֵּצֵא הָאֲחִיר (סֵאתִי וַיֹּאמֶר 28
 אֵה סָרַף טָרַף וְלֹא רִאִיתִיו עַד-הַנֶּה: וְלִקְחֶתֶם גַּם-אֶת-נָה 29
 מֵעַם סָנִי וְקַהְרוּ (אֲנִי) וְהוֹרִדְתֶּם אֶת-שִׁיבְתִּי בְּרֶשֶׁת שְׂאֵלָה:
 וַעֲמִתָּה בְּבֹאִי אֶל-עֲבָדָיו אָבִי (וְהַנָּשֶׁר אֵינָנו אֲתֵנוּ) וְנִפְשׁוּ קְשִׁירָה לִי
 בְּנִשְׁשׁוּ: וַהֲיָה בְּרֹאשׁוֹ בִּירְאִין הַנָּשֶׁר (וְמֵת וְהוֹלִידוּ עֲבָדָיו 31
 אֶת-שִׁיבְתָּה עֲבָדָיו אָבִיו בְּיָנוֹן) שְׂאֵלָה: בִּי עֲבָדָיו עָרַב אֶת- 32

h) Sam. וילד. i) Sam. ארח. j) Sam. הורידו. k) Sam. אביו. l) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. אביו. m) Sam. ונודי לו. n) Sam. שבו. o) Cd. 1. Syr. insert לאביו. p) Sam. ארח. q) LXX. Vulg. Syr. אביו. r) Sam. מליט. s) Sam. ארח. t) Sam. וקראו. u) LXX. add: *על נה נה*. v) LXX. Vulg. Syr. אביו. w) Cd. 1. Sam. ארח. x) Sam. LXX. Vulg. insert ארח. y) Sam. ארח.

3 כִּסְף שִׁבְרֹת וַיֵּשֶׁב בְּדָר יוֹסֵף אֲשֶׁר בָּבֶר: הַפֶּקֶד אֲדָר וְהַאֲנָשִׁים
 4 שְׁלֹחַ הַפֶּה^י וְחֹמְרֵיהֶם: הֵם יֵצְאוּ אֶת־דָּעִרָה^א לֹא^י הִרְחִיקוּ^י
 וַיֹּסֶף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קָם רֹדֶף אַחֲרֵי הַאֲנָשִׁים
 וְהַשְׁנֵתָם וְאִמְרָם אֱלֹהִים^י לִפְנֵי שְׁלֵמָתָם רָעָה תַּחַת טִיבָה^י:
 ה הָלֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁמַח אֲדֹנָי כִּי וְהוּא נִחַשׁ וַיִּחַשׁ בּוֹ הִרְעֵתָם
 6 אֲשֶׁר עָשִׂיתָם: וַיִּשְׁגֹּם וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים^י הָאֵלֶּה:
 7 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנָי בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לַעֲבָדֶיךָ
 8 מַעֲשֹׂוֹת בְּדַבַּר הַזֶּה: הֵן בָּסָף אֲשֶׁר^י סָצְאוּ בְּפִי אֶמְתַּחֲלִינוּ
 הַיָּשִׁיבֵנוּ^י אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִיךָ נִגְלֹב סְבִית אֲדֹנֶיךָ כִּסְף אִו
 9 וְהִב: אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ מַעֲבָדֶיךָ וְסֹת תִּם־אֲנֹהֲנוּ^י נִהְיָה לְאֲדֹנָי
 י לַעֲבָדִים: וַיֹּאמֶר גַּם־עֲתָה בְּדִבְרֵיכֶם כֵּן־הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא
 11 אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד^י וְאַתֶּם תַּחֲיוּ נָקִים^י: וַיִּמְתְּחֻ וַיִּוְרֻ^י אִישׁ
 12 אֶת־אֶמְתַּחֲתוֹ^י אֲרָצָה וַיִּסְתַּחֲתוּ אִישׁ אֶמְתַּחֲתוֹ: וַיַּחֲלֹשׁ בַּגְּדוֹל
 13 חֲחַל וּבְגָדָן בָּלָה וַיִּמְצָא הַגִּבִּיעַ בְּאֶמְתַּחֲתָה בְּנִימָן: וַיִּקְרְעוּ שְׁמֵלָתָם
 14 וַיַּעֲמֻם^י אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיִּשְׁבִּי^י הַעֲיֶירָה: וְהָא יְהוּדָה וְאֶחָיו
 טו בֵּיתָח יוֹסֵף וְהוּא עוֹרֵד שָׁם נִפְּלוּ לַפְּנִי אֲרָצָה: וַיֹּאמֶר לָחֶם
 יוֹסֵף מָה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הֲלֹא יִרְעָתֶם כִּי־נִחַשׁ
 16 וַנִּחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר בְּמִנִּי^י: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה סֶה־נֹּאמַר לְאֲדֹנָי סָה־
 נִדְבָר וְסָה־נִצְטָדֵק הָאֱלֹהִים^י מִצָּא אֶת־עֵץ עֲבָדֶיךָ הַנְּנוּ עֲבָדִים

p) Sam. והם. q) Cdd. 2. Vulg. Syr. ולא. r) Sam. הרחקו.
 s) Sam. אליהם, and so in v. 6. i) LXX. add: *ἵνα τί ἐπέλαυνέτε μου τὸ κόρυμβον τὸ ἀγγυροῦν*; Vulg. "*scyphus quem furati estis*", and connects it with the following verse. Syr. also similarly adds אֶת הַדְּבָרִים וְהָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּה. u) Sam. omits אֶת הַדְּבָרִים וְהָאֵלֶּה. v) Sam. והכסף אשר. the reading of both the Lond. and Paris Polygl., but not of Kennicott. w) Sam. והשבנו. x) Sam. ויחזקו. y) ויחזקו. z) ויחזקו. a) Sam. ויחזקו. b) Sam. omits אֶת. c) Sam. ויחזקו. d) Sam. ויחזקו. e) Sam. ויחזקו. f) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. והוא. g) Sam. והוא.

מִטְמוֹן בְּאֶמְתְּחֵיכֶם בְּסִפְכֶם כֹּא אֲלִי וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם אֶת־שִׁמְעוֹן:
 וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף^a) וַתֵּן־טִיִּם וַיִּרְחֲצוּ
 רִגְלֵיהֶם וַתֵּן מִסָּפִיא^b) לְתַשְׁרִיחָם: וַיְבִינֻ אוֹת־הַמִּנְחָה עַד־כֹּה
 בֹּאִי^c) יוֹסֵף בְּצֹהָרִים כִּי שָׁמְעוּ בְרָשָׁם יֹאמְרוּ לָהֶם: וַיָּבֹא 26
 יוֹסֵף הַבְּיָתָה וַיְבִיאֻ^d) לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם הַבְּיָתָה
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ^e) אֶרְצָה: וַיִּשָּׂאֵל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלוֹם 27
 אֲכִיכֶם הֵנּוּן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם הַעוֹדְנִי^f) חַי: וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לַעֲבֹדָתְךָ
 לְאֲבוֹנֵי עוֹדְנִי חַי^g) וַיִּקְרוּ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה^h): וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־ 28
 בְּנֵימִן אֶתִּיו בֶּן־אֹמֶר וַיֹּאמֶר הִזֶּה אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם
 אֲלִי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִדְּנֶנּוּ בָּנִי: וַיִּמָּדֶר יוֹסֵף בִּיְדֵיכֶם וַיַּחֲמִיז 29
 אֶל־אֲחֵיוⁱ) וַיִּבְקֹשׁ לְבָבוֹת וַיָּבֹא הַתְּדֵרָה^j) וַיִּקַּח שִׁשָּׁה^k): וַיִּרְחֹץ 30
 פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיַּחֲמֹסֶק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָהֶם: וַיִּשְׁימוּ^l) לוֹ לְבָדוֹ 31
 וְלָהֶם לְבָדָם וּלְמִצְרַיִם הָאֲבָלִים אֹתוֹ לְבָדִים כִּי לֹא יוֹכְלוּן
 חִמְצָרִים לֵאמֹל אֶת־הַעֲבָרִים לָהֶם בִּרְתֻעָם הוּא לְמִצְרַיִם:
 וַיִּשְׁבּוּ לְפָנָיו הַכָּבֵד בְּכִכְרָחוֹ^m) וַהֲצִיעַ בַּעֲרָחוֹⁿ) וַיַּחֲמִתּוּ 32
 הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ^o): וַיֵּשֶׂא מִשְׁאֵת סָאֵת פָּנָיו אֶל־הֶם 33
 וַתִּרְבַּ מִשְׁאֵת בְּנִימִן מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֲמֵשׁ קִדּוֹת וַיִּשְׁתִּי 34
 וַיִּשְׁקְרוּ עִמּוֹ:

מד 44

וַיָּצֵא אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לְאֹמֶר מִלֵּא אֶת־אֲמִתְּחַת הָאֲנָשִׁים א
 אֶכֶל כָּאֲשֶׁר יוֹכְלוּן שְׂאֵת וְשִׁים כְּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמִתְּחָתוֹ:
 וְאֶת־נְכִיעִי נָבִיעַ וְכִכְרִי חֲמֵשׁ בְּפִי אֲמִתְּחַת הַקָּטָן וְאֶת־ 2

a) LXX. omit יוסף — יבא. b) Sam. טספה. c) Sam. כא.
 d) על 'א; vid. n. e) Cdd. LXX. Vulg. add אפים. f) Sam. עורנו.
 g) Sam. and LXX. insert והוא האיש והוא לאוהבים. h) So
 rightly Sam. and 'q. V. D. H. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ. i) Sam. 'א. j) Sam.
 הרביר כנכיריו. k) Sam. שש. l) Sam. יישמו. m) Sam.
 על 'א. n) Sam. כעירחו. o) Sam. על 'א.

אִם־כֵּן | אִפּוֹאֹ וְאֵת עֵשָׂו קָחוּ מִמֶּנּוּ הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ
 לְאִישׁ מִנְּהָה מַעַם צָרִי וְיָעֹט דָּבָשׁ נִסְתָּא (ל"ט) בְּמָטִים
 12 וְשָׁקָדִים^g): וְכִסְף מְשֻׁנָּה קָחוּ בְיָדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמְּשֻׁלָּב בְּפִי
 13 אֶמְתַּחֲחִיכֶם תַּשְׁיבוּ בְיָדְכֶם אֵלָי מְשֻׁנָּה הוּא^h): וְאֶת־אֲדֻיִכֶם
 14 קָחוּ וְקִסְמוּ שׁוֹבוּⁱ אֶל הָאִישׁ: וְאֵל שְׂדֵי^j יִתֵּן לָכֶם רְחֻמִּים
 לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת־אֲחֵיכֶם אֲחֵרִי^k וְאֶת־בְּנֵימִין וְאֶנִּי
 מִן־בְּנֵי אֶשֶׁר שְׂדֵלְתִי שְׂדֵלְתִי: וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת
 וּמְשֻׁנָּה^l־כֶּסֶף^m לָקָחוּ בָהֶם וְאֶת־בְּנֵימִין וְיָקִמוּ וַיֵּרְדּוּ מִצְרָיִםⁿ
 16 וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף: וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתָּם אֵתָם^o־בְּנֵימִין^p וַיֹּאמֶר
 לְאֶשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הִבָּא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַכֵּיתָה וַיִּסְבֵּחַ טָבָח וְהָבִן
 17 בִּי אֲחִי וְאֶבְלִי הָאֲנָשִׁים בְּצֹהֲרִים: וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כְּאֲשֶׁר אָמַר
 18 יוֹסֵף וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים
 בִּי הַיּוֹבָאוֹ בֵּית^q יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֶּׁבִּי^r
 בְּאֶמְתַּחֲחִינִי בַתְּחִלָּה אֲנַחֲנוּ מִבָּאִים לְהַתְּחַלֵּל עָלֵינוּ וְלַחֲתוּמָּל
 19 עָלֵינוּ וְלִקְחוֹת^s אֶתָּנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חֲסִרְנוֹנוּ: וַיַּגִּשּׁוּ אֶל־הָאִישׁ
 כ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיַּדְּבְרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת: וַיֹּאמְרוּ^t בִּי
 21 אֲדֹנֵי יָרֵד יִרְדְּנוּ בַתְּחִלָּה לְשָׂבֵר־אֶבֶל: וַיְהִי כִּי־בָאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
 וַנִּשְׁתַּחֲוֶה^u אֶת־אֲמֹתָהוּי וְהָיָה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֶמְתַּחֲתוֹ בְּכֶסֶפוֹ
 22 בְּמִשְׁקָלוֹ וַנִּשָּׁב^v אֹתוֹ בִּידְנוּ^w: וְכִסְף אֲחֵר הוֹרְדֵנוּ^x בְּיָדְנוּ^y
 23 לְשָׂבֵר־אֶבֶל לֹא^z תִּדְעֵנוּ מִי־עַם בְּכֶסֶפוֹ בְּאֶמְתַּחֲתֵנוּ: וַיֹּאמֶר
 שְׁלֹחַם לָכֶם אֶל־תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם^z נָתַן. לָכֶם

e) Sam. ולוֹס. f) Sam. ושָׁקָדִים. g) Sam. מְשֻׁנָּה וְהוּא. The Masorites do not point here. h) Cdd. Sam. Syr. Vulg. Saad. וְשׁוֹבוּ. i) LXX. ὁ θεὸς μου. j) Sam. רֹאשִׁי. k) Cdd. 28 read וְשִׁלַּחְנָה, but vid. n. on v. 12. l) Cdd. 1. הַכֶּסֶף. m) Cdd. Sam. מְשֻׁנָּה. n) Sam. וְהוּא. o) LXX. add τὸν ὑπομνηματισμὸν. p) Sam. מִן־בְּנֵי. q) Sam. הַמִּנְחָה. r) Sam. לְקַחְתָּ. s) Cdd. 2. Syr. supply בִּידְנוּ. t) Sam. וְנִשָּׁב. u) Sam. תַּשְׁיבוּ. v) Cdd. LXX. בִּידְנוּ. w) Sam. לְקַחְתָּ. x) Cdd. בִּידְנוּ. y) Cdd. Saad. וְהוּא. z) Cdd. 2. Sam. LXX. אֲבֹתֵיכֶם.

בְּנִימָן תִּקְחוּ עָלַי הֵנוּ בְּלֹמֶה: וַיֹּאמֶר רֹאשִׁיבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר ■
 אֶחָשֶׁנּוּ בְּנֵי הַמִּית אִם-לֹא אֲבִיָּאנוּ אֵלֶיךָ חֲמֵה אֶחָד עַל-יְדֵי
 וְאָנֹכִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: וַיֹּאמֶר לֹא-יִרְדּוּ בְּנֵי עַמְכֶם כִּי-אֶחָיו 38
 מֵת וְהוּא לְבָנוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אֲסֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכּוּ-בָּהּ
 וְחֹרְדָתֶם אֶחָד-שִׁיבָתִי בְּגֵזֹן שְׂאוֹלָה^{p)}:

מנ 43

וְהָרַעַב קָבַר בָּאָרֶץ: וַיְהִי כִּשְׁשָׁר בָּלוֹ לְאַבְל אֶת-הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר 2
 הָיָאָו מִשְׁעָרִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שְׂבוּ^{q)} שְׂבֵרוּ-לָנוּ
 קֶסֶם-אָבֶל: וַיֹּאמֶר אֲלֵיו יְהוּדָה לֵאמֹר הֵעַר הָעֵדִי^{r)} בְּנֵי הָאִישׁ^{s)}
 לֵאמֹר לֹא-תֵרְאוּ סָנִי בְּלִמְי אַחֵיכֶם^{t)} אֲתֶכֶם: אִם-יִשְׁתָּ מִשְׁלַח 4
 אֶת-אֶחָיו אֲתֶנּוּ גֵרָה וְנִשְׁבַּרְהָ לָּהּ אָבֶל: וְאִם-אֵינָהּ מִשְׁלַח 5
 לֹא גֵרָה כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא-תֵרְאוּ סָנִי בְּלִמְי אַחֵיכֶם
 אֲתֶכֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִרְעַתֶּם לִי לְהַעֲדִי לְאִישׁ 6
 הָעֵדִי לָכֶם אָח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוֹל^{u)} שְׂאוֹל-הָאִישׁ לָנוּ וְלִמְלֹךְ-לָנוּ 7
 לֵאמֹר הָעֵדִי אֲבִיכֶם חַי הַיֵּשׁ לָכֶם אָח וְנִשְׁבַּרְהָ^{v)} עַל-סִי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעִי^{w)} גִּלְעָד כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת-אֲחֵיכֶם:
 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָהּ^{x)} הַנֶּעַר אִתִּי וְנִקְיָמָה 8
 וְנִגְלַכָּה וְנִתְּנָה וְלֹא גָמוּחַ גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אֶתָּה גַם-מִסְפְּנִי^{y)}:
 אֲנֹכִי אֶעֱרָבֶנּוּ מִיָּדִי^{z)} (תִּבְקָשׁנוּ אִם-לֹא תִבְיֹאחֵנוּ^{a)} אֵלֶיךָ וְהַצַּנְתָּנוּ 9
 לִפְנֵיהָ וְהַמָּאחֵתִי לָּהּ^{b)} כָּל-חַיִּים: כִּי לֹא הִתְמַחֲמַהֵנוּ^{c)}
 כִּי-עָתָה שָׂבֵנוּ זֶה פְּעַמִּים: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם^{d)} יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם 11

p) Sam. וְהָאֵלֶּה שְׂאוֹלָה. q) Sam. שְׂבוּ. r) Sam. הָעֵדִי. s) LXX.
 add: ὁ κύριος ἔλεος ἔλεος. u) LXX. add. הָאֵלֶּה. v) Sam. שְׂאוֹל.
 w) Sam. וְהוֹרִיד. x) Sam. שְׁלַחָהּ. y) Cdd.
 mult. מִסְפְּנִי. z) Cd. 1. Saad. וְנִקְיָמָה. a) Sam. וְהַצַּנְתָּנוּ. b) Cdd.
 3. Syr. Onk. ed. 1. and ch. 44: 32 לְאִישׁ. c) Sam. לֹא
 רָחֲמָהֵנוּ. d) Sam. אֲלֵיהֶם, and so in vv. 23, 34.

הלא אֶחָדִי*) אֵלֵכֶם וְלֹא־תִחַסְתֶּם כִּי־לֹא שְׂמַעְתֶּם
 23 וְנִסְדְּתוּ תַּחַת גִּידֵשׁ: וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׂעַר יִסְכֶּה כִּי הַפְלִיץ
 24 בְּיָנֵהֶם: וַיִּסֹּב מַעְלֵיקָם וַיִּבְדֵּל וַיִּשֶׁב אֶל־הֶם וַיִּדְבֹּר אֶל־הֶם
 כִּי וַיִּקַּח מֵאֲהֶם אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּאמֶר אֵתָּה לְעֵינֵיהֶם: וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 וַיִּמְלֵא אֶת־כְּלֵיהֶם זָר וַלְהִשִּׁיב בְּכִסְיֵיהֶם*) אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ וְלָתֵת
 26 לָהֶם צִדָּה לַדֶּרֶךְ וַיַּעַשׂ*) לָהֶם כֶּן: וַיֵּשֶׂא אֶת־שֹׁכְרֵם עַל־
 27 תְּמָרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: וַיִּשְׁלַח הָאֶחָד אֶת־שָׁקוֹ לָתֵת מִכְסָּוָא*)
 לְתַמְרוֹ בְּשָׂלוֹן וַיֵּרָא אֶת־כִּסְפוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּכִי אֶתְחַתֵּן:
 28 וַיֵּאמֶר אֶל־אֶחָיו הֲשֵׁב בְּכִפִּי תָם תַּעֲזֶה*) בְּאֶתְחַתֵּתִי וַיֵּצֵא
 לָבָם וַיַּחֲדְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו*) לֵאמֹר מִהֲזָמָה עָשָׂה אֱלֹהִים
 ■ לָנוּ: וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּנְדְּוּ*) לוֹ אֵת
 ל כִּלְהִקְרָח*) אֶתֶם לֹא־מָר: דִּבֶּר הָאִישׁ אֶדְנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קָשׁוּחַ
 ■ וַיִּתֵּן אֲתָנוּ*) בְּמִדְּוָלִים אֶת־הָאָרֶץ: וַיֵּאמֶר אֵלָיו בָּנִים אֲנִי־נִי
 32 לֹא הָיוּ מִדְּוָלִים: שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲנִי־נִי אֲנִי־נִי אֲבִינוּ
 33 הָאֶחָד*) אֵינִי וְהַקָּטָן הַיּוֹם אֶת־אֲבִינוּ בָּאָרֶץ כְּנָעַן: וַיֵּאמֶר
 אֵלָיו הָאִישׁ אֶדְנֵי הָאָרֶץ בֹּאֵת אֲרַע כִּי בָנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם
 ■ הָאֶחָד תַּעֲזֹחַ אֲתִי וְאֶת־רַעְיוֹן בְּתִיכֶם קָחִי וְלָכוּ: וְהָבִיאוּ
 אֶת־אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֵלָי וְאֶרְעָה כִּי לֹא מִדְּוָלִים אַתֶּם כִּי
 לֹה בָנִים אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם*) אֲתָן לָבָם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְתְּרוּ: וַיְהִי*)
 תָּם מִדְּוָלִים שֹׁקְחָם וְהִנֵּה־אִישׁ צִיר־כִּסְפוֹ בָּשָׁקוֹ וַיִּרְאוּ
 36 אֶת־עֲלִירוֹת בְּכִסְיֵיהֶם תַּמָּה*) וְאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ: וַיֵּאמֶר אֶל־הֶם
 יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲדֹנָי שְׁבִלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשֹׁמְרוֹן אֵינִי וְאֶת־

a) Sam. דִּבְרוּ. b) Sam. אֶת כִּסְיֵיהֶם. c) Sam. על סֹף. d) Cd.
 1. Vulg. Syr. וַיַּעַשׂ. e) Sam. אֶתְחַתֵּתִי. f) Sam. inserts הוּא. g) Sam.
 'על. h) Sam. דִּבְרוּ. i) Sam. בְּלִי הִקְרוּ. j) LXX. add *ἐν φυλάξει*,
 doubtless a mere gloss. k) Sam. אֲדִינוּ. l) Cdd. ■ Sam.
 Syr. וְהָאֶחָד. m) Cdd. 4. LXX. Syr. Vulg. Saad. 'אֶתְחַתֵּתִי. n) Sam.
 וַיְהִי. o) Sam. הֵם.

ויבא אֶת־יוֹסֵף וישַׁחֲחוּ-לוֹ אֲפִים אֲרָצָה: ויֵּדָא יוֹסֵף 7
 אֶת־אֶחָיו ויִּבְרָכֵם ויִּתְגַּבֵּר אֱלֹהִים ויִּדְבֹּר אֲפָם קְשׁוֹת ויֵאמֶר
 אֱלֹהִים^m) כִּי־אֵין בָּאֲחִים ויֵאמְרוּ מִאָּרֶץ כְּנָעַן לְשָׂבָר־אֵבֶל: ויִּבְרַ 8
 יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִבְרָהוּⁿ): ויִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת 9
 אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם ויֵאמֶר אֱלֹהִים מִרְגְּלִים אֲפָם לִרְאוֹת אֶת־עֵרֹת
 הָאָרֶץ בָּאֲחִים: ויֵאמְרוּ אֵלָיו^o) לֹא יֵדְעִי וְעִבְדִּי^p) בָּא לְשָׂבָר 1
 אֵבֶל: כָּלֵנוּ בָנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחֵנוּ^q) בָּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ עִבְדִּי 11
 מִרְגְּלִים: ויֵאמֶר אֱלֹהִים לֹא פִי־עֲרִית הָאָרֶץ בָּאֲחִים לִרְאוֹת: 12
 ויֵאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִבְדִּי אֵחִים ו אֲנַחְנוּ בָנֵי אִישׁ־אֶחָד 13
 בָּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת־אֲבִינוּ הַיֵּשׁ^r) וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:
 ויֵאמֶר אֱלֹהִים יוֹכֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם^s) וַאֲמַר מִרְגְּלִים 14
 אַתֶּם: כֹּזֶת הִקְטַנו חֵי פָרְעֹה אִם־תִּצְאוּ סֹלֶה כִּי אִם־בְּקֹאטו 15
 אֲחֵיכֶם הִקְטַן הִנֵּה: שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־אֲחֵיכֶם 16
 וְאִתָּם הָאֶמְרוּ ויִּבְרָטוּ דְּבָרֵיכֶם הָאֵלֶּה אֲתֶכֶם וְאִם־לֹא חֵי 17
 פָּרְעֹה בִּי מִרְגְּלִים אַתֶּם^t): ויֵאמְרָם אֲתֶם אֶל־מִשְׁמַר שְׁלֹשָׁת 17
 יָמִים: ויֵאמֶר אֱלֹהִים יוֹכֵף כִּי־וּם הַשְּׁלִישִׁי וְאֵת עָשׂו וְחָיו 18
 אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יָדָא: אִם־בָּנִים אֲפָם אֲחֵיכֶם אֶחָד^u) וַאֲמַר 19
 בְּבִית מִשְׁמַדְכֶּם וְאֲפָם לָבוּ הִבִּיאוּ שָׂכָר^v) רַעֲבִין בְּחִיבָם:
 וְאֶת־אֲחֵיכֶם הִקְטַן הִבִּיאוּ^w) אֵלַי וְאֲנִי דְּבָרֵיכֶם וְלֹא חֲמוֹת^x) בִּי 20
 וְעִשְׂרֵיהֶן: ויֵאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו אֲבִי אֲשָׁמִים ו אֲנַחְנוּ עַל־ 21
 אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ עָרֹת^y) נִשְׁשׂוּ בְּהִתְחַנְנוּ אֵלָינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ
 עַל־בֶּן בָּטָה אֵלָינוּ^z) הַצָּרָה הַזֹּאת: וְעַן רְאוּבֵן אֲתֶם לֵאמֹר 22

m) Sam. and so in vv. 9, 12, 14, 15, 21 twice, 36. n) Sam.
 הכירנו. o) Omitted in Cdd. 3. LXX. Vulg. Syr. p) Sam. עבדך.
 q) Sam. אמננו. r) Omitted by Cd. 1. Vulg. s) Sam. אליכם.
 t) Sam. adds ונעור לעוב את אביו ועוב את אביו ואת: u)
 Sam. והביאו את שבר. v) Sam. חזיון. w) Sam. חסותו. x)
 עלנו כל. y) Cd. 1. Sam. בצר. z) Sam.

51 לו אֶמְנָת בַּחֲפוּטֵי פָרַע כִּהְיוֹן אֵין: וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שְׁמִי)
הַבְּבִיר מִגִּשְׁתָּה כִּי־נִשְׁטֵי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי* וְאֵת כָּל־בֵּית
52 אָבִי: וְאֵם שֵׁם הַשָּׂטִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרֵנִי אֱלֹהִים בָּאָרֶץ
53 עֲנִי: וַתִּלְלֶנָּה* שֶׁבַע שָׁנִי הַשָּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה* בָּאָרֶץ מִצָּרִים:
54 וַתִּחַלְלֶנָּה* שֶׁבַע שָׁנִי הַרְעָב לָבוֹא כִּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי
נָה רָעָב* בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם: וַתִּרְעַב
כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר פָּרַעַה
56 לְכָל־מִצְרַיִם לָדִי אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר* לָכֵם תַּעֲשִׂי*): וַהֲרַעֲב
הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי* הָאָרֶץ וַיִּפְתָּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם
57 וַיִּשְׁבֶּר* לַמִּצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הַרְעָב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם*): וְכָל־הָאָרֶץ*
בָּאוּ מִצְרַיִם לִשְׁבֹּר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק הַרְעָב בְּכָל־הָאָרֶץ*):

מב 42

■ וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בַּמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו* לֵאמֹר
2 2 תִּהְיֶה*): וַיֹּאמֶר הִנֵּה* שְׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בַּמִּצְרַיִם רָדוּ־
3 3 שָׁמָּה וְשָׁבֵרוּ־לִי מִשָּׁם וְנִחִיתָ הֲלֹא בָמוֹת: וַיִּרְדּוּ אֲחֵרֵי־יֹסֵף
4 4 עֲשֵׂרָה לִשְׁבֹּר בְּרַם מִצְרַיִם*): וְאֶת־בְּנֵי־אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח
הַיַּעֲקֹב אֶת־אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֵנִי אֶסּוֹן: וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
6 לִשְׁבֹּר בְּהִירַם הַבָּאִים כִּי־הָיָה* הַרְעָב בָּאָרֶץ כְּנָעַן: וַיּוֹבֹךְ
הוּא הַשָּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא* הַמִּשְׁבֵּר* לְכָל־עָם* הָאָרֶץ

r) Cdd. 4. Sam. omit. אֵין. s) Sam. omits. כל. i) Sam.
הרעב. w) Sam. וַתִּחַלְלֶנָּה. v) Sam. וְהָיָה. u) Cdd. Sam. וַתִּחַלְלֶנָּה. וַתִּחַלְלֶנָּה.
x) Cdd. 5. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. יֹאמַר. y) Sam. תַּעֲשִׂי; וַתִּחַלְלֶנָּה.
Cd. 1. עָשָׂה. z) Cdd. Sam. עַל פְּנֵי כָל. a) Sam. בְּרַם וַיִּשְׁבֹּר. b) Sam.
LXX, omit. מִצְרַיִם—וַיַּחֲזֹק. c) Sam. וַתִּחַלְלֶנָּה. d) Cd. 1. Syr.
add. מִצְרַיִם. e) Sam. אֶל בְּנֵי. f) Sam. וַתִּחַלְלֶנָּה. g) Sam. אֵין.
h) Cdd. mult. Vulg. בַּמִּצְרַיִם. i) Cdd. 4. Syr. וַיַּחֲזֹק. j) Cdd. 3.
Sam. Vulg. Syr. Saad. הוּא. k) Cd. 1. Onk. Vulg. supply. בְּרַם.
l) Sam. לְכָל הָעָם

כָּר תַּחַח יִדְּ-פָרְעָה אֶבֶל בָּעָרִים וְשָׂמָיו^c): וְהָיָה הָאֵבֶל לִפְקֻדֹן³⁶
 לְאָרֶץ לְשֹׁבְעֵי שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה^d בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא-
 הִכְרַח הָאָרֶץ בְּרָעָב: וַיִּשָּׁב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פָרְעָה וּבְעֵינֵי כָל-³⁷
 עַבְדָּיו: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא בָּהֶם אִישׁ^e אֲשֶׁר
 רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל-יוֹסֵף אֶחָד הַיִּדְּעֵי אֱלֹהִים
 אֹתָהּ^f אֶחָד-בְּלֹאֵת אֲדֹנָיִךְ וְחָכָם בְּמֹד: אֵתָּה תִּהְיֶה עַל-³⁸
 בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק בָּל-עַפְּי בֶּקֶת הַקָּסָא אֲנִי־לִי מִסָּה: וַיֹּאמֶר
 פָּרְעָה אֶל-יוֹסֵף רָאִה נְתַתִּי אֹתָךְ עַל-כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 וְלִסָּר פָּרְעָה אֶת-טַבְעוֹתָי מִעַל לְךָ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יָד יוֹסֵף³⁹
 וַיִּלְבֹּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם וַיַּשֶּׂם רֶכֶס הַזֶּהָבִי עַל-עֲצָמוֹ: וַיַּרְבֵּב
 אֹתוֹ בְּמִדְּבַחַת הַמִּשְׁשָׁה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרְאוּ^g לִפְנֵי אֲבִירָה וְנָחוֹן⁴⁰
 אֹתוֹ עַל-כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פָרְעָה
 וּבִלְעֲדִיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 וַיִּקְלָא פָרְעָה שְׂכֵם-יוֹסֵף צִמְצִימָה פַּעֲמָה^h וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֲסָנָה בַת-⁴¹
 שְׂפֹטִי טָרַע בָּתָן אֵןⁱ לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ^j מִצְרַיִם^k:
 וַיּוֹסֶף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעָמְלוֹ לִפְנֵי פָרְעָה מִלֶּדֶת מִצְרַיִם⁴²
 וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלְּפָנֵי פָרְעָה וַיַּעֲבֹד בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַתַּעַשׂ⁴³
 הָאָרֶץ בְּשֹׁבְעֵי שְׁנֵי הָרָעָב לְקַמְצִים: וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֲבָלִים⁴⁴
 שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ^l מִצְרַיִם וַתִּתֵּן-אֶבֶל בָּעָרִים אֶבֶל
 שֶׁדֶה-הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּחֹבָהָ: וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר⁴⁵
 בְּחֹל הַיָּם הָרַבָּה מֵאֵר עַד בִּירְתָּל לְסָפֵר בִּירְצֹן מִסָּפֵר:
 וַלְיוֹסֵף יֶלְדִי^m שְׁנֵי בָנִים בָּמָרָם תָּבֹא שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר יִלְדֶה-ⁿ

c) Sam. יִשְׂמָרוּ. d) Sam. תִּהְיֶינָה. e) Omitted by Cdd. 8.
 Syr. Onk. f) Cd. 1. Saad. אִישׁ נָכַח. g) Sam. אִמְרָךְ. h) Sam.
 רִבִּיד זֶהָב. i) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וַיִּקְרָא. j) Sam.
 וַיִּתֵּן. k) Sam. פַּעֲמָה פַּעֲמָה. l) Sam. פִּסְטִּירַע כֹּתָנָן, and so in
 v. 50. m) Cdd. 4. Syr. Saad. בְּכָל אֶרֶץ. n) LXX. omit מִצְרַיִם—וַיֵּצֵא.
 o) Sam. הָאֵבֶל. p) Sam. שְׁבַע הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם; Sam. יֶלְדִי.

בְּחִלְמֵי וְהִנֵּה ׀ שִׁבְעֵי שָׁבָלִים עֹלֹתִי׃ בָּקָנָה אֶחָד מֵלֹאֵל וְטָבוֹת׃
 ׀ וְהִנֵּה שִׁבְעֵי שָׁבָלִים צֹמְחוֹת׃ דִּקְחָה שְׂדֵיפָח׃ קָרִים צִמְחוֹת
 ׀ אַחֲרֵיהֶם׃ וְחִבְלָעֹן׃ וְהַשְׁבָּלִים הִדְקָתָא׃ אֵת שִׁבְעֵי הַשְׁבָּלִים
 כֹּה הִפְסֹח׃ וְאָמַר אֶל־הַתְּרַמְּטִים וְאֵין מִגִּיד לִי׃ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל־פְּרֹעֶה חֲלוֹם פְּרֹעֶה אֶחָד הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֲשָׂה
 26 הַיִּזְרִי׃ לְפָרְעֹה׃ שִׁבְעֵי שָׁנֹת׃ הַטֹּבֹת שִׁבְעֵי שָׁנִים הָיָה וְשִׁבְעֵי
 27 הַשְׁבָּלִים הַטֹּבֹת שִׁבְעֵי שָׁנִים הָיָה חֲלוֹם אֶחָד הוּא׃ וְשִׁבְעֵי
 הַפְּרוֹת הַדִּקְחָה וְהִרְעֹת הָעֹלֹת׃ אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעֵי שָׁנִים הָיָה
 וְשִׁבְעֵי הַשְׁבָּלִים הִדְקָתָא׃ שְׂדֵיפָח׃ הַקָּרִים יִהְיוּ שֹׁבְעֵי שָׁנִי רָעִב׃
 28 הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבְרָתִי אֶל־פְּרֹעֶה אֲשֶׁר׃ הָאֱלֹהִים עֲשָׂה
 29 הָרָאָה אֶת־פְּרֹעֶה׃ הָיָה שִׁבְעֵי שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעֵי שָׁנִים בָּבֶל־
 לֵאמֹר מִצְרַיִם׃ וְקָמוּ שִׁבְעֵי שָׁנִי רָעִב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁבַּח בָּל־
 31 הַשֹּׁבְעֵי בָאָרֶץ מִצְרַיִם וְכָלָה הָרָעִב אֶת־הָאָרֶץ׃ וְלֹא־יִדְעֶה
 הַשֹּׁבְעֵי בָאָרֶץ מִפְּנֵי הָרָעִב הַזֶּה אַחֲרֵי־כֵן׃ כִּי־בָבֶל הוּא מָאָר׃
 ׀ וְעַל הַשָּׁנֹת׃ הַחֲלוֹם אֶל־פְּרֹעֶה פְּנִימִים כִּי־בָבֶל הַדְּבָר מִמֶּם
 33 הָאֱלֹהִים וּמִסֵּתֵר הָאֱלֹהִים לַעֲשֹׂאִי׃ וְעֵתָה יִרְאֵי׃ פְּרֹעֶה אִישׁ
 34 נָכוֹן וְחָכָם וְיִשְׁתַּחֲוִי׃ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם׃ יַעֲשֶׂה׃ פְּרֹעֶה וַיִּסְקֶר
 פְּקָדִים עַל־הָאָרֶץ וְחִפְשֵׁי׃ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעֵי שָׁנִי הַשֹּׁבְעֵי׃
 לֵה וּקְבֹצִי׃ אֶת־כָּל־אֲבָלִי׃ הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת הַבָּאֹת׃ הָאֵלֶּה וַיַּעֲבֹדוּ־

e) Sam. עלות. f) Sam. מלימות וטבות. g) Sam. צמימות; omitted by LXX. Vulg. h) Cdd. Sam. ודריפח. i) Cdd. Sam. אחריהן. j) Sam. וחבלענה. k) Sam. הדקת; LXX. add: καὶ ἀρεμὸς θογοῖ. l) Sam. הטבות, and so twice ■ v. 26. m) Sam. אנדי. n) Sam. פרות. o) Sam. וירעות העלות; LXX. omit. p) Sam. הדקת. q) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. ודריפח. r) Cdd. Sam. אשר. s) Sam. וירחש. t) Sam. לעשהו. u) Sam. ועלה שנית. v) Sam. ואחרי כן. w) Sam. וישתחו. x) Sam. יעש. y) Sam. וירחש; Cd. 1. LXX. Syr. חמשין. z) Sam. ויקבץ. a) Sam. adds שבע. b) Sam. הטבות הכמות.

חלמו⁹) ואין-פותר אותם^g) לפתעה: וידבר שר הפשלים את-^h)
 פרעה לאמר את-חשאי אני מזכיר היום: פרעה קצף עלי-
 עבדיו ויהן אחיⁱ) במשמר בית שר הטבחים אחי ואה שר-
 האפים: ונחלמה^j) חלום כלילה אחד אני והוא איש
 בפחרון^k) חלמו חלמנו: ואם אהנו נער עבד עבד לשר
 הטבחים ונספר-לו ויפתור-לנו את-חלמנו איש בחלמו
 פתרו^l): והי כאשר פתור-לנו כן היה אחי הישיב על בני
 ואהו חלה^m): וישלח פרעה ויקרא את-יוסף וירעהו כך
 הבור ויגלה ויחלף שכלתיו ויבא אל-פרעה: ויאמר פרעה לו
 אל-יוסף חלום חלמתי וספר אין אהו ואני ישבעתי עליה
 לאמר השמעⁿ) חלום לפתור אותו: וישן יוסף את-פרעה לאמר
 בלערי אלהים יענה^o) את-שלוש פרעה: וידבר פרעה אל-^p)
 יוסף בחלמי הנני^q) עמד על-שפת הניאר: והנה סך-הניאר
 עלה^r) שבע פירות בריאה בשך ויפת^s) ויאר ויתענה באחי:
 והנה שבע פרות אחרות עלות אחרת^t) ויעז ויעז חאר
 מאר ונקות^u) בשך לאר-אחי^v) כהנה^w) בקל-ארץ מארים לרע:
 וחמלה הפרות הרקית והדעז את שבע הפרות הראשונות^x) כ-
 הבריאה^y): וקבאה אל-קרבה^z) ולא נדע ביר-באו אל-
 קרבה^a) וסראיתו^b) רע כאשר בחלה ואיקץ^c): וארא^d)

f) Sam. Syr. Saad. חלמו. g) Sam. פתר אותם. h) Sam. אל.
 i) Sam. Saad. אחי. j) Sam. וחלם. k) Sam. בפחרון. l) LXX.
 omit פתר — אח חלם. m) Sam. חלה. n) Sam. והשמע. o) Sam.
 LXX. לא יענה; vid. n. p) Sam. חא. q) Sam. ודני. r) Sam.
 עלות. s) Sam. ויפת. t) LXX. insert: *ex tou ποταμου*. u) Cdd.
 ודקית. v) Cdd. Syr. ר' ולא. w) Sam. כהן. x) Sam. הראשונות.
 y) Cdd. Sam. והבריאה. z) Sam. וחמאק אל קרבן. a) Sam.
 קרבן. b) Cdd. Sam. וסראק. c) Sam. ואקץ; LXX. *ἐξέγερταις* *ἐν*
ἐντὸς τοῦ νυκτός. d) Sam. ואראה.

שֶׁר הַטְּבָחִים^{a)} אֶל־בֵּית הַפֶּהֱר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָמַר שָׁם:
 וַיִּסְדֹּךְ שֶׁר הַטְּבָחִים אֶת־יוֹסֵף אִתָּם וַיִּשְׁרֹת אִתָּם וַיְהִי⁴
 יָמִים בְּמִשְׁמֶר: וַיַּחֲלֹמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלֵילָה ה'
 אֶחָד אִישׁ בְּפִתְרוֹנוֹ⁵⁾ וַחֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֵפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ
 מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲבָדִים בְּבֵית הַפֶּהֱר: וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹכֵן⁶
 בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אִתָּם וַהֲנִם וְעֵשִׂים: וַיִּשְׁאַל אֶת־מִרְיָסִי פֶרְעָה⁷
 אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמֶר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר מִדִּיעַ פְּנִיכֶם רָעִים
 הַיּוֹם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלָמְנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר⁸
 אֲלֵהֶם⁹⁾ יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתָרָנִים מְסַרְרָט לִי: וַיֹּסֶפֶר¹⁰
 שְׁר־הַמִּשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוֹמִי¹¹⁾ וַחֲנֹד־נִפְסָן
 לִפְנֵי: וּבִנְסָן שְׁלֹשָׁה שָׁרִיגִים¹²⁾ וְהוּא מְסַרְחָת¹³⁾ עֲלֵתָה נִגְשָׁה¹⁴⁾
 חֲבָשִׁילוֹ¹⁵⁾ אֲשֶׁר־לָתִיבָה עֲנָבִים: וְכֹס פֶּרְעָה בִּירִי וְאָקָה אֶת־¹⁶
 הָעֲנָבִים וְאִשְׁחַט אִתָּם אֶל־כּוֹס¹⁷⁾ פֶּרְעָה וְאִתָּן אֶת־הַכּוֹס עַל־
 כֶּף פֶּרְעָה: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתָרָנִי שְׁלֹשָׁה הַשָּׁרִיגִים¹⁸
 שְׁלֹשָׁה יָמִים הֵם: בְּעֶדֶד שְׁלֹשָׁה יָמִים יֵשֵׁא פֶרְעָה אֶת־¹⁹
 רֹאשׁוֹ וְהִשְׁיבָהּ עַל־בִּגְדוֹ וְנִבְרָתָ²⁰⁾ כּוֹס־פֶּרְעָה בְּיָדוֹ בְּמִשְׁפָּט
 הָרֹאשִׁין²¹⁾ אֲשֶׁר הֵייתָ מִשְׁקֶהוּ: כִּי אִם־וְזָכַרְתִּי אִתְּךָ בְּאֵשֶׁר²²⁾
 יֵיטֵב לָךְ וְעָשִׂיתָ־גָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתִּנִּי אֶל־פֶּרְעָה
 וְהוֹצֵאתִנִּי מִן־הַבֵּית הַזֶּה: כִּי־גִנֵּב גִּנְבְּתִי²³⁾ מֵאֶרֶץ הָעֶבְרִים מִן־
 וְנָם־פָּחַ לֹא־עָשִׂיתִי מֵאוֹמֶה כִּי־שָׂמוּ²⁴⁾ אֹתִי בְּבֹדֶר: וַיֵּרָא²⁵⁾
 שְׁר־הָאִפִּים בְּרִטּוֹב פֶּתֶר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף צִח־אֲנִי בְּחִלּוֹמִי²⁶⁾
 וַהֲנִי שְׁלֹשָׁה סָלִי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי: וּבִפְלִי הָעֲלִיֹן סָבֵל מֵאֲבֵל²⁷⁾
 פֶּרְעָה מַעֲשֶׂה אִפֶּה וְהַעֲוִי²⁸⁾ אֲבֵל אִתָּם²⁹⁾ מִן־הַסָּל מַעַל רֹאשִׁי:

a) LXX. omit שֶׁר הַטְּבָחִים. b) Sam. כְּפָרְטוּ. c) Sam. אֵלֵיהֶם.
 d) Sam. כֹּחֲלִי. e) Sam. שְׁרִיגִים. f) Sam. כֹּאפִידָה. g) Sam.
 הַבְּשִׁלוֹ. h) Sam. עַל כּוֹס. i) Sam. וְנִבְרָתָה. k) Sam. הָרֹאשִׁין.
 l) Sam. גִּנֵּב עֲנָבִי. m) מִלְרֵעַ. n) Sam. כֹּחֲלִי. o) LXX. add: τοῦ
 οὐρανοῦ, and so also in v. p) Sam. מַעַל.

14 בְּרֹעֵב בָּנָה בְּנָהּ וַיָּנֶם) הַחֹצֶה: וַתִּקְרָא לְאִשִּׁי בִּיתָהּ
וַתֹּאמֶר לָהֶם (לֹא־) רֵא וְהָיָה לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצֹחֵק בְּנוֹ
מִבְּנֵי אֱלֹהֵי (לְשָׁבָה) עָפִי וַתִּקְרָא בְּקֹל נָדוּל: וַיְהִי כִשְׁמֹעוֹ
כִּי-הָרִימָתָּ) קוֹלִי וַתִּקְרָא וַיַּעֲבֹד בְּנָהּ אֶצְלִי) וַיָּנֶם וַיֵּצֵא" (15
16 הַחֹצֶה: וַתֵּצֵא בְּנָהּ אֶצְלָהּ עַד-כּוֹא" אֲרָצוֹ אֶל-בִּיתָהּ:
17 וַתַּעֲבֹד אֵלָיו בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר כֵּן אֵלֵי הָעֹבֵד הָעִבְרִי
18 אֲשֶׁר-הִבֵּאתָ לָנוּ לְצֹחֵק כִּי" (19) וַיְהִי בְּתַרְיִסִּי) קוֹלִי וַתִּקְרָא
וַיַּעֲבֹד בְּנָהּ אֶצְלִי וַיָּנֶם) הַחֹצֶה: וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אֲרָצוֹ אֶת-
דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה
כִּלִּי עֲבָדֶךָ וַיַּחַד אִסּוּ: וַיִּקַּח אֲרָצִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיַּתְלֶהוּ אֶל-
בֵּית הַפֶּהֱרִי) מְקוֹם אֲשֶׁר-אִסְרִי" הַשְּׂלֵק אֲסָרִים וַיְהִי-שָׁם
21 בְּבֵית הַפֶּהֱרִי: וַיְהִי יְחֻזֹּה אֶת-יוֹסֵף וְגַם אֵלָיו חֹסֵד וַיִּתֵּן
22 חֵלוֹ בְּעֵינָיו אֶרֶץ בֵּית-הַפֶּהֱרִי: וַיִּתֵּן שָׂר בֵּית-הַפֶּהֱרִי בְּנֵד-יוֹסֵף"
אֶת בֶּל-הָאִסְרִים" אֲשֶׁר בְּבֵית הַפֶּהֱרִי וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר עוֹשִׂים שָׁם
23 הוּא הָיָה עֹשֶׂה: אֵין שָׂר בֵּית-הַפֶּהֱרִי רָאָה אֶת-בֶּל-מֵאוֹמֶה
בְּנָהּ" בְּאֲשֶׁר יִהְיֶה אִתּוֹ וַתֹּאמֶר-הוּא" עֹשֶׂה יִהְיֶה מַעֲלִיתָ": פ

מ 40

א וַיְהִי אִתּוֹ הַדָּבָרִים הָאֵלֶּה חֲמֵשׁ מִשְׁכָּה מִלֶּךְ-מִצְרַיִם וַהֲאֵלֶּה
2 לְאֲרָצֵיהֶם לְמִלֶּךְ מִצְרַיִם": וַיִּקְצֹף פְּרֹעֶה עַל שְׁנֵי בְּרִיָּוֵי עַל
3 שָׂר הַמִּשְׁכִּים וְעַל שָׂר הַמֵּאֹפִים": וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֶר בֵּית

h) Cdd. Sam. LXX. add וַיֵּצֵא; Cd. 1. Vulg. omit וַיָּנֶם. i) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Syr. j) LXX. λέγων Κοιμηθήσεται. n. r. λ. k) Sam. דרסי. l) Sam. כירי. m) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Ps.-Jon. n) Sam. בא. o) LXX add: καὶ εἶπεν μοι Κοιμηθήσονται μετὰ σοῦ, p) Sam. כורסי. q) Cdd. 4. LXX. Syr. insert וַיֵּצֵא. r) Cd. 1. Sam. edd. 10. רוסר. s) Vid. n. t) LXX. insert τὸ δεσποτερῆσθαι καὶ, u) Vid. n; Sam. רוסר. v) LXX. insert: πάντα γὰρ ἔγχε διὰ χειρὸς Ιωσήφ. w) Cdd. 3. Sam. Syr. Vulg. וכל אשר וכל אשר. x) LXX. add: ἐν ταῖς χειρῶν. y) Cd. 1. Vulg. Saad. omit למלך מצרים. z) Sam. רוסר.

ל"ט

וַיֹּסֶף הָאִיד מַצְרַיִם וַיִּקְנֶהוּ פְּטִיפֹר סָלִים פְּרָעָה שָׂרָא
הַפְּטָחִים אִישׁ מִצֵּר מִיֵּד הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָּא שְׁמֶה^א):
וַיְהִי יְהוָה אֲתֵיּוֹסֶף וַיְהִי אִישׁ מַעֲלִיחַ וַיְהִי בְּכֵית^ב אֲדָנָיו
הַמִּצְרִי: וַיֵּרָא אֲדָנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר-הָיָא עֲשָׂה
יְהוָה בְּמַעֲלֵיחַ בְּנֵדוֹ: וַיִּקְצֹא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו^ג וַלְשָׁרָת אֹתוֹ^ד
וַיִּקְבְּרֵהוּ עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יֶשְׁלֹ"י^ה נָתַן בְּנֵדוֹ: וַיְהִי מֵאָז הַתְּקִיר^ו ה'
אֹתוֹ קִבְּרֵהוּ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יִשְׁלֹו וַיִּבְרָךְ יְהוָה אֶת-רַבִּית הַמִּצְרִי
בְּנִגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בְּרַבִּית יְהוָה כָּל-אֲשֶׁר יִשְׁלֹו בְּכֵית וּבְשָׂרָה:
וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לֹ"י^ז בְּנֵד יוֹסֵף וְלֹא-יָרַע אֹתוֹ מֵאֹכֶל כִּי
אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הָיָא אֲבָל^ח וַיְהִי יוֹסֵף יִשָּׂא-תָאֵר וַיִּסָּה
מִרְעָה^ט): וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּקֶם אִשְׁת-אֲדָנָיו אֶת-
עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי: וַיִּקְאֵן וְלֹא-קָבַל אֶל-אִשְׁתָּהּ
אֲדָנָיו חֵן אֲדָנִי לֹא-יָרַע אֹתִי מִדֶּ-בְכֵית^י וְכָל אֲשֶׁר-יִשְׁלֹו
נָתַן בְּנֵדִי: אֵינֶנּוּ טָוֵל בְּכֵית הָהָא מִסְּנִי וְלֹא-הָיָה מִסְּנִי^י
מֵאֹכֶל כִּי אִם-אוֹתָהּ^י בְּאֲשֶׁר אֶת-אִשְׁתּוֹ^י הָיָה אֲשֶׁר
הִרְעָה הַקָּדָלָה הָאֵת וַתִּשְׁאֲלֵנִי לְאֵלֵהֶם: וַיְהִי כִּדְבָרָה אֶל-יוֹסֵף
וַיֹּם וַיֹּם^י וְלֹא-שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשָׁכַב אֵצֶלָה לְהִנָּחַת עַמּוּחַ: וַיְהִי
כִּהְיוּ^י הָהָא וַיָּבֵא^י הַבִּיטָה לַעֲשׂוֹת מְלָאכָתָהּ^י וַאֲיֵן אִישׁ
מֵאֲנָשֵׁי הַבִּיטָה שָׁם בְּכֵית: וַתַּחֲפֹשֶׁרָה בְּבִגְדָהּ^י לֵאמֹר שְׂכָבָה
עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּנֵד^י בְּכֵיתָה וַיָּנֵם וַיִּצָּא^י הַחֹשֶׁה: וַיְהִי כִּדְבָרָתָהּ^י

כעני ארניו. r) Sam. LXX. q) Sam. רח. רחירחו שם. p) Sam. omits ל. u) Sam. רחוק. v) Sam. רחוק. w) LXX. add *σφαδρα* (ספר). x) Sam. מאמה בניהו. y) Sam. מכל. z) Sam. מכל. a) Sam. מכל. b) Sam. כחם. c) Sam. LXX. Vulg. Syr. add *רחוק*. d) Sam. adds בבית. e) Sam. בבניהו. f) Sam. בבניהו, and so in vv. 13, 15, 16, 18. g) Omitted Cdd.

17 יָרַע בִּי כְלָדָא הוּא וְהָאִמָּר מִד־תִּתְּנֶנִּי לִי בִּי חָבִיבִי אֵלַי: וַיֹּאמֶר
אֲנִי אֲשַׁלְּחֶנּוּ נָדִי-עֵינִים מִד־הָצֹאן וְהָאִמָּר אִם-תִּתֶּנּוּ^{a)} עֲרֹבוּ
18 עַד שְׁלֵחָה: וַיֹּאמֶר כֹּה הָעֲרֹבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן-לָךְ^{b)} וְהָאִמָּר
חֲתָמָךְ^{c)} וְיִצְחָק וּמִסְפָּה אֲשֶׁר בְּיָדֶךָ וַיִּתֵּן-לָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַתַּחַר
■ לוֹ: וַתִּקֶּם וְהָלַךְ וַתִּסַּר צַעֲדָהּ מֵעֲלֶיהָ וַתִּלְבָּשׁ בְּגָדֶיהָ אֶלְמִנוּתָהּ
כַּנִּשְׁלֹחַ יְהוּדָה אֶת-נָדִי הָעֵינִים בְּיָד רַעְיוֹ הַעֲרֹלָמוֹ לְקַחַר
21 הָעֲרֹבוֹן מִד־הָאִשָּׁה וְלֹא סָצָהּ: וַיִּשְׁאַל אֶת-אֲנָשֵׁי מִסְפָּהָ^{d)}
לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ הוּא^{e)} כְּעֵינִים עַל-הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-
■ הָיְתָה בָּהּ קִדְשָׁה: וַיֵּשֶׁב אֶל-יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצֻּרֶיךָ
וְגַם אֲנָשֵׁי הַמִּסְפָּה אֲמָרוּ לֹא-הָיְתָה בָּהּ קִדְשָׁה: וַיֹּאמֶר
23 יְהוּדָה תִּסָּח-לָהּ פֶּן נִתְּנָה לְכֹחַ^{f)} הַזֶּה שְׁלֹחַתִּי הַנָּדִי^{g)}
24 תֵּלֶה וְאִתָּה לֹא מִצֻּרֶיךָ: וַיְהִי וּבְמִשְׁלָשׁ^{h)} חֳדָשִׁים וַיֵּגֶר
לִיְהוּדָה לֵאמֹר גִּנְהָה תִּסַּר בְּלִילָהּ וְגַם הָעַתָּה הִרָה לְטֹטִימִיםⁱ⁾ וַיֹּאמֶר
כֹּה יְהוּדָה הוֹצִיאָהּ וַתִּשְׁאָרְפֵּי הוּא מִצֻּרֶיךָ וְהוּא שְׁלֹחַת אֶל-
חֲמִינָה לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶיהָ לוֹ אֲנִי הִרָה וְהָאִמָּר הַדָּר-
26 לֹא לִמִּי הַחֲתָמָהּ וְהַפְתִּילִים^{j)} וְהַמִּסְפָּה הַזֹּאת: וַיֵּגֶר יְהוּדָה
וַיֹּאמֶר צֹדֵקָה סָפִי בִי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּחִיקָה לְשִׁלְחָה בְּנִי וְלֹא-
27 יִסֵּף עוֹד לְרַעְיָהּ: וַיְהִי בַעֲזָה לְרִשָּׁה וְהָעַתָּה חֲמוּסִים^{k)} בְּבִטְנָהּ:
28 וַיְהִי בְלִדְתָהּ וַיִּתְּנָהּ וַתִּקַּח הַקְּלִלָהּ וַתִּקְשֹׁר עַל-גִּדּוֹ שָׁנָי
29 לֵאמֹר זֶה יֵצֵא רִאשֹׁנָה^{l)}: וַיְהִי וּבְמִשְׁכֵּב יָדוֹ וְהַנֹּחַל יֵצֵא אֹחִיו
וְהָאִמָּר כֹּה-פָרָצָה עֲלֶיהָ^{m)} פָּרַץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹⁿ⁾ פָּרֶץ: וַאֲחֵר^{o)}
ל יֵצֵא אֹחִיו אֲשֶׁר עַל-יָדוֹ הַשְּׁנִי וַיִּקְרָא^{p)} שְׁמוֹ גִּדּוֹ ׀

a) Cdd. 2. רחן ל. b) Sam. ליד. c) Sam. חרצק. cc) Sam.
המקב. d) Sam. רחמי. e) Sam. נדוי לכו. f) Sam. מה נדוי. g) Sam.
החמים. h) Sam. לחנים. i) Sam. רחמים והחיל. j) Sam. רחמים.
k) Sam. ראשון. l) Sam. עליו. m) Cdd. Sam. Syr. Saad. וקרא
n) Sam. אחרי כ. o) Sam. וקרא. p) Sam. מה שם.

לח 38

ויהי כעת הווא ויגד יהודה מאת אחיו ויט עד-איש עדלמי א
 וישמו חרה^א): וירא-שם יהודה בת-איש כנעני ושמו שוע 2
 וינקחה ויבא אליה: ותהר ותלד בן ויקרא^ב את-שמו ער: ותהר 3
 עוד ותלד בן ותקרא^ב את-שמו אינן: ותסף עוד ותלד בן 4
 ותקרא את-שמו שלה^ב ויהיה בקיצי^ב בלדתה אלו: וינקח 6
 יהודה אשה לער כסור^ב ושמה תמר: ויהי ער כסור יהודה 7
 רע בעיני יהוה ויסתרו יהוה^ב): ויאמר יהודה לאינן בלא 8
 אל-אשה אחיד ויבא אשה והקם^ב ורע לאחיד: וירע אינן 9
 כי לא לו יהיה הנרע ויהיה אם-בא אל-אשה אחיד ושחת
 ארצת לבלתי ונתן-רע לאחיו: וירע בעיני יהוה אשר^ב 11
 עשה וימא גס-אחו: ויאמר יהודה לתמר פלחו שקי אלמנה 11
 ביה-אביך עד-יגדל שלה בני כי אמר פן-ימות גס-הוא
 באחיו ותלד תמר ותשב ביה אביה: וקרבו הימים ותקח 12
 בת-שוע^ב אשה-יהודה וינחם יהודה ויגדל על-גונן צאנו
 הוא ויהיה רעהו העדלמי תמנה: ויגד לתמר^ב לאמר 13
 הען תמיד עליה תמנה לנו צאנו: ותסר בגדי אלמנותה 14
 מעליה ותבא^ב בעציל ותחלף ותשב בפתח עינים אשר
 על-דוד תמנה כי ראיה פירגל שלה והוא לא-נתנה לו
 לאשה: ויראה יהודה ויהשבה לוונה כי כסתה פניה^ב): 15
 ויט אליה אל-תלד^ב ויאמר הנה^ב נא אבא אליך כי לא 16

m) Sam. וירא, and so in v. 12. n) Cdd. Sam. Ps.-Jon. (Onk.) וירא. o) Cd. 1. Syr. ויקרא. p) LXX. Σαλὸμ. q) Sam. ויהי אלהים. r) Sam. בחר. s) LXX. αὐτὴ δὲ τῇ ἐν Χασβί. t) Sam. ויהיה. u) Sam. ותקם. v) LXX. omit here, referring incorrectly שוע in v. 2 to Judah's wife, or reading there שמה. w) Sam. LXX. add בלא. x) Sam. ויראה. y) LXX. add: καὶ οὐκ ἀπέχετο αὐτὴν. z) Sam. וירא.

22 נִפְשׁוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^u). וְרֹאשׁוֹן אֶל־תִּשְׁפָּסְדֶם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ
 אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וְגַם אֶל־תִּשְׁלַחְרְבוּ לִמְעַן הַצִּיל
 23 אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל־אָבִיו: וַיְהִי כֹאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־
 אֶחָיו וַיִּשְׁשִׁימוּ^v אֶת־יוֹסֵף אֶת־כְּתָנָיו אֶת־כְּתָנָיו^w הַפָּסִים אֲשֶׁר
 24 עָלָיו: וַיִּקְרָאוּ^x וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבֶּרֶה^y וְהַבּוֹר לֵק^z) אֵין בּוֹ מָיִם:
 כֹּה יִשְׁבּוּ לְאֶחָל־לָתֵם וַיֵּשְׁאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ וַהֲגִל אֶרְחָח
 וַיִּשְׁמַעְאֲלִים בָּהֶם מִלְּעֵד וַיִּסְאֲלֵהֶם וַיֵּשְׂאִים נִבְאָת וַיִּקְרִי וְלֹא
 26 הוֹלִיכִים^a) לְהוֹרִיד מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר וַיֹּאדָה אֶל־אֶחָיו מִח־
 27 בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֶחָיו וְדָסִי אֶת־דָּסִי: לָכֵן וַנִּמְדָּרְנוּ^b)
 לִישְׁמַעְאֲלִים וַיִּדְנוּ אֶל־תְּהִי־כֹ^c) כִּי־אֶחָיו כְּשָׂרְנוּ^d) הוּא וַיִּשְׁמַעֵנו
 28 אֶחָיו: וַעֲבָרוּ אֲנָשִׁים מִדִּינִים סְחָרִים וַיִּשְׁשֻׁבוּ וַיַּעֲלֻ אֶת־
 יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְדָּרוּ אֶת־יוֹסֵף לִישְׁמַעְאֲלִים כְּעִשְׂרִים בָּסָף
 29 וַיִּבְיֹא אֶת־יוֹסֵף^e) מִצְרַיִם: וַיֵּשֶׁב רֹאשׁוֹן אֶל־הַבּוֹר וַהֲגִל
 ל־אֶת־יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־כְּתָנָיו: וַיֵּשֶׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמֶר
 31 הִנֵּה אֵינִי וְאֵינִי אֵנִי אֵנִי אֵנִי: וַיִּקְחוּ אֶת־כְּתָנָה יוֹסֵף
 32 וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכְּתָנָה בָּדָם: וַיִּשְׁלַחוּ
 אֶת־כְּתָנָה הַפָּסִים וַיִּבְיֹאוּ^f) אֶל־אֲבֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ וְאֵת מִצְאָנוּ
 33 הַקֶּרֶן הַכְּתָנָה בְּנֹף הוּא אִם־לֹא: וַיִּבְרָה^g) וַיֹּאמֶר כְּתָנָה
 34 בְּנִי חַיָּה^h) רָעָה אֶת־חַיָּהⁱ) טָרַף טָרַף יוֹסֵף: וַיִּקְרַע וַעֲלָב
 שְׁמִלְחוּ וַיֵּשֶׁב שָׁק בְּמִתְנֵו וַיַּהֲאֵל^j) עַל־בְּנוֹ יָמִים רַבִּים:
 לֹה וַיִּקְמוּ כִּי־בְנוֹ וְכָל־בְּנֵי לִטְמֹו וַיִּסְאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר
 36 כִּי־אֶרֶד אֶל־בְּנִי^k) אֲבָל^l) שְׂאֵלָה וַיִּבְקֶה אֹתוֹ אָבִיו: וַהֲטָרְנוֹ
 מִדָּרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם^m) לְשׁוֹשִׁיף סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַמִּצְרַיִם: ■

u) Sam. מליהם. v) Sam. ויששמו. w) Cdd. Vulg. ומה. x) Sam. ויקח. Cd. 1. adds שדה. y) Sam. הבור. z) Sam. ריק. a) Sam. ויום הלכים. b) Sam. נסכרו. c) Sam. תדעה. d) Sam. וכשר. e) Cd. 1. Vulg. Syr. Saad. ואו. f) Sam. ויביאה. g) Sam. ויברה. h) Sam. היא חיה. i) Sam. מכלו. j) Sam. על בני. k) Sam. מביל. l) Sam. והמדינים סכרו את יוסף מצרימ.

והנה קמה אלפחד וגם-נצבקה והנה חסדיה" (אלפחדים
 ונחשחחחחחח) לאלפחד: ויאמר לו אחי האלף" (אלף עליו 8
 אם"מ-אל"מ) האלף בנני וינסו עד שנת אחז על-חלמחיו" (אל-
 תל-דכריו: ויחלם עד חלום אחר ויספר אלו"מ) לאחיו 9
 ויאמר הנה חלמתי חלום עד והנה השמש והירח ואחד
 עשר כוכבים משתחווים לי: ויספר אל-אביו ואל-אחיו" (אל-
 ויגד-בו אביו ויאמר לו מה ויחלום ומה אשר חלמתי הבוא"מ)
 גביא אחי ואחיו ואחיו להשתחוו לך ארצה: וינקאו-בו 11
 אחיו ואביו אשר את-הדבר: וילכו אחיו לרעות אית-צאן" (אל-
 אביהם בשכם: ויאמר ישראל אל-יוסף הלא אחי רעים 13
 בשכם לכה"מ) ואשליחך אליהם ויאמר לו הנני: ויאמר" (לו 14
 לך-גא ראה"מ) אד-שלוש אחי (אד-שלוש הצאן והשכני"מ) דבר
 וישלחם סעק סכרון ויבא שכם: ויסעאח אלו"מ) והנה 15
 תעה בשדה וישאלו האיש לאמר מה-תבקש: ויאמר 16
 אד-אחי אנכי"מ) מבקש תעדה-גא לי אישה הם רעים: ויאמר 17
 האיש גסעו מזה כי שמעתי" (אחרי גלבה דתעה וילך יוסף
 אחר"מ) אחי ויסעאם בדת"מ): וירא אתו מרחק ובסרם וקרב 18
 אליהם ויהנבלו אתו להמיתו: ויאמר איש אל-אחיו הנה 19
 בעל החלמות הלזה"מ) בא: ועתה לכו ונעדרנו ונשליח" (כ
 באחד הברות"מ) ואמרתי הנה רעה אבליחתי" (וגראה בודיה"מ)
 חלמתי: וישמע ראובן ויגד"מ) סגים ויאמר לא גבני 21

v) Sam. חסדיה. w) Sam. חסדיה. x) Sam. האלף. y) Cdd.
 חס. z) Sam. בשל. a) Sam. ואלס. b) LXX. insert: τῷ πατρὶ αὐτοῦ
 καὶ. c) Sam. לאביו ולאחיו; LXX. omit אחיו—ויספר. d) Sam. הבא.
 e) Sam. נקיר על אח. f) Sam. לך. g) LXX. supply ישראל. h) Cdd. 2.
 Sam. דמה. i) Sam. והשיב. j) Cdd. 1. Sam. האיש. k) Sam. אחי. l) Sam.
 שמעתי. m) Sam. אחי. n) Sam. ברחוק. o) Sam. הלז. p) Sam.
 יהיה. q) Sam. הברות. r) Sam. אמרו. s) Sam. ויגד. t) Sam.
 ויעלו.

21 וְרִשׁוֹן^a) וְאַחֶר דִּישׁוֹן^b) אֵלֶּה אֱלֹהֵי הַחֲרִי בְּנֵי שְׁעִיר בְּאֶרֶץ
 22 אֲרָם: וַיְהִי בְנֵי-לוֹטָן חָרִי וְהִימָם^c) וְאַחֻזָּה לֹטָן^d) הַמִּנְעֵה:
 23 וְאַלְהָ בְנֵי שׁוּבֵל עֵלְהָ^e) וּמִנְחָה וְעִיבֵל שָׁמַ^f) וְאִינָם^g): וְאַלְהָ
 24 בְנֵי-צִבְעֹן אִיִּהָ^h) וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מִצָּא אֶת-הִימָםⁱ) בְּמִדְבָּר
 בְּרַעְתּוֹ אֶת-הַחֲמָרִים לְצִבְעֹן אָבִיו: וְאַלְהָ בְנֵי-עֵנָה וְרִשׁוֹן^j) כֹּחַ
 וְאַהֲלִיבְמָה בַּהֲ-עֵנָה: וְאַלְהָ בְנֵי דִישׁוֹן^k) הַסְדּוֹן^l) וְאַשְׁבֵּן^m) וַיְחַבֵּןⁿ)
 27 וְכָרָן: אֵלֶּה^o) בְּנֵי-אַחֶר בִּלְתָּן וְעֵשֶׂט^p) וְעֵשֶׂט^q): אֵלֶּה^r) בְּנֵי-דִישׁוֹן
 28 עֹיץ וְאַרְן^s): אֵלֶּה אֱלֹהֵי הַחֲרִי אֱלֹהֵי לֹטָן אֱלֹהֵי שׁוּבֵל אֱלֹהֵי
 צִבְעֹן אֱלֹהֵי עֵנָה: אֱלֹהֵי דִישׁוֹן אֱלֹהֵי אַחֶר אֱלֹהֵי דִישׁוֹן אֵלֶּה ל
 אֱלֹהֵי הַחֲרִי לְאַלְפֵיהֶם^t) בְּאֶרֶץ שְׁעִיר^u): פ וְאַלְהָ
 31 הַסְלָבִים אֲשֶׁר מִיָּבֹן בְּאֶרֶץ אֲרָם לִפְנֵי סִלְחָ-סִלְחָ לְבְנֵי
 32 יִשְׂרָאֵל^v): וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדֹם בָּלַע בֶּן-בְּעִיר וְשָׁם עִירָו דִּנְהֶבָה:
 33 וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחֲלָיו יוֹכָב בֶּן-נִרְחַ מִכְצָרָה: וַיָּמָת
 34 יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחֲלָיו הַשֵּׁם^w) מֵאֶרֶץ הַתִּימָנִי: וַיָּמָת חַשֵּׁם לֵה
 וַיִּמְלֹךְ תַּחֲלָיו הַגִּד^x) בֶּן-בִּדְרָ^y) הַמִּכָּה אֶת-סִדּוֹן^z) בְּשָׂרָה מִזֶּמֶר
 36 וְשָׁם עִירָו עֵוִית^a): וַיָּמָת הַגִּד וַיִּמְלֹךְ תַּחֲלָיו שִׁמְלָה מִמְּשָׁרְקָה^b):

a) Sam. וְרִישׁוֹן. b) LXX. *Πρώτος*, so vv. 25, 30. c) 1 Chr. 1:39. הַחֲרִי, Syr.
 הַחֲרִי. d) Sam. לֹטָן. e) 1 Chr. 1:40. עֵלְהָ; LXX. *Εὐλάμ*. f) Cd. 1.
 Sam. Vulg. Syr. וְשָׁמַ. 1 Chr. 1:40. וְשָׁמַ; LXX. *καὶ Σαμὴρ*, and so
 Syr. *سَامِر*. g) Cdd. 2. וְאִינָם; LXX. *Ἰνάν*, Syr. *ܐܝܢܐ*. h) V. D. H.
 וְאַיִה; vid. n. i) Vid. n. j) Sam. וְרִשׁוֹן, and so in v. 30. k) So
 rightly LXX. Vulg. Syr., as proved from v. 25; vid. n. l) Syr.
 and 1 Chr. 1:41. הַסְדּוֹן. m) Cdd. Sam. LXX. Syr. and 1 Chr. 1:
 41. וְאַשְׁבֵּן. n) Sam. יוֹחָב. o) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. וְאַלְהָ,
 p) Sam. וְאַרְן. q) 1 Chr. 1:42. וְעֵשֶׂט. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr.
 וְאַרְם. s) Sam. וְאַרְן; Cdd. Vulg. Ps.-Jon. LXX. cod. Alex. וְאַרְם.
 t) Sam. לְאַלְפֵיהֶם. u) Cdd. 3. LXX. וְאַרְם. v) Cdd. 2. LXX. read בְּשָׂרָה
 omitting לְבְנֵי. w) LXX. *Ἀσιόμ*. x) Sam. cdd. 2. וְהַגִּד. y) LXX.
Βαυδ. z) Sam. וְהַגִּד. a) 1 Chr. 1:46. *עוית*, where however
 Cdd. mult. read *עוית*; LXX. *Γερθαιμ*; Syr. *ܓܪܬܝܡ*. b) LXX. have
Συμαδα ex Μουσωνας.

6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיָּקָח עֶשָׂו אֶת-נָשָׁיו וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-בְּנֵהֶיזָוָה
 כָּל-נַפְשֹׁתָיו בְּיוֹזֵם וְאֶת-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-בְּרִחְמָתוֹ וְאֵת כָּל-מִנְיָנוֹ
 אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּלֶךְ אֶל-אָרֶץ [שְׁעִיר¹⁾] מִסְּפֵי יַעֲקֹב²⁾ אֲחָיו:
 7 בְּרֵהֶיזָוָה רְבוּשִׁים רַב מִשְׁכַּת יִחְזִיז וְלֹא גִבְלָה אֶרֶץ מְגֹרֵיהֶם³⁾
 8 לְשֹׂמֵת אֲחֵם מִסְּפֵי מִקְנֵיהֶם: וַיָּשָׁב עֶשָׂו בְּהָר שְׁעִיר עֶשָׂו הוּא
 9 אֲדָם: וְאֵלֶּה תֹלְדֹת עֶשָׂו אֲדָם אֲדָם בְּהָר שְׁעִיר: אֵלֶּה⁴⁾ שְׁמוֹת
 בְּנֵי-עֶשָׂו אֲלִיפֹז בְּרֵעֲדָה אֲשֶׁת עֶשָׂו רְעוּאֵל בְּרֵעֲשָׁתָה אֲשֶׁת עֶשָׂו:
 11 וַיְהִי בְנֵי אֲלִיפֹז תִּימָן אִיזָר צִוִּי⁵⁾ וְנִעְשָׁם וְקִזִּי: וְהַמִּקְנֵי הַחֵיתָה
 12 סִילְנִשׁ גִּלְאִיפֹז בְּרֵעֶשָׂו וְתֹלֵד לְאִלְיָשׁוֹ אֶת-עֲמֶלֶק אֵלֶּה בְנֵי עֲדָה
 ■ אֲשֶׁת עֶשָׂו: וְאֵלֶּה בְנֵי רְעוּאֵל נָחַת⁶⁾ וְעֵדָה שְׁשֵׁה וְאִמָּה אֵלֶּה הֵיוּ
 14 בְנֵי בִשְׁמֹת אֲשֶׁת עֶשָׂו: וְאֵלֶּה הֵיוּ בְנֵי אֶהְלִיבֶמָה בַת-עֵנָה בְּרֵעֲדָה⁷⁾
 אֲשֶׁת עֶשָׂו וְתֹלֵד לְשֹׁעֵר אֶת-יַעֲרֹשׁ וְאֶת-יַעֲלֵם וְאֶת-קֶרַח:
 15 אֵלֶּה אֲלֹפִיז בְּנֵי-עֶשָׂו בְּנֵי אֲלִיפֹז בְּהָר עֶשָׂו אֲלִיפֹז תִּימָן⁸⁾ אֵלֶּה
 16 אִיזָר⁹⁾ אֲלֹפִיז צִוִּי אֲלִיפֹז קִזִּי: * אֲלִיפֹז קֶרַח¹⁰⁾ * אֲלִיפֹז נִעְשָׁם אֲלֹפִי
 17 עֲמֶלֶק אֵלֶּה אֲלִיפֹז אֲלִיפֹז בְּאֶרֶץ אֲדָם אֵלֶּה בְנֵי עֲדָה: (וְאֵלֶּה¹¹⁾)
 בְּנֵי רְעוּאֵל בְּנֵי-עֶשָׂו אֲלֹפִי גִבְתָּה אֲלִיפֹז וְרַח¹²⁾ אֲלִיפֹז שְׁשֵׁה אֲלֹפִי
 מִזָּה אֵלֶּה אֲלִיפֹז רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֲדָם אֵלֶּה בְנֵי בִשְׁמֹת אֲשֶׁת
 18 עֶשָׂו: וְאֵלֶּה בְנֵי אֶהְלִיבֶמָה אֲשֶׁת עֶשָׂו אֲלִיפֹז וְעֵיז אֲלִיפֹז
 יַעֲלֵם אֲלִיפֹז קֶרַח אֵלֶּה אֲלִיפֹז אֶהְלִיבֶמָה בַת-עֵנָה אֲשֶׁת
 19 עֶשָׂו: אֵלֶּה בְנֵי-עֶשָׂו וְאֵלֶּה אֲלֻפֵּיהֶם¹³⁾ הוּא אֲדָם: 10 אֵלֶּה¹⁴⁾
 בְּנֵי-שְׁעִיר הַחֵזִי (וְשְׁעִיר¹⁵⁾) הָאֶרֶץ לִטְוֹן וְשׁוּכַל וְצִבְעֹן וְעֵנָה:

1) Vid. n. m) Sam. יַעֲקֹב. n) Sam. מְגֹרֵיהֶם. o) Cdd. 3. Sam.
 XX. Syr. Vulg. וְאֵלֶּה. p) Sam. וְאִמָּה וְעֵז; 1 Chr. 1: 36 has וְעֵז;
 XX. Σοφάρι, and so in v. 15. q) Sam. נָחַת, and so in v. 17.
 r) Sam. LXX. (Vulg.) בְּנֵי עֵז. a) So Cdd. Sam. and 1 Chr. 1:
 36; but V. D. II. וְרַח. t) Sam. אִמָּה. u) Vid. n. v) Cdd. 2. Sam.
 אֵלֶּה. w) Sam. וְעֵז, but cdd. as above. x) Sam. Syr. insert עֶשָׂו
 y) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. וְאֵלֶּה. z) Sam. יַעֲקֹב.

מַצָּחָה עַל-קִבְרֹתָהּ הוּא מַצָּחָה קִבְרֹת-רָחֵל עַד-הַיָּם: וַיָּסַע 21
 יִשְׂרָאֵל בְּיַם אֲחֻלָּהּ (מִהַלְאָה^u) לְמַסַּל-עֵדֶר^v: וַיְהִי בַשָּׁבָן 22
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַחֹמָה וַיֵּלֶךְ רֹאשׁוֹן וַיִּשְׁכַּב אֶת-בִּלְהָה פִּילַגֶּשׁ
 אָבִיו^w (וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל^x): פ וַיְהִי בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: 23
 בְּנֵי לֵאָה בְּדוֹר יַעֲקֹב רֵאשִׁיב וַשְׁעוּרִי^y וְלֵוִי וַיְהוּדָה וַיַּשְׁשָׁר 24
 וּבְלֵוִי^z: בְּנֵי^a רָחֵל יוֹסֵף וְבִנְיָמִן: וּבְנֵי בִלְהָה שְׁשָׁחַת רָחֵל^b 25
 דָּן וְנַחֲמָלִי: וּבְנֵי וַלְיָה שִׁשְׁחָה לֵאָה עַד וְאֶשֶׁר אֱלֹהֵי בְנֵי 26
 יַעֲקֹב אֲשֶׁר יִלְדוּ^c בְּשָׂרָן אֲרָם: וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל-יַעֲקֹב אָבִיו 27
 מִמִּדְּבַר קְרִית הָאֲרָבֶעַ הוּא חִבְרוֹן^d אֲשֶׁר-נָרָשׁ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק: 28
 וַיְהִי וַיָּבִי יַעֲקֹב מֵאֵה שָׁנָה וְשָׁנָיִם שָׁנָה: וַיָּגַע יַעֲקֹב וַיָּפֹאֵל 29
 וַיִּאָּסֶף אֶל-עַמּוּיָו^e זָקֵן וְשָׁכַע יָמָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עָשׂוּ וַיַּעֲקֹב
 בְּגִ'ו^f: ד

לו 36

וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת^g עָשׂוּ הוּא אֲרָם: עָשׂוּ לָקַח אֶת-נָשָׁיו מִבְּנוֹת בְּגִנָּן^h
 אֶת-עֵרָה בַּת-אֵילָן רַחֲמַי וְאֶת-אֶהֱלִיבָמָה בַּת-עֵלָה בַּת-עִבְרָעוֹןⁱ
 * קִתְּוִי^j: (וְאֶת-בְּשִׁמְטָה^k) בַּת-יִשְׁמָעֵאל אֲחֻת נָכוֹת^l: וַתֵּלֶךְ עֵרָה^m
 לְעָשׂוּ אֶת-אֶלְיָשׁוּ וּבְשִׁמְטָה יֵלְדָה אֶת-רְעוּאֵל: וְאֶהֱלִיבָמָה יֵלְדָהⁿ
 אֶת-יַעֲוִישׁ^o וְאֶת-יַעֲרָם וְאֶת-קָרָה אֱלֹהֵי בְנֵי עָשׂוּ אֲשֶׁר יִלְדוּ-לוֹ

u) Sam. אהלו. v) Sam. סהאלה, but edd. read as above.
 w) LXX. omit the whole of this verse; vid. v. 16. x) LXX. supply יַעֲקֹב.
 y) Vid. n. z) Cdd. Vulg. וְהָיָה. a) Sam. וְהָיָה. b) Cdd. Sam. יִלְדוּ. c) LXX. insert
 ἐν γῇ Χαναάν. d) Sam. וְהָיָה. e) Syr. adds: חֲבִיבִי וְאֶת-אֶהֱלִיבָמָה, "in the sepulchre which Abraham his father bought."
 f) Sam. וְהָיָה, and so in v. 9. g) Sam. LXX. Syr. Vulg. in many
 mss. בְּגִ'ו. h) Vid. n. i) Sam. סהאלה, so vv. 4, 10, 13, 17. j) Sam.
 נכמות. k) So Cdd. mult. Sam. and ק in this place, and so also
 v. 18, LXX. Syr. 1 Chr. 1: 35; but V. D. H. וְהָיָה, and so in v. 14.

6 בְּנֵי יַעֲקֹב^א): וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְחֶה-אֲשֶׁל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (הוּא^ב) בֵּית־
 7 אֵל הָיָה וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עָמָו: וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם
 אֵל^ג) בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלָה^ד) אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבִרְחוֹ מִשְׁנֵי^ה) אָחִיו:
 8 וַתָּמָת דִּבְרָה^ו) מִיִּנְחָה רַבָּה וַתִּקְבֹּר וַתִּקְבֹּר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל תַּחַת
 9 הָאֵלֹן וַיִּקְרָא^ז) שְׁמוֹ אֵלֹן בְּכֹחַ^ח): פ. וַיִּלֵּא אֱלֹהִים אֵל־
 י יַעֲקֹב עוֹד^ט) בָּבֶאן מִסְּפֵן אֲבִים וַיִּכְרֹד אֹתוֹ^י): וַיֹּאמֶר-לּוֹ אֱלֹהִים
 שְׁכֵן יַעֲקֹב^י) לֹא-יִקְרָא שְׁכֵן עוֹד^י) יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
 11 שְׁכֵן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל
 שְׂרִי^י) כָּרָה יְדֻכָּה עָנִי וְיִהְיֶה נָוִים יִהְיֶה מִסְּפֵן וּמִלְּפָיִד
 12 יֵצְאוּ: וְאֶת-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתָם וְלִיְצָחָק וְלִי אֲתִנֶּנָּה^י)
 13 וְלִירְשָׁתָּה אֲחִירִיד אֲתָן אֶת-הָאֶרֶץ: וַעַל מַעַלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם
 14 אֲשֶׁר-דָּבָר אֹתוֹ: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מַעֲבָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דָּבָר אֹתוֹ^י)
 טו בָּצָח עָבֹן וַיִּבָּר עָלָיו לָשֹׁךְ וַיִּצָּק עָלָיו שָׁמוֹ: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב
 אֶת-שֵׁם הַבָּקִים אֲשֶׁל דָּבָר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית־אֵל:
 16 וַיִּסְעוּ^י) (מִצֵּית אֵל^י) יַחֲרָעִיד בְּכֹחַ-הָאֶרֶץ לְבֹא אֶפְרַסָּה וַתִּלְד
 17 רָחֵל וַתִּקְשֶׁשׁ בִּלְדָתָהּ: וַהֲיִי בְהַקְשָׁתָהּ^י) בִּלְדָתָהּ, וַתֹּאמֶר לָהּ
 18 תְּמַלִּידָה אֶת-יִרְאֵי בִי-נִסְיָנָה לָךְ^י) כִּי: וַהֲיִי בָצָאָה וּבִשְׁשֹׁהָ
 19 כִּי מָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^י) בְּרָאִינִי וְאָבִיו קָרָא-לּוֹ בְּנִימִין^י): וַתָּמָת
 כ רָחֵל וַתִּקְבֹּר בְּרֶדֶךְ אֲפֹתָהּ^י) הָיָה בֵּית לָחֵם: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב

x) LXX. יִשְׂרָאֵל. y) Sam. has here וַהֲיִי, but the Masorites point וַהֲיִי. z) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. a) Sam. נִגְלָה. b) Cdd. LXX. Syr. add עָמָו. c) Sam. דְּבָרָה. d) LXX. supply יַעֲקֹב. e) Sam. נִכְחָה. f) LXX. insert *ἐν Δορυλῷ*. g) Sam. LXX. add אֱלֹהִים. h) LXX. Vulg. Syr. omit יַעֲקֹב שְׁכֵן. i) Sam. עֵד שְׁכֵן. j) LXX. *Ἐγὼ ὁ θεὸς σου*. k) LXX. insert *σοὶ ἐστίν*. l) LXX. add אֱלֹהִים. m) LXX. *ἀπάρας δὲ ἰακώβ*. n) LXX. omit v. 21. altogether, and insert here: *ἐπέστη τῇ συνουσίᾳ αὐτοῦ ἐπέμεινε τοῦ πυργου Γαδὲρ*. o) Sam. בְּהַקְשָׁתָהּ. p) Sam. לֵךְ. q) Sam. שְׁמוֹ. r) Sam. everywhere uses the form בְּנִימִין. s) Cdd. אֲפֹתָהּ.

חָרְפוּ וַיָּבֹאוּ עַל-הָעֵיר בַּסֵּת וַיַּהֲרֹגוּ כָּל-זָכָר: וְאֶת-חַמֹּר וְאֶת-
 שָׂרָם בָּנוּ הָרֹגוּ לְפִרְתָּרְכָּהּ וַיִּהְיוּ אֶת-דִּיקָה^א) מִבֵּית שָׂרָם וַיֵּצְאוּ:
 וּבְנֵי^ב) יַעֲקֹב בָּאוּ עַל-הַחֲלָלִים וַיָּבֹאוּ הָעֵיר אֲשֶׁר סָפְאוּ אֶחָוָתָם^ג): 27
 אֶת-צֹאנָם^ד) וְאֶת-בָּקָרָם וְאֶת-חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר-בָּעֵיר וְאֶת-
 אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ: וְאֶת-כָּל-חַיִּים וְאֶת-כָּל-טַפָּם^ה) וְאֶת-נְשֵׁיהֶם 29
 שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ וְאֶת^ו) כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵית: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שָׂעֵנָה ל
 וְאֶל-לֵוִי עֲבַדְתֶּם אֹתִי לְחֹמְאִישְׁנִי בְּשֹׁב^ז) הָאָרֶץ כִּבְנֵעֵנִי וּבְפָרְוִי
 וְאֲנִי סָתִי סִסְפָּר וְנֹאכַפְו עָלַי וְהִלַּתִּי^ח) וְנִשְׁאֲדָתִי אֲנִי וְיִיתִי:
 וַיֹּאמְרוּ הַבָּוִנָה יַעֲשֶׂה^ט) אֶת-אֲחֻזָּתִנִּי: 31

לה 35

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב כֵּן עָלָה כִּית-אֵל וְשִׁבְעָם וַעֲשֶׂה-א
 שָׂם^א) מִזִּבְחַת לֵאלֹהֵי הַנֶּגְבָּה אֵלֶיךָ בְּבִרְתְּךָ סָפְנִי עֲשֹׂו אֲחִיךָ:
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בִּיתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הַסָּרוּ^ב) אֶת-אֱלֹהֵי
 הַנֶּגֶב אֲשֶׁר בְּחִבְלָם^ג) וְהַסָּרִי וְהַחֲלִיפִי^ד) שְׂעָלֵהֶם: (וְקֹדֶשׁ^ה)
 וַעֲלֶה בֵּית-אֵל וַאֲעֲשֶׂה-שָׂם^ו) מִזִּבְחַת לֵאלֹהֵי הַעֲנָה אֹתִי כִּינֹם
 צִרְתִּי וַיְהִי עֲשֹׂוִי בְּנֶדֶד אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי: וַיָּבֹאוּ אֶל-יַעֲקֹב אֵת
 כָּל-אֱלֹהֵי הַנֶּגֶב אֲשֶׁר בָּרָם וְאֶת-הַנְּזִמִּים אֲשֶׁר פָּאֲנִיקָם
 וַיִּסָּמֵן אֹתָם יַעֲקֹב סִתָּה הָאֵלָה^ז) אֲשֶׁר עִם-שָׂרָם^ח): (וַיִּשְׁעִי^ט) וַיְהִי
 תַּתָּת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם^י) וְלֹא יָרְפוּ אֶחָדִי

o) Cd. 1. Syr. insert אחות. f) V. D. H. בני; vid. n.
 g) Sam. אחות; Cd. 1. LXX. Syr. insert רינה. h) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. Saad. ואח; Cdd. 2. read כל; Cd. 1. inserts כל after
 אח throughout the verse. i) Cdd. Sam. Vulg. Saad. omit כל.
 j) Sam. אח. k) Sam. להבישי ביתי. l) Sam. והבני. m) Sam.
 היה ותה יעשו. n) Omitted in Cd. 1. Vulg. o) Sam. הסרו. p) Sam.
 כחובכם. q) Sam. והלכו. r) Sam. תקום. s) LXX. Vulg. שם. t) Sam.
 והאילה. u) LXX. add: καὶ ἀπώλεσαν αὐτὰ ἐν τῇς σήμερον ἡμέρας.
 v) LXX. καὶ ἐξῆλθεν Ἰσραὴλ ἐκ Σημίων. w) Sam. סביבותיהם.

12 אָמְרוּ^{*)}: הִרְבּוּ עָלַי מָאֵל מְהֵרָה וּמִתָּן וְאֶתְנָה^{*)} כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ
 13 אֵלַי וְתִגְדְּלֵי אֶת־הַנֶּעַר לְאִשָּׁה: וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שִׁלְבֹם וְאֶת־
 14 חֲמֹר^{*)} אָבִיו בְּמִרְסָה וַיִּדְּבְרוּ אֲשֶׁר מִפִּא^{*)} אִם דִּינָה אֶחָתָם:
 14 וַיֹּאמְרוּ^{*)} אֲלֵיהֶם לֹא נִיבֵל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר^{*)} הַזֶּה לְחַטֹּא אֶת־
 טו אֶחָדָם לְאִישׁ אֲשֶׁר־לֹו עֲרֻלָּה כִּי־וָדָקָה הוּא לָט: אֲדֹכָוָא
 16 נָאוֹת לָבָם^{*)} אִם תִּהְיוּ כְּמֵנוּ לְהַפְלִי^{*)} לָכֵם כָּל־וָדָק: וַנִּתְּנוּ
 אֶת־כִּנְיֹתֵינוּ לָכֵם וְאֶת־בְּלִיחֵיכֶם נָפַח־לָנוּ וַיִּשָּׁבְנוּ אִתְּכֶם וְהָיוּ
 17 לָעָם^{*)} אֶחָד: וְאִם־לֹא הִשְׁמַעְנוּ אֵלֵינוּ לְהַפְלִי וְלִקְחָנוּ אֶת־כִּתְנוֹ
 18 וְהִלָּכְנוּ: וַיִּמְדְּבוּ דְבָרֵיהֶם דְּעֵינִי חֲמֹר וְדְעֵינִי שִׁלְבֹם בֶּן־חֲמֹר^{*)}:
 19 וְלֹא־אֶחָד הַנָּשִׁי לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חֲסִץ דְּבַת־יַעֲקֹב וְהִיא נִכְבֶּדֶת
 כ מִכָּל בֵּית אָבִיו: וַיָּבֹא חֲמֹר וְשִׁלְבֹם בְּנוֹ אֶל־שָׁעַר עִירָם וַיִּדְּבְרוּ
 21 אֶל־אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֶתְנוּ
 וַיִּשְׁבּוּ^{*)} בְּאֶרֶץ וַיִּסְתְּרוּ אֶתְּהוֹתָם וְהַתָּאֲרֵץ הִנֵּה רַחֲבַת־יָדַיִם^{*)}
 לִפְנֵיהֶם אֶת־הַבָּתָּהִם^{*)} נִגְדָדְלוּ לְנָשִׁים וְאֶת־כִּנְיֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם:
 ■ אֲדֹכָוָא וְאִהוּ^{*)} לָנוּ הַאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּ אֶתְנוּ לְהַיּוֹת לָעָם אֶחָד
 23 בְּחֻצוֹל לָנוּ כִּי־וָדָק בָּאֲשֶׁר הֵם נִפְלִים: מִקְנֵהֶם^{*)} וּמִקְנֵנָב
 וְכָל־בְּהֶמְתָּם^{*)} הָלֹוא לָנוּ הֵם אֶךְ גִּיאִיָּה^{*)} לָהֶם וַיִּשְׁבּוּ אִתְּנוּ:
 24 וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמֹר וְאֶל־שִׁלְבֹם בְּנוֹ כָּל־יֻצְאֵי שָׁעַר עִירוֹ וַיַּפְלִי
 טו כָּל־וָדָק^{*)} כָּל־יֻצְאֵי שָׁעַר עִירוֹ^{*)}: וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי^{*)} כִּהְיוּתָם
 בְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶתְהִי דִינָה אִישׁ

k) LXX. *διόσωμεν*. l) Sam. סמר וסמרה ומתן. m) Omitted in Cd. 1. Vulg. n) Sam. LXX. Syr. *כבש*. o) LXX. add: *Συμεὼν καὶ Λεὺὶ οἱ ἀδελφοὶ Δαὶνᾶς*. p) Sam. אח ודבר. q) LXX. insert: *καὶ κατοικήσωμεν ἐν ἱερὺ*. r) Sam. בסמו להמל. s) Sam. כעס. t) Sam. בנו. u) Sam. LXX. Syr. ישבו. v) Sam. רחבת י. רחבת. w) Sam. בנוח. x) Sam. יאמר. y) Cdd. mult. Sam. מקניהם. z) LXX. omit. כל. a) Sam. נאמר. b) LXX. add: *εἰς ἀρχὴν τῆς ἐκπορεύσεως*. c) LXX. Vulg. Saad. omit עירו. כל יוצאי שער עירו. d) Sam. השלשי.

אֲשֶׁר אָמַר וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה אֲמַצְאֶנְךָ בָּעֵיט אֵלַי: וַיֹּשֶׁבֶט
 בְּיוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדָרְכּוֹ שְׂעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה^x וַיָּבֶן
 לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּ^y עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם
 סִכְתָּ: ׀ וַיֵּבֶא יַעֲקֹב שָׁלֹם^z עִיר שְׂכֵם אֵצֶל בְּאֶרֶץ
 קְנָעֵן כִּבְּאֵי מִסְדָּן אֲדָם וַיַּחֲנוּ אֶת־פָּנָיו וַתַּעֲרֹ: וַיָּקֵן אֶת־חֶלְקָהּ
 הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר נָטַח־שָׁם אֶחָלוּ מִיד בְּנֵי־חָמֹר^a אֲבִי שְׂכֵם בַּמָּאָה
 קַשְׁיֹטָה: וַיַּעֲבֹד שָׁם סִכְתָּ וַיִּקְרָא־לָו אֵל^b אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ כ

לד 34

וַתַּעֲבֹד רִיטָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֵשָׂב לְחָיִית בְּכֹנוֹת הָאָרֶץ: א
 וַיֵּרָא אֶתָּה שְׂכֵם בֶּן־חָמֹר הַחִי וְנָשָׂא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶתָּה
 וַיַּעֲקֹב אֶתָּה וַיַּעֲנֶה: וַתְּדַבֵּק נָפֶשׁוֹ בְּרִיטָה בַת־עֵשָׂב וַיֹּאמֶר
 אֶת־חָמֹר^c וַיְדַבֵּר עַל־לֵב^d הַנָּעִר: וַיֹּאמֶר שְׂכֵם אֶל־חָמֹר^e
 אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמָּה
 כִּי טָמְאָ^f אֶת־דִּינָה בָתּוֹ וַבָּנִיו הָיוּ אֶת־מִקְנֵהוּ בַשְּׂדֵה וְהַחֲרִישׁ^g
 יַעֲקֹב עַד־בָּאָם: וַיָּצֵא חָמֹר אֲבִי־שְׂכֵם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ:
 וַבָּנִי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשְּׂדֵה בַשִּׂטָּיִם וַיַּתְעֲצֹבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֹ
 לָקֵחַ מֵאֵר כִּי וַבִּלָּה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשֹׂכֵב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן
 לֹא יַעֲשֶׂה: וַיְדַבֵּר חָמֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׂכֵם בְּנִי חָשָׁקָה נָפֶשׁוֹ
 בְּבָתְּלָם הֵנִי גֹא אֶתָּה לוֹ לְאִשָּׁה: וַהֲתַתְּנִי אֶתָּה בְּנֵיכֶם
 תַּחֲנוּ־לָט וְאֶת־בְּנֵיהֶם תַּקְחוּ לָכֶם: וְאֶתָּה תֵּשְׁבוּ וְהָאָרֶץ
 תִּהְיֶה^h לְפָנֵיכֶם שְׂבוּ וַיִּסְתְּרוּהָ וַהֲחַיּוּⁱ בָּהּ: וַיֹּאמֶר שְׂכֵם
 אֶל־אָבִיהָ וְאֶל־אֶחָיו אֲמַצְאֶנְךָ בָּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר^j תֹּאמְרוּ אֵלַי

כ. LXX. omit. x) Sam. סכחה. y) Sam. סכח. z) Sam. שלום. a) LXX.

1) Omitted in LXX. c) Sam. and וַתַּעֲרֹ twice, and so in v. 12.

d) Sam. אל לב. e) Sam. omits חָמֹר. f) LXX. add: ὁ υἱὸς Ἐμμοῦρ.

g) Sam. חריש. h) LXX. insert πλατεῖα. i) Sam. וַיַּחֲנוּ סכחה.

j) Cd. 1. וכל אשר.

לג 33

א וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה עֲשׂוֹי^א בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 2 וַיִּחַץ אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁנֵי הַשְּׂפָחוֹת: וַיָּשֶׂם
 אֶת־הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשֻׁנָּה^ב וְאֶת־לֵאָה וַיְלִידָהּ אַחֲרָנִים
 3 וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים: וְהָיָה עֹבֵר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוִי^ג
 4 אֶרְצָה שֹׁבַע פְּעָאִים עַד־נִשְׁתָּן עַד־אֲחִיו: וַיִּרַץ עֲשׂוֹ לְקִרְאָתוֹ
 ה וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוְאָרוֹ וַיִּשְׁקֻהוּ^ד וַיִּבְכּוּ: וַיֵּשֶׁא אֶת־עֵינָיו^ה
 וַיֵּרָא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר
 6 הַיְלָדִים אֲשֶׁר־תֵּן אֱלֹהִים אִתִּי־עַבְדְּךָ: וַתִּשְׁמָעֵן^ו תִּשְׁשָׁחוּתָהּ הָנָּה
 7 וַיְלִידֶיהָ וַתִּשְׁשָׁחוּ: וַיִּשָּׂא נָם־לֵאָה וַיְלִידָהּ וַיִּשְׁתַּחֲוִי וַאֲחֵר
 8 נָגַשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוִי: וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל־הַתַּחֲבֹנָה הַזֹּאת
 9 אֲשֶׁר פָּגַשְׁתָּ וַיֹּאמֶר לְמַעַן־תֵּן^ז בְּעֵינֵי אֲדָמִי: וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ יֵשׁ־לִי
 י רֵב אֲדָמִי וַיְהִי^ח לָךְ אֲשֶׁר־לָךְ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־נָא^ט אִם־נָא
 מַעֲרֹאֲתִי הֵן בְּעֵינֶיךָ וְהִקַּחְתָּ מִנֶּחְמִי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ
 11 בְּרָאָה^י פָּנֵי אֱלֹהִים וַהֲרַצְנִי: קִדְמָא אֶת־סִרְכְּתִי אֲשֶׁר הִבֵּאתִי^י
 לָךְ כִּי־חֲנִנִי אֱלֹהִים^י וְכִי יֵשׁ־לִי כָל וַיִּסְעֶר־כּוֹ וַיִּהְיֶה:
 12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה לְעֵבְרָה: וַיֹּאמֶר אֲדָמִי אֲדָמִי יִרְעֶה
 13 כִּי־הַיְלָדִים רַבִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עֲלֹה^י עָלֶי וְדַפְקִים^י יוֹם
 14 אֶחָד וְסֹחַר כָּל־הַצֹּאן: וַיַּעֲבֶר־נָא אֲדָמִי לִפְנֵי עֲבָדָיו וְאֵלֵי אֶתְנַחֲלִי^י
 לְאִפֹּי לְרֹגֶל הַמִּלֻּאָּה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וַיִּלְכְּדוּ הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־
 מו אָבָא^י אֶל־אֲדָמִי שְׁעִירָה: וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֲצִיגָה־נָא עִמָּךְ מִן־הָעֵם

g) Cd. 1. LXX insert אֲדָמִי. h) Sam. ילדיהו ראשונה. i) Sam. יהושנה. j) ויִשְׁתַּחֲוִי. k) Omitted by Sam. l) ויִשְׁקֻהוּ. m) Sam. וילדיה ויִשְׁתַּחֲוִי. n) LXX. *ἡν ἡμεῖς σου χάριον*. o) Sam. ויהי. p) LXX omit נָא. q) Sam. בראת. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. רבאת. s) Cd. 1. ויהי. t) Sam. עאלו. u) Sam. LXX. Syr. Vulg. ודפסו. v) Sam. ארנלה. w) Sam. אבא.

וַאֲמַרְתָּ לְעֶבְרָה לַעֲקֹב סָנְחָה הִוא שְׁלֹחָהּ לְאֶרֶץ לְעֵשׂוֹ 19
 וְהִנֵּה גַם־הִוא אַחֲרֵינוּ: וַיָּצֵא גַם־) אֶת־הַשְּׁנֵי גַם־) אֶת־הַשְּׁלֹשִׁי ב־
 גַם־ אֶת־כָּל־הַתְּלָלִים אַחֲרֵי הַעֲדָרִים לְאִמָּר בְּדָבָר הַזֶּה וְהַרְבֵּן
 אֶל־עֵשׂוֹ בְּשֵׂמֶכֶךְ אִתּוֹ: וַאֲמַרְתָּם גַּם־ הִנֵּה עֶבְרָה יַעֲקֹב־) 21
 אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲבִיכֶם סָנִי בְּמִנְחָה הַחֲלִכֶת לְפָנָי (וְאַחֲרֵי־
 כֵן אֶרְאֶה סָנִי אוֹלִי יֵשׁא סָנִי: וְחָעֲבַר הַמִּנְחָה עַל־פְּנֵיו 22
 וְהִוא לֵן בְּלִלְדָּה־הַהִוא בְּמִנְחָתָה: וַיָּקָם וּ בְּלִלְדָּה הַזֶּה) וַיֵּלֶךְ 23
 אַחֲרֵי־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שְׂפָחוֹתָיו וְאֶת־אֶתֶר עֶשָׂר וְלָרִיו־) (וַיַּעֲבֹר אִתָּה עֶבְרָה יַעֲקֹב־) וַיִּגְדֹּם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנֶּחֱל וַיַּעֲבֹר 24
 אַחֲרֵי־אֶשֶׁר־לוֹ): וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָרוֹ וַיִּאֲבֹק אִישׁ עִשׂוֹ עַד עֲלוֹה כֹה
 הַשְׁחָר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיָּעַ בְּכַף־יָדָיו וַיִּחַקֵּל כַּף־ 25
 יָדָה יַעֲקֹב בְּהִאֲבָקוֹ עִשׂוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֵנִי כִּי עָלָה הַשְׁחָר 26
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בְּרִכְתִּי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶה־ 27
 שְׂמִי וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׂמִי כִּי 28
 אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וְחֹמֶל: וַיִּשְׁאַל־ 29
 יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִגִּידָה נָא שְׁמִי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי
 וַיִּבְרַח אִתּוֹ שָׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל־) כִּי־רָאִיתִי 31
 אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצַל וַתִּנָּצַל וַתִּנָּצַל: וַיִּזְרַח־לוֹ הַשָּׁמֶשׁ 32
 כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנִיאל וְהִוא עֲלֵי־) עַל־יָדָיו־): עַל־בֵּן לֹא־וַיִּאֲבָרוּ 33
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יָדֵי הַנָּשִׂא) אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּד עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָדָה יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשִׂא:

u) Cd. 1. Sam. ת.ח; LXX. insert τῇ πορείᾳ αὐτῇ. v) Cd. 1. Sam. ת.ח. w) Sam. LXX. Vulg. insert כֹּה. x) קָסָם בִּזְק. Cdd. LXX. לפְנֵי. y) Sam. הַמָּקוֹם. z) Sam. יָדָיו. a) Sam. הַיָּד. b) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. לוֹ. c) So Cdd. Syr. Vulg.; the Sam. has מֶלֶךְ; V. D. H. with the majority of Cdd. פְּנִיאל. d) Sam. עֲלֵי. e) Syr. in Lond. Polygl. adds *وَلَمَّا كَانَ يَسِيرُ*, "for the thigh of Jacob had been strained"; but not Lee's edition. f) Sam. הַנָּשִׂא twice.

ה לפניו אל-עשו אחיו ארצה^g) שצור שדה ארום: ויצו
 אותם לאמר כה תאמרו לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב
 6 עם-לך ברחמי ואמר עד-עתה: ויהי-ל שור וחמור צאן^h)
 ועבד ושפחה ואשלחה להניד לאדניⁱ) למצא-תן בעניי:
 7 וישב הפלאלים אל-יעקב לאמר כאנו אל-אחיו אל-
 עשו וגם הלך לקראתו וארבע-מאות איש עמו: ויירא
 8 יעקב מאד ויצד לו ויחץ את-העם אשר-אלו ואת-הצאן
 9 ואת-הבקר והממלים לשני סתות: ויאמר אם-יבוא עשו
 אל-הסתות האחת^j) והיה והיה הסתות הנשאר לסלוח^k):
 י ויאמר יעקב אחי אבי אברהם יאחי אבי יצחק יהיה
 חאמר אלי שוב לארצי^l) ולסולתך ואיטיבה^m) עמך:
 11 כמנתי מכל החסדים וככל-האמת אשר עשית אדעבךⁿ)
 כי במקלי עברתי את-הירדן הזה ועתה הייתי לשני סתות:
 12 הצילני נא מיד אבי מיד עשו בירא אנכי אתו שר-נבוא
 13 והגני אם על-בנים^o): ואסח אמרף היטיב איטיב^p) עמך
 ושאחי אד-דעך בחול היום אשר לא-יפסד מרב: וגלן שם
 14 בלילה ההוא ויחץ מן-הבא כחו סתה לעשו אחיו: ענים
 ט סאתים ותשיש עשירים רחלים סאתים ואילים עשירים:
 15 זמלים סתות^q) וכניהם שלשים סרות ארבעים ושרים
 17 עשרה אלתים^r) עשרים ועשר: עשרה: ויחץ ביר-עבדיו
 עדר עדר לבדו ויאמר אל-עבדיו עברו לפני^s) ורחו תשימו
 18 בין עדר בין עדר: ויצו את-הראשון^t) לאמר כי הסנשף עשו
 אחי ושאלך לאמר למי-אתה ואנה הלך ולמי אתה לפניך:

g) Sam. ארץ. h) Cdd. 2. Sam. Vulg. LXX. Syr. Saad. צאן.
 i) LXX. add עשו. j) Sam. ראיד. k) Sam. לפלס. l) Sam.
 LXX. add על הכנים. m) Sam. ואיטיב. n) Sam. אל ארצך.
 o) Sam. רחוב איטב. p) Sam. סתות. q) Sam. ארנות.
 r) Sam. ויערים. s) Cdd. לפני. t) Sam. וראשון.

וַיִּקְרָא-לוֹ לָבֵן יֶגֶר שְׂדֵיחָא⁴⁷ וַיַּעֲקֹב כָּרָא לוֹ זֶלְעָד: וַיֹּאמֶר⁴⁸
 לָבֵן הִנֵּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ⁴⁹ (הַיּוֹם⁵⁰) עַל-כֵּן כָּרָא-שְׂמִי זֶלְעָד:
 וְהַמִּצְפָּה⁵¹ אֲשֶׁר אָמַר⁵² יֵצֵף יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתָּר אִישׁ
 מִרְעָהוּ: אִם-תִּשְׁעָנָה אֶת-בְּנֹתַי⁵³ וְאִם-תִּסָּקֵחַ נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי,
 אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רָאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ: וַיֹּאמֶר לָבֵן⁵⁴
 לַעֲקֹב הֵנָּה וְהִנֵּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי⁵⁵ בֵּינִי
 וּבֵינְךָ⁵⁶: עַד הִנֵּל הַזֶּה תִּסָּקֵחַ הַמִּצְפָּה אֲדֹאֲנִי לֹא-אֲעֹבֵד⁵⁷
 אֱלֹהִי אֶת-הִנֵּל הַזֶּה וְאִם-אֶתָּה לֹא-תִסָּבֵר אֵלַי אֶת-הִנֵּל הַזֶּה
 וְאֶת-הַמִּצְפָּה הַזֹּאת לָרֶעַח: אֱלֹהֵי אֲבֹתָם הֵאֱלֹהֵי נְחוֹל וְשִׁשְׁמֹן⁵⁸
 בִּינֵינוּ⁵⁹ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ⁶⁰ וְיִשְׂכַּע יַעֲקֹב כִּפְתָר אָבִיו וְצָחֵק:
 וַיּוֹבֵחַ יַעֲקֹב⁶¹ זָבַח כֶּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו⁶² לֵאמֹר-לָתֶם⁶³ נִימְאָלוּ⁶⁴
 לָתֶם וַיָּלִינוּ כֶּהָר:

לב 32

וַיִּשְׁלַח לָבֵן בַּבֶּקֶר וַיַּעֲשֶׂק לִבְנָיו וּלְבָנוֹתָיו^א נִיכְרָז אֲחֵיהֶם^ב
 וַיִּגְדֵּל וַיַּשְׁכֵּם^ג לָבֵן לְמִקְנָא^ד: וַיַּעֲקֹב הִלָּךְ לְרֶדְכִי^ה וַיִּשְׁעֶר-בִּי^ו
 מִלְּאָבִי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֲשֶׁר רָאִים סִתְּנָה אֱלֹהִים^ז
 וְהַ וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא מְחַנִּים: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים^ח

o) Sam. שְׂדֵיחָא. p) LXX. εἶπε δὲ Ἀάβελ τῷ Ἰακώβῳ Ἰδοὺ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη ἣ ἐστῆσεν ἀνὰ μέσσω ἐμοῦ καὶ σοῦ. q) LXX. omit והם, and insert: μαρτυρεῖ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ μαρτυρεῖ ἡ στήλη αὐτῇ. r) Sam. והצעה; vid. n. s) Omitted in Cd. 1. t) Sam. בנתי twice. u) Cd. 1. Sam. Saad. יראו. v) LXX. render the verse thus: καὶ εἶπε: Ἀάβελ τῷ Ἰακώβῳ Ἰδοὺ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ μαρτυρὶς ἡ στήλη αὐτῇ. w) Cd. 1. Sam. יששכר כנו. x) Cdd. מִלְּאָכִים מ' Cdd. 3. Sam. מִלְּאָכִים מ'. Cdd. 2. LXX. omit מִלְּאָכִים מ'. Syr. ܡܠܝܚܐ "the God of our fathers." The Vulg. Onk. Saad. agree with the Heb. text. y) Omitted by LXX. Vulg. z) Cd. 1. Sam. לכל אחיו. a) LXX. omit להם. b) Sam. ולבנותיו. c) Sam. מִלְּאָכִים. d) Sam. ויששכר. e) Sam. למסדו. f) LXX. insert: καὶ ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν τοῦ παρεμβολήσαντος

לה ותאמר^א) אל-אביה אל-יתר בעיני אדני כי לוא^ב) אוכל לקום
 מפניך בדרך נשים^ג) לו ויחפש^ד) ולא מצא את-החרפים:
 ■ ויחר לעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה-פשעי
 37 מה^ה) חשאתי כי דלקת אחרי: כי-משש^ו) את-בל-בלי מה-
 פנאתי מכל בלי-ביתך שים פה גיד אחי ואחיה ויביחו
 38 בין שניהם: זה עשירים שנה אנכי עמך רחליו וענף לא
 39 שבלו ואילו^ז) צאתי לא אכלתי: מרפח לא-הבאתי אליך
 אנכי אחשבה סודי ויבששנה^ח) נגבתי יום ונגבתי^ט) לילה:
 מ חיותי ביום אכלתי וירב בלילה ויתר שנהי מעיני:
 41 זה-לוי עשירים שנה בביתך עבדתך ארבע-עשרה שנה
 בשתי בנותי ושש שנים בצאנך ויתחלף את-משכרתי עשרה
 42 מנים: לולי^י) אלתו אבי אלהי^{יא}) אברהם ויפחד ויחזק הנה
 לוי כי עתה ריקם שלחתי את-ענפי ואת-יגיע^{יב}) כפי ראיה
 43 אלהים ויובח^{יג}) אשש: ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות
 בנותי^{יד}) והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אספה ראיה ליהוא
 ולבנותי^{טו}) מה-אספה לאלה היום או לבנותי^{טז}) אשר ילדו:
 44 ועתה לכה וברכתה^{טז}) ברת אבי ואספה ויהיה לשד ביני ובינך^{יז}):
 46 ויקח יעקב אבן וירמיה^{יח}) מצבה: ויאמר יעקב לאחיו
 לקחו אבנים ויקחו אבנים ויעשרגל ויאכלו שם^{יט}) על-הגל^כ):

s) Cd. 1. Syr. add רחל. i) Sam. לא. u) Sam. הנשים.
 v) Sam. ויחפש. LXX. insert: *ἐν ὁδῷ τῇ ἀλάτῃ*. w) Cdd. mult. Sam.
 LXX. Syr. Onk. edd. 8. Ps.-Jon. ימה. x) Sam. וזי' מ'. y) Sam.
 אילו. z) Omitted by Sam. LXX. a) Sam. ונבחה. b) Sam.
 וירב. c) Sam. לו לא. d) Omitted by LXX. Saad. e) Sam. ירע.
 f) Sam. ויובח. g) Sam. בנות. h) Sam. ולבנות. i) Sam. לבנותם.
 j) Cdd. mult. Vulg. Ps.-Jon. Onk. edd. 4. וברכתה. k) LXX. add:
εἰπε δὲ αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ θεοὶ μετ', ἡμῶν ἐστὶν ἰδεὶ ὁ θεὸς μέγας
ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῖ. l) Sam. וירמיה. m) Omitted in Cdd.
 2. Vulg. Saad. n) LXX. add: *καὶ εἰπεν αὐτῷ Ἀβραῶν Ὁ θουρὸς*
ούτος μετρίων ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῖ σήμερον.

ללכן" ביום השלישי כי ברח יעקב: ויבא את אחיו עמו 23
 וירדו אחיו יחד שבועת ימים וירבק אתו ברח הנגער:
 ויבא אליהם אל לבן הארמי בתלם" הלילה ויאמר לו השמר ■
 לך פחדבר" עם יעקב מפני עררע": וישג לבן את יעקב מה
 ויעקב תסע את אהלו ברח ולבן תסע את אחיו ברח הנגער:
 ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגב את לבני ותגהג אחד 26
 בנתי" בשביות תרב: לשם נחמתי" לברח ותגב אחי 27
 ולא הערת לי ואשלחה בשכחה וכשרים" בתמי" ובכנור":
 ולא נטשתי לגשק להי ולבנתי" עתה" הסכלת עשוי": 28
 ישלאל יחי לעשות עמכם" רע ואלי אביכם" אמש ואמר ■
 אלי לאמר האמר לך מדבר עם יעקב מפני עררע": ועתה ל
 הלך חלפת כי נבכתי נכספתה" לביח אביך לשם נגבה את
 אחי: ונען יעקב ויאמר ללבן כי" יראתי כי אחרתי פך 31
 חגל אחי בנתי" מעמי": עם" אשר תמצא את אלקיך לא 32
 יתני נגר אדוני הדר לך מה עמדי וקח לך" ולא ירע יעקב
 כי רחל" ונבכתם: ויבא לבן" באהל יעקב ויבאה לאה 33
 ובאה שתי האמה" ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא
 באהל רחל: וירא לגדה אהיהרשים ותשכם" בבר חגל 34
 ותשכ עליהם וימשש לבן אחי-אל האהל ולא מצא":

u) LXX. add τῇ Σίρα. v) Sam. בחלם. w) Cdd. שרר.
 x) Cdd. 21. Onk. cdd. 4. וער רע. y) Sam. בנתי. z) Sam. נבכת.
 a) Sam. כשרים. b) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. ורחי. c) Sam.
 ובכר. d) Sam. ולבנתי. e) Cdd. LXX. Vulg. ורחי. f) Sam.
 רוי. g) Sam. LXX. עכך. h) Cd. 1. Sam. LXX. אכך. i) Cdd.
 Onk. cdd. 7. וער רע. j) Sam. ובכר. k) Sam. כה. l) LXX. add:
 καὶ πάντα τὰ ἐμά. m) LXX. insert before עם: καὶ εἶπεν Ἰακώβ.
 n) LXX. insert: καὶ οὐκ ἐπέμψεν αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς ἐβή. o) LXX. in-
 sert: ἡ γυνὴ αὐτοῦ. p) Sam. LXX. add ורחש. q) Sam. רחשוח.
 r) Sam. רחשים. s) LXX. omit from ומשש the end of the verse.

יתנה שכר וילדו כל-הצאן נקדים ואם-כה יאמר עקדים
 9 יתנה שכר וילדו כל-הצאן עקדים: ועל אלהים^א אחד-מקנה
 יאביכם^ב ויתקדל: יהיו בעת יתם הצאן ואשם עיני וארא^ג
 בחלום ויהנה העושים^ד העלים על-הצאן עקדים נקדים^ה
 11 וברדים: ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ויאמר הנני:
 12 ויאמר שא-נא עיניך וראה כל-העושים^ו העלים על-הצאן
 עקדים נקדים וברדים כי ראית את כל-אשר לבן עשוי לך:
 13 אנכי האל ביה-אל אשר פשחת^ז שם מצבה אשר^ח גדרת
 לי שם נדר עתה^ט קים צא מן-הארץ הזאת ושוב אל-ארץ
 14 מולדתך: ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק
 15 ונגלה בבית אבינו: הלא נבריות^י נחשבתו לו כי מקרנו^{יא}
 16 ויאכל גם-אכול^{יב} אח-בספט: כי כל-העשב^{יג} אשר הציל
 אלהים^{יד} מאבינו לט הוא ילכנו ועתה כל אשר אמר
 17 אלהים אליך^{יז} עשה: ונקם יעקב וישא את-בניו ואת-נשיו^{יח}
 18 על-הנמלים: וינהג את-כל-מקנהו ואת-כל-רכשו^{יט} אשר
 רכש^כ מקנהו ויבנו אשר רכש^{כא} בספן ארם לבוא אל-יזחק
 20 אביו מרעה בגען: ולבן הלך לגו^{כב} את-צאנו ויתגב רחל
 כ את-התרפים אשר לאביה: ויגב יעקב את-לב לבן הארמי
 21 עלי^{כג}-בלי^{כד} הנד לו כי ברם הוא: ויברח הוא וכל-אשר-לו
 22 ויקם^{כה} ויעבר את-הנהר וישא את-פניו ער הגלעד: ויער

x) Sam. יתנה. y) Cdd. mult. Sam. מביק. z) Sam. וארא.

a) Sam. העושים, so in v. 12; LXX. *oi tpaítoi kai oi xpoí*, so in v. 12. b) Sam. נקדים. c) Sam. את כל העי. d) LXX. insert *μω*. e) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואמר. f) Cdd. Sam. LXX. Vulg. ותנה. g) Sam. כנבריות. h) Sam. מברז. i) Sam. מכל. j) LXX. add: *καὶ τὴν δούλην*. k) Sam. יתנה. l) Sam. מלך אלהים. m) Cdd. 2. Sam. LXX. את נשיו ואת בניו. n) Sam. רכשו. o) קצץ כולק. p) Cd. 1. LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad. omit אשר רכש. q) Sam. קינו אשר רכש. r) Cdd. 4. Sam. ער. s) Sam. בלוי. t) Omitted in LXX. Vulg.

לְבָנוֹת^א) כְּחֹשֶׁף הַלֵּבן אֲשֶׁר עַל-הַמִּקְלָחַת: וַיֵּצֵא אֶת-הַמִּקְלָחַת 38
 אֲשֶׁר פָּעַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְחוֹת^ב) הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּבְאֵן^ג) הַצֹּאן
 לְשִׂחֹתָ לִנְכַח הַצֹּאן וַיַּחֲמֵהָ בִבְאֵן^ד) לְשִׂחֹתָ: וַיַּחֲמֵה^ה) הַצֹּאן 39
 אֶל-הַמִּקְלָחַת^ו) וַיִּלְדֵּן^ז) הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִים^ח) וְשָׂאִים: וְהַבְּשָׂכִים 40
 הַפָּרִיר יַעֲקֹב וַיֵּהָן פָּנֵי הַצֹּאן אֶל-עֹקֶר^ט) וְגִלְחִים בְּצֹאן לִבָּן
 וַיֵּשֶׁת לָו עֲדָרִים לְבָדָו וְלֹא שָׁתַם עַל-צֹאן לִבָּן: וַהֲיָה^י) בְּבָל 41
 נַחֵם הַצֹּאן הַמִּקְשָׁרוֹת^י) וְשָׂם^כ) יַעֲקֹב אֶת-הַמִּקְלָחַת לַעֲיֵנִי הַצֹּאן
 בְּרֹהֲטִים לִיחֻמָּהּ בְּמִקְלָחָה: וּבְהַעֲשִׂיף הַצֹּאן לֹא יֵשִׁים^כ) וַהֲיָה 42
 הַעֲשָׂפִים^כ) לִלְבָּן וְהַקְשָׁרִים לַעֲקֹב: וַיִּסְרֹץ הָאִישׁ סָאֵר סָאֵר 43
 וַהֲיִי-לוֹ צֹאן רְבוּחַ^כ) וַשְׁפֹּחָה וַעֲבָדִים^כ) וְנִסְלִים וַחֲמֹרִים:

ל' 31

וַיִּשְׁמָע^א) אֶת-דִּבְרֵי כְּנַר-לִבָּן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר 1
 לְאִבֵּינִי וּמֵאֲשֶׁר לְאִבֵּינִי עָשָׂה אֶת כָּל-הַקְבָּרִים^ב) הַהֵם: וַיֵּרָא יַעֲקֹב 2
 אֶת-פָּנֵי לִבָּן וַהֲיָה אֵינֶנּוּ^ג) עִמּוֹ בְּחִמּוֹל שְׁלֹשִׁים: וַיֵּאמֶר יִהְיֶה 3
 אֶל-יַעֲקֹב שׁוֹב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתָיו וְלִמְלֹךְתָּ^ד) וַאֲהִיָּה עִמָּהּ:
 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂרָה אֶל-צִאֲנֹו: וַיֵּאמֶר 4
 לָהֶן רֵאָה אֲנִי אֶת-פָּנֵי אֲבִיבֶן כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי בְּחִמּוֹל שְׁלֹשִׁים^ה)
 וְאֵלַי אֲבִי הָיָה עִמָּדִי: וַאֲפָעָה יִדְעָהּ^ו) בִּי בְּכָל-כְּלִי עֲבָדָי 6
 אֶת-אֲבִיבֶן: וַאֲבִיבֶן הָיָל בִּי וַהֲחִלָּף^ז) אֶת-מִשְׁכַּבְתִּי עֲשֵׂרָה 7
 מַנִּים וְלֹא-נָהֲגוּ אֱלֹהִים לְהִרְעֵ^ח) עִמָּדִי: אִם-כֵּן יֵאמֶר נִקְדִים 8

z) LXX. add: *kai peripetous to xloron*, evidently a mero gloss. a) Sam. כְּחֹשֶׁף. b) Sam. רִבְחָה. c) Sam. בִּבְאֵן. d) Sam. וַיַּחֲמֵהָ. e) Sam. עַל הַיָּמִים. f) Sam. וַיִּלְדֵּן. g) Cdd. 2. LXX. Vulg. וַיַּחֲמֵהָ. h) Onk. Ps-Jon. Saad. כָּל עֵקֶד; Sam. LXX. עֵקֶד. וְנִקְדִים. i) Sam. וַיֵּהָן. j) Omitted in LXX. k) Sam. יֵשֶׁת. l) Sam. יֵשֶׁת. m) Cdd. 2. Sam. הַיָּמִים הַנִּקְדִים. n) LXX. add *kai βόες*. o) Sam. עֲבָדִים. p) LXX. Syr. add יַעֲקֹב. q) Sam. וַיִּכְבֹּד. r) Sam. מֵינִי; and so in v. 5. s) Sam. אֲבִיבֶן וְאֵל מִלְחָמָה. t) Sam. שְׁלֹשִׁים. u) Sam. יִהְיֶה לְרֵעִי. v) Sam. וַיִּחַלֵּף. w) Sam. וַיִּחַלֵּף.

ויבא האמר יעקב אל-לך שפילי ותלכיה אל-מקדש
 26 ולשרי": תלך את-גשר המז-ועלי אשר עבדתי אתה בנה
 27 ותלכיה בי שמה תלך את-עבדך אשר עבדתי: ויאמר
 אלי לכן אמנא סגמתי כן בעיניך ותלשתי ויברכני יהוה
 28 בלללי: ויאמר" נקבה שפדך עלי ותתנה: (יאמר" אליו
 29 אתה תלך את-אשר עבדתיך ותהא אשר-היה סגמתי) אשר:
 ל כי סגמא אשר-תליה לך לשני בשרך לזכ ויברך יהוה" איה
 31 לרולי ותהה סתו אפשה גם-אנכי לסתתי: ויאמר סתו אשר-
 לך ויאמר יעקב לא-תתן-לי סגמתי אם-תעשה-לי הדבר"
 32 תלך אשוכה ארעה" איהו אשר-: אעבר" בקל-אמר" היום
 הער" סגמא כל-עת ו גש" וסלא וקל-אשר-חום בקשבים
 33 וסלא" ונתר בעזים ותהא שפתי: ותנה-בי ארסתי ביום
 סתו ביר-תבוא" על-שפתי לשפתי כל אשר-אנני וסלא
 34 בעזים ותם בקשבים ונתר הוא אשר: ויאמר לכן הן לו
 לה יחי" בברך": ויסר בום תהוא את-תחשית העקרים
 והשליש ותה כל-תעום הנקרות והשליש" בל" אשר-לכן לו
 36 וקל-הים בקשבים ונתר ביר-בניו: תלם בברך שלשתי ביום
 37 ביר" וכן יעקב ויעקב רעה את-אמן לכן הנוסרה": ויברך
 לו יעקב סגל לבעה לז ולא וערסון תסיל בנה" פקלוח

g) Sam. מל ארץ. h) Omitted in LXX. Vulg. i) LXX. Syr. add יעקב. j) Sam. מקדש. k) LXX. ידוע אלדום. l) Sam. ודבר. m) Sam. ארץ. n) Sam. אפסרה; vid. n. o) Sam. הסר. Sam. נקד twice; so also in v. 33. q) Sam. וסלא, but add. as Heb. r) Sam. יבוא. s) Sam. הוץ לא ידוע. t) Cdd. Sam. כדורך. u) Sam. והמלח. v) Cdd. LXX. Syr. וסל וסל. w) Sam. LXX. Saad. כיום. x) Sam. adds . . . . ויאמר יעקב ויאמר יעקב ויאמר יעקב . . . . אל ארץ אבי ואיסיב עסד: With the exception of these words, the rest of the insertion ■ identical with ch. 31: 11—14. y) Sam. LXX. כיום.

שני לעקב: ותאמר רחל נסתלי^r אליהם ונסתלתי גם-
 אחתי^s גם-יכלתי^t ותקרא שמו^u נסתלי: ותרא לאה כי עמדה
 מלדת ותקח אדולפסה ששחתה ותתן אותה לעקב לאשה:
 ותלד^v. ולפנה שפתה לאה לעקב בן: ותאמר לאה בנך^w
 ותקרא את-שמו. ור: ותלד ולפנה ששחת לאה ■ שני
 לעקב: ותאמר לאה בן שלי כי אשרוני בנות ותקרא
 את-שמו אשר: וילך ראובן ביקי קציר-המים וימצא ■
 הדאים בשדה ויבא אהם אל-לאה אמו ותאמר רחל אל-
 לאה^x תניניני לי סודותי בנך^y: ותאמר לה הסעט קחתך
 את-איש ולקחת גם את-דודאי^z בנ ותאמר רחל לבן^a ישעב
 עשלי^b חלילה לך מה דודאי בנך: ויבא עקב סודותיה בערב
 ותמצא לאה לקראו ותאמר אלי תבוא^c כי שבר שברתיך
 בדודאי בני וישעב עשה כחלה הוא^d: וישמע אלהים אל-
 לאה ותחר ותלד לעקב בן חמישי: ותאמר לאה נתן
 אלהים שברי אשר-נתתי שפתי לאישי ותקרא שמו^e
 יששכר: ותחר עוד לאה ותלד בן-שני לעקב: ותאמר^f
 לאה וברני אלהים ואתי וגר טוב הפעם ויבלתי אישי קי-
 וברתי לו ששה בנים ותקרא את-שמו וכלן^g: ואחר
 ילדה^h בת ותקרא את-שמה דנה: ויולד אלהים את-רחל
 וישמע אליה אלהים ויפתח את-רחמה: ותחר ותלד בן
 ותאמר אבה אלהים את-תרפתי: ותקרא את-שמו יוסף ■
 לאמר יסף יהנה לי בן אחר: והי בן אשר ילדה רחל את-כה

r) Sam. נסתלי. s) Sam. אחתי. t) Cdd. Sam. גם. u) Sam.
 שמו; so cdd., but Lond. Polygl. ■ cdd. שמו. v) LXX. add:
 και εισήγαγε προς αὐτήν. w) LXX. וראוהו, and so in v. 12. x) LXX.
 add εἴ ἀδελφῇ. y) Sam. בנך, and so in v. 15. z) Sam. רודי. a) LXX.
 οὐχ οὕτως (לא כן). b) Sam. עש. c) Sam. LXX. add הלילה. d) Sam.
 והוא. e) Sam. שמו. f) Sam. וילד.

ל לכן לִרְחֵל" בַּיּוֹם אֲדֹנֶיהָ שָׂדֵהָ לָהּ לְשִׁמְחָה: וַיָּבֹא
 אֶל־רָחֵל וַיֵּאָקֶבּ גַּם־אֶדְרִיֶּל סִלְמָה וַיַּעֲבֹד עִמָּו עוֹד שְׁבַע־
 שָׁנִים אַחֲרֵיהֶן: וַיֵּרָא יְהוָה" בִּירְשֻׁתָּהּ לָאֵלָּהּ וַיִּסְתַּח אֶת־רִחְמָהּ
 32 וַרְחֵל עָקְרָה: וַתֵּהֶרֶל לְאֵלָּה" וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ" רְאוּבֵן" כִּי
 אָמַרְהָ כִּי־רָאִיתִי יְהוָה בְּעָגְלִי" כִּי עָמָה יִהְיֶה בְנִי: וַתֵּהֶרֶר
 עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה בִּירְשֻׁתָּהּ אֲנִי וַיִּסְתַּח
 לִי גַם־אֲדֹנָיִה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁשְׁקוֹן: וַתֵּהֶרֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתִּאמֶר עָמָה תִּפְעֹם יִלְהֶ" אִישׁ אֵלֵּי" כִּי־יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה
 לֹחַ בָּנִים עַל־בֶּן גָּרָא־שְׁקוֹ" לִי: וַתֵּהֶרֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּאמֶר
 תִּפְעֹם אֲדֹנָיִה" אֶת־יְהוָה עַל־בֶּן גָּרָאִה שְׁמוֹ יְהוֹדָה וַתִּעְקֹד
 סִלְמָה:

ל 30

א וַתֵּרָא רָחֵל כִּי לֹא יִלְדָּה לְעַקֵּב וַתִּקְנֶה רָחֵל בְּאִחֶתָּה" וַתִּאמֶר
 2 אֶל־עַקֵּב הִקְדֵּלִי בָנִים וְאִם־אֵין סִמָּה אֲנִי: וַתֵּהֶרֶר אַחֲרֵי
 עַקֵּב בְּרִחֵל וַיִּאמֶר הִתְחַח אֱלֹהִים אֲנִי אִשָּׁר־חֲנֹנִי מִסָּדֶךְ
 3 סָרִי־בֶטֶן: וַתִּאמֶר" הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְחָה בָּא אֵלֵיָּהּ וַתֵּלֶד עַל־
 4 בְרָגְלִי וַאֲבָנָה גַם־אֲנִי סִמָּנָה: וַתִּסְתַּח לָהּ אֶת־בִּלְחָה שְׁסִחְחָהּ
 5 לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ עַקֵּב: וַתֵּהֶרֶר בִּלְחָה" וַתֵּלֶד לְעַקֵּב בֶּן:
 6 וַתִּאמֶר רָחֵל דִּנְיָ אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי" וַתִּסְתַּח לָהּ עַל־בֶּן
 7 גָּרָאִה שְׁמוֹ דִּן: וַתֵּהֶרֶר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְחָה שְׁסִחְחָה רָחֵל בֶּן

d) LXX. omit רָחֵל. e) LXX. add: וְהָיָה אֲלֵיהֶם. f) LXX. insert לְעַקֵּב. g) Cdd. Sam. וְהָיָה שְׁמוֹ, and so in v. 33. h) Syr. ܠܥܩܝܒ through-
 out. i) LXX. insert: *non habuit pro uxore*. j) Sam. יָלְדָה. k) Sam.
 יָלְדָה. l) Sam. וְהָיָה שְׁמוֹ. m) Sam. וְהָיָה. n) Sam. וְהָיָה. o) LXX. Syr.
 Vulg. insert לָהּ. p) LXX. add: *et non habuit pro uxore*. q) Sam.
 בְּקוֹלִי.

אֵלֶיהָ הָיָה וְכִי כָדָבְדָהּ הָיָה וַתֵּרֶן וַתֹּעַר לֵאמֹר הִיא ■
 כְּשֵׁמֶשׁ לָבָן אִתּוֹ שָׂמַע יַעֲקֹב בֶּן-יִצְחָק וַיֵּרֶן לִפְתָּחוֹ
 וַיִּחְדָּק לוֹ וַיִּשְׁקֹק לוֹ וַיִּבְיָאֶיהָ ■ אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּסְמַר לָלָבָן אֶת
 כָּל-חֲבֻרָתָיו הַנֶּאֱלָה: וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אִם ■ עֲבָדִי הַבָּשָׂר אֶתָּה
 וַיִּשָּׁב עִמּוֹ תְּרֵשׁ יָמָיו: וַיֹּאמֶר לָבָן לַעֲבֹד הַכִּי-אֲנִי אִתָּהּ ■
 וַעֲבָדְתָּנִי תָנֹם תַּעֲרֹחַ לִי כֹה-פִשְׁפֻּרְתָּנִי: וַיִּלָּכֶן שְׁנֵי כְנָסִים ■
 שֵׁם תְּחִלָּה לֵאמֹר דָּשִׁם תִּקְרָאָהּ רַחֵל: וַעֲבָדִי לֵאמֹר רַבֹּת ■
 וְרַחֵל תִּקְרָא וַיִּסְדֹּף הָאִשָּׁה כְּרָמֶיהָ: וַיֵּצֵאֲהָ יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל ■
 וַיֹּאמֶר מַעֲבָדְךָ שְׂבַע שָׁנִים כְּרָתֵל בְּיָדִי תִקְרָאָהּ: וַיֹּאמֶר לָבָן
 מִיָּבֵב תִּהְיֶה אִתָּה לֵךְ כִּתְּוִי אִתָּה לְאִישׁ אֲחֵר וְשָׂכָה ■ עִמָּו:
 וַעֲבָדִי תִקְרָב כְּרָתֵל שְׂבַע שָׁנִים וַיְהִי כַעֲשֹׂן כְּיָמִים אֲחֵרִים כ
 כְּמִתְּכֹהוּ אִתָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבָן הִכְתַּלְתָּ אֶת-אִשְׁתִּי כִּי ■
 הָלָא יָדָעִי וְכִי וַאֲבֹרָה ■ אֵלֶיהָ: וַיֹּאמֶר לָבָן אֶת-כָּל-אֲנָשִׁי ■
 וַחֲשֵׁן מִשְׁתָּה: וַיְהִי כַעֲרֹב יִשְׂרָאֵל מִדֹּלָאָה כֹּחַ וַיָּבֹא אִתָּה ■
 מַלְיוֹ) וַיָּבֹא מַלְיוֹהָ: וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ) אֶת-זֶלְזָה שְׁמָהּ וַיִּלְמָה ■
 בָּתוֹ שְׁמָהּ ■: וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַתֵּגַד הָאִשָּׁה (לְמִסְרָה) אֶל-לָבָן כִּי
 כֹה-דָבַר עָשִׂיתִי לִי הָלָא) כְּרָתֵל עָבָדְתִּי עֹשֶׂה (לְפָנֶיהָ) רַמְיָתָה:
 וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-תַעֲשֶׂה בֶן בְּמִסְתָּמִי) לִפְתֹּם תַּעֲשִׂינָהּ לִפְנֵי ■
 הַבְּכִירָה: כִּלְאָ שְׂבַע שָׁנִים אִתָּה וַתִּתְּנָה) לִּי גִבְרָתָהּ וְעַתָּה ■
 אֲשֶׁר תַּעֲבֹד אֲפֹרִי עֹד שְׂבַע-שָׁנִים אִתָּה: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב בֶּן ■
 יִיסָאָה שְׂבַע שָׁנִים וַיִּסְדֹּף אֶת-רַחֵל בָּתוֹ לוֹ) לְאִתָּה: וַיִּתֵּן ■

l) Sam. וַתֵּרֶן. m) LXX. add: *καὶ τὰ ῥέματα ταῦτα*.
 n) Sam. וַיִּחְדָּק. o) Omitted by LXX. Vulg. p) LXX. perhaps in-
 sert וַתֵּרֶן. q) Sam. וַיִּשְׁקֹק. r) Sam. וַיִּבְיָאֶיהָ. s) Cdd. 2. Saad. omit
 וַיִּחְדָּק. t) Cdd. 1. LXX. וַיִּסְמַר. u) Sam. LXX. add: וַיִּסְמַר. v) Omit-
 ted. ■ Cdd. 2. and Sam. w) Cdd. Sam. וַיִּסְדֹּף. x) LXX. add:
 וַיִּסְמַר. y) Sam. וַיִּסְמַר. z) Cdd. 1. Vulg. Syr. וַיִּסְמַר. a) Cdd. Sam.
 וַיִּסְמַר. b) Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. pen. c) Omitted in
 Cdd. Syr. Saad.

אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וְלֹא־סָרְתָה אָדָם: וַיֵּרָא עָשׂוֹ כִּי רָעוּת בָּנָהּ 8
כָּנְעֵן בְּעֵינָי וַחֲזַק אָבִיו: וְלֹא־עָשׂוֹ אֶל־יִשְׁמָעֵאל^j וַיִּבְלֶה אֹדֶר 9
מִתְלַח^k בַּת־יִשְׁמָעֵאל בְּדֹאבְרָהָם אֲתִנַּח וְנָכוֹת^l עַל־נָשָׁיו לֹ
לֵאמֹר: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וְלֹא־^m וַתֵּרֶה: וַיִּסְגַּע בְּמָקוֹםⁿ 11
וַיִּגְלַן שָׁם בִּרְבֵּא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקָּח מֵאֲבִי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂא מִרְאשֵׁתוֹ^o
וַיִּשְׁקֶב בְּמָקוֹם הַהוּא: וַיַּחֲלֹם וַיַּחֲזֶה סֹלֶם סָבִיב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ 12
מִנְּעֵי הַשָּׁמַיְמָה^p וַיַּחֲזֶה סִלְאָכִי אֱלֹהִים עֲלִים וְיָרֵדִים^q בָּו:
וַהֲלֹה^r יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה^s אֱלֹהֵי אֲבֹתָם 13
אֲבִיךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק וְהָרֵץ אֲשֶׁר אָחָה שָׁכַב עָלֶיהָ לָךְ אֵתֶנָּה
וְלִזְרָעָהּ: וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ בְּעֵשֶׂר הָאָרְצִים וַיִּצְרַף גִּשְׁחָ וַשְׂרָפָה 14
וְהַשִּׁנְיָה^t וְגִנְגָה וְגִבְרֵי בָרְ בִלְמִשְׁפַּחַת^u הָאֲדָמָה וְכוּרְשִׁי:
וְהִנֵּה אֲנִי עֹשֶׂה וְשִׁמְרֹתֶיךָ^v בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ וְהַשְׁכַּחְתִּיךָ^w אֶד־ 15
הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־
הִבְרַתִּי לָךְ: וַיִּיקֶץ^x יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר אָבִן לֵשׁ יְהוָה 16
בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא בָדַעְתִּי: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר כֹּה־נִזְרָא 17
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אֲבִיקָה אֱלֹהִים וְהֵן שְׁעַר הַשָּׁמַיִם:
וַיִּשְׁלֹם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּבָּח אֶת־הָאָבִן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאשֵׁתוֹ 18
וַיִּשָּׂא אֹתוֹ מִצִּבְיָה וַיָּקַם שָׁמֶן עַל־רֹאשׁוֹ: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם^y 19
הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל: וְאֵלִים לֹא^z שֵׁם־הַתֵּיבָה לְרֹאשֶׁתָּהּ^z:
וַיֵּדֶר יַעֲקֹב^z עַד לֹאמַר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים^z עִשְׂרִי וְשִׁמְרֹנִי כ־
בְּעֶרְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ^z וַנִּסְכְּלִי לָהֶם לְאָכֹל וּבִגְדֵי

j) Sam. omits יִשְׁמָעֵאל. k) Sam. וְכֹחַ. l) Sam. Syr. Saad. ללכת. m) Sam. מִרְאשֵׁתוֹ, and so in v. 18. n) Sam. השמים. o) LXX. Vulg. omit וַיִּבְלֶה. p) Omitted by LXX. q) Sam. חֲשֵׁמִים. r) Sam. מִשְׁנֵתוֹ. s) Sam. וְשִׁמְרֹתֶיךָ. t) Sam. והשכחת. u) Sam. וְכוּרְשִׁי. v) Sam. לזרע. w) Sam. לראשונה. Cd. 1. Onk. ed. 1. יקץ. x) Sam. יקץ, but Paris Polygl. and odd. as Heb. בראשונה. y) LXX. ויהוה אלהים. z) Sam. וְאֵלִים.

41 וַיִּשְׁמַע עֲשׂוֹ אֶת-עֶשֶׂב לַדְּוִלְפָּה אֲשֶׁר בָּרָךְ אָבִיו וַיֹּאמֶר
 עֲשׂוֹ בָלֶזֶק יִקְרָבוּ יְמֵי אָכַל אָבִי וְאַחֲרָיָה אֶת-עֶשֶׂב אֲחִי:
 42 וַיֵּד לְרִבְקָה אֶת-דִּבְרֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַעַלְלִי וַחֲשִׁלָּח וַחֲקָרָא
 לְעֶשֶׂב בְּנֵה הַעַלְלִי וַחֲמָר אֵלָיו הִנֵּה עֲשׂוֹ אֲחִירִי מִתְּנָהּ
 43 לָהּ לְהַרְגָּהּ: וַעֲמָה בְּנֵי שִׁמְעֵן בְּקָלִי וְקַיִם בְּרַחֲוֹיָהּ אֶל-לֶבֶן
 44 אָחִי הַרְגָּהּ: וַיִּשְׁמַע עֲשׂוֹ יָסִים אֲנֻעִים עַד אֲשֶׁר-הִשְׁוֹב
 מִחֲמַת אֲדִירָה: עַד-שׁוֹבִי אֶת-אֲדִירָה מִפֶּה וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר-
 עָשִׂיתִי לוֹ וַשְׁלַחֲתִי וְלִקְחֻנִּי מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-שְׁנֵיכֶם
 45 וְגַם אֲחִירִי: וַחֲמָר רִבְקָה אֶל-יִצְחָק קָצָתִי בְּתוֹי מִסְּנֵי
 בָּנוֹתִי הִיא אִם-לָקַח עֶשֶׂב אִשָּׁה מִבְּנוֹת-חַת בָּאֵלָהּ. מִבְּנוֹת
 הָאָרֶץ לָמָּה לוֹ חַיִּים:

כח 28

א וַחֲקָרָא יִצְחָק אֶל-עֶשֶׂב וַיִּכְרֹךְ אֵלָיו וַיִּצְוֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא-
 2 חֲסֹךְ אִשָּׁה מִבְּנוֹת בָּנֵינוּ: קַיִם לָהּ פְּרִיָּה אֲלֵם בִּיחָהּ בְּחוּלָל
 3 אָבִי אֲמָר וְקַח-לָהּ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לֶבֶן אֲחִי אֲמָר: וְאֵל
 4 שְׁנֵי אֲדִירָה וַיִּכְרֹךְ אֵלָיו וַיִּכְרֹךְ וַיִּכְרֹךְ וַיִּכְרֹךְ עִשִּׂים: וַיִּתֵּן
 לָהּ אֶת-דְּוִלְפָּה אֲבִירָהּ לָהּ לְרַעֲשָׁתָהּ אֲמָר לְרַעֲשָׁתָהּ אֶת-הָאָרֶץ
 הַמְּגִרִית אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאֲבִירָהּ: וַיִּשְׁלַח וַיִּצְחָק אֶת-
 עֶשֶׂב וַיֵּד פְּרִיָּה אֲלֵם אֶל-לֶבֶן בְּרַחֲוֹלָהּ הָאָרֶץ אֲחִי רִבְקָה
 6 אִם עֶשֶׂב וַעֲמָה: וַיֵּד עֲשׂוֹ כִּי-בָרַךְ יִצְחָק אֶת-עֶשֶׂב וַשְׁלַח
 אֲחִירִי פְּרִיָּה אֲלֵם לְקַחֲתוֹ לִי מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכִי אֵלָיו וַיֵּד
 7 עֲלֵיו לֹא-חֲסֹךְ אִשָּׁה מִבְּנוֹת בָּנֵינוּ: וַיִּשְׁמַע עֶשֶׂב אֶל-

y) Sam. וְהָרָא. z) Sam. בְּקָלִי. a) LXX. insert: εἰς τὴν Με-
 σσοποταμίαν. b) Sam. שָׁכ. c) LXX. insert בְּנֵי. d) LXX. Vulg.
 omit מִבְּנוֹת חַת כֹּאֵלָה. e) Sam. בִּיחָה. f) Sam. שְׁנֵי. LXX. οὐ
 θεὸς μου. ■ Cd. 1. Sam. insert אֲמָר; LXX. τὸς αὐτοῦ μου.
 h) Sam. לְרַעֲשָׁתָהּ. i) Sam. וְהָרָא.

וַיְהִי כִּשְׁמֹנֶה עָשָׂר יָמִים לְבָרֶךְ אֶת-שָׂרָה (א) וַיְהִי אֵת יָמֶיהָ
 יָמִים עָלֶיהָ כִּסְּמֹנֶה עָשָׂר יָמִים וַיָּמָת אֶת-אֱלֹהִים כֹּא מַעֲשֵׂהוּ (ב)
 (ג) וַיְהִי אֶת-כִּסְּמֹנֶה עָשָׂר יָמִים וַיָּמָת אֶת-אֱלֹהִים כֹּא מַעֲשֵׂהוּ (ד)
 אֵל וַיֵּלֶךְ מִצְרַיִם בְּנוֹ כְּנָזָר (ה) וַיִּשְׁמָר (ו) וַיֵּלֶךְ (ז)
 וַיִּתֵּן אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (ח)
 וַיִּתֵּן חֲרָדָה וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (ט)
 עֵר וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (י)
 בְּרִית וַיֵּלֶךְ (יא) וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (יב)
 וַיֵּלֶךְ וַיִּתֵּן אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (יג)
 וַיֵּלֶךְ (יד) כֹּא מַעֲשֵׂהוּ בְּמִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (טו)
 שָׂמוֹ עָלָיו וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (טז)
 לֶשֶׁח בְּרִיתוֹ וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (יז)
 וַיֵּלֶךְ לַעֲשׂוֹת כֹּן בְּיָדוֹ שָׂמָיו לֵךְ וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (יח)
 לַעֲשׂוֹת וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (יט)
 וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (כ)
 אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם (כא)
 אֵלֹהִים

הַנֶּחֱמָה מִשְׁמַעַי הָאָרֶץ יִתֵּן מִשְׁמַעַי

וַיֵּלֶךְ (כב) וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם

וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם

וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם

וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם

וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ אֵת מִצְרַיִם

a) LXX. insert וַיֵּלֶךְ. a) Omitted in Sam. b) Sam. וַיֵּלֶךְ, but odd. as Heb. c) Sam. וַיֵּלֶךְ. d) Sam. וַיֵּלֶךְ. e) Sam. אֵלֹהִים. f) Sam. omits וַיֵּלֶךְ, and has וַיֵּלֶךְ instead of וַיֵּלֶךְ. g) Sam. וַיֵּלֶךְ. h) Sam. LXX. insert וַיֵּלֶךְ; vid. n. i) Cd. 1. LXX. insert וַיֵּלֶךְ. j) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. k) LXX. add וַיֵּלֶךְ. l) Sam. וַיֵּלֶךְ. m) Sam. וַיֵּלֶךְ. n) Sam. וַיֵּלֶךְ. o) Sam. וַיֵּלֶךְ. p) Sam. וַיֵּלֶךְ. q) Sam. וַיֵּלֶךְ. r) LXX. insert: *κατανοήσας δὲ τὸν*. s) Sam. וַיֵּלֶךְ. t) Sam. וַיֵּלֶךְ. u) Cdd. Sam. וַיֵּלֶךְ. v) Sam. וַיֵּלֶךְ. w) Sam. וַיֵּלֶךְ. x) Sam. וַיֵּלֶךְ.

כ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ סִטְעָמִים בְּאִשְׁרֵי אָבִיב: וַתִּקַּח וַתִּבְרָךְ אֶת־
 בְּנֵיהָ עָשׂוֹ בְּנֵהּ הַחֵלֶל (אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּבֵיתוֹ וַתִּלְבֹּשׂ אֶת־
 יַעֲקֹב בְּנֵהּ הַקָּטָן: וְהָאֵל עִירָה נָרִי) הַעֲוִים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל הַלְבָּשָׁה צִיּוּרֶיהָ: וַחֲסִין אֶת־הַפְּסָעִים וְאֶת־הַלְחָם אֲשֶׁר
 18 עָשְׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵהּ: וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הֲזֵנִי כִי אִתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲבִלִי עָשׂוֹ בְּכֹל־
 עֲשׂוֹתִי בְּאִשְׁרֵי דִבְרֹת אֱלִי קִים־נָא שְׁבָהּ) וְאֶכְלֶה מִצִּירִי
 כ בַּעֲבוּר וַתִּבְרָכֵנִי וְנִשְׁעָף: וַיֹּאמֶר יַחֲזֵק אֶל־כֶּנֶּם מִהֲדַח מִתְּרֹם
 21 לְמִצָּא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרַחַת יַחֲזֵה אֶלְהִיךָ לְסָגִי: וַיֹּאמֶר
 יַחֲזֵק אֶל־יַעֲקֹב וְשִׂה־נָּא הַמִּשְׁשָׁה) בְּנִי הִיאֲתָה זֶה בְּנִי עָשׂוֹ
 22 אִם־לֹא: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב אֶל־יַחֲזֵק אָבִיו וַיִּשְׁשֶׁהָ) וַיֹּאמֶר הַקָּלִי
 23 קוֹל יַעֲקֹב וַהֲדִים יָדֵי עָשׂוֹ: וְלֹא תִדְּלוּ כִּי־תָדִי וְלִי כִּי־
 24 עָשׂוֹ אָחִיו שְׁעִירָה) וַתִּבְרָכֵהּ: וַיֹּאמֶר אִתָּה) זֶה בְּנִי עָשׂוֹ וַיֹּאמֶר
 כז אָנִי: וַיֹּאמֶר הַמִּשְׁשָׁה) לִי וְאֶכְלֶה) מִצִּירִי) בְּנִי לְמַעַן תִּבְרָכֶה
 26 בְּקִשְׁי וַיַּעַשׂ־לּוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֹא לוֹ מִן וַיִּשְׁתּ: וַיֹּאמֶר אֱלִי
 27 יַחֲזֵק אָבִיו וְשִׂה־נָּא וַתִּבְרָכֵהּ בְּנִי: וַיַּעַשׂ וַיַּשְׁכֵּחַ לוֹ וַיִּרְחַם
 אֶת־כִּית בְּנָדִי וַתִּבְרָכֵהּ וַיֹּאמֶר רֵאחַ) כִּית בְּנִי כִּיתִּים שְׁלֹחַ)
 אֲשֶׁר בְּרָכִי) יַחֲזֵה:

28	וַיִּתֵּן־לָהּ הַמִּלִּיכָה	סִטְעָמִים חֲשָׁמִים
	וּמִשְׁמֵי הָאָרֶץ	וְכָל דָּגִן וְחִירָשׁ):
29	וַתִּבְרָכֶהּ עֲבִים	וַיִּשְׁתַּחֲוֶהָ) לָהּ לְאִמִּים
	הַחַיָּה) נָבִיל לְאִחֶיהָ	וַיִּשְׁתַּחֲוֶהָ לָהּ בְּנִי אִמָּה
	אֲבִירָה) אֲרוּר	וַתִּבְרָכֶהּ) כִּירָה:

e) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ. f) Sam. עִירָה נָרִי. g) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ.
 h) Sam. שָׁכַע. i) Sam. הַקָּטָן. j) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ. k) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ.
 l) Sam. הַקָּל. m) Sam. שְׁעִירָה. n) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ. o) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ.
 p) Sam. וַתִּבְרָכֵהּ. q) LXX. ὁ δὲ παῖς ἦν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβ; so Vulg. r) Sam.
 s) Sam. LXX. Vulg. וַתִּבְרָכֵהּ מִלָּא. t) Sam. כִּירָה. u) Sam.
 v) So Cdd. mult. Sam. and ק, but V. D. H. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהָ; vid. n.
 w) Sam. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהָ. x) Cdd. אֲרוּר. y) Cdd. וַתִּבְרָכֵהּ.

וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִסְעָעִים בְּאֶשֶׁר אָרָב אָבִיו: וַתִּסַּח וַתִּקַּח אֶת־
 בְּנֵי עִשָׂו בְּנֵה הַעֲדָל הַחֲמֹלֹה (אֲשֶׁר אָתָּה בְּבִית וְתִלְבַּשׁ אֶת־
 16 יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּצֹץ: וְאַחַ שְׂרֵת גִּרְיָ) הָעֹזִים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל חֻלְסָה צֹמְאֵרִיו): וַתִּסַּח אֶת־הַמִּסְעָעִים וְאֶת־חֻלְסָם אֲשֶׁר
 ■ עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הִנֵּנִי כִּי אָתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אָנֹכִי עָשֹׂו בְּבִרְיָ
 עֲשִׂיתִי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קִידְנָה שְׂבָחָה (וְאִבְלָה מִצִּוְיָ
 כ בְּעִקְרֵי הַבְּרִכָּה נִסְשָׁה: וַיֹּאמֶר יַחֲזֹק אֶל־בְּנֵי מַחֲנֶה מִחֶרֶת
 21 לְמַצָּא בְנֵי וַיֹּאמֶר כִּי חֲקֹרָה) יַחֲזֹק אֶלְהִיָּה לִפְנֵי: וַיֹּאמֶר
 יַחֲזֹק אֶל־יַעֲקֹב וְשֹׁדֵדָה וְחֹשֶׁשׁ) כִּי הָאֵתָּה הִנֵּה בְנֵי עִשָׂו
 22 אֶבְלָה: וַיָּנֹשׁ יַעֲקֹב אֶל־יַחֲזֹק אָבִיו וַיִּסְשָׁרָה (וַיֹּאמֶר הַקֹּלִי)
 23 קֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יָדֵי עִשָׂו: וְלֹא הִזְיוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּי־יָדֵי
 24 עִשָׂו אָבִיו שְׁעֵרָה (וַיִּבְרַכְהוּ: וַיֹּאמֶר אָתָּה) הִנֵּה בְנֵי עִשָׂו וַיֹּאמֶר
 כֹּה אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׁה (יָלַד וְאִבְלָה) מִצִּוְיָ לְמַעַן תִּבְרַכְךָ
 26 נִסְשִׁי וַיִּנְשְׁלוּ וַיִּבְלָל וַיָּבֹא לוֹ בֵּן וַיִּשָּׂא: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 27 יַחֲזֹק אָבִיו וְשֹׁדֵדָה וְחֹשֶׁשׁ) בְּנִי: וַיָּנֹשׁ וַיִּשָּׂא לוֹ וַיִּרְחַ
 אֶת־בְּרִית בְּנָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר (וְאַחַ) קִיָּם בְּנֵי כְרִית שְׂבָחָה)
 אֲשֶׁר בְּרִכּוֹ) יַחֲזֹק:

26 וַיִּתֵּן לָהּ הָאֵלֹהִים
 וַיִּשְׁמְעֵי הָאָרֶץ
 ■ יַעֲבֹדוּ עַמִּים
 הַחַיִּים (וְגִבֹּר לְאֶחָדָה
 אֲבִירָה) אֲחֵרָה

מִפְּלֵ הַשָּׁמַיִם
 וְכִי דָנָה וְהִירָשָׁה:
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהּ לְאֵמִים
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהּ בְּנֵי אִמָּה
 וַיִּבְרַכְהוּ (כְּרִיתָה)

- e) Sam. וְהִירָשָׁה. f) Sam. וְגִבֹּר. g) Sam. אֲחֵרָה.
 h) Sam. שְׁעֵרָה. i) Sam. וְהִירָשָׁה. j) Sam. וְגִבֹּר. k) Sam. וְהִירָשָׁה.
 l) Sam. וְהִירָשָׁה. m) Sam. וְהִירָשָׁה. n) Sam. וְהִירָשָׁה. o) Sam. וְהִירָשָׁה.
 p) Sam. וְהִירָשָׁה. q) LXX. וְהִירָשָׁה. r) Sam. וְהִירָשָׁה. s) Sam. וְהִירָשָׁה.
 t) Sam. וְהִירָשָׁה. u) Sam. וְהִירָשָׁה. v) So Cdd. mult. Sam. and V. D. H. וְהִירָשָׁה; vid. n.
 w) Sam. וְהִירָשָׁה. x) Cdd. אֲחֵרָה. y) Cdd. וְהִירָשָׁה.

מִלֶּכֶּה פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַיַּחַד יִצְחָק מִצְחָק אֵת
 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לִיצְחָק וַיֹּאמֶר אֵלָּה הֲנֵה
 אִשְׁתְּךָ הִיא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אֲתָדָה וְהִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי
 אָמַרְתִּי כֹן-אֵמֶת עָלֶיהָ: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ כִּדֹּד-וָאֵת עֲשִׂיתָ
 לָנוּ כִּמְעַט שֶׁכַּב אֶחָד הָעַם אֶת-אִשְׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אִשָּׁם:
 וַיֵּצֵא אֲבִימֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם (א) לֵאמֹר הַנֹּעַץ כָּאִישׁ הַזֶּה וּבֹא-שָׂתוּ
 מִוֹת יוֹמָת: וַיִּחַרַע יִצְחָק בְּעֵינָיו הַזֶּה וַיִּפְצֹץ בְּשֵׁנָה הַחֹמָה
 מֵאֵת שְׁעָרִים) וַיִּבְרָכֶהוּ יְהוָה: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךָ הַלּוֹךְ (■)
 וַיִּגְדַּל עַד כִּי-יָגֵל מֵאֵד: וַיַּחֲזִלּוּ מִקֶּנֶה-צֹאן וּמִקֶּנֶה בָקָר וַעֲבָדָה
 רַבָּה וַיִּקְנִיאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל-חֲבָאֲרֹת (א) אֲשֶׁר חֲסִרִי עָבְדָה
 אָבִיו בִּימֵי אֲבִרְהָם (א) אָבִיו סִחֲמֹס פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלֹאם עָסָר:
 וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעַמְּנוּ כִּי-עֲצַמְתָּ מֵעַמֵּנוּ מֵאֵד: וַיִּלְךָ
 מִשָּׁם יִצְחָק וַיֵּחַן בְּנִתְלֵ-נֶזֶר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַיֵּשֶׁב (א) יִצְחָק
 וַיַּחֲפֹר (א) אֶת-בְּאֵרֹת (א) הַמֵּיִם אֲשֶׁר חֲסִרוּ בִּימֵי (א) אֲבִרְהָם אָבִיו
 וַיִּסְתַּמֵּם פְּלִשְׁתִּים אֲחֵדֵי מִוֹת אֲבִרְהָם (א) וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת
 כַּשֵּׁמֶת (א) אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: וַיַּחֲפֹר עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּנִתְלֵ (א)
 וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר מֵיִם חַיִּים: וַיִּלְכְּבוּ רָעִי נֶזֶר אֶם-רָעִי כ
 יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמֵּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר רָעִי כִּי הִתְעַשְׂקוּ
 עִמּוֹ: וַיַּחֲפֹר (א) בְּאֵר אֲחֵרָה (א) וַיִּקְרָא וַיִּקְרָא שְׁמוֹת
 שְׁמֹנֶה: וַיַּעֲסֹק מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר (א) בְּאֵר אֲחֵרָה וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ
 וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחוֹבָה (א) וַיֹּאמֶר כִּי-עָלָה הָרְחוֹב יְהוָה לָנוּ

b) Sam. LXX. עַמֵּנוּ. c) Cdd. LXX. Syr. Symm. Theod. (Onk.) פְּלִשְׁתִּים.
 d) Sam. הֵלֶךְ. e) Sam. וַיִּבְרָא. f) Omitted by LXX. g) Sam.
 רִשְׁוֹת. h) Sam. בִּאֲרֹת. i) Sam. LXX. Vulg. עָבְדֵי. Syr. inserts עָבְדֵי
 אֲבִיו before בִּימֵי. j) LXX. add אֲבִיו. k) Sam. בְּשֵׁמֶת. l) LXX. add
 נֶזֶר; vid. v. 17. m) LXX. ἀποκαταστήσας τὰς ἀποκαταστάσεις. n) Sam.
 אֲחֵרִית, and so in v. 22. o) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. וַיַּחֲפֹר. p) Sam.
 רְחוֹבָה.

29 תִּשָּׁקֶב: ויִדָּר^g) תִּשָּׁקֶב נָוִיד וְיָבֵא עִשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהָיָה עִנִּי:
 ל וַיֹּאמֶר עִשָׂו אֶל־תִּשָּׁקֶב הַלְעִיטִי^h) כֹּה מִדְּמָאִיםⁱ) הָאָדָם הַזֶּה כִּי
 31 עִנִּי אֲנִי עֲלֵיו בְּרֹאשִׁי אָדָם: וַיֹּאמֶר תִּשָּׁקֶב מִבֶּרֶה כּוֹס
 ■ אֲתִקְבְּרָהָ לִּי: וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ^j) לָמוֹת וְלַשָּׂדֶה
 33 וְהָיָה לִי בִּכְרֹהֶ^k): וַיֹּאמֶר תִּשָּׁקֶב הַשִּׁבְעָה^l) לִי כִּי־זֶם^m) וַיִּשְׁבַּע
 34 לוֹ וַיִּסָּבֶר אֶת־בְּכֹרֹתָו לְתִשָּׁקֶב: וְתִשָּׁקֶב נָתַן לְעִשָׂו לָחֶם וְנָוִיד
 עֲלֵשִׁיםⁿ) וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׁתַּ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עִשָׂו אֶת־בְּכֹרֹתָו: כ

כו 26

א וְהָיָה דָּעַב בְּאֶרֶץ מִלְכִּי הַתֵּיב הַרְאִשׁוֹנִי^g) אֲשֶׁר הָיָה בִּינְיָ
 אֲבֵרָתָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים וַיְרֹדָה:
 2 וַיָּבֹא אֵלָיו יִהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תִּתֵּן מִצִּדְקָתָה שֶׁנָּה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 3 אָמַר אֱלֹהֶי: וְגִ' בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וַהֲיִה עֹשֶׂה וַאֲבִירָה בִּי־לֶחֶם
 וְלִזְרָעָה אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה^h) הַזֹּאתⁱ) וְתִקְבְּלִי אֶת־הַשִּׁבְעָה^j)
 4 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם אֲבִי: וְהָיָה כִּי־אֵדוּרְעָה בְּבֹרְכִי
 הַשָּׂמַיִם וְנִתְּנִי לִזְרָעָה אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה הַזֹּאת וְהִתְבָּרְכִי בְּזִרְעָה
 הַזֹּאת וְגִ' הָאֶרֶץ: עֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבֹתָם^k) בְּקִלִּי^l) וַיִּשְׁטַל
 6 מִשְׁמַרְתִּי סִצּוֹתִי הַקּוֹתִי^m) וְהָזַרְתִּי: וַיִּשָּׁב יִצְחָק בְּנֵהֶרֶב:
 7 וַיִּשְׁאָלוּ אֹנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹⁿ) וַיֹּאמֶר אֶתְחִי וְהָיָה כִּי־יֵרָא
 לְאִמִּי אִשְׁתִּי^o) פֶּן־יִחַרְגֵּנִי^p) אֲנִישֵׁי הַמָּקוֹם עַל־דִּכְסָה בִּי־טוֹבָה
 8 מִדָּעָה הַזֹּאת: וְהָיָה כִּי־אֲבִירָכֶנָּה^q) שֵׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקָה אֲבִימֶלֶךְ

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. ויִדָּר, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. הַלְעִיטִי. i) Sam. הָאָדָם. j) Sam. הוֹלֵךְ. k) Sam. בְּכֹרֹה. l) Sam. הַשִּׁבְעָה. m) Omitted in Cdd. 4. Vulg. Saad. n) Sam. עַד שִׁים. o) Sam. וְדִשְׁתִּי. p) Sam. וְ; LXX. Vulg. וְ. q) Sam. וְדִשְׁתִּי; so in v. 4. r) Cdd. 1. Sam. וְהָלָה; so in v. 4. s) Sam. הַשְׁכֹּתָה. t) Sam. וְ. u) Sam. LXX. add אֲבִי. v) Sam. רִבְקָה. w) Sam. הָקָדָה. x) Sam. עַל אִשְׁתּוֹ; LXX insert רִבְקָה. y) Sam. adds וְהָיָה. z) Sam. וְדִשְׁתִּי. a) Sam. reads כֹּאמֶר instead of כִּי.

אשר-עפו ויגנו ויקמו^ו) כפק^ז ויאמר שלחני^ח) לארני:
 ויאמר^ט) אדני^י ואפה תשב הנער אחמי ימים או עשור אחר^י) נה
 תלך: ויאמר אלהים^י) אל-תאמר^י) אדני ויהיה הצלית דרכי^י) 56
 שלחני ואלכה לארני^י): ויאמר נקרא לנער ונשאלה^י) את- 57
 פיה: ונקראו לרבקה ויאמר אליה^י) תחלי עם-האיש 58
 חנה ויאמר אלה^י): וישלח אדורבקה אחתם ואחד-מנקמה^י) 59
 ואת-עבד אברהם ואחד-אשוי: ויברכו אדורבקה^י) ויאמרו
 לה אלהינו את ה'י^י) לאלפי רבקה וירש ורעה^י) את אשר
 שניאו^י): ותקם רבקה ונערהיה ותברכנה על-חננלים 61
 ותלכנה אחרי האיש וקה העבד את-רבקה תלד: ויצחק 62
 בא מבוא^י) באר לחי ראי והוא יושב^י) בארץ הנגב: ויצא 63
 יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו בירא והנה
 נמלים^י) באים: וישא רבקה את-עיניה וראת אחד-יצחק 64
 ותפל מעל הנמל: ויאמר אל-העבד מי-האיש תלד^י) מה
 תולד בשדה לקראתו ויאמר העבד היא ארני ותקח
 הצעירה ותתקדם: ויספר העבד ליצחק את-כל-הדברים אשר 66
 עשה: ויבאה^י) ויצחק האזילה שרה^י) אמו ויקח את-רבקה 67
 והחילו לאשה ויאהבה וינתם ויצחק אחרי אמו: פ

v) Sam. וקמו. w) Sam. שלחני. LXX. Vulg. Syr. insert ומלכה, as in v. 56. x) Sam. ויאמר. y) Sam. ויאדש ואחר. vid. n. z) Sam. אליהם. a) Sam. אח דרכי. b) Sam. אל ארני. c) Sam. ויאמר. d) Sam. לה. e) Sam. מינקמה. f) Cd. 1. LXX. ms. A. Syr. Vulg. insert אחתם. Vulg. omits רבקה. g) Sam. אחי דני. h) Sam. כמדבר. i) Cdd. 2. Sam. ארכי. j) Sam. LXX. ויבאה. k) Sam. יושב. l) Sam. דנמלים. m) Sam. הלז. n) Sam. ויבאה. LXX. ελσθησα δέ. o) LXX. omit שרה here and insert it before אמו at the end of the verse.

11 יעקב: ויחז"י) יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עני:
 12 ויאמר עשו אליעזר חלעיטני"ג) גא מרדאדם" האדם הזה כי
 13 עני אנכי עלכן בראשמי אדום: ויאמר יעקב מכה ביום
 14 אתדברתה לי: ויאמר עשו הנה אנכי האל"י) למות ולשח-
 15 וזה לי בכה"י: ויאמר יעקב השבעה"י) לו ביום"י) וישבע
 16 לו ויסב אתדברתו ליעקב: ויעקב נהא לעשו לחם ונזיד
 17 עדשים"י) ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו אתדברתה: 18

כו 26

1 א ויהי רעב בארץ מלכי הרעב הראשון"י) אשר תח ביום
 2 אברהם ויבא אל-אבימלך מלך-פלשתים הרבה:
 3 ויבא אליו יהודה ויאמר אל-חבר סעדימה שכן בארץ אשר
 4 אמר אליך: נז"י) בארץ הזאת ואהיה עמו ואתרבה בך-לך
 5 ולרעה"י) אפן את-כל-הארצ"י) האל"י) והקמתי את-השבעה"י)
 6 אשר נשבעתי לאבותיך אביך: ותרמיני את-ורעך בידבי
 7 השמים ונתתי לרעך את כל-הארצ"י) האל ואתדברתי בורעך
 8 ה"ל גוי"י) הארץ: עקב אשר-שמע אברהם"י) בקלי"י) וישמר
 9 משמרתו מצותי חקותי"י) ותורתי: וישב יצחק בגר:
 10 וישאלו אנשי הנסקים לאשתי"י) ויאמר אלהי הוא כי ירא
 11 לאמר אשתי"י) פן-יהרגני"י) אנשי הנסקים על-דברךה בייטובך
 12 מרעה הוא: ויהי כי-אברה"י) שם תמים וישקף אבימלך

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. תור, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. רעלסני. i) Sam. הארץ. j) Sam. הארץ. k) Sam. כבורה. l) Sam. רעלסני. m) Omitted in Cdd. 4. Vulg. Saad. n) Sam. עד שים. o) Sam. רעלסני. p) Sam. נז; LXX. Vulg. תור. q) Sam. הארצ"י; so in v. 4. r) Cd. 1. Sam. האלה; so in v. 4. s) Sam. השבעה. t) Sam. גוי. u) Sam. LXX. add מכך. v) Sam. רעלסני. w) Sam. רעלסני. x) Sam. על אשתי; LXX. insert רעלסני. y) Sam. adds רעה. z) Sam. ידעתי. a) Sam. reads כשר instead of כי.

אָדָם-עַם וְיָלִיד וְקִימָה^ו כְּבֹד וְיִאמֶר שְׁלֹחִי^ז לְאֶרֶץ:
 וְיִאמֶר^ח אֱלֹהֶיךָ וְאָמַר תִּשָּׁב הַגֵּזֶר אֲתָנוּ יָסִים אֲזַעְזֹר אֲחֶרֶץ^ט נח
 תִּלְךָ: וְיִאמֶר אֲלֵהֶם^י אֶל-תַּאֲחֶרֶז אֱלֹהֵי וִיהוּהָ הַתְּפִלָּה דְרָכֵי^י 56
 שְׁלֹחִי וְאִלְכָה לְאֶרֶץ^י: וְיִאמְרוּ וְקָרָא לַגֵּזֶר וְנִשְׁאַלְהָ^י אֶחָד-
 פִּיָּה: וְקָרָא לְדִבְקָה וְיִאמְרוּ אֵלֶיהָ^י הַתְּפִלָּה עַם-רֵאשִׁישׁ 58
 הַזֶּה וְיִאמֶר אֵלָּהּ: וְיִשְׁלַחוּ אֶת-דִּבְקָה אֲחֵתָם וְאֶת-מִנְקִתָּהּ^י 59
 וְאֶת-עֶבֶד אֲבֵרָתָם וְאֶת-אֲשֵׁרֵי: וְיִכְרְבוּ אֶת-דִּבְקָה^י וְיִאמְרוּ
 לָהּ אֲחֵתָנוּ אֵת הַיָּי^י לְאִשְׁי רִבְכָּה וְיִירֶשׁ וְיִרְשֶׁהָ^י אֵת שְׁעַר
 שְׁנָאִי^י: וְיִלְכֶם רִבְכָּה וְנַעֲרֹתֶיהָ וְתִרְבְּכֶנָּה עַל-הַנְּגִלִים
 וְתִלְכֶנָּה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקֶּה הָעֶבֶד אֶת-דִּבְקָה וַלְדָּה: וַיַּצְחֵק 62
 בָּא מִלִּוְיָ^י בְּסֹר לְחֵי רָאִי הָיָה יוֹשֵׁב^י בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב: וַיֵּצֵא 63
 וַיַּחֲק לְשֹׁת בַּשָּׂדֶה לִפְנֵי עֶרֶב וַיֵּשֶׁא עֵינָיו בָּרָא וַחֲנָה
 נְטִילִים^י בָּאִים: וַיֵּשֶׁא רִבְכָּה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-דִּבְקָה 64
 וַתִּפֹּל סָעַל הַנְּגִל: וְיִאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַזֶּה^י סָה
 הַחֲלֹק בַּשָּׂדֶה לְקִרְיָאֵנוּ וְיִאמֶר הָעֶבֶד הֵיא אֶרֶץ וַחֲנָה
 חַצְיָתָהּ וַחֲתָנָם: וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לַיִּצְחָק אֵת כָּל-דִּבְרָיִם אֲשֶׁר 66
 עָשָׂה: וַיְבָאֶהָ^י וַיַּחֲק הָאֵהָלָה שָׁרָה^י אֵלָּהּ וַיִּקֶּה אֶת-רִבְכָּה
 וַיַּהֲדִילָהּ לְאִשָּׁה וַיַּאֲחֲזֶהּ וַיְנַחֵם וַיַּחֲק אַחֲרֵי אִמּוֹ: פ

ו) Sam. וקִימָה. w) Sam. שְׁלֹחִי. LXX. Vulg. Syr. insert ואלכה,
 as in v. 56. x) Sam. ויִאמֶר. y) Sam. ומה ומה ואחר; vid. n.
 a) Sam. אליהם. a) Sam. מה דרכי. b) Sam. אל ארצי. c) Sam.
 ונשאל. d) Sam. לה. e) Sam. סרקה. f) Cd. 1. LXX. ms. A.
 Syr. Vulg. insert אחר. Vulg. omits רבקה. Sam. ראי.
 h) Sam. ויעד. i) Cdd. 2. Sam. איכו. j) Sam. LXX. כמדבר.
 k) Sam. ישב. l) Sam. רבכלים. m) Sam. הלו. n) Sam. ויביאה. LXX.
 εἰσαγάγει δὲ. o) LXX. omit שרה here and insert it before אמה at the
 end of the verse.

43 אָבִי*) הִלֵּךְ עִלְיָהּ: וְהָאָהֳלִי נָצַב עַל־עֵץ הַחַיִּים וְהָיָה
הַמַּלְאָכִים הַיְצָאִים לְשֹׁכֵב*) וְהָאֲרָצִי אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא*) קַשְׁמִים
44 מִבְּרֶךְ*): וְהָאֲדָמָה אֵלַי גִּבְרָתָהּ שָׁחָה וְגַם לְנִמְלִיד אִשְׁמַעֲהָ הָיָה
מִהֶמָּאֲשָׁה אֲשֶׁר־הִכִּיחָה*) יִהְיֶה לְבִן־אֲדָמָה*): אֲנִי טָרִם אֲכַלָּה לְרִבְרָ
אֶל־לְבִי*) וְהָיָה רִבְקָה יִצְחָק וְכָדָה עַל־שִׁבְמָה וְתָרַד הַעֲיֹנָה*)
46 וְהַשְׁמַעֲהָ וְהָאֶמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא*): וְהָאֲדָמָה וְתָרַד בְּדִלָה*)
מִעֲלִיָּה וְהָאֶמֶר שָׁחָה וְנִמְלִיד אִשְׁמַעֲהָ וְהָאֲדָמָה*) וְגַם הַמַּלְאָכִים
47 הַשְׁקִינִי: וְהָאֲשָׁל אֵלֶיהָ וְהָאֶמֶר מִדָּסִי אֵת*) וְהָאֶמֶר בֶּדֶד
בְּחַיָּאֵל בֶּן־גִּחְזֹר אֲשֶׁר יִלְדֶהָ סִלְכָה וְהָאֲשָׁם*) הַגֹּמֶל עַל־
48 אִשָּׁה וְהָאֲדָמָה עַל־יְדִיָּהּ: וְהָאֶמֶר וְהָאֲשָׁחָה לִיהוּדָה וְהָאֶמֶר
אֲדִיחוּהָ אֵלֶיהָ אֲדָמָה אֲכָרְהֶם אֲשֶׁר הִנְחִיל בְּרֶדֶךְ אֲמָתָה לְקַחְתָּ
49 אֲדִיחָהּ־אֲדָמָה אֲדָמָה לְבָנוֹ: וְעַתָּה אֲכָרְשִׁכֶּם עֲלֵיכֶם חֶדֶר וְהָאֲשָׁחָה
אֲדִיחָהּ הַיְצָא לִי*) וְהָאֲמָתָה הַיְצָא לִי וְהָאֲמָתָה עַל־יִקְוִין*) אוֹ
נִעֲלִשְׁמָלִי*): וְהָאֲשָׁחָה לְבָנוֹ וְהָאֲמָתָה מִיְהוּדָה נָא חֶדֶר בְּרֶדֶךְ*)
51 לֹא נִכְלָה דָּבָר אֵלֶיהָ בְּעַד אֲרָכָה*): הַחֶדֶר־רִבְקָה לְשָׁנִיד קָדָה וְהָאֶמֶר
52 וְהָאֶמֶר אֲשָׁחָה לְבָנוֹ־אֲדָמָה אֲכָרְשִׁי חֶדֶר יְהוּדָה: וְהָאֶמֶר אֲשָׁחָה
שָׁחָה עֶבֶד אֲכָרְהֶם אֲכָרְשִׁי אֲכָרְשִׁי אֲכָרְשִׁי לִיהוּדָה:
53 וְהָאֲמָתָה הַיְצָא לִי*) בְּלִי־בָסִי וְהָאֶמֶר וְהָאֶמֶר חֶדֶר לְרִבְקָה
■ וְהָאֲמָתָה*) וְהָאֲמָתָה: וְהָאֲמָתָה וְהָאֲמָתָה וְהָאֲמָתָה

a) Sam. אָבִי. b) Cd. 1. Syr. Vulg. add מיס; LXX. καὶ αὐτὸν θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως ἐκπορεύονται ἀνελθῆσαι ἕως. c) Sam. הַשְׁקִינִי. d) Sam. מִבְּרֶךְ. e) Sam. וְהָאֲדָמָה. f) LXX. instead of 'א לְבָנוֹ have: αὐτοῦ θεράπονται Ἰσραὴλ, and add: καὶ ἐν τούτῳ γινώσκονται ὅτι παυλὺν ἐλπίσας τῇ καρδίᾳ μου Ἀβραάμ. g) Cd. 1. Syr. omit מִלִּי לְבִי. h) Sam. וְהָאֶמֶר. i) Sam. Syr. add מיס מִדָּסִי; Vulg. da mihi paululum bibere. j) LXX. insert: ἐν τὸν βραχίονα αὐτῆς. Comp. vv. 15, 18. k) Sam. וְהָאֲמָתָה. l) LXX. insert ἀνάγγελλον μοι. m) Sam. מיס. n) LXX. omit לִי. o) Sam. וְהָאֲמָתָה. p) Sam. וְהָאֲמָתָה. q) Cdd. 2. add וְהָאֲמָתָה. r) Sam. וְהָאֲמָתָה. s) Sam. עֶבֶד. t) Sam. וְהָאֲמָתָה. u) Cd. 1. וְהָאֲמָתָה; LXX. Vulg. Syr. לְאֲדָמָה the plur.

וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חֲסִידוֹ 27
 וַיִּמָּחֲסוּ מֵעַם אֲדָמִי אֲנֹכִי בְּכֹרְךָ בְּהֵנָּה יְהוָה בֵּית אָחִי אֲדָמִי
 וַתִּרְצֵן הַנָּעַר וַתֵּשֶׁבֶר לְבֵית אִמָּהּ פְּדֻבִּים הַמַּלְאָה: וּלְרִבְקָה 28
 אֵחָ וְשָׂמָּה לֶבֶן וְיִרְצֵן לֶבֶן אֶל־הָאִישׁ הַחֹזֶצֶה אֶל־הַשְּׂעִי: 29
 וַיְהִי כִּדְרֹאֲחָא אֶת־הַנָּעִים וְאֶת־הַצִּדִּיקִים עַל־יְדֵי אָתָּה וְשָׂעִי ל
 אֶת־דִּבְרֵי רִבְקָה אֲחֹתוֹ לֹא־אֵד בְּהַדְרֵב אֵלֵי הָאִישׁ וַיִּבֹּא אֶל־
 הָאִישׁ וַהֲמָה עִמָּד עַל־הַנָּעִים עַל־הַשְּׂעִי: וַיֹּאמֶר בְּרָאִי 30
 יְהוָה לָשֶׁה תַּעֲסֹד בְּחוּץ וְהִנֵּה פְּנֵיהֶי הַבַּיִת וּסְקֹם לְנָעִים:
 וַיִּבֹּא הָאִישׁ הַבָּיִתָּה וַיִּשְׁתָּה הַנָּעִלִים וַיִּתֵּן תֶּכֶן וַיִּסְפּוּא 32
 לְנָעִלִים וְלִים לְרֹחֶץ רִגְלָיו וַיְנַלֵּי הַנָּעִשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
 וַיֵּשֶׁב 33 לְסָנָיו לְאָכַל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל עַד אִם־יִפְרֹשִׁי יְדֵבְרִי
 וַיֹּאמֶר 34 דִּבֶּר: וַיֹּאמֶר עֲבַד אֲבֹתָם אֲנִי: וַיְהִי בֹרָה אֶת־
 אֲדָמִי מֵאֵד וַיִּגְדַּל וַיִּתֵּן־לוֹ צֶמַח וַיִּבְרָךְ וַיִּבְרָכֵם 35
 וַיִּשְׁתַּלַּח וַיִּשְׁלַח 36 וַיִּתְּנֵם: וַיִּתְּנֵם אֲדָמִי בֶן לְאֲדָם
 אֲחֵרִי וַיִּתְּנֵם 37 וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיִּשְׁבַּעַנִּי אֲדָמִי
 לֹא־אֵד לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַנָּעִעִי אֲשֶׁר אֲנִי יֹשֵׁב
 בְּאֶרֶצוֹ: אִם־לֹאִי 38 אֶל־בֵּית־אָבִי תֵּלֵךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחָתָּ
 אִשָּׁה לְבָנִי: וַיֹּאמֶר אֶל־אֲדָמִי אֲנִי 39 לֹא־תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אֲחֵרִי:
 וַיֹּאמֶר אֵלֵי יְהוָה אֲשֶׁר־הִתְּלַכְתִּי לִפְנֵיךְ 40 מִלֵּאבֹו
 אֲתָהּ וְהַנָּעִלִים בְּרָבָא 41 וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית
 אָבִי: אִם־תִּקְחָהּ 42 מֵאֵלֶיךָ בִּי תִבֹּא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא
 וַתֵּן לָהּ וַתִּתֵּן נָקִי 43 מֵאֵתִי: גִּבְרָאִי 44 הָיָה אֶל־הַשְּׂעִי וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָמִי אֲבֹתָם אִם־יִשְׁבַּח מִצְלִיחַ דִּרְבִּי אֲשֶׁר

i) Sam. adds אֲבֹתָם. j) Sam. יִתֵּן. k) Sam. כִּי־אִתּוֹ. l) Sam. וַיִּמָּחֲסוּ. m) Sam. בֵּית. n) Sam. and ק וַיֵּשֶׁב. o) Sam. וַיִּשְׁתָּה. p) Sam. כִּסְיָה. q) Sam. LXX. עֲבָדִים. r) Sam. וַיִּתְּנֵם. s) Sam. וַיִּתְּנֵם. t) Sam. כִּי־אִם־לֹא. u) LXX. Syr. add מִשְׁפַּחְתִּי. v) Sam. וַיִּתְּנֵם. w) Cdd. 6. וַיִּתְּנֵם. x) Sam. חֲנֻכָּה. y) Sam. נָקִי. z) Sam. וַיִּתְּנֵם.

13 עִם אֲרֵי אֲבֵרָהֶם: וְהָאָה אֲנֹכִי וְנָצַח עַל-עֵינַי הַיָּמִים וְכָנֹת
 14 אֲנִישׁ הָעִיר וְצֹאֵהוּ לְשָׂאֵב כִּי־: וְהָאָה הַנָּעִר־) אֲשֶׁר אֲמַר
 אֵלָיָה הַיּוֹנָטָא בְּדָן) וְאֲשֶׁלָּה תִּמְכְּרָה שְׂחָה וְגַם-זִמְלִיָּה אֲשֶׁקֶחָה
 אִתָּהּ הַבְּתָרָה) לְשִׁבְרָהּ לְצֹחֵק וְכֵה אֲלֵה כִּי-עֲשִׂיתָ חֹסֶד עִם-
 כִּי אֲרֵנִי): וְהָיָה אִם כִּי־לֵךְ לְדָבָר) וְהָאָה רִבְקָה יֵצֵאת אֲשֶׁר
 יֵלְדָה לְכַתְּמָל כְּדִמְלֵכָה אֲשֶׁת נָחֹר אֲחִי אֲבֵרָהֶם וְכֵהָ עַל-
 שְׂכָמָהּ: וְהָנָעִר טַבָּחָה) סִרְתָּהּ סָאֵר כְּחֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה
 17 וְתִרְדַּר הַעֲיִנָּה) וְתִמְלָא כֵהָ וְתַעֲלֵ: וְהָרָן הַעֲבָד לְקִרְיָתָהּ
 18 וְיִמְכֹּר הַנְּטִיָּאִי) גַּם כְּעֶשְׂרִים כִּמְכֹּר: וְהָאָה שְׂחָה אֲרֵנִי
 19 וְתִמְכְּרָה וְתִרְדַּר) כֵהָ עַל-יָדָהּ וְתַשְׁכֶּרֶת: וְתַקַּל לְחִשְׁקָהּ)
 כִּי וְהָאָה גַּם לְנִמְלִיָּה אֲשֶׁבֶב) עַד אִם-כִּי־לֵךְ לְשֹׁחַד): וְתִמְכְּרָה
 וְתַעֲרָה) כֵהָ אֶל-הַשְּׂכָתָה) וְתִרְדַּר עוֹד אֶל-הַכְּבֹּד) לְשָׂאֵב וְתַשְׁכֶּב
 21 לְכָל-זִמְלִיָּה: וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֲרָה) לֵךְ כְּתֹלֵשׁ) לְרֵעָה הַהֲעֵלִית
 22 וְהָאָה בְּרָכָה אִם-לֹא: וְהָיָה כִּי־אֲשֶׁר כִּי־לֵךְ הַנְּטִיָּאִים) לְשֹׁחַד) וְיִמְכֹּר
 הָאִישׁ גַּם וְהָכָה כְּכַע מִשְׁקָלָהּ) וְשָׁנִי אֲמִידִים עַל-הָיָה עֲשֶׂהָ
 23 וְהָכָה מִשְׁקָלָהּ: וְיִמְכֹּר) כֵהָ אֶת) הַעֲבָדִי גַּם לִי הָיָה בְּיָדָהּ)
 אֲכִיד סָקֹם לֵנוּ לְלִין: וְהָאָה אֵלָיָה בְּתִימְכָל אֲנִי כִי-
 כֵה מִלְּכָה אֲשֶׁר יֵלְדָה לְנָחֹר: וְהָאָה אֵלָיָה גַּם-תִּכְּנֹן גַּם-מִסְכָּסִי)
 26 רַב עֲשֵׂה גַם-מִסְקָם) לְלִין): וְהָיָה הָאִישׁ וְשִׁתְּחוּ לִיחֹה:

h) Sam. וְהָאָה. i) Sam. and ק' וְהָנָעִרָה; and so in vv. 16, 26, 55, 57. j) Sam. בְּדָן. k) LXX. insert: *ἐὰν δὲ αὐτὸς οὐκ ἀνέσθῃ*. l) Sam. וְהָאָה. m) Sam. LXX. add אֲבֵרָהֶם. n) Sam. LXX. Vulg. add אֵל לִכֹּ. o) Sam. מִכָּתָה. p) Sam. וְהָעֵין. q) Sam. רִבְקָה. r) Sam. וְהָאָה. s) Sam. לְשֹׁחַד. t) Sam. לְשֹׁחַד. u) Sam. וְהָאָה. v) Sam. וְהָאָה. w) Sam. וְהָאָה. x) Sam. וְהָאָה. y) Sam. וְהָאָה. z) LXX. insert כל before הַנְּטִיָּאִים. a) Sam. וְהָאָה. b) Sam. inserts אֵלָיָה. c) LXX. *καὶ ἐὰν οὐκ ἀνέσθῃ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τὴν*. d) Sam. וְהָאָה so v. 47. e) Sam. בְּיָדָהּ. f) Sam. וְהָאָה; and so in v. 32. g) Cdd. Sam. Syr. גַּם. h) Sam. לְלִין.

כ"ד

ואברהם וקן בא בימים ויהוה ברוך את אברהם בכל: ויאמר א
 אברהם אל-עבדו וקן ביהוה השפל בכל-אשר-לו שים-נא 2
 ידך תחת: ורבי: ואשכנעך ביהוה אלהי השמים ואלהי 3
 הארץ אשר לא תחשך אשה לבני^א) סבנות חבנני אשר אנכי
 יושב^ב) בקרבנו: כי^א) אל-ארצי^א) ואל-סולדתי תלה ולקחת 4
 אשה לבני ליצחק^א): ויאמר אליו העבד איני לא-חאברה 5
 האשה ללכת אחרי אל-הארץ הזאת ההשב אשיל את-בנך
 אל-הארץ אשר-נצאת^א) משם: ויאמר אליו אברהם השקי 6
 לי שרתישוב את-בני שמה: יהוה ואלהי השמים^א) אשר 7
 לקחני מבית אבי ומהארץ סולדתי ואשר דבר-לי ואשר
 גשבע-לי לאמר^א) לזרעך אתן את-הארץ הזאת והא וישלח
 מלאכו לסגור ולקחת אשה לבני^א) משם: ואם-לא תאבה 8
 האשה ללכת אחרי^א) ונקית משבעתי ואתי^א) רק את-בני
 לא חשב^א) שמה: וישם העבד את-ידיו תחת ידו אברהם 9
 אליו וישבע לו על-הדבר הזה: ויקח העבד עשרה גמלים 10
 סמלי אלה^א) וכל-בני אדניו בניה ונקם וילך אל-
 ארם נהרם אל-עיר נחור: ובקרה הגמלים מחוץ לעיר 11
 אל-באר^א) המים לעת ערב לעת צאת השאבת^א): ויאמר 12
 יחזה אלהי אדני אברהם הנרה-נא^א) לפני היום בעשדחסר

a) LXX, add ורבי. i) Sam. שם. u) Cdd. Sam. כי; vid. n.
 v) LXX, add οὗ ἐπεσφύρησε. w) LXX. Vulg. add אֲשֶׁר. x) LXX.
 insert: καὶ ὁ θεὸς τῆς γῆς. y) LXX. insert σοι. z) Cd. 1. adds ורבי.
 a) Sam. וחקרך; so Lond. Polygl. and cdd. 6. Kennicott, but
 Paris Polygl. as Heb. b) Omitted in LXX. and Vulg. c) LXX.
 insert: ἐλ: τῆς γῆς ταύτης. d) Cd. 1. LXX. omit. e) Sam. על ב'.
 f) Sam. השאבת. g) Sam. הנרה נא.

אח-נפשכם) לקבר אח-מתו מלפני שבעתי ופגעו לי
 9 בעפרון בן-צור): ותתן לי אח-מערת המבקלה אשר-לו
 אשר בקעה שדהו בבקרי מלא יתענה לי בבקבכם לאחוזת
 י קבר): ועפרון ישב בתוך בני-חת וישן עפרון החתי אחד
 11 אברהם באוני בני-דח לכל באי שער-ערן לאמר: לא-ארני)
 שבעתי השדה גתתי לך והמערה אשר-בו לך נחתים
 12 לעיני בני-עמי נחתיה לך קבר מתתי: וישתחו אברהם
 13 לפני עם-הארץ: וידבר אל-עפרון באוני עם-הארץ לאמר
 אך אם-אתה לי) שבעתי גתתי בסף השדה סח סמני ואקברה
 14 אח-מתי שמה): וישן עפרון אח-אברהם לאמר: לו) ארני
 שבעתי ארץ ארבע מאות) שקל-כסף בתי ובינה מה-הוא)
 ■ ואח-מתו קבר: וישבע אברהם אל-עפרון וישאל אברהם
 לעפרון) אח-הכסף אשר דער באוני בני-חת ארבע מאות
 17 שקל כסף עקר לפתח: ויקם ושרה עפרון אשר במקפלה
 אשר לפני) מכרא השדה והמערה אשר-בו וכל-העץ אשר
 18 בשדה) אשר בכל-זבלו) סביב: לאברהם למקנה לעיני בני-
 19 חת בכלי) באי) שער-ערן: ואחרי-כן קבר אברהם את-שרה
 אשרתו אל-מערת שדה המבקלה על-פני) מכרא הוא חפרון
 כ בארץ כנען: ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחוזת-
 קבר מאח בני-חת: ס

b) Sam. omits רע. c) Sam. adds רע. d) Sam. in Lond. Polygl. and cdd. רע, ■ Paris Polygl. same as Heb. e) Vid. n. f) LXX. insert כל. g) Cd. 1. Sam. LXX. Onk. לי. h) Sam. שם. i) V. D. H. as in vv. 5, 6; but vid. n. j) Sam. רע. k) Sam. reads here רע, although ■ ■ fem. l) Sam. לעפרון. m) Cdd. Sam. על פני. n) Omitted ■ Cdd. Vulg. o) Sam. ובכלו. p) Cdd. Sam. cdd. 3. Onk. cdd. 4. לכל. Comp. v. 10. q) Sam. בעי, but cdd. 7. באי. r) Cdd. mult. LXX. Onk. Syr. Vulg. אשר על פני; Cd. 1. פני.

23 כ

i) Sam. גי. j) Sam. בקלי. k) Cd. 1. gnaits. l) Sam. אחר. m) Syr. عَمَل. n) Sam. פילדש; Syr. حَفِيف. o) LXX. Ἰελοδάφ; Syr. نَهْكَف. p) Sam. רולד. q) Sam. רוסה. r) Sam. רחח'ח. s) Sam. סחח. t) LXX. omit שני חיי שרה. u) Sam. בקציה הארבע; LXX. Sam. insert here מל עקב. v) Sam. ולסחח. w) Sam. רח סחי. x) V. D. H. שסעו ל; ולסחי; vid. n. y) Cdd. עקב. z) Sam. וישחחי. and so in v. 12, ch. 24: 26, 52. Similarly ch. 24: 48. a) Sam. יסח.

ה אברתם אדעניו ורא אדחפוקם מרחק: ויאמר אברהם
אל-נערו שבו-לכם פה עם-החמור ואני ותנער גלגה
6 ש-בה וגשחתה (נשארה) אליכם: ויקח אברהם אדעני
העלה וישם על-צחק בנו ויקח ברו את-האש ואת
7 המאכלה וילכו שניהם יחדו: ויאמר צחק אל-אברהם
אביו ויאמר) אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנני האש
8 ותעזים ואיה תשה לעלה: ויאמר אברהם אלחיים יראת
9 לו תשה) לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ויבאו אל-המקום
אשר אמר-לו האלויים הן שם אברהם את-המזבח
ויערך את-העצים) ויעקר את-צחק בנו וישם אתו על-
י המזבח כפעל לעצים: וישלח אברהם את-לו ויקח את
11 המאכלה לשחט את-בנו: ויקרא אליו מלאך יהוה מן-
12 השמים ויאמר) אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר
אלת/שלה דך אל-הנער) ואל-תעש) לו סאתה כי עתה
ידיעתי כי-ירא אלויים ואף ולא חשבת אדכנך את-והיך
13 סנני: וישא אברהם אדעניו ורא (ותה-אל אתר) יאחזי)
בסבך בקרני וילך אברהם ויקח את-האל ויעלהו לעלה)
■ סתח בני): ויקרא אברהם שם-השקום) הווא והוה וירא
טו אשר יאמר היום בחר יהוה יראת: ויקרא מלאך יהוה אל-
■ אברהם שנית מן-השמים: ויאמר כי לשבעתי נאם-יהוה
כי יען אשר עשית את-הדבר הזה ולא חשבת את-בנך
17 אדחידך): כי-כדך) אברהם והרבה ארצה את-ורעל דבוככי
השמים וכוהל אשר על-שפת הים וירעך את שער

u) Sam. תשעתי ונשח. v) Omitted in LXX. w) Sam. שח. x) Sam.
על דני. y) Cd. 1. and LXX. Ms. A. add אלו. z) Sam. דני.
a) Sam. חשבה. b) Vid. n. bb) Cdd. mult. נאך. c) Sam. עלה. ■ Cd.
1. LXX. add וירא. e) Sam. שם הים. f) Sam. Syr. LXX.
Vulg. add סע. g) Sam. בוך. h) Sam. שח.

והיכר^א) אברהם את-אבימלך על-אדום סָר הפנים אשר גילו כה
 עבדי אבימלך: ויאמר אבימלך לא ידעתי סר^ב) עשה^ג) את-
 היכר הנח וגם-אִתָּה לא-הִנֵּחַתָּ לִי וגם אנכי לא שמעתי
 בלתי היום: ויבא אברהם-זָאן ויבָר ויִתֵּן לְאֲבִימֶלֶךְ
 ויִדְרֹחוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: ויָצֵב אֲבִרְהָם אֶת-שִׁבְעָה^ד) בְּכֹשֶׁת הַצֹּאן^ה)
 לְבִדְחֹן: ויאמר אבימלך אֶל-אֲבִרְהָם^ו) כֹּה הִנֵּה שִׁבְעַת בְּכֹשֶׁת^ז)
 תֵּאלֶּה^ח) אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבִדְחֹן: ויאמר^ט) בִּי אֶת-שִׁבְעַת בְּכֹשֶׁת הִקַּח לִי
 מִיָּדִי בְּעֹבוֹר הַתְּהִיָּה לִי לַעֲרֹה עַי הִפְדֵּיתִי אֶת-הַבָּאָר הַזֹּאת:
 עַל-בֶּן קְרָא לְשָׂקִים הָהֵא זָאֵר שִׁבְעַת כִּי שָׁם נִשְׁבַּעְתִּי שְׁנֵיהֶם: 81
 ויִדְרֹחוּ בְּרִית בְּבָאָר שִׁבְעַת וַיָּקֶם אֲבִימֶלֶךְ וַיִּשְׁכַּח שְׂרָ-צָבָאוּ
 וַיִּשְׁבִּי אֶל-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: וַיָּטַע^י) אֲשֶׁל בְּבָאָר שִׁבְעַת וַיִּקְרָא^כ)
 שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל שַׁלֵּם: וַיַּגֵּד אֲבִרְהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
 יָמִים רַבִּים: פ

כב 22

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּאלֶּהֶם נִסָּה אֶת-אֲבִרְהָם
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם^א) וַיֹּאמֶר רַעְיִי: וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-
 בְּנִי אֶת-יִחִידְתְּ^ב) אֲשֶׁר-אֶרְבֶּה אֹת-יָצֵק וְלֶךְ-לְךָ אֶל-אֶרֶץ
 הַמִּצְרַיִם^ג) וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לַעֲרֹה^ד) עַל אֶתֶר תְּהָרִים אֲשֶׁר אִמֶּר
 אֵלָיךְ: וַיִּשְׁלַם אֲבִרְהָם בְּבָקָר וַיַּחֲכֹשׁ אֶת-חֲמֹל וַיִּלָּךְ אֶת-
 שְׁנֵי נַעֲרָיו אֵהוּ וְאֵם יָצֵק בֶּן וַיִּבְשֶׁל עֲצֵי עֹלָה^ה) וַיָּקֶם וַיִּלָּךְ^ו)
 אֶל-הַמִּצְרַיִם אֲשֶׁר-אָמַר-לֹו הַמֵּלְכִים: בַּיּוֹם^ז) הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁב^ח)
 4

a) Sam. ויחית. b) Sam. כה. c) LXX. add σοι. d) Sam. omits את. e) Sam. כבשתי פני. f) Sam. לאברהם. g) Sam. הכבשתי. h) LXX. add: τὴν προστάτην τούτων. i) Sam. לבדד. j) Cd. 1, Sam. LXX. add אברהם. k) Sam. הכבשתי. l) Sam. LXX. Vulg. add אברהם. m) Sam. העולם. n) Cdd. 2. LXX. Vulg. אברהם אברהם. o) Sam. יחידתו, and so in vv. 12, 16. p) Sam. המצרים. q) Sam. עלה. r) Sam. ויהי כיום. s) LXX. add καὶ ἔλθω. t) Cdd. 3. Onk. ed. 1. Saad. כיום. העלה.

14 לְנוֹי^א) אָשִׁימֶנּוּ כִּי וַרְעָה הוּא: וַיִּשְׁכֶּם אֶבְרָהָם וּבְלָקֶר וַיָּקֹדֶד
 לָחֶם וְחֶמֶת מִיָּם וַיִּתֵּן אֶל־הָעֶרְשָׁה^ב) עַל־שִׁכְמָהּ וְאֶחָד־הַגִּילָד^ג)
 טו וַיִּשְׁלַחְהָ וַתֵּלֶךְ וַחֲתָנָהּ בְּמִדְבַּר בָּאֵר שָׁבַע: וַיָּבֹאוּ הַשִּׁמְשִׁים
 16 מִן־הַחֲמָת וַתִּשְׁלַךְ אֶת־הַגִּילָד קָחָה אֹתָהּ הַשִּׁיחִים^ד): וַתֵּלֶךְ
 וַיָּשָׁב לָהּ מִנְּגֵד הַרְחֵל^ה) בְּמִסְתָּהּ קָשָׁה כִּי אָמְרָה אֶל־אַרְחָא
 17 בְּמֹת הַגִּילָד^ו) וַתָּשָׁב מִנְּגֵד וַתֵּשֶׂא אֶת־קִלְהָ^ז) וַתִּבְרָךְ^ח): וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעֲרָה^ט) וַיִּעֲרָא מִלֶּאךָ אֱלֹהִים וְאֶל־הָגִילָד מִן־
 הַשָּׂמָיוֹת וַיֹּאמֶר לָהּ מִדִּלְךָ^י) הָעַר אֶל־תִּירְאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים
 18 אֶל־קוֹלִי^י) הַנַּעֲרָה בְּאֶשֶׁר הוּא־אֵם: קִיָּי שָׂא אֶת־הַנַּעֲרָה
 19 וְהַחַיִּיקִי^י) אֶת־יֶדֶךָ^י) כִּי כִּי־לְנוֹי גִּדּוֹל אָשִׁימֶנּוּ: וַיִּסְתַּח אֱלֹהִים
 אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בָּאֵר מִיָּם^י) וַתֵּלֶךְ וַתִּסְמְלָא אֶת־הַחֲחָסָה מִיָּם
 כ וַתִּשְׁק אֶת־הַנַּעֲרָה: וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנַּעֲרָה וַיִּגְדֵּל וַיָּשָׁב
 ■ בְּמִדְבַּר וַיְהִי רִבְיָה^י) קָשָׁה: וַיָּשָׁב בְּמִדְבַּר פָּאֶרָן וַתִּקַּח־לּוֹ אִמּוֹ
 22 אִשָּׁה מֵאֶרֶץ^י) מִצְרָיִם: פ וַיְהִי בַּעֲת הַהוּא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם^י)
 וַיִּסְבֵּל^י) שֶׁר־עָבָד אֶל־אֲבֹרָתָם לֹא־מֵר אֱלֹהִים עִמָּהּ כָּל־אֲשֶׁר־
 23 אָתָּה עֹשֶׂה: וַעֲתָה הַשְׁכֵּחַ־לִּי^י) בְּאֱלֹהִים הַחַיִּים^י) אֶם־תִּשְׁקָר
 לִי וּלְנִי וּלְנִי וּלְנִי בְּחַיִּים^י) אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי עִמָּהּ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם־
 24 הָעָרֶץ אֲשֶׁר־נִרְתָּה^י) בָּהּ: וַיֹּאמֶר אֲבֹרָתָם אֲנִכִּי אֲשָׁבֶה^י):

■ Sam. LXX. Vulg. add גִּדּוֹל e) Sam. יָמִים, LXX. *mai ἐπιθυμῶμεν*.
 f) LXX. omit י. g) Sam. הַשִּׁמְשִׁים. h) Sam. הַרְחֵלִיקָה. i) LXX.
 τοῦ παιδίου μου. j) Sam. קִלְהָ. k) LXX. *ἀναβόησαν δὲ το*
παιδίου ἐκλαυσεν. l) LXX. add: *ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν*. m) Sam.
 מִלֶּךָ. n) Cdd. Sam. קָחָה. o) Sam. מִדְבַּר. p) Cd. 1. Sam. Syr. יָדִיד.
 q) LXX. add *ζῶντος*. r) Sam. רִבִּי. s) LXX. omit אֶרֶץ. t) LXX.
 insert: *mai Ὁμοιωθὲς δὲ συμπαράγωγος αὐτοῦ*, so also in v. 32.
 Comp. ch. 26: 26. u) Sam. וַיִּסְבֵּל, so v. 32. v) Sam. לִי.
 w) Omitted in LXX. Vulg. x) Sam. גִּדּוֹל וְחֶמֶת. y) Sam.
 הַשִּׁמְשִׁים. z) Sam. הַשִּׁמְשִׁים.

כסות עינים לבלתי) אֶצֶר אֶתְּךָ (וְאֶת־בְּלִי) (וְכִסְתָּ): וַיַּחַלֵּל 17
 אֲבֹתָם אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־
 אִשְׁתּוֹ (וְאִמְהָתִיו) וַיֵּלְדוּ: כִּי־עָצַר עֲצֹר יְהוָה) בָּעַר כָּל־רֶחֱם 18
 לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל־דְּבַר שְׁרָה אִשְׁתּוֹ אֲבֹתָם: ׀

כא 21

וַיְהִי עַקְר אֶת־שְׁרָה כִּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשְׁרָה א
 כִּאֲשֶׁר דִּבֶּר: וַתַּחַל וַיַּלְד שְׁרָה) לְאֲבֹתָם בֶּן לְזִקְנִי לְמוֹעֵד 2
 (אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֱלֹהִים: וַיִּקְרָא אֲבֹתָם אֶת־שֵׁם־בְּנֵי הַנְּוֹלָד־ 3
 לוֹ אֲשֶׁר־הִלְדָּה־לוֹ שְׁרָה וַיֹּאמֶר: וַיִּשָּׂא אֲבֹתָם אֶת־יִצְחָק בְּנֹו 4
 בֶּן־שָׁמֹנֶת יָמִים כִּאֲשֶׁר צָוָה אֱלֹהִים: וְאֲבֹתָם בֶּן־מֵאֵה ה 5
 שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנֹו: וַתֹּאמֶר שְׁרָה צִחָק עָשָׂה 6
 לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׂמֵעַ יִצְחָק־לִי: וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאֲבֹתָם 7
 הַיְצִיגָה) בָּנִים שְׁרָה בְּיָלְדֻתָּי) בֶּן לְזִקְנִי: וַיִּגַּל הַלֵּל וַיִּגְמַל 8
 וַיַּעַשׂ אֲבֹתָם מִשְׁתָּה גָדוֹל בְּיוֹם הַגָּמַל אֶת־יִצְחָק): וַתֹּרֶא 9
 שְׁרָה אֶת־בֶּן־הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר־הִלְדָּה לְאֲבֹתָם מִצְחָק):
 וַתֹּאמֶר לְאֲבֹתָם זָרָשׁ הָאִמָּה) הָיִאת וְאֶת־בְּנָה כִּי לֹא יִירָשׁוּ
 בְּרֵהָאִמָּה הָיִאת עַם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק): וַיֵּרַע הַדְּבַר כִּאֲר בְּעֵינֵי 11
 אֲבֹתָם עַל אֹדֶת בְּנֹו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבֹתָם אֲלֵי־רַע 12
 בְּעֵינֶיךָ עַל־הַעֲשֹׂר וְעַל־אֲחֶיךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שְׁרָה
 שְׂמַע בְּקֻלָּה) כִּי בִצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע: וְגַם אֶת־בְּרֵהָאִמָּה) 18

nn) Sam. LXX. ולכל. o) Sam. אחד. p) Sam. הכל. q) LXX.
 Vulg. Syr. Saad. גִּבְרָתוֹ, Cdd. 2. Sam. וְכֹחָתוֹ. r) Sam. וְכֹחָתוֹ.
 s) Sam. אֱלֹהִים. t) Omitted in LXX. Vulg. u) Cdd. 2. LXX.
 v) Sam. וְזִקְנָה. w) Sam. adds לוֹ. x) Sam. LXX. add
 כֹּחַ. y) LXX. and Vulg. add וְאֶת יִצְחָק בְּנָה, which Vulg. renders
 cum filio suo. z) Sam. וְהָיִתָּה. a) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr.
 Saad. omit dy. b) Sam. בְּקֻלָּה. c) Cd. 1. Sam. LXX. add
 הָיִתָּה.

אֶחָדִי הוּא וְהָאֲנֹכִי (וְהָאֲנֹכִי הוּא) אֶחָדִי הוּא בְּתָם-לִבִּי וּבְנִי (6 כִּי עָשִׂיתִי זֹאת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּתָלָם) גַּם אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם-לִבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי (7 מִחַצֹּה-לַיָּם) עַל-כֵּן לֹא-נִתְחַיָּה לְנֹגַע אֵלֶיךָ: וְעַתָּה הֵשֶׁב אֲשֶׁת-הָאִשָּׁה) כִּי-נָכְרָה הוּא וַיִּתְּשֶׁל בַּעֲדָהּ וַיֵּהָיֶה וְאִם-אֵינָהּ 8 מְשֻׁבָּה יָדַע כִּי-מֵת תָּמִית אִתָּה וְכָל-אִשָּׁר-לָךְ: וַיִּשָּׁבֶם אַבְרָמָלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים 9 הָאֵלֶּה בְּאָזְנוֹתָם וַיִּירָאוּ הָעָשִׂים) מֶלֶךְ: וַיִּקְרָא אַבְרָמָלֶךְ לְאֶבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מִדַּע-עָשִׂיתָ לָטִי* וְהֵנָּה תִּסְמָחֵנִי לָךְ כִּי-הִסָּפֵה עָלַי וְעַל-מִסְלַכְתִּי הִסָּפֵה גְדֻלָּה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יִתְעָשִׂי* עָשִׂיתָ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר אַבְרָמָלֶךְ אֶל-אֶבְרָהָם מַה רָאִיתָ 11 כִּי עָשִׂיתָ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם* כִּי אֶמְרָתִי בִּקְ אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמִסְקֹם הַזֶּה וְהִרְטִנִּי עַל-דָּבָר אֲשֶׁתִּי: וְגַם-אֶמְנָה* אֶחָדִי בַת-אָבִי* הוּא) אָדָּם לֹא בַת-אִמִּי וְתַחֲתִילִי 13 לְאִשָּׁה: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִתְעָה* אִתִּי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי* וַיֹּאמֶר לָהּ הֵן חִסִּיתָ אֲשֶׁר הִתְעָה* עִמָּדִי אֶל-כָּל-הַמִּסְקֹם אֲשֶׁר גָּבֹהַּ 14 לְפָנֶיהָ אֶמְרִי-לִי אֵתִי הוּא: וַיִּקַּח אַבְרָמָלֶךְ* עִמָּהּ וַיִּקְרָא וַעֲבָדִים וַשְׁפֹּתִים* וַיִּתֵּן לְאֶבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֵת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ: 15 וַיֹּאמֶר אַבְרָמָלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְשָׂנֶה בְּפוֹב דַּעֲיִנִּי* שָׁב: וְלִשְׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלָי בְּסֶמֶל לְאַחִיד הִנֵּה הוּא-לָךְ*

l) Omitted in Sam. u) Sam. ובנפיק. v) Sam. בחלום; Cd.

1. Vulg. omit. w) Sam. אֶתֶךְ. x) Sam. (in) חֶסֶד מ' (חֶסֶד). Sam. מִסְמָחָה. y) Sam. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. z) Sam. and LXX. בְּתָלָם. a) Cdd. 2. לי, Syr. reads כִּי עָשִׂיתִי לָךְ. b) Sam. יָדַעְתִּי. c) Sam. inserts יִרְאַתִּי. d) Cd. 1. אִמִּי, Sam. אִמִּי. e) Sam. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. f) Omitted in Sam. g) Sam. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. h) Sam. inserts מִלִּרְתִּי. i) Sam. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. j) Sam. in the Lond. Polygl. גָּבֹהַּ, but in the Paris and Blayney as Heb. k) Sam. and LXX. insert כִּי. l) Sam. LXX. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. m) Sam. וְהִנֵּה גַם-אֲנִי אֶחָדִי. n) Omitted in Cdd. 4; Sam. לָךְ.

עָלֵינוּ כִּדְרֹךְ כָּל־הָאָרֶץ: לָכֵן נִשְׁקָה אֶת־אֲבִיטִי יָיִן וְנִשְׁכַּבְהָ 32
 עִמּוֹ וְנִחְיֶה מֵאֲבִיטִי וְרַע: וְנִשְׁכַּנְתִּי אֶת־אֲבִיטִי יָיִן בַּלַּיְלָה 33
 הַזֶּה (וְהָיָה הַבִּטְרָה וְנִשְׁכַּב אֶת־אֲבִיטִי) וְלֹא־יָרַע בְּשִׁכְבָּהּ
 וּבְקִימוֹתָי: וַיְהִי מִפְּתִיחַ וְהָאֶמֶר הַבִּטְרָה אֶל־הַצִּעִירָה 34
 הֵן־שִׁכַּבְתִּי אֶמֶשׁ אֶת־אֲבִיטִי נִשְׁכַּנְתִּי יָיִן גַּם־תַּלְיִלָה וְכֹאִי
 שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנִחְיֶה מֵאֲבִיטִי וְרַע: וְנִשְׁכַּנְתִּי גַם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְלֹא־
 אֶת־אֲבִיטִי יָיִן וְנִחְיֶה הַצִּעִירָה וְנִשְׁכַּב עִמּוֹ (וְלֹא־יָרַע בְּשִׁכְבָּהּ
 וּבְקִימוֹתָי): וְנִחְיֶה שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיטִי: וְנִשְׁכַּב הַבִּטְרָה 36
 בֶּן־וְתִקְרָא שְׁמוֹ) מֵאֵם הוּא אֲבִי־מֵאֵם עַד־הַיּוֹם: וְנִחְיֶה 37
 גַּם־הוּא יִלְדֶה בֶּן־וְתִקְרָא שְׁמוֹ כְּרַעְמִי) הוּא אֲבִי בְנֵי־
 עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם: ׀

כ 20

וַיֵּמֶעַ מִשָּׁם אֲבָרָהָם אֲרָצָה) הַגִּבּוֹר וַיֵּשֶׁב בִּירְקָשׁ וּבֶן־שׁוּרִי א 1
 וְנֶגֶר בְּנֶגֶרִי: וַיֵּאמֶר אֲבָרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֵתֵתִי הָיָה 2
 וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ כְּנָעַן וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה: וַיָּבֹא אֵלָיוֹם 3
 אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֵּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי מָלָה עַל־הָאִשָּׁה 4
 וְאֶשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלָהּ) בָּעַל: וְאֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדָע אֵלֶיהָ 4
 וַיֵּאמֶר אֲרָמִי) הִנֵּנִי גַם־צָדִיק) קָהֳרָנִי: הֲלֹא) הוּא אֶמֶר־לִי ח

x) Sam. וְנִשְׁכַּבְתִּי. y) Sam. וְנִחְיֶה. z) LXX. add: *ἐν τῇ νύκτι ἐκείνῃ*. a) נָקַד עַל ר'. b) Sam. וְנִחְיֶה. c) Cd. 1. LXX. אֶת־אֲבִיטִי. d) Sam. וְנִשְׁכַּבְתִּי. e) Cdd. 3. LXX. אֶת־אֲבִיטִי. f) Sam. וְנִחְיֶה. g) Sam. וְנִחְיֶה. h) Sam. וְנִחְיֶה, so v. 38. i) LXX. insert: *λέγουσα Υἱὸς γένους μου*. j) Sam. אֶת־אֲבִיטִי. k) Syr. *וְנִחְיֶה*. l) Syr. *וְנִחְיֶה*. m) LXX. insert: *ἐφοβήθητι γὰρ εἰπὼν ὅτι γυνή μου ἐστίν, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν*. n) Syr. *וְנִחְיֶה*. o) Sam. וְנִחְיֶה. p) Sam. וְנִחְיֶה. q) Cdd. 14. Onk. וְנִחְיֶה. r) LXX. *ἐὶς τὸν αἰῶνα καὶ δίκαιος*, so Vulg. s) Sam. וְנִחְיֶה.

18 תַּעֲמֹד בְּכָל-חֲבֹר הַחֲרָה הַשָּׂלֵט כָּן-חֲסָפָה: וַיֹּאמֶר לֹא־
 אֱלֹהִים) אֶל-נָא אֲדֹנִי: הִנֵּה-נָא סָמָא עֲבָדָה חֵן בְּעֵינֶיךָ
 וַחֲבֵל חֲסָדָךְ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְחַיִּיתוֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי
 כֹּל אֹכֵל לְהַשְׁלֵט הַחֲרָה פֶּרֶדְכָּקִי הַדָּשָׁה וְנָתַתִּי: הִנֵּה-
 נָא חֲעִיר הָאֵת קִבְּהָ) לָנִים שָׂמָה וְהָאָה מִצְעָר אֲמַלְמָה)
 נָא שָׂמָה הָלֹא־) מִצְעָר הוּא וְחֲתִי נִפְשִׁי: וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי הִנֵּה
 נִשְׁאֲתִי סָנִיד גַּם לְדָבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי הִסְכִּי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר
 22 וְהִבְרָתִּי: מִהֵרָה חֲשֵׁלֵט שָׂמָה כִּי לֹא אֹכֵל לַעֲשׂוֹת דְּבָר עֹד-
 כֹּאֵן שָׂמָה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צִיֹּעַר): הַשָּׂמָשׁ וְעָמָ) עַל-
 הָאָרֶץ וְלֹא־נָא צִעְרָה: וַיְהִי חֲטָטִיר עַל-סָרָם וְעַל-עֲמָרָה
 כֹּה נִסְרִית נָאֵשׁ מֵאֵת יְהוָה סֵן-הַשָּׂמָיִם: וַיַּחֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים)
 הָאֵלִי) וְאֵת גֵּל-הַבְּבֵר וְאֵת גֵּל-יִשְׁכֵּי הָעָרִים וְעָמָה חֲאֲדָמָה:
 26 וְתִבְטֵם אֲשֶׁתוֹ מֵאֲחֵרָיו וְתִהְיֶינָה נָעִיכִי) סָלַח: וַיִּשְׁכַּם אֲבָרְהָם
 27 בְּבֶקֶר אֶל-הַשָּׂמָיִם אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-פָּנָיו יְהוָה: וַיִּשְׁקֹף
 עַל-פָּנָיו סָרָם וְעַמְלָה וְעַל גֵּל-פָּנָיו אֲרָץ) הַבְּבֵר וַיִּרְא וַיְהִי
 29 עָלָה קִיטָר) הָאָרֶץ בְּקִיטָר הַבְּבִשָּׁן: וַיְהִי בַשָּׂחָה) אֱלֹהִים
 אֶת-עָרֵי הַבְּבֵר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אֲבָרְהָם וַיִּשְׁלַח אֶת-לֹוֹט
 מִתּוֹךְ הַחֲסָבָה בְּחַפְזָה) אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר-יֹשֵׁב בְּחֵן לֹוֹט:
 לַיָּעַל לֹוֹט מִצְעָר וַיִּשְׁבֵּב בְּהָר וַשְׁתִּי בְנָתוֹ עִמּוֹ כִּי יָרָא
 31 לַשָּׂכֶת בְּצֹעַר וַיִּשְׁבֵּב בְּמַעְרָה הוּא וַשְׁתִּי בְנָתוֹ): וַתֹּאמֶר
 הַבְּבִירָה אֶל-הַצִּעְרָה אֲבִינוֹ וְכֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרֶץ לְבֹא

j) Sam. אֱלֹהִים. k) Sam. קִבְּהָ. l) Sam. אֲמַלְט. m) Sam.
 הָלֹא. n) Sam. עֵר, so v. 30. twice. o) Sam. הִנֵּה. p) Cd. 1.
 Onk. edd. 2. אֵת כָּל הָעָרִים. q) Sam. הָאֵלֹהִים. r) Sam. נָעִיכִי.
 s) Cdd. Syr. וְעַל פְּנֵי כָל אֲרָץ, so Sam. with the exception of reading
 הָאָרֶץ. LXX. omit אֲרָץ, but the Alex. ms. expresses it. t) Sam.
 reads קִיטָר twice in this verse. u) Sam. בְּהַשְׂחָה. v) Sam.
 הָאֵלֹהִים. w) Sam. adds עָמָה.

הַפְּתַחְתָּהּ (וְהִדְלַת סָגַר) אַחֲרָיו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶחָד (חֲדָשׁ): 7
 הִנֵּה-נָא לִי שְׂתִי בְנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יִדְעוּ אִישׁ אִצְיָאָה-נָא (8)
 אֲהֲרֹן אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּפֹסֹב כַּעֲשִׂיכֶם רֹכֵס לְאִנְשִׁים הָאֵלִים)
 אֶל-תַּעֲשׂוּ רַבָּה בְּרִעְלֵיכֶן כִּי כָצַל לְרִחִי: וַיֹּאמְרוּ (וְשִׁי): 9
 הֲלֹאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֲחָדִי (בְּאֶלְטֵרִי) וַיִּשְׁפָּט שְׁפֹטִי עָלָה נִרְעִי)
 לָךְ מִחֵם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ כְּלוֹט סֵאֵר וַיִּנָּשׂוּ לְשֹׁבֵר הַדִּלְתָּ:
 וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים) אֶת-תָּדִם וַיָּבִיאוּ אֶת-לֹט אֲלֵיהֶם הַבְּתָרָה י
 וְאֶת-תַּדְלָת סָגְרוּ: וְאֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּתַח הַבָּיִת חֲבֹל 11
 כַּסְגֻּלִּים מִקֶּטֶן וְעַד-נִצֹּל וַיֵּלֶא לִסְגֹּר הַפְּתַח: וַיֹּאמְרוּ 12
 הָאֲנָשִׁים) אֶל-לֹט (עַד) מִי-לָךְ מִה חֲתָן וּבְנָתָי וְכָל
 אֲשֶׁר-לָךְ בְּעֵד הוֹצֵא) מִן-הַמִּקְדָּשׁ: כִּי-מִשְׁחָחִים) אֲנֹחֵי אֶת- 13
 הַמִּקְדָּשׁ וְחָה בִּי-גִדְלָה צַעֲקָתָם אֶת-פִּנֵּי יְהוָה וַיִּשְׁלַח
 יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ: וַיֵּצֵא לֹט וַיְדַבֵּר אֶל-בְּתָנָיו וּלְקַח בְּתָנָיו 14
 וַיֹּאמֶר קִוּוּ צִאוּ) מִן-הַמִּקְדָּשׁ וְחָה בִּי-מִשְׁחָחִית יְהוָה אֶת-
 הָעִיר וַיְהִי כַּמֶּחֶק בְּצִינֵי חֲתָנָיו: וְכִמֹּל הַשָּׂחַר עָלָה וַיֵּאֲצִי 15
 הַשָּׂחָקִים בְּלוֹט לֹאמֵר קִוּוּ קָח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׂתִי
 בְנָתָי הַנִּמְצָאָה) שֵׁן-תִּסְפָּה בְּעֹן חֲמִיר: וַיִּתְּחַבֵּהּ וַיִּתְּחַבֵּהּ 16
 הָאֲנָשִׁים) בָּיְדוּ וּבִד-אִשְׁתָּו וּבִדְלָ שְׂתִי בְנָתָיו בְּחִמְלָה יְהוָה
 עָלָיו וַיִּצְאָהוּ) וַיִּנְחֲרוּ מִחוּץ לָעִיר: וַיְהִי כְהוֹצִיאָם) אֲהֵם 17
 הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַסֵּלֶם עַל-נִשְׁתָּה) אֶל-תַּבִּיט אַחֲרָי וְאֶל-

k) Sam. הַפְּתַח. l) Sam. סָגַר. m) Sam. הָרִיעָה. n) Sam.
 אֲחָד. o) Sam. הָאֵלִים. p) Sam. אַחֲרָיו. q) Sam. גִּשְׁה. r) Sam.
 אֶת. s) Sam. לֹט. t) Sam. בִּם שֶׁשֶׁס. u) Sam. גִּרִיע. v) Sam.
 הָאֲנָשִׁים. w) Sam. הָאֲנָשִׁים. x) Sam. עַד. y) Cdd. Sam. Onk.
 cd. 1. כִּנְך. z) Sam. הוֹצֵא. a) Sam. adds וְחָה. b) Sam. מְשֻׁחָחִים.
 c) Sam. הַשְׁחָחִית. d) גִּדְלָה. e) Sam. הַנִּמְצָאָה. f) Sam.
 וַיִּחַק הָאֲנָשִׁים. g) Sam. וַיִּצְאָה. LXX. omit the remainder of
 the verse. h) Cdd. 2. בְּהוֹצִיאָם. i) Sam. מִלְּנִי according to the Lon-
 don and Paris Polyglotta, but מִלְּנִי according to Blayney.

הצדיקם תמשה תמשהוהוה פתמשה את-כל-העיר ויאמר
 20 לא אשהוה אם-אמצא שם ארבעים ותמשה: ויסקף עוד
 לדבר אליו ויאמר^א) אילי ימצאן שם ארבעים ויאמר
 ל לא אעשה^ב) בעבור הארבעים: ויאמר אל-נא יחר לאדני
 ותברכה אילי ימצאן שם שלשים ויאמר לא אעשה^ג) אם-
 31 אמצא שם שלשים: ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר אל-
 אדני אילי ימצאן שם עשרים ויאמר לא אשהוה בעבור
 העשרים: ויאמר אל-נא יחר לאדני ותברכה את-השפע
 אילי ימצאן שם עשרה ויאמר לא אשהוה בעבור העשרה:
 33 וילך יהוה כאשר בלה לדבר אל-אברהם ואברהם שב
 למקומו^ד):

י"ט 19

■ ויבא שני הפלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער-סדם
 2 ויבא-לוט ויגס לקראתם וישתחו^א) אפים ארצה: ויאמר^ב)
 הנה נא-אדוני^ג) סודי נא אל-בית עבדך ולעי^ד) ורחצי רגליכם
 והשבתם עהלתם לדרככם ויאמרו לא^ה) כי ברחוב^ו) גליו:
 3 ויסער-בם מאד^ז) ויסרו אליו ויבאו אל-ביתו ונגעו להם
 4 משתה ומצוח אפה ויאכלו: סדם ישגבו ותגיש העיר
 אנשי סדם נסכו על-הפית סגור ועד-נפן כל-העם^ח) מקצח:
 ה ויקראו אל-לוט ויאמרו לו^ט) אינה האנשים אשר-באו אליך
 6 הלילה הוציאם אלינו נעשה^י) אותם: ויצא-אלהם^י) לוט

w) Cd. 1. supplies לו, Sam. מאלו. x) Sam. אמרחה. LXX. Syr. Vulg. y) Sam. LXX. Syr. אמרחה. z) Sam. למוסו. שוב, ל. רגש. d) ידוה. Cdd. ואל. e) Sam. וישתחו. b) Sam. ויאמר. c) Sam. ויגס. f) ברחוב. g) Cdd. Syr. Onk. ed. 1. h) Sam. ויגס. i) Sam. ויגס. j) Sam. אליהם. וכל ה'

וַיֹּאמְרוּ לֹא בִּי צְדָקָה: וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְצוּ עַל-פָּנָי
 סָדֵם וְאַבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לִשְׁלָתָם: וַיְהִי אִמֶּר הַמִּכְבָּה 17
 אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְאַשֵּׁר אֲנִי עֹשֶׂה: וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהוּדָה לְנָוִי 18
 גְּזִרָל וְעֵצִים וְבָרְכֻבוֹ כָּל גְּזִירָתוֹ הָאָרֶץ: בִּי יִרְעֻחִי לְמַעַן
 אֲשֶׁר יִצְחָק אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בָּיִתוֹ אֶחָדוֹ וְאֶחָדוֹ יִרְדֶּה יְהוּדָה
 לַעֲשׂוֹת עֲדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הֵבִיא יְהוּדָה עַל-אַבְרָהָם אֶת־ 19
 אֲשֶׁר-דָּבָר עָלָיו: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה וְעֵשָׂר סָדֵם וְעֵשָׂרָה בִּירְקָה כ
 וְיִשְׁמָאֵל בִּי כְבֹדָה מֵאֵד: אֶתְדַּהֲנָא וְאֶתְרָאָה הַכַּעֲקֻתָּה 21
 הַבָּאָה אֵלַי עֲשִׂי בְלָה וְאֶם-לֹא אֶעֱשֶׂה: וַיִּשְׁטֹן מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים 22
 וַיִּלְכְּוּ סָדֵם וְאַבְרָהָם עֹרְנוּ עִמָּד לִפְנֵי יְהוּדָה: וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם 23
 וַיֹּאמֶר הֵאָּה חֲסֵפָה צְדִיק עִם-רָשָׁע: אֵילֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים עֲרוֹסִים 24
 בְּתוֹךְ הָעֵיר הָאֵת חֲסֵפָה וְלֹא-חֶשֶׁא לְשָׁקִים לְמַעַן הַמֵּשִׁים
 הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: חֲלִלָה לָּהּ מַעֲשֶׂה! וּבְדָבָר חֲלָה כה
 לַחֲמִית צְדִיק עִם-רָשָׁע וְהָיָה בַּצְדִּיק כְּרָשָׁע חֲלָה לָּהּ
 חֲשָׁט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶם- 26
 אֶמְצָא בְּסָדֵם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעֵיר וְנִשְׁמָתִי לְכָל־
 הַמָּקוֹם כְּעֹבְרִים: וַיֵּן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאִלְתִּי 27
 לְדָבָר אֶל-אֵלֵינוּ וְאֶנְכִי גֵר וְאֶמֶר: אֵילֵי יִחְסְרוֹן חֲמִשִּׁים 28

d) Sam. לה. LXX. *ἀντὶ τοῦ*; perhaps the original reading was לה לא. e) Sam. צדקה. f) Sam. האנשים. g) LXX. add *καὶ Γομώβρας*. h) LXX. add *τοῦ παιδὸς μου*; Targ. Jerus. *וְרַחֲמֵי*, and similarly Syr. *مَنْ حَبَبَ أَبْنَايَا*. i) Sam. את אשר. j) Sam. נוי. k) Sam. ידעתי. l) Sam. adds אבדום. m) Sam. אבדום; so Lond. Polygl. and cdd. 6, the Paris Polygl. agrees with Heb. n) LXX. and Vulg. את כל. o) Sam. *עצמ*. p) LXX. add: *καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής*. q) Sam. צדקים script. plena, twice in this verse, and also in vv. 24, 28. r) LXX. *πάντα τὸν τόπον*. s) Sam. חלילה twice in the verse. t) Sam. מעשה. u) LXX. insert *ὅλην τὴν πόλιν καὶ*. v) Cdd. Onk. יהוה ארצי. Cdd. 3.

יח 18

א וַיָּרָא אֵלָיו יְהוָה (בְּאַלְפִי) סָמְרָא וְהָיָה יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל
 2 בָּהֶם תִּינָח: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים
 עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם סָפְתָה הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחֲוֶי: אֲרָצָה:
 3 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָתַן סָמְרָאִי תוֹן בְּעֵינָיִךְ (אֶל-נָתַן הַעֲבָדִי) מַעַל
 4 עֲבָדֶיךָ: יִגְדֹּל נָתַן מַעַס-מִים (וְרָחֵם רַבְלִיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ) תַּחַת
 ה הַעֵץ: וְאַתְּהָ (פֶּתַח-לְחַם) וְסַעְדוּ לְבָבְכֶם (אֲחֵרִי) תַּעֲבֹרוּ כִּי-
 עַל-כֵּן עָבַרְתֶּם עַל-עֲבָדֶיכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כֹּאשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
 6 וַיִּסָּקֶר אֲבָרְהָם הָאֵהָלָה אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר סָחֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים
 7 קָמָה בָּלֵת לֹאשִׁי וְעַשִׂי עֲנֹת: וְאַל-תִּבְקֹד כִּי אֲבָרְהָם וַיִּלָּח
 8 כֹּן-בָּלָר בָּרַךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנָּעַר וַיִּסָּקֶר לְעֹשֹׂת אֹהֵי:
 9 וַיִּלָּח חֲסָאָה וְחִלָּב וּבֶן-הַבְּקָרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לְסָנִיחָם
 10 וְהָיָה-עֹמֶד עֲלֵיהֶם תַּחַת הַעֵץ וַיֹּאמְרוּ: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו (אֵיךְ
 11 שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָל: וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ
 12 כַּעַת הִנֵּה וְהַנָּעַר בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שֹׁמֵעַ פֶּתַח הָאֵהָל
 13 וְהָיָה (וְהָיָה) וְאֲבָרְהָם וְסָנִיחָם וְעָבָר וְעָבָר וְעָבָר וְעָבָר
 14 לְהַיִּיתָ לְשָׂרָה אֵרָח בְּנָשִׁים: וְהָיָה שָׂרָה בְּקֶרְבָּהּ לְאִמָּה
 15 אֲחֵרִי כִלְיָ הַיִּתְחָה-לִּי עֲדָנָה וְאֲדָנִי וְנָן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 אֲבָרְהָם לֵאמֹר זֶה צִחָלָה (שָׂרָה לְאִמָּה הָיָה אִמָּנָם אֵלֶּךָ וְאֲנִי
 16 וְקָנִיתִי: הַיִּסְלָא מִיָּדָהּ דְּבָר לְפִשְׁעֵךְ אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כַּעַת הִנֵּה
 17 טוֹי לְשָׂרָה בֵּן: וְחִבְיָהּ שָׂרָה: לְאִמָּה לֹא צִחָלָתִי כִּי: וַיֵּרָא

n) Sam. באלפי. o) Sam. וישענו. p) Sam. בעיניכם. q) Sam.
 רחמי. r) Sam. עבדכם. s) LXX. omit מעט. t) Sam. והשענו. u) Sam.
 ואמר. v) LXX. omit פתח. w) Sam. לבבכם. x) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. נקד על אי. a) אמר בן רב. z) Sam. לעשות. y) Sam. ואחר. b)
 Sam. ודא. c) LXX. add *et levitij*.

מַעֲמִידָה אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּרֶ: ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם ט
 שָׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שָׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ:
 וּבְרַכְתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי סִמְנָהּ לָהּ בֵּן וּבְרַכְתִּיהָ" (וְהָיְתָה 16
 לְנָוִים מְלָכִים) עַמִּים סִמְנָהּ יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו 17
 וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הָיָה מָוֶה־שָׁנָה" (יָלֵד" וְאִם־שָׂרָה
 הִבֵּת־תְּשָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לֵ"י) 18
 יִשְׁמְעֵאל יִהְיֶה לִּפְנֵי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים" אֲבֵל" שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ 19
 יֵלֶדְתָּ לָּךְ בֶּן וְקָרָאתָ אֹת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְסַתִּי אֶת־בְּרִיתִי
 אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם" (לִוְרָעוֹ" אֶתְרִיו: וְלִישְׁמַעְעָאֵל שְׁמַעְתִּיךָ כ
 הֵנָּה" וּבְרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִקְרַיתִי אִתּוֹ וְהִדְרִיתִי אֹתוֹ בְּסָאֵד כְּסָאֵד
 שְׁנַיִם־עָשָׂר גִּשְׁחָם" יוֹלִיד וְהִתִּיתִי לָנוּ זָרָה: וְאֶת־בְּרִיתִי 21
 אֲקִים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁל תֵּלֵד לָךְ וְשָׂרָה לְמוֹעֵד תְּהִי בְשָׁנָה
 הָאֲתֵרָה" (וַיִּקַּל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מִעַל אַבְרָהָם: 22
 וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמַעְעָאֵל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלָדָיו בֵּיתוֹ וְאֵת 23
 כָּל־מִקְנֵהוּ בְּסֹפּוֹ כָל־גִּבּוֹר בְּאִנְשֵׁי בֵּיתוֹ אַבְרָהָם וַיִּקַּל אֶת־בָּשָׂר
 עָרְלָתָם בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: (וְאַבְרָהָם 24
 בֶּן־תְּשָׁעִים וְחָשֶׁעַ שָׁנָה" בְּהַפְלֹי בָשָׂר" עָרְלָתוֹ: וַיִּשְׁמַעְעָאֵל כֹּה
 בְּנוֹ בֶּן־שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה בְּהַפְלֹי" אֵת בָּשָׂר עָרְלָתוֹ: בַּעֲצֹם 25
 הַיּוֹם הַזֶּה נָשׂוּל" אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעְעָאֵל בְּנוֹ: וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ 27
 יָלִיד גִּיחַ וּמִקְנֵהוּ בְּכֶף מָאת בֶּן־גִּבּוֹר גִּמְלוֹ אִתּוֹ"׃ ׀

w) Sam. וברסיו. x) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וסלכי.
 y) Sam. סמח שנה. z) Sam. מלד. a) Sam. לוי. b) Cdd. LXX. Syr.
 Vulg. add אברהם אל. c) Sam. adds רנה. d) LXX. insert: *ἐὶς τοὺς αὐτοὺς θεός*. e) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. ולורעו. f) Cd. 1.
 LXX. Onk. ed. 1. Saad. רנה. g) Sam. בשמים. h) Sam. ואחרית. i) Cd. 1. Sam. שנים. j) Sam. בדמולו את כשר. k) Sam. כהמולו.
 l) Sam. נסל. m) LXX. omit את אה.

17 ז

■ וַיְהִי אַבְרָם בֶּן-תְּשֻׁעִים שָׁנָה¹ וַתַּשַּׁע שָׁנִים וַיֵּלֶד יִהוּדָה אֶל-
 אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַנְרֹאֵל שְׂרִי² הַתְּחַלֵּף לִפְנֵי וְהָיָה³ חָמִים:
 2 וַתִּהְיֶה בְרִיתוֹ בֵּינִי וּבֵינָךְ וְאֶרְכָּה אֹתָךְ⁴ בְּמֵאָד מְאֹד: וַיִּפֹּל
 3 אַבְרָם עַל-פָּנָיו וַיִּדְבֹּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר: אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי
 4 אִתְּךָ וְהָיִיתָ לִּאֲכָה תִּסְוֶן נָוִים: וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמִי⁵
 אַבְרָם וְהָיָה שְׁמִי אַבְרָהָם כִּי אֲכֹ-תִסְוֶן נָוִים וְתִתִּיף:
 6 וְהִסְרִיתִי⁶ אֹתָךְ בְּמֵאָד מְאֹד וְתִתִּיף לְטִים וּמַלְכִים מִסָּפָה⁷
 7 יֵאָמְרוּ: וְהִתְחַלֵּף אֶת-בְּרִיתוֹ בֵּינִי⁸ וּבֵינָךְ וְכֵן וְרַעַף אֶחָדִיךְ
 לְדִרְתָּם לְבְרִית עוֹלָם לְהָיִיתָ לָךְ לְאֵלֹהִים וְלִזְרַעֲךָ אֶחָדִיךְ:
 8 וְנָתַתִּי לָךְ וְלִזְרַעֲךָ אֶחָדִיךְ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל-אֶרֶץ
 9 כְּנָעַן לְאַחֲזָה עוֹלָם וְהָיִיתָ לָהֶם לְאֵלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 אֶל-אַבְרָהָם וְאֵתָה אֶת-בְּרִיתִי הַשְּׂמֵךְ אִתָּה וּזְרַעֲךָ אֶחָדִיךְ
 1 לְדִרְתָּם: וְאֵת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר תַּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם⁹ וְכֵן וְרַעַף
 11 אֶחָדִיךְ הַמּוֹל לָכֶם כָּל-זָכָר: וְהִמְלִיכָם אֶת בָּשָׂר עַד-לְחֵכֶם
 12 וְתִהְיֶה¹⁰ לְאֹחַ בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: וְכֵן-שָׁמַעַתָּ נָוִים וּמוֹל
 לָכֶם כָּל-זָכָר לְדִרְתֵיכֶם יֵלֵד בְּיָת וּמִקְנֵה-בָשָׂר מִכָּל כֶּן-יִגְבֹּר
 13 אֲשֶׁר לֹא מִזְרַעֲךָ הוּא: הַמּוֹל וּמוֹל יֵלֵד¹¹ בְּיָתוֹ וּמִקְנֵה
 14 בְּסָפָה וְהָיִיתָ בְּרִיתוֹ בְּבָשָׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: וְעָרַל וְזָכָר
 אֲשֶׁר לֹא-יִמּוֹל אֶת-בָּשָׂר עַד-לְתוֹ¹² וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא

k) Omitted in Sam. l) LXX. appear to have omitted שְׂרִי. Vid. n. m) Sam. וְהָיָה. n) Sam. אִתְּךָ. o) Cdd. 12. Sam. Tal. Bab. omit אֶת. p) Sam. וְהָיִיתָ. q) Cd. 1. שְׁלֹשָׁה, and so Syr. שְׁלֹשָׁה. r) LXX. omit בֵּינִי and, of course, the 1 following. s) Sam. וְכֵן, and so in v. 11. t) Cdd. 2. Sam. Onk. Syr. וְהָיִיתָ. Comp. v. 13, and ch. 9: 13. u) Sam. יֵלֵד. v) Sam. and LXX. add וְהָיִיתָ.

מִקֵּץ עֵשָׂר שָׁנִים לִשְׁכַח אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתֵּחַן אִתָּהּ
 לְאַבְרָם אִישָׁה לּוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֵא אֶל-הֵנֶר וַתֵּהֶר וַתֵּרָא כִּי
 הָלְתָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שְׂרָיָה אֶל-אַבְרָם ■
 חֲסִי עָלַיָּה אֲנִי וַתֵּחִי שְׁפֹחֲתִי בְּדֹקָהּ וַתֵּרָא כִּי הָלְתָה
 וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיהָ⁶): וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-
 שְׂרָיָה⁷ חֲנָה שְׁפֹחֲתְךָ⁸ בְּדֹחַ⁹ עֲשִׂי-לָהּ¹⁰ הַחֹבֶה¹¹ בְּעֵינֶיהָ וַתַּעֲנֶה
 שְׂרָיָה וַתִּבְרַח מִסְּפִינָהּ: וַיִּמְצְאוּהָ מִלֶּאנָּה יְהוָה עַל-עֵין הַמִּים¹²
 בַּמִּדְבָּר עַל-תְּעֵן בְּדֶרֶךְ שָׂדֶה: וַיֹּאמֶר¹³ הֲנֵר שְׁפֹחֲתָ שְׂרָיָה אֵרֶ¹⁴
 מִנָּה בָּאָה¹⁵ וַאֲנִי חֲלָבִי וַתֹּאמֶר מִסְּפִי שְׂרָיָה וַבְּרֹחִי אֲנִי
 בָּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאנָּה יְהוָה שָׂבִי אֶל-שְׁפֹחֲתְךָ וַתִּחַשְׁבֵּנָה¹⁶
 תַּחַח יְרֵיחָ¹⁷): וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאנָּה יְהוָה הִרְבָּה אֲרֻכָּה אִדּוֹרְקֶךָ¹⁸
 וְלֹא יִשְׁפָּר מָרֹב: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאנָּה יְהוָה חֲנָה וַיִּלְדֶּה¹⁹
 בֶּן וַקְרָאתָ שְׁמוֹ²⁰ יִשְׁמָעֵאל כִּי-שָׁמַע יְהוָה²¹ אֶל-עֲנִיָּהּ²²:
 וְהוּא יְהוָה פָּרָא²³ אֱלֹהִים יָדוּ בָּכָל יוֹד בָּל בּוֹ וְשֹׁלֶשֶׁן כָּל-
 אֲחִיו יִשְׁבֵּן: וַתִּקְרָא שֵׁם-יְהוָה הַדִּבֵּר אֱלִיָּה אִתָּהּ אֵל רָאִי²⁴
 כִּי אֲחִלָּה הִנֵּם הָלַם רְאִיתִי אֲחֵרִי רָאִי: עַל-כֵּן קָרָא²⁵ לְבָאָר²⁶
 בְּאֶרֶץ לְחִי רָאִי חֲנָה כִּי־נִדְּשׁ וּבֶן בְּרֵר: וַתֵּלֶד הֵנֶר לְאַבְרָם ■
 בֶּן וַקְרָא אַבְרָם שֵׁם-בְּנֵי²⁷ אֲשֶׁר-יִלְדָהּ²⁸ הֵנֶר יִשְׁמָעֵאל: וַאֲבָרָם²⁹
 בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בָּלָח-הֵנֶר אֶת-יִשְׁמָעֵאל³⁰
 לְאַבְרָם:

D

o) Cdd. Sam. ובֵּינֵי נִקְדָּה עַל י כְּתוּבָה p) Cd. 1. Syr. add
 אִשָּׁה. q) Sam. שְׁפֹחֲתְךָ. r) Cd. 1. Sam. edd. 9. LXX. Syr.
 בִּידִיד. s) Cd. 1. עַל-כֵּן. t) Cdd. 2. כִּבְשָׁה. u) LXX. insert: αὐτῇ
 ὁ ἄγγελος Κυρίου. v) Sam. אִי. w) Sam. בְּאֵרִי. x) Sam.
 הַנִּיד. y) Sam. וְהַחֲזִיק וְהַחֲזִיק. z) Sam. וְרָעִיד. a) Sam. וְרָעִיד
 b) Sam. אִי שָׁמָ. c) Cd. 1. אֱלֹהִים. d) Sam. עֲנִיָּה. e) Sam.
 f) Sam. reads רָאִי twice in this verse. On the accentuation
 of רָאִי, here and in v. 14, vid. n. g) Sam. קָרָא. h) Sam.
 יִתְּ יִשׁ. i) Cdd. 2. LXX. Syr. יִלְדָהּ. j) Sam. יִתְּ יִשׁ.

9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ (א) לִי עֹלָה מִשְׁלֹשָׁה וְעוֹ מִשְׁלֹשָׁה וְאֵיל
 י מִשְׁלֹשׁ וְדָר וְנָחַל: וַיִּקַּח־לּוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיִּבְחַר אֹתָם
 בְּחֹךְ (ב) וַיְהִי אִישׁ־בְּחֹךְ (ג) לְקִרְיַת רַעֲדָה וְאֶת־הַצֶּפֶרֶד (ד) לֹא בָחַר:
 11 וַיָּרֶר הָעֵיט עַל־הַפָּנִים (ה) וַיֵּשֶׁב אֹתָם אֲבָרִם: וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ
 12 לְבֹא וְהַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל־אֲבָרִם וַהֲגָה אִמָּה חֲשֹׁכָה נִדְּלָה
 13 נִפְלָה עָלֶיהֶם: וַיֹּאמֶר לְאֲבָרִים יָדַע (ו) תָּדַע כִּי־נָר: וַיְהִי וַרְעָף
 14 כָּאָרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדִים וַעֲנֵי אֹתָם (ז) אֲרָבַע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם
 אֶת־הַנָּחַשׁ אֲשֶׁר עָבְדוֹ (ח) בָּן אֲנָחִי וְאֶת־רִיבֹן יִצְחָק בְּרָכָשׁ (ט) נִדְּוָל:
 טו וְאִתָּה תִּבּוֹא אֶל־אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָ (י) בְּשִׁיבָה טוֹבָה:
 16 וְדָר רַב־יָמִים יִשְׁוֹבֵי (יא) הָיָה כִּי לֹא־שָׁלַם עֹן הָאָמִר עַד־הַנָּחַ:
 17 וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָמָה הָיָה וַהֲגָה תִּנְגַּד עָשָׂן וַלְפִיד אֵשׁ
 18 אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגִּזְרִים הָאֵלֶּה: בָּיוֹם כֵּתוּב בָּרָה יְהוָה אֶת־
 אֲבָרִם בְּרִיָּה לְאָמֵר לְוָרְעָף נָחֵלִי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר
 19 מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל (יב) נִהַר־פָּרָת: אֶת־הַקָּנִי וְאֶת־הַקִּנְוִי
 כ וְאֶת הַקִּדְמוֹנִי (יג): וְאֶת־הַחֲמִי וְאֶת־הַפְּרִי וְאֶת־הַרְפָּאִים:
 21 וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַבְּגִעִי וְאֶת־הַקִּנְזִישִׁי (יד) וְאֶת־הַיְּבוּסִי: כ

י 16

א וַיִּשְׂרִי אִשָּׁת אֲבָרִם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֹא־שָׁפְחָה מִצָּרִית וַיִּשְׁמָח
 2 הָנָר: וְהָאָמִר שָׂרִי אֶל־אֲבָרִם הִנֵּה־נָא (א) עָצָבְנִי יְחֹוֹל מִלֵּדָה
 בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְחָתִי אוּלֵי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרִם לְקוֹל
 3 שָׂרִי: וַתִּקַּח שָׂרִי אִשָּׁת אֲבָרִם אֶת־הַנָּר הַמִּצָּרִית שִׁפְחָתָהּ

z) Sam. חק. a) Sam. בראר. b) Sam. איש את בראר. c) Sam. הרערים. d) LXX. insert here: *ἐν τὰ διχοτομήματα αὐτῶν.* e) Sam. ידע. f) LXX. insert: *καὶ ταπεινώσονται αὐτόν.* g) Sam. הרביעי ישוב. h) Sam. ברכש. i) Sam. חקבר. j) Sam. הרביעי ישוב. k) Sam. הנדול. l) Sam. הקדמוני. m) Sam. and LXX. insert ומה החמי, the latter however before ומה החמי; comp. Ex. 23: 23. Josh. 3: 10, 9: 1. n) LXX. and Vulg. omit נא.

קנה שמים וארץ: ויבדל אל עליון אשר-מנו צדק צדק (יבדל)
 21 ויבדל לו^א) מעשר מכל: ויאמר מלך-סדם אל-אברם ■ תן-לי^א)
 22 הנפש והחמש^ב) קח-לך: ויאמר אברם אל-מלך סדם הרמתי
 23 ירי^ב) אל-יהוה^ב). אל עליון קנה שמים וארץ: אם-מחוט וער
 שרוף-נעלי^ב) ואם-אפס^ב) מכל-אשר-לך ולא חאמר אני
 תעשרתי^ב) את-אברם: בלעלי רק אשר אכלו הנעלים וחלק
 הנאשלים אשר הלכו אחי ענל אשבל וימלא הם יקחו
 חלקם: ■

טו 15

אחר. הדברים האלה הגה דבר-יהוה אל-אברם בסמחה
 לאמר אל-תירא אברם אנכי סגן לך שברך הרבה^א) סאד:
 2 ויאמר אברם ארצי יהוה מח-תתן-לי ואנכי והלך ערירי^א)
 3 וכן-משק ביתי הוא "דמשק" אליעזר: ויאמר אברם הן לי
 4 לא נחמה ורע והנה כן-ביתי יורש^א) אתי: והנה דבר-יהוה
 אליו לאמר לא יירשך וזה כי-אם אשר יצא סמעיך הוא
 יירשך: ויוצא אתו החוצה ויאמר^א) חבט-טא השמימות^א)
 וסמל חבובים אם-חיל לסיפר אתם ויאמר לו^א) כה יהיה
 5 ורעה: והאמן^א) ביהוה ויחשבה לו צדקה: ויאמר אליו אני
 יהוה אשר הוצאתיך מאר כשדים לתח לך את-הארץ
 הווא לרשתה: ויאמר ארצי יהוה בעה ארע כי אירשנה: 8

j) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. בידך. k) LXX. insert "Αβραμ.

l) Sam. ו. חנה ל. m) Sam. והרמש. n) Sam. ו. ו. o) Sam.

אנכי מעשרתי. p) Sam. ו. שרית נ. q) Cdd. Sam. אמאק. r) Sam.

s) Sam. ארבה. t) Sam. ערירי. u) Sam. ו. ו. v) LXX. Syr.

Vulg. Saad. insert לו. w) Sam. השמים. x) LXX. omit.

y) LXX. Vulg. supply אברם.

6 קרייתים: אחד-הואי בהדרס^q שעיר עד איל פארן^r אשר על-
 7 המדר: וישבו ויבאו אלעין משפט^s הוא קלש ויכו את
 כל-שדה העמלקי וגם את-האמרי הישב בנחצון^t תמר:
 8 ויצא מלך-סדם ומלך עמלה ומלך אדמה ומלך עבנים
 ומלך גלע וזא-צער ויערכו אתם מלחמה בעמק השורים:
 9 את כדורלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרסל מלך
 שגער ואריוך מלך אלסר ארבעה מלכים את-החמשה:
 10 ועמק השדים בנחל חמר^u ונבטו מלך-סדם ומלך עמלה^v
 11 ויסלשש^w ותשארם תרה^x גמי: ויקרא את-כל-רש"ס^y סדם
 12 ועמלה ואח-כל-אבלם וילכו: ויקחו את-לוט ואח-ררשו^z
 13 בן-אחי אברם וילכו: והוא ישב בסדם: ויסל השליט ויגד^a
 לאברם העברי והוא שכן באלני^b סמרא האמרי אחי אשכנז^c
 14 ואחי ענר^d והם פעלי כרית-אברם: וישמע אברם כי נשבה
 אחיו^e וירק^f את-חציביו וילכי ביתו שטנה עשור ושלש מאות
 15 וירדף עד-דן: ויחלק עליהם וילחם הוא ועבדיו ויגב
 16 ויחדם עד-חובה אשר משמאל לדמשק: וישב את כל
 הרבש^g וגם את-לוט אחיו ורכשו^h השביב וגם את-הנשים
 17 ואת-העם: ויצא מלך-סדם לקראתו אתרי שובו מנחכות
 את-כדורלעמר ואח-המלכים אשר אחז אל-עמק שנה הוא
 18 עמק המלך: ומלך-ענר מלך שלם הוציא לחם וינין והוא
 19 בתן לאל עליון: ויברסוⁱ ויאמר ברוך אברם לאל עליון

q) Sam. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. בדרס; vid. n. r) Sam.
 ברא. s) Sam. בתעון. t) Sam. בארז בארז חמר. u) V. D. H.
 רכש. w) Sam. דרה. x) Sam. רכש. y) Sam. ואת כל רכשו.
 z) Sam. ילך. a) Sam. דרז. b) Sam.
 c) Sam. אשכנז, and so in v. 24. d) Sam. ענר, and so in v. 24.
 e) LXX. and Vulg. supply לוט. f) Sam. וירק. g) Sam. ורכש;
 LXX. supply *Zedemum*. h) Sam. ורכשו. i) Sam. ויברסו את אברם

קדם רעים ונחשאים ליהוה מאד: ויהוה¹) אָמַר אֶל-אַבְרָם 14
 אַחֲרֵי הַפֶּרֶד-לוֹט מַעֲפֹ שָׂא ■ עֵינָיו וַיֵּרָא מִן-הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צִפְנָה²) וַנִּגְבַּה וַקְרָמָה וַיִּפְתָּה: כִּי אֲדַבֵּל- 15
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לָּךְ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעָה עַד-עוֹלָם:
 וְשִׁטְפִי אֶי-זִרְעָה בְּעֶפֶר הָאָרֶץ אֲשֶׁר ■ אִם-יִכָּל אִישׁ לִמְנוּחַ 16
 אֶת-עֶפֶר הָאָרֶץ גַּם זִרְעָה יִשְׁעָה: מִסָּה חֲחֻלָּה בְּאָרֶץ 17
 לְאֶרֶבָה וְלִרְחֻבָה כִּי לָךְ אֲתַנְנָה: (וַיֵּאחֲלֵי) אַבְרָם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב 18
 בְּאַלְנִי³) מִמְּרָא⁴) אֲשֶׁר בְּחֶמְדִּין וַיְכוּ-שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: פ

יד 14

וַחֲלִי בִימֵי אַמְרָקֵל מֶלֶךְ-שֹׁנֵר אֲרִיזָה⁵) מֶלֶךְ אֱלִסָּר⁶) בְּדִרְלֵעָמִיר⁷) ■
 מֶלֶךְ עֵילָם וַחֲדָעֵל⁸) מֶלֶךְ גִּזִּים⁹): עָשִׂי מִלְחָמָה אֶת-בְּרַע מֶלֶךְ 2
 קָרִים וְאֶת-בְּרִשָׁע מֶלֶךְ עֶמְרָה שְׂנָאֵב¹⁰) ■ מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאֹבֶר¹¹)
 מֶלֶךְ צִבְיִים¹²) וַיִּמָּלֶךְ בָּלַע¹³) הוּא-עֶזֶר: בְּלֵאֵלָה חֲבָרִי אֶל-עֶמְקִים 3
 חֲשָׁדִים הוּא יָם הַמֶּלַח: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת- 4
 בְּדִרְלֵעָמִיר וַיִּשְׁלַשׁ-עֶשְׂרֵה¹⁴) שָׁנָה מָרְדוּ: וַבְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה הִ
 קָּא בְּדִרְלֵעָמִיר וַתִּפְלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיְכוּ אֶת-רִפְסָאִים¹⁵)
 בְּעֶשְׂרֵת מִרְיָם¹⁶) וְאֶת-הַחֲוִיִּים בְּרָם¹⁷) וְאֶת הָאִיסִּים בְּיָנוּחַ

y) LXX. ואלהים. 2) Sam. אמרה. a) Sam. וילך. b) Sam. במלוני.
 c) Syr. adds ܐܡܪܝܬ "the Amorite". d) Cdd. Sam. אריוך.
 e) Syr. ܒܥܝܬ, Ps.-Jon. ܒܥܝܬܐ. f) Sam. סדר לעמר and so in vv. 4, 5;
 Syr. ܦܪܥܝܬܐ. g) LXX. Գարգալ, Syr. ܡܢܬܐ. h) Syr. Lee
 ܡܢܬܐ, Walton ܡܢܬܐ. i) Sam. ומאמ; LXX. καὶ μετὰ Σεναάρ.
 j) Sam. ומסמר, Syr. ܡܨܡܪ. k) Sam. צבנים ק', here and in v. 8; Sam.
 צבנים, and so v. 8, Hos. 11: 8. l) LXX. Βαλὰκ. m) Sam.
 'ותשלש ע'. n) Sam. ורפסאים. o) Sam. כעשרתיו ק'. LXX. ἐν Ἀσαραὶθ
 καὶ Καρὰιθ, and so Syr., according to Walton, but not Lee.
 p) Sam. cdd. 7. Jerome in Quest. Heb. ברום. Vid. n.

כ הנה אשחף קח ולך: ותעז עלי פדעה אנשים וישלחו
איה ואח-אשתו ואח-כל-אשר-לו):

יג 13

א ויעל אברהם סמנאים וְהָא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר-לּוֹ וְלוֹט עִמּוֹ
ב הַנֶּחֱבֵה: וְאַבְרָם בֶּכֶר סֹד בְּמִקְנֵה בְּכָרָא וּבְנָהב: וַיֵּלֶךְ
ג לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד-בִּית־אֵל שֶׁד־הַפָּקֹס אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם (אֲחֵלָה)
ד בְּתַחֲלֹה בֵּין בֵּית־אֵל) וּבֵין הָעֵי: אֶל-סֹטֹם הַמִּנְבֶּחַ אֲשֶׁר-
ה עָשָׂה שָׁם בְּרֹאשֶׁתָּהּ) וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה: וְגַם-לְלוֹט
ו הָהֵלֶךְ אֲדָמָבְרָם הָיָה צִמְצִיבָר וְאַחֵלָיִם: וְלֹא-נִשְׂמָא) אֲחֵם
ז הָאָרֶץ לְעֵבֶה יַחֲדָה) בִּיהֵיָה רַב־שָׁם לֵב וְלֹא וְכָלִי לְשִׁבְחָה
ח וַיַּחֲדָה: וַיְהִי-לֵיב בֵּין רֵעִי סִקְנָה-אֲבָרָם וּבֵין רֵעִי מִקְנֵה-לוֹט
ט וַתִּכְנַעְנִי וַתִּפְרֹצִי אִי יִשְׁבִּי) בְּאָרֶץ: וַיֵּאמֶר אֲבָרָם אֶל-לוֹט
אֶל-גָּא) חָתִי) מְרִיבָה בֵּיתִי וּבִילָף בֵּין רֵעִי וּבֵין רֵעִי: כִּי-
י אֲנָשִׁים אֲדִים אָנֹכִי: הָלֹא) כִּלְתָּאֲרֶץ לְסָנִיד הַפָּרָד גָּא
י מַעֲלִי אֲמִדְשָׁמָל וְאִמְנָה) וְאִמְנָמִין וְאִשְׁמָאִילָה): וַיִּשְׂמָא-
זֹט אֲדָעִינִי וַיִּקְרָא אֲחֵד-בְּכָרָא תִירָחָן כִּי כָלָה) מִשְׁקָהּ
לְסָנִי שִׁבְחָה יַחֲדָה אֲדָסָרָם וְאֲדָעִינָהּ כְּנִרְהוֹחַ בְּאָרֶץ
יֵי מִצְרַיִם בְּאֵבָה גָּעֵר): וַיִּבְתֵּר-לוֹ לֹט אֶת כָּל-בְּכָרָא) תִירָחָן
יֵי הִסֵּעַ לֹט מִבְּרָם וַיִּפְרֹצִי אִישׁ מַעַל אֲחִיו: אֲבָרָם) יִשְׁבִּי
יֵי בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְלוֹט יִשְׁבִּי בְּעָרֵי הַדְּבָר וַיֵּאחָז עַד-סָרָם: וְאֲנָשִׁי

בְּחָל. a) Sam. אֲחֵלָה. j) Sam. וְלוֹט עִמּוֹ. i) Sam. adds
י) Sam. בְּרִישׁוֹתָהּ. m) Sam. נִשְׂמָא. n) Sam. יַחֲדָה. o) Sam. יִשְׁבִּי.
p) Cd. 1. LXX. Syr. omit נָא. q) Sam. וְחִירָה. r) Sam. וְלֹא.
s) Sam. הַשְׁמָלָה וְחִירָה. t) Sam. הַשְׁמָלָה. u) Sam. בָּל.
v) Sam. צֵעֶה. w) Cdd. 2. Vulg. omit כָּל. x) Cdd. 2. LXX.
read אֲבָרָם.

אֲשֶׁר-עָשִׂי בְּהָרְוֹ וַיֵּצֵא לִלְבָּת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה)
כְּנָעַן⁶): וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאַרְצָה) עַד מִקְוֶה שָׂכֶם עַד אֵילָן מֹרְתָה)
וַהֲכִנְעֵנִי אִי בְּאַרְצָה: וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אֲבָרָם וַיֹּאמֶר⁷) לְוָרְעָה
אִתּוֹ אֶת־הָאָרֶץ. הִנֵּהת וַיֵּבֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
וַיַּעֲלֶק מִשָּׁם הַחֵרֶב מִסָּבִים לְבֵית־אֵל וַיִּטֵּ⁸) אֶת־הָאֵל בְּיַת־אֵל
מִיָּם וַחֲצֵי מִקְרָם וַיֵּבֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה:
וַיִּשַׁע אֲבָרָם הַלֹּדֶה וַיִּכְסֹּעַ⁹) הַנֶּגְבָה: פ וַהֲי רַעֲב בְּאַרְצָה
וַיָּרֶד אֲבָרָם מִצֻּרֵימָה לְעֹד שָׂם צִדְכָד הַרְעֵב בְּאַרְצָה: וַהֲי
בְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרִי אֲשֶׁתוֹ הִנֵּה־
נָא¹⁰) יִרְעֵתִי כִי אִשָּׁה וַיִּסְתַּמְרָא אִתָּהּ¹¹): וַתֵּלֶד כִּירְיָא אֶחָד¹²)
הַמִּצְרַיִם וַאֲמָרוּ אֲשֶׁתוֹ וְאֵת יְהוֹרֵג אִתִּי וְאִתָּה¹³) יִתֵּנוּ: אֲמָרוּ
נָא¹⁴) אֶחָתִי אִתָּה לְמַעַן יִיטְבְּלִי כַעֲבוּרָה וַהֲיִתָּה נִפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה:
וַיְהִי כִבְּוֹא אֲבָרָם מִצְרַיִם וַיֵּרָא הַמִּצְרַיִם אֶת־הָאִשָּׁה
כִּי־יָסָה הוּא מְאֹד: וַיֵּרְאוּ אֶת־הָאִשָּׁה שָׂרִי פִרְעֹה וַיִּתְּלֻהּ אֶת־הָאִשָּׁה
אֶל־פִּרְעֹה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּיתָה¹⁵) פִּרְעֹה: וְלִאֲבָרָם הַיִּשְׁכִּיב¹⁶)
כַּעֲבוּרָה וַהֲי־לוֹ צֶאֱן־וּבָקָר וַחֲמִלִים וַעֲבָדִים וַשְּׂפֹתָה
וְאֶת־נָחָה¹⁷) וַיִּמְלִיכֻם: וַיִּגְנַע יְהוָה אֶת־פִּרְעֹה וַיָּגִיעַ וָדָלִים
וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דָּבָר שָׂרִי אִשָּׁה אֲבָרָם: וַיִּקְרָא פִרְעֹה לְאֲבָרָם
וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָשׂוֹת לֹא־הִעֲרַפְתָּ לִּי כִי אֲשַׁתִּי
הוּא: לְמַה¹⁸) אֲמָרָה אֶחָתִי הוּא וְאִתָּה אֶת־הָאִשָּׁה וַעֲלָה

r) Sam. ארץ. s) The LXX. omit כנען ארצה, but the Alex. cod. has the clause. t) LXX. supply: *eis to mēnos autēs*.
u) Sam. מורא. v) Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. add לו. w) LXX. Vulg. insert יָסָה. x) Sam. אדלו. y) Sam. הלך ונסע. z) LXX. Vulg. Saad. omit נא. a) Sam. ארץ, & so v. 13. b) Sam. אחיך. c) Sam. אחיך. d) Omitted in Cd. 1. Syr. e) Sam. ביתה. f) Sam. היטב. g) Sam. עבדים ושפחות וחמלים. h) Sam. ואחנת. b) Sam. ולמה.

26 שְׁנָה וַתָּאֵת שְׁנָה) וַיֵּלֶךְ בָּנִים וּבָנוֹת): ס וַיַּחֲרִיחַ
 27 שְׁבָעִים שְׁנָה וַיֵּלֶךְ אֲדָמָכֶם אֲחִינֹחַר וְאֲחִיהֶן: וְאֵלֶּה)
 תּוֹלְדֹת תָּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֲחִי-נֹחַר וְאֲחִיהֶן
 28 וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לֵוִי: וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי תֶרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ
 29 מִלְכָּהּ בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים: וַיָּקָח אֲבָרָם וַיַּתִּיד לָהֶם נָשִׁים שֵׁם
 אֲשֶׁת-אַבְרָם) שְׂרָי וְשֵׁם אֲשֶׁת-נֹחַר סִלְכָה כַּתְּחִלָּה וְאֵבִי-
 ל סִלְכָה וְאֵבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שְׂרָי עֲקֵרָה אֵין לָהּ יָלֵד):
 31 וַיָּקָח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת-לֵוִי בֶן-הָרָן בְּנוֹ וְאֵת
 שְׂרָי גִלְוָה) אֲשֶׁת אֲבָרָם בְּנִי) וַיֵּצְאוּ) אִתָּם סָמָר כְּשָׁדִים לְלֶכֶת
 32 אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ שֵׁר-חֵרֶן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי יָמֵי-תֶרַח
 חֲמִשָּׁה שָׁנִים וַתָּמָתִים) שְׁנָה וַיָּמָת תֶּרַח בְּחֵרֶן: ס

יב 12

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם לֵדָלֶךְ בְּמִדְבָּר וַיִּסְמְלֵהוּ וַיִּמְכְּרָהּ
 2 אָבִיו אֶל-הָעָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָמָה: וַאֲנִשְׁהָ לְנָתַן גְּדוֹל וְאֲבָרָהָל
 3 וַאֲנִי־לָהּ שְׂמִי וְהָיָה) בְּתֻמָּה: וְאֲבָרָהָל) סְבִרְבִּירָה) וַיִּמְסְלֵהָ)
 4 אֲמָר וַנְּבָרְכָהּ כָּדִי) בְּל מִשְׁפַּחָה) הָאֵרָמָה: וַיֵּלֶךְ אֲבָרָם בְּאֶשׁוּר
 וַיָּבֵר אֵלָיו יְהוָה וַיִּקַּח אִתּוֹ לוֹט וְאֲבָרָם בְּרַחֲשֵׁשׁ שָׁנִים
 ה וַשְׁבָּעִים שָׁנָה בָּצִאָהּ מִחֵרֶן: וַיָּקָח אֲבָרָם אֶת-שְׂרָי אִשְׁתּוֹ
 וַאֲתִילוֹט בֶּן-אֲחִיו וְאֶת-גִּלְ-רִבְשָׁם אֲשֶׁר רָבִישׁ וְאֶת-הַנָּסֵשׁ

e) Sam. וַיִּשְׁמְלֵהָ וַיִּמְכְּרָהּ שְׁנָה; LXX. ἔτη ἐμύρον ἐλκομένητε; Ps.-Jon. תָּמָה וַשְׁמִירָה שְׁנָה. d) Sam. adds: וַיִּשְׁמְלֵהָ וַיִּמְכְּרָהּ שְׁנָה. e) Sam. אֵלֶּה. f) Sam. אֵרָמָה. g) Sam. אֲמָר וַנְּבָרְכָהּ כָּדִי. h) Sam. וְהָיָה וְהָיָה מִלְכָּה כְּלָמָה. i) Sam. וַיִּבְרַח וַיִּבְרַח בְּנוֹ. j) Sam. LXX. Vulg. וַיִּבְרַח; vid. n. k) Sam. וַיִּבְרַח וַיִּבְרַח; so Acts 7: 4. l) Sam. וְהָיָה. m) Sam. אֲמָר. n) Cdd. Sam. ed. 1. סְבִרְבִּירָה. o) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. וַיִּבְרַח. p) Syr. adds וַיִּבְרַח, i. e. וַיִּבְרַח. q) Sam. כְּשָׁדִים.

שְׁלֹחַ^א) שְׁלֹשׁ שָׁנִים^ב) וְאַרְבַּע^ג) מֵאֹת שָׁנָה^ד) וַיֹּלֶד כָּנָן וּבְנוֹת^ה): ■
 וַיִּשְׁלַח חִי^ו) שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^ז) וַיֹּלֶד אֶת־עֶבֶר: וַיְחַי־שְׁלֹחַ אַחֲרָיו^ח 14
 הוֹלִידוּ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע^ט) מֵאֹת שָׁנָה^י) וַיֹּלֶד כָּנָן
 וּבְנוֹת: ■ ס וַיְחַי־עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים^י) שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־ 15
 שִׁלָּה: וַיְחַי־עֶבֶר אַחֲרָיו הוֹלִידוּ אֶת־שִׁלָּה שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע 17
 מֵאֹת שָׁנָה^{יא}) וַיֹּלֶד כָּנָן וּבְנוֹת: ■ ס וַיְחַי־שִׁלָּה שְׁלֹשִׁים 18
 שָׁנָה^{יב}) וַיֹּלֶד אֶת־דָּן: וַיְחַי־שִׁלָּה אַחֲרָיו הוֹלִידוּ אֶת־דָּן תִּשַׁע 19
 שָׁנִים וְאַמִּתִּים^{יג}) שָׁנָה וַיֹּלֶד כָּנָן וּבְנוֹת: ■ ס וַיְחַי רָעוּב 20
 שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים^{יד}) שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שִׁדָּן: וַיְחַי רָעוּב אַחֲרָיו 21
 הוֹלִידוּ אֶת־שִׁדָּן שִׁבְעַ שָׁנִים וְאַמִּתִּים^{טו}) שָׁנָה וַיֹּלֶד כָּנָן
 וּבְנוֹת: ■ ס וַיְחַי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^{טז}) וַיֹּלֶד אֶת־נָחֹר: 22
 וַיְחַי שָׂרוּג אַחֲרָיו הוֹלִידוּ אֶת־נָחֹר מֵאִתִּים^{יז}) שָׁנָה וַיֹּלֶד 23
 כָּנָן וּבְנוֹת: ■ ס וַיְחַי נָחֹר תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים^{יח}) שָׁנָה וַיֹּלֶד 24
 אֶת־תֵּרַח: וַיְחַי נָחֹר אַחֲרָיו הוֹלִידוּ אֶת־תֵּרַח תִּשַׁע וְעֶשְׂרִים כֹּה

g) LXX. *Katvān*. h) LXX. omit שלש שנים. i) Sam. ושלש.
 j) Ps.-Jon. ארבע מאה ותלתין שנים. k) Sam. inserts: כל ימי ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת וימת וימת *Katvān katvōn kai triakonta etē kai tetrakonta tōn Salā. kai tēssē Kaivān metā tō genēnai autōn tōn Salā etē triakósia triakonta, kai tetrakonta etēssē katvōn kai tetrakonta kai anēthaven*. l) Sam. ירד שלח. m) LXX. and Sam. insert שנה ומאה.
 n) Sam. ושלש. o) LXX. *triakósia triakonta etē*. p) Sam. and LXX. insert ומאה. q) Sam. and LXX. שנה ומאתים שנה. r) Sam. adds: ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת וימת וימת.
 s) Sam. and LXX. add שנה שנה. t) Sam. ומאה. u) Sam. adds: ויהיו כל ימי פלג השע ושלושים ומאתים שנה וימת וימת וימת.
 v) Sam. and LXX. insert שנה ומאה. w) Sam. ומאה. x) Sam. adds: ויהיו כל ימי רעו. y) Sam. and LXX. insert שנה ומאה.
 z) Sam. מאה. a) Sam. adds: שנה ומאתים שנה וימת וימת וימת.
 b) Sam. ושבעים. LXX. *katvōn tetrakonta kai tetrakonta*.

יא 11

2 וַיְהִי כִּלְהַאֲרֹץ שִׁשָּׁה אַחֵה וּדְבָרִים אֲחֵדִים: וַיְהִי בְּנִסְעָם
 3 מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בְּקֶעֶה בְּאֶרֶץ שֹׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
 אֶל־רֵעֵהוּ תָבֹה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׁרָפָה לְשִׁרְפָה וַיְהִי לָהֶם
 4 תִּלְבָּנָה (לֹאֵהוּ) וְהַחֲמָרִי) וַעַז לָהֶם לַחֲמָרִי): וַיֹּאמְרוּ תִּבְחוּ
 נִבְנָה־לָנוּ עֵיר וּמְגֻדָּל וְרֹאשׁ בְּשָׂמִים וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם כֵּן־
 הַגִּשְׁוִין) עַל־פִּנֵּי כִלְהַאֲרֹץ: וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹתָ) אֶת־הַקִּיעִיר וְאֶת־
 6 הַמְּגֻדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עִם אֲחֵל
 וְשָׂפָה אֶחָה לְכֻלָּם וְהָיָה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעָשָׂה לֹא־יִבְצֹר
 7 מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמֹן) לַעֲשׂוֹת: תִּבְחָה בְּרָדָה וְנִבְלָה שָׁם שְׂקָתָם)
 8 אֲשֶׁר לֹא יִשְׁאַל) אִישׁ שֵׁשֶׁת) רַעְיוֹ: וַיִּפֹּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם
 9 עַל־פִּנֵּי כִלְהַאֲרֹץ וַיַּחֲדְלוּ לִבְנֹתָ) הַקִּיעִיר): עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ
 בָּבֶל בְּרֹשֶׁם כָּל יְהוָה שָׁפָה) כִּלְהַאֲרֹץ וּמִשָּׁם הִקְיָצוּם
 י יְהוָה עַל־פִּנֵּי כִלְהַאֲרֹץ: פ אֱלֹהִי) וַיִּחְלַח שָׁם שָׁם
 בֶּן־מֵאָה שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתָיִם אַחֲרָי) הַמִּבּוּל:
 11 וַיְהִי־שָׁם אַחֲרֵי הַלִּינוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד) הַקֵּשׁ מֵאֹת שָׁנָה
 וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת): ׀ וַאֲרַפְכְּשָׁד הִי הַקֵּשׁ וְשֵׁלִישִׁים)
 12 שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שֵׁלֶח): וַיְהִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הַלִּינוֹ אֶת־

f) Sam. לודמר. q) Sam. לודמר. p) קסץ ב"ק. o) Sam. ונמץ.
 v) Sam. ששחיס. u) Sam. ירמו. i) Sam. לראח. s) Sam. ונמץ.
 w) Sam. ששחיס. x) Sam. לבנה. y) Sam. LXX. אח.
 z) Sam. אח ששחיס. a) Cdd. 2. LXX. Sam. cd.
 1. Sam. Vers. (Onk.) ואלה. b) Sam. אחרי. c) קסץ ב"ק.
 d) LXX. insert *καὶ ἀναστρέψαντες*, and so also in vv. 13, 15, 17, 19, 21,
 23, 25; Sam. inserts here: *שש שש מאת שנה ירמו*: ויהיו כל ימי
 e) Sam. and LXX. insert *ומאח*. f) LXX. *Kathars*.

בְּכֹרֹם) וְאֶת־חֵת: וְאֶת־הָיֶכֶל וְאֶת־הָאֹכֶל וְאֶת־הַצֶּנֶזֶשׁ: 16
 וְאֶת־הַחַי וְאֶת־הַדְּרָקִי) וְאֶת־הַשִּׁינִי: וְאֶת־הָאֶבְרִי וְאֶת־ 17
 הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמִמִּי וְאֶת־נִפְעוֹ שִׁשְׁפָחוֹת) הַבְּנֵנִי: וְהִי 18
 גְּבִיל הַבְּנֵנִי מִצִּוֹן בְּאֶבֶר נִרְהָ עַד־עֵנָה בְּאֶבֶר סִדְמָה
 וְעַמְרָה וְאַרְמָה) וְצִבְיִם) עַד־לָשֶׁע): אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפָּחָתָם כ 19
 לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם) בְּנוֹתָם): ■ וְלָשָׁם) יֶלֶד נָם־הוּא 20
 אֲדִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אֲחִי יִשָּׁח הַחֲדָל: בְּנֵי שָׁם שִׁלֵּם וְאִשׁוּר ■
 וְאַרְבֻּקְשָׁד) וְלֹדִי) וְאַרְם): וְבְנֵי אֲרָם עֵוִן וְחָל וְנַחֲרִי) וְנִשְׁלִי): 21
 וְאַרְבֻּקְשָׁד וְלֹדִי) אֵת־שִׁלָּה וְשִׁלָּח יֶלֶד אֲדַעְבֵּר: וְלַעֲבֵר יֶלֶד) 22
 שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֵלֶּר שְׁלֹנִי כִּי בְּיָמָיו נִסְלְחָה הָאָרֶץ וְשָׁם אֲחִיו 23
 יִקְחוּ: וְיִקְחוּ יֶלֶד אֶת־אַלְמֹדֶד וְאֶת־שִׁלָּה וְאֶת־חֲצִרְתָּן 24
 וְאֶת־נֶרְחַי: וְאֶת־נְחֻרָם) וְאֶת־אַחִי) וְאֶת־דִּמְלֵה: וְאֶת־עֵיֶל) 25
 וְאֶת־אַרְבִּיקְמָל וְאֶת־שָׁבָא: וְאֶת־אֹפֶר) וְאֶת־חִיִּלָּה וְאֶת־יֹקָב ■
 כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יִקְחוּ: וְהִי מִיִּשְׁכָם מִמִּשְׁכָּם) בְּאֶבֶר סִדְמָה חֲרָל 26
 הַקָּדָם: אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפָּחָתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם) לְנוֹתָם: 27
 אֵלֶּה מִשְׁפָּחָתָם) בְּנֵי־לֶחֶם לְחֹלְדָתָם בְּנוֹתָם יִמְלָה) וְסִדְרֵי 28
 הַנוֹתָם) בְּאָרֶץ אֲחֵר) הַמִּבְּרָל: ■

o) Sam. הערשק. Sam. הרמ בפתח p. ציון בסור. Sam. q)
 ויהי גביל הכנעני מנר מצרים עד הנר הנחל. i) Sam. תצבים ק'. a)
 reads the verse thus: ויהי גביל הכנעני מנר מצרים עד הנר הנחל. u)
 למשפחותם ללשונותם בארצותם. v) Cdd. 2. Sam. Saad. לנורם. w) Cd. 1. Syr. ושם. x) Syr.
 throughout (לְלִשְׁנָתָם). y) Sam. ולד. z) LXX. add καὶ Καὶνάν.
 a) Sam. ותח ודל נור. b) Sam. ונשם; LXX. & 1 Chr. 1: 17. טשן.
 c) LXX. insert: τὸν Καὶνάν καὶ Καὶνάν ἐγέννησεν; so Luke 3: 36.
 d) Sam. ילד. e) Sam. ארזם. f) Sam. ארז. g) Sam. עיבל.
 h) Sam. אר. i) Syr. מִנְחָל. j) Sam. למשפחותם ללשונותם בארצותם.
 k) Sam. מנחות. l) Sam. מאלה. m) Sam. LXX. אי רגים. n) Sam.
 אחר.

28 וַיְחַיֵּלָהּ אַחֲרָיָהּ הַמִּכָּל שָׁלֹשׁ סָאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה:

29 בְּלִיזְמִינָהּ תִּשְׁעַת סָאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְיָמָה: פ

10 י

■ וַאֲלֵהָ הַחַיִּלָּה בְּנִרְנָה שָׁם תָּבִי (וַיִּפֹּת וַיְחַיֵּלָהּ) לָהֶם בָּנִים אַחֲרָיָהּ:

2 הַמִּכָּל: בְּנֵי יִשָּׁח גָּמָר וּמִנֹּנ וְסָדִי (וְנֹר) וְהַכֵּל וְשָׁדִי (וְחִירָם:

3 וְכֵנִי גָמָר אֲשֶׁכֶּנִי וְרִישָׁה) וְהַנְּרָמָה: וְכֵנִי נֹר אֲלִישָׁה)

4 הַנְּרָשִׁישׁ בָּתִּים וְרָדְנִים): כִּמְלָה נִסְרָדוּ אֵיזֵי הַנְּזִים בְּאַרְצָהּ)

5 אִישׁ לִלְשָׁנוֹ לְמִשְׁפָּחָתָם) בְּנִיחָם): וְכֵנִי חָם בֹּשֶׁת וּמִצְרַיִם

6 וְסוּטִי) וְכִנְעָן: וְכֵנִי כֹשׁ סָבָא (וְחַיִּלָּה וּסְבָתָה) וְרַעְמָה

7 וּסְבָתָה) וְכֵנִי רַעְמָה שְׂבָא חֲדָדִין): וְכֹשׁ יִלְדִי אַחֲזַנְמָרָד) הוּא

8 הַחֵל לְהַיִּיתָ גָּמָר) בְּאַרְץ: הוּא יִהְיֶה גָּמָר צִיד לִסְנֵי יְהוּדָה)

9 יֶעֱלֶינָה גָּמָר בְּנִמְרָד גָּמָר צִיד לִסְנֵי יְהוּדָה: וְחַיִּי רַאשִׁית

10 מִכְּלִבְתֹּי בָּל וְאַחַד הָאֵד וּבִלְתִּי) בְּאַרְץ שְׁנָעִר: מִן־הָאָרֶץ

הַזֹּאת יֵצֵא אֲשֶׁר יֵלֶךְ אֲדַעֲנִינָה וְאַחֲרִיכָה) צִיר וְאַחֲ

11 גָּלָה: וְאַחֲדָשֶׁן בֶּן נִינְהָ בֶּן גָּלָה הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:

12 וּמִצְרַיִם יִלְדֵי אֶת־לְחָדִים) וְאַחֲזַנְמִים) וְאַחֲלָחִים וְאַחֲ

13 גָּמָרִים): וְאַחֲזַנְמִים וְאַחֲזַנְמִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם

ט פְּלִשְׁתִּים וְאַחֲזַנְמִים: וְכִנְעָן יִלְדֵי אֶת־צִירָן

n) Sam. אחרי. o) Cdd. plur. 49 edd. Sam. ויהי; the vss. cannot be cited ■ support of this reading. p) Cdd. Syr. Saad. q) Sam. ויחיל. r) Sam. אחרי. s) Sam. סדי. t) LXX. add *kai 'Eliaa*. u) Sam. ויחיל. v) Sam. ריפר; Cdd. 2. & 1 Chr. 1: 6. ודיפה; Syr. *وَدِيْفَه*. w) Sam. אלש. x) Vid. n. Sam. וירדנים. y) Sam. בארצות. z) Sam. למשפחות. a) Cdd. 3. Sam. ed. 1. לניהם. b) Sam. פים. c) Sam. סבתה. d) Sam. וסבתה. e) Syr. *وَسَبَاتَا*. f) Sam. וילד. g) Sam. נמרד, and in v. 9. h) Sam. נמר, and in v. 9. i) LXX. add מלחיים. j) Sam. ויחיל. k) Sam. ויחיל. l) Sam. מלחיים. m) Sam. ויחיל. n) Syr. *وَيَحْيَى*.

14 לאות ברית ביני ובין הארץ: והיה בענני ענן על הארץ
 והראתה הקשת בענן: וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם^א מ
 ובין כל נפש חיה^ב בכל בשר ולא יהיה עוד הפנים למבול
 לשחת^ג כל בשר: והיתה הקשת^ד בענן וראיהיה לזכר^ה ברית
 עולם בין אלהים^ו ובין כל נפש חיה^ז בכל בשר אשר על-
 הארץ: ואמר אלהים אל-גת ואת אבות-הברית אשר
 הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על-הארץ: **ס** ויהי
 כגו-גת הציאים^ח סך-החבה שם וחס^ט וחס וחס הוא אבי
 הגען: שלשה אלה בני-גת וסאלה^י נפצה כל-הארץ: **יז**
 ויחל גת איש האדמה וישע ברם: וישע סך-הגין וישכר^{יב}
 ויחגל בתוך אהל^{יג}: וירא חם אבי קנען את עתה אביו
 ויגד לשני-אחיו שחזן: וישח לשם ויפח את-השכלה
 וישמו^{יד} על שכם שניהם ויכלו את-גת ויכסו את ערוה
 אביהם וסניהם את-גת וסניהם אביהם לא ראו: ויקץ^{טו} גת
 מיניו וירע את אשר-עשה לו בנו הקטן: ואמר **כה**

ארוך יגוע

עבר עכרים יהיה לאחיי:

26

וילאמר

ברוך יהוה אלהי שם

יהי כנען עבד למו:

27

נסח אלהים לנפח

וישכן באהל-שם

יהי כנען עבד למו:

a) Sam. וזכרכם. b) Sam. וזכר אשר זכרם. c) Sam. לשחת. d) LXX. apparently קשתי. e) Sam. וראיהיה לזכרה. f) LXX. ἀπὸ μέσων ἐμοῦ καὶ κατὰ ἡγῶν. g) Sam. וזכרה. h) Sam. וזכרתי. i) Sam. וחס. j) Sam. סאלה. k) Sam. אהל. l) Sam. וישמו. m) Sam. ויקץ.

ט 9

א ויִכְרֹד אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ
 2 וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ: (וּמִרְאֵם וְחֻכֵּם) יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת
 הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּכָל) אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאָדָמָה
 3 וּבְכָל־דָּבַר חַיִּים בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ: כָּל־דָּשׁ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם
 4 יִתֶּנָּה לְאֹכְלָהּ כִּי־רָק עֹשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־: אֵד בְּיַד
 ה בְּנִקְשׁוֹ דָּמָה לֹא תֹאכְלוּ: וְאֵד אֶת־דְּמָכֶם לְנִשְׁחִיכֶם אֲדָרְשׁ
 מִיָּד כָּל־חַיָּה אֲדָרְשֶׁנּוּ וּמִיָּד הָאָדָם מִיָּד אִישׁ אֶחָיו (אֲדָרְשׁ)
 6 אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם: שֹׁדֵד דָּם הָאָדָם (כָּאָדָם) דָּמָה לְשֹׁדֵד כִּי כָּעֵלָם
 7 אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: וְאִתָּם פָּרוּ וּרְבוּ שְׂרָצוּ) כָּאָרֶץ
 8 וּרְבוּ־בָהּ: ■ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בְּנָיו אִתּוֹ
 9 לְאֹמֶר: הִנְנִי הֹנֵי מַקִּים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־וְרֻשְׁכֶם
 י אֲחֵרֵיכֶם: וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף הַבָּהֱמָה
 וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יְצִי הַחַיַּת הָאָרֶץ:
 11 וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת (כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִשִּׁי
 ■ הַמָּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מָבּוּל לְשַׁחֵת) הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 וְאֵת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹחַן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם (וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ
 18 חַיָּה) אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדוֹר עוֹלָם: אֶת־קִשְׁתִּי נִתְּתִי בַּעֲנַן וְהַיָּחָה

ה) LXX. supply: *naï naraxapocpocpoc autōi*. g) Sam. וְכָל. h) Cdd. 2. Sam. odd. 4. LXX. Syr. Saad. וְחֻכֵּם וּמִרְאֵם. i) Sam. נִתְּנוּ. j) Sam. וְכָל. k) Sam. omits אֵד and reads וְאֵד. l) LXX. omit. m) Sam. וְד. n) Sam. מִיָּד. o) Cd. 1. LXX. וְאֵד. p) Cdd. Sam. Vulg. Syr. וְאֵד. q) Sam. וְאֵד. r) Sam. אֵד. s) LXX. Vulg. omit. t) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. odd. 3. וְאֵד. u) Cdd. Sam. LXX. Syr. Saad. Ps.-Jon. Onk. odd. 7. וְכָל־חַיָּה. v) LXX. omit 'וְאֵד' here, and omits it after בָּשָׂר. x) Sam. הַמָּבּוּל לְשַׁחֵת. y) Sam. וּבֵינֵיכֶם. z) Sam. וְהַיָּחָה.

אֶל-הַתֶּבֶה: וַיַּחַל עוֹד שִׁבְעָה יָמִים אַחֲרֵים וַיָּסֶף שֶׁלַח אֶת־
 הַיּוֹנָה מִן-הַתֶּבֶה: וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵקֶחַ עֹרֶב וְהָיָה עֲלֶיהָ־
 11 יוֹם טָרֵף בְּפִיהָ וַיֵּדַע נֹחַ בִּרְסוּלוֹ הַיָּמִים מַעַל הָאָרֶץ: וַיִּחַל־
 12 עוֹד שִׁבְעָה יָמִים אַחֲרֵים וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא־הִסְפִּיחַ
 13 שׁוֹבֵב־אֵלָיו עוֹד: וַיָּבֹה בְּאֵחָז וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן־
 14 בְּאַחֵר לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַיָּמִים מַעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ אֶת־מִדְבָּקָה
 15 הַתֶּבֶה וַיֵּרָא וְהָיָה חָרְבוּ פָנֶי הָאָדָמָה: וַיַּחֲדָשׁ הַשָּׁנִי בִשְׁבָעָה
 16 וַעֲשָׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ וַיִּבְשָׁח הָאָרֶץ: ס וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים־
 17 אֶל־נֹחַ לֵאמֹר: צֵא מִן־הַתֶּבֶה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ־
 18 וּבָנֹתֶיךָ אִתְּךָ אֲשֶׁר־אִתְּךָ סְבִל־בָּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
 19 וּבְכָל־הַרֹמֵשׁ הָרֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הוֹצֵא אִתְּךָ וְאִשְׁרְצוּ בָאָרֶץ
 20 וַיֵּסְרוּ וַיָּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ: וַיֵּצֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּבָנֵי־
 21 אִתּוֹ: כָּל־הַחַיָּה כָּל־הַרֹמֵשׁ וְכָל־הָעוֹף כָּל־
 22 לְמִשְׁפַּחְתָּהֶם־
 23 נִצְאוּ מִן־הַתֶּבֶה: וַיָּבֹן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח
 24 מִכָּל־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל־הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלָח־
 25 בְּמִזְבְּחֹה: וַיִּרְחַח יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבִּי
 26 לֹא אֲסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִסְרֵי הָאֵלֶם כִּי עָר לֵב
 27 הָאָדָם רָע מִנְעוּרָיו וְלֹא־אֲסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־בְּלִי־
 28 עֲשִׂיתִי: עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹץ וְחָם וְקָיִץ וְחֹרֶף
 29 וַיּוֹם־
 30 וַיִּלְוֶה לֹא יִשְׁבָּחוּ:

i) Cd. 1. Sam. על. m) Sam. ויחל. n) Sam. מ' שוכח.
 o) LXX. insert: *ἐν τῇ τῇ τοῦ Νῶε*. p) Sam. בראשון. q) Cd. 1.
 יהוה. LXX. יהוה אלהים. r) Cdd. 2. Syr. ובניך ואשתך. s) Sam.
 ו' וכל ה' i) וקצא ק' Sam. והצא. u) LXX. omit בארץ. v) Cdd.
 2. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. וכל ה' w) Vid. n. Cdd. וכל הרמש.
 x) Cdd. וכל. y) Sam. למשפחותיהם. z) Sam. עלות. a) Vid. n.
 b) Sam. לקלל עוד. c) Sam. אסוף. d) Sam. קץ. e) Sam. יום.

כ השמים: תלש עשרה אמה אלמעלה גבדו השמים ויכסו
 21 הנהרים): וינזע כל־עשרו תלש על־הארץ בעוף ובבהמה
 22 ובכל־השׁרץ השׁרץ על־הארץ וכל־האדם: כל־אשר
 23 נשמת־רוח חיים באפו מכל־אשר בבהמה טמא: ויטח את־
 כל־החיים אשרו על־פני האדמה מאדם עד־בהמה עד־רמש
 ועד־עוף (השמים וישׁוּי מן־הארץ וישׁאר) אד־גם וְאִשׁר
 24 אהו בפתח: ויגברו השמים על־הארץ חששים ומאח. ויום:

ח 8

א ויגבר אלהים את־טח ואת כל־התח ואת־כל־התהמה (י
 אשר אהו בפתח ויעבר אלהים רוח על־הארץ וישבו
 2 השמים: וישברו מעינות) והחום וארבות (השמים מכלא) השמים
 3 מן־השמים: וישבו השמים מעל הארץ הלוד ושוב) ויחסרו
 4 השמים מקצת) חששים ומאח יום: ויטח מחבב בחרש
 ה השביעי בשבעה־עשר) יום לחרש על־הרי אררט): והמים
 היו הלוד והחרש) עד־חרש) העשירי בעשירי באחר לחרש
 6 גראו ראשי הנהרים: והיו סקן ארבעים יום ויפתח. לח
 7 את־חלון התבה אשר עשה: וישלח את־הערכ ויצא יצא
 8 ושוב) עד־יכשם השמים מעל הארץ: וישלח את־חיינוח
 9 מאתו לראות הקלו השמים מעל פני) האדמה: ולא־מצאח
 חיונה מנוח לכה־רגלה וישב אליו אל־התבה כי מים
 על־פני כל־הארץ וישלח חיו) ויפתח ויבא אהה אליו

v) LXX. πάντα τα ὄρη τὰ ὑψηλά; Syr. ܐܬܪܐ ܕܥܠܐ "the high mountains". w) Sam. עד עוף. x) Sam. רישאר. y) LXX. insert: καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων. z) Sam. בעינות. a) Sam. וארבות. b) Sam. ויכל. c) Sam. הלכו ושבו. d) Sam. מקץ. e) LXX. ἐβόησεν καὶ ἐλάλει. f) Sam. רודים. g) Sam. הלכו וחסרו. h) Sam. ריש. i) Sam. רשא ושכ. j) Cdd. 2. LXX. omit. k) Sam. ויד.

וַיַּעַשׂ נֹחַ כֹּכַל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה: וַיָּטַח בְּדָשֶׁשׁ מֵאֹחַת שָׁנָה ^ה
וְהַמִּבּוֹל הָיָה מַיִם עַל-הָאָרֶץ: וַיָּבֹא נֹחַ וּכְנֹו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי- ^ז
כָּנֹו אִתּוֹ אֶל-הַתֶּבֶת מִפְּנֵי מִי הַמִּבּוֹל: מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה ^ח
וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הָעוֹף וְכָל־ ^ט
עַל-הָאָרֶץ: שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֶּבֶת זָכָר וּנְקֵבָה ^י
בְּאִשְׁרֵי צֶמַח אֱלֹהִים: אֵחָד-נֹחַ: וְהָיָה לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְכִי הַמִּבּוֹל ^{יא}
חַיִּי עַל-הָאָרֶץ: בַּשָּׁנָה שֶׁשׁ-מֵאֹחַת שָׁנָה לַחַיִּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ ^{יב}
הַשְּׁנִי בַשִּׁבְעָה-עָשָׂר: יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַחַיִּי: וַנִּבְקְעוּ כָל-מַעֲיָנוֹת ^{יג}
תְּהוֹם רְבָה וְאָרְכָתָּה הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: וַיְחִי־ ^{יד}
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה כָּאֵל נֹחַ וְשָׁמַיִם ^{טו}
וְהָיָה ^{טז} וַיִּסַּח בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וַיַּגְלִשׁוּהָ נָשִׁי-כָנֹו אִתָּם אֶל-
הַתֶּבֶת: הַשָּׁחָה ^{יז} וְכָל-הַדְּבָרָה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל-
הַרֶמֶשׁ הַרֶמֶשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל-הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל־
צִוֹּר קָל־בָּגֶה: וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֶּבֶת שְׁנַיִם שְׁנַיִם כָּל־ ^{יח}
הַבָּשָׂר ^{יט} אֲשֶׁר-בָּו רֹחַ חַיִּים: וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה ^כ מִכָּל-בָּשָׂר
בָּאוּ בְּאִשְׁרֵי צֶמַח אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה ^{כא} בַּעֲדָיו: וַיְחִי־ ^{כב}
הַמִּבּוֹל אַרְבָּעִים יוֹם ^{כג} עַל-הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַחַיִּים וַיִּשְׂאוּ אֶחָד־
הַתֶּבֶת וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּגְבְּרוּ הַחַיִּים וַיִּרְבּוּ מֵאֵד עַל־ ^{כד}
הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֶּבֶת עַל-פְּנֵי הַחַיִּים: וַחַיִּים זָכָר מֵאֵד מֵאֵד ^{כה}
עַל-הָאָרֶץ וַיָּכֻסּוּ כָל-הַחַיִּים הַתְּבוֹלִים אֲשֶׁר-תָּחַת כָּל־

a) LXX. supply מלחם. · b) Sam. הרורה. c) LXX. καὶ ἀπὸ
τῶν κτενοῦντων τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀπὸ τῶν κτενοῦντων τῶν
αἰσθητῶν. d) Sam. ומכל. e) Cd. 1. Sam. Vulg. Onk. יהוה.
f) Sam. 'השש' מ'. g) LXX. ἐβόησαν καὶ ἐλάλουν. h) Cd. 1. Vulg.
omit הוא. i) Sam. ומרבה. j) Sam. נשאה. k) Sam. יהיה.
l) Sam. שם. · m) Sam. רחם. n) Sam. והם; LXX. omit. o) LXX. omit
כ. p) Sam. בשר. q) Sam. ונקבה. r) LXX. supply מלחם. s) Sam. יהיה. t) LXX. add: καὶ τὸ
σάρκα πάντα ζώοντα. u) Cdd. 2. LXX. omit.

רוחי באדם לעלים" בשנים הוא כשר והני ימיו מאה ועשרים
 שנה: הנפלים" הני סארץ במים ההם וגם אחריכן אשר 4
 יבאו בני האלהים אל־בנות האדם וילדו" להם הפה" הנפלים
 אשר מעולם אנשי השם: פ וַיֵּרָא יְהוָה כִּי רָבָה רָעַתָּה
 הָאָדָם בָּאָרֶץ וּכְלֹיֹצֵר מִחֲשֹׁכֶת" לָבוּ רָק רָע כָּל־הַיּוֹם:
 ויגתם יהוה כי־עשה את־האדם בארץ ויחעצב אל־לבו: 6
 ויאמר יהוה אמתה את־האדם אשר־בראתי מעל פני 7
 האדמה מאדם עד־בהמה עד־רמש ועד־עוף השמים כי
 נחמתי כי עשיתם": וְעַתָּה הֵן בָּשִׁיעַ יְהוָה": פ 8
 אלה תולדה נח נח איש צדיק תמים" הנה בדרתיו את־ 9
 האלהים החתלה־גת: וילד נח שלשה בנים את־שם את־ 10
 חם ואת־יפת: וישחת הארץ לפני האלהים והשלא הארץ" 11
 חם: וַיֵּרָא אֱלֹהִים" את־הארץ והנה לשחתה כי־חשוחית 12
 כל־בשר את־דרך עול־הארץ: ס וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים" לָנֹחַ 13
 קַץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי מִלְּאָה הָאָרֶץ הָסָם מִפְּנֵיהֶם
 והנני משחיתם" את־הארץ: עשה" לך תבה עצי־נֹפֶר קנים 14
 תעשה את־התבה ותכרת אתה מבית ומחוץ כפסר: זָה ט 15
 אשר תעשה אמה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים" 16
 אמה רחבה ושלשים אמה קומתה: צדו תעשה לתבה 17
 ואל־אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה חשים 18
 תהיתם שנים ושלשים" תעשה: ואני הנני מביא את־ההצבול 19

n) Sam. לעולם. o) Sam. הרגלים. p) Sam. יולדו. q) Sam. הם.
 r) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears ■ have read אלהים
 instead of יהוה. s) Sam. בזשכות. t) Cdd. Sam. ער עוף. u) Cdd.
 mult. Sam. עשיתם. v) LXX. supply אלהים. w) Sam. חמים.
 x) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. y) LXX. יהוה אלהים. z) LXX.
 יהוה אלהים. a) Sam. בשוחים. b) Sam. עשי. c) Sam. חמשים.
 d) Sam. ושלשים.

22 את־סחשלה: ויתחלף חנוף את־האלהים אחריו הולירו
 23 את־סחשלה שלש מאות^ו שנה ויולד בנים ובנות: ויהי^ו
 24 כל־ימי חנוף חכם ונשים שנה שלש מאות שנה: ויתחלף
 כה חנוף את־האלהים ואינו בירקת אתו אלהים: ■ ויהי
 סחשלה שבע ושנים^א שנה וסאת שנה^ב ואלד את־לסד:
 26 ויהי סחשלה אחרי הולירו את־לסד שתים ושמונים שנה
 27 ושבע מאות שנה^ב ויולד בנים ובנות: והיו כל־ימי סחשלה
 תשע ושנים שנה וחשע^א מאות שנה וימות: ■
 28 ויהי־לסד שתים ושנים שנה וסאת שנה^ב ויולד בן:
 29 ויקרא את־שמו נח לאמר זה ינוחמנו מפעולתנו^א וימנענו
 ל ירינו^א מן־הארצה^א אשר אברה יהיה^א: ויהי־לסד אחריו הולירו
 את־נח חכם וחשום שנה וחמש מאות שנה^א ויולד בנים
 31 ובנות: ויהי^א כל־ימי־לסד שבע ושנים שנה ושבע^א מאות
 שנה וימות: ■ ויהי־נח בן־חמש מאות שנה ויולד
 ט^א את־שם את־חם ואת־יפת:

6 י

א ויהי כי־התקל האדם לרב על־פני הארמה ובנות וילדו
 2 להם: ויראו בני־האלהים את־בנות האדם כי טובה^א הנה
 3 ויקחו להם נשים מבבל אשר בחרו: ויאמר יהוה^א לא־יילון

v) LXX. *διακόσια*. w) Cdd. Sam. יהיו. x) Sam. LXX. שלש וחמשים. y) Cdd. 3. Sam. omit שנה וסאת שנה. z) Sam. וסאת שנה ושש מאות שנה. LXX. *δύο και εκατακόσια έτη*. a) Sam. עשרים שנה ושבע. b) Sam. שלש החמשים שנה. LXX. *δύο και ογδοηκόσια και έκατόν έτη*. c) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. בסעשט. d) Cdd. 3. ידע. e) LXX. Syr. וסן הארמה. f) LXX. supply אלהים. g) Sam. שש מאות שנה. h) Cdd. Sam. יהיו. i) Sam. שלש וחמשים שנה ושש. k) Omitted in Cdd. 2. Sam. LXX. Vulg. Saad. l) Sam. מוכה. m) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים instead of יהוה.

אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־שֹׁמֵר שְׁמֵהּ מֵאֹחַ) שָׁנָה וַיֻּלֵּד בָּנִים וּבָנוֹת: ה
 וַיְהִי כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חַי הָשַׁע מֵאֹה שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיָּמָת: ס וַיְחִי־שֹׁחַ חָמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֹה) שָׁנָה וַיֻּלֵּד 6
 אֶחָ־אָנָשׁ: וַיְחִי־שֹׁחַ אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־אָנָשׁ שְׁבַע שָׁנִים 7
 וּשְׁמֵהּ מֵאֹה: שָׁנָה וַיֻּלֵּד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֹׁחַ 8
 שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה וַחֲשַׁע מֵאֹה שָׁנָה וַיָּמָת: ס
 וַיְחִי אָנָשׁ חֲשָׁעִים) שָׁנָה וַיֻּלֵּד אֶת־קִיֵּן: וַיְחִי אָנָשׁ אֶחָדִי 9
 הוֹלִידוּ אֶת־קִיֵּן חָמֵשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה וּשְׁמֵהּ מֵאֹה) שָׁנָה וַיֻּלֵּד
 בָּנִים וּבָנוֹת. וַיְהִי כָל־יְמֵי אָנָשׁ חָמֵשׁ שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאֹה 11
 שָׁנָה וַיָּמָת: ■ וַיְחִי קִיֵּן שְׁבַע־עָשָׂר) שָׁנָה וַיֻּלֵּד אֶחָ־ 12
 מִתְּלָלָל: וַיְחִי קִיֵּן אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־מִתְּלָלָל אַרְבָּעִים 13
 שָׁנָה וּשְׁמֵהּ מֵאֹה) שָׁנָה וַיֻּלֵּד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי 14
 קִיֵּן עָשָׂר שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאֹה שָׁנָה וַיָּמָת: ס וַיְחִי 15
 מִתְּלָלָל חָמֵשׁ שָׁנִים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֵהּ מֵאֹה) 16
 מִתְּלָלָל אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־יָרֵד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֵהּ מֵאֹה) 17
 שָׁנָה וַיֻּלֵּד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי מִתְּלָלָל חָמֵשׁ 17
 וַחֲשָׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֵהּ מֵאֹה שָׁנָה וַיָּמָת: ס וַיְחִי־יָרֵד 18
 שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמֵאֹה שָׁנָה) וַיֻּלֵּד אֶת־חֲנֹךְ: וַיְחִי־יָרֵד 19
 אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־חֲנֹךְ שְׁמֵהּ) מֵאֹה שָׁנָה וַיֻּלֵּד בָּנִים 20
 וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־יָרֵד שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַחֲשַׁע) מֵאֹה כ
 שָׁנָה וַיָּמָת: ■ וַיְחִי חֲנֹךְ חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה) וַיֻּלֵּד 21

i) Sam. סמך. LXX. ἐπτακόσια. j) LXX. πέντε καὶ διακόσια.
 k) LXX. ἐπὶ ἑτῇ καὶ ἐπτακόσια. l) LXX. ἐκατὸν ἐνενήκοντα.
 m) LXX. πεντεκαίδεκα ἑτῇ καὶ ἐπτακόσια. n) LXX. ἐβδομή-
 κοντα καὶ ἐκατὸν. o) LXX. τεσσαράκοντα καὶ ἐπτακόσια. p) LXX.
 add καὶ ἐκατὸν. q) LXX. ἑτῇ τριᾶκοντα καὶ ἐπτακόσια.
 r) Cd. 1. Sam. omit שנה סמך. s) Sam. חמש ושמנים שנה.
 t) Sam. שבע ורבעים שנה ושמנה. u) LXX. add καὶ
 ἐκατὸν ἑτῇ.

17 ויר" (קדמה-עון: וירע לֵעַן אִתָּאֲשֹׁהוּ וְהָיָה וַתֵּלֶד אֶחָד־תְּנִינָה
 18 וְהָיָה בְּנָה עֲרִיר וַיִּקְרָא שֵׁם" (הַעֲרִיר בְּשֵׁם" בְּנֵי תְנִינָה: וַיִּוָּלֶד")
 לַתְּנִינָה אֶת־עֵירֶד" וְעֵירֶד יָלַד אֶת־מִתְוַיָּאֵל וּמִתְוַיָּאֵל") יָלַד
 ■ אֶת־מִתְוַשָּׁאֵל") וּמִתְוַשָּׁאֵל יָלַד אֶת־לֶמֶךְ: וַיִּקַּח־לּוֹ לִמְדָּה
 ■ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָד צִלְחָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְחָה: וַתֵּלֶד צִלְחָה
 ■ אֶת־יָבֶל הוּא הָיָה אָבִי יֶשֶׁב אָהֵל וּמִקְנֶה: וְשֵׁם אָחִיו יִבְלָה
 22 הוּא הָיָה אָבִי כָל־תֹּשֵׁב בְּגֹד־וְשֹׁבֶב": וַעֲלָה גַם־הוּא לָלֶכֶת
 אֶת־תּוֹבֵל לָקִין") לִטֵּשׁ כָּל־חֶרֶשׁ") תִּחְשֶׁת וּכְדָל וְאֶחָת תּוֹבֵל־
 23 לָקִין") גַּעֲמָה: וַיֹּאמֶר לֶמֶךְ לְנָשָׁיו
 צִלְחָה וַעֲלָה שְׁמַעְנָן קוֹלִי
 כִּי אִישׁ חֲלָנְתִּי לִפְעָמִי
 וַיִּלְכֹּד לְחִבְרָתִי:
 24 כִּי שִׁבְעָתַיִם יָקָם־לָקִין
 וְלִמְדָּה שִׁבְעִים וְשָׁנָה:
 25 וַיֵּלֶד אֶת־אֲשֶׁהוּ") וַתֵּלֶד") בֶּן וַתִּקְרָא") אֶת־
 שֵׁמוֹ שֵׁם כִּי שָׂחֲלִי אֱלֹהִים וַרַע אֲחֵר תַּחַת הָכָל כִּי הִרְגָּו
 26 לָקִין: וְלָשָׁח גַּם־הוּא") וַיֵּלֶד־בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אָנֹשׁ אִין הוֹחֵל")
 לִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה":

ה 5

א וַיְהִי בְּיוֹם הַבְּרָא אֱלֹהִים אֶרֶץ פְּרִמּוֹת אֱלֹהִים
 2 עָשָׂה אֹתוֹ: וַיִּבְרָא וַיִּבְרָא אֹתָם") וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם
 3 אֱלֹהִים בְּיוֹם הַבְּרָא: וַיְהִי אֲדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה") שָׁנָה וַיִּוָּלֶד")
 4 בְּרִמְיָהוּ") בְּצִלְמֹ") וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שָׁח: וַיְהִי יָמֵי־אָדָם")

k) Sam. נר. Sam. m) Cdd. 11. (Onk.) בשם. n) Sam. *LXX. Paidéō*, Syr. *جَدِّي*. p) Vid. n. q) *LXX. Μαθουσαία*. r) Sam. בנר ונעב. s) *LXX. omit* קין. t) *LXX. omit* כל. u) *LXX. omit* קין. v) Sam. רמיהו. w) *LXX. Syr.* אשהו. x) Cd. 1. *LXX. Syr.* חרר חרר. y) Cd. 1. Sam. ויקרא. z) *LXX. omit* הוא גם. a) Sam. רחל. b) *LXX.* ידחא אלהים. c) Cdd. 2. *Syr.* ויבדח אדם אלהים. d) *LXX. τριάντα και δύο*. e) Sam. וילד. The Sam. always uses this form. f) Cdd. 3. כרמיהו. ■ Cdd. mult. ובצלם, Cdd. 2. *LXX. Vulg.* ובצלם. h) *LXX. add* *εἰς ἑξῆς*; comp. v. 5.

47

והאלהים ירע את־חיוה אשמו ויחל ויחלד את־לֶבֶן ויֹאמֶר א
 קניתי איש את־יהודה: ויתקף ללדת את־אֶדֹו את־הַקֵּל 2
 ויהי־הַקֵּל רעה צֶאֱן וְלֶבֶן הָיָה עִבְדָּא אֶדְמָה: וְהָיָה מִקֶּץ 3
 יָמִים וַיָּבֹא לֶבֶן מִסְרֵי הָאֶדְמָה מִנְחָה ליהודה: וְהַקֵּל הָבִיא 4
 גַּם־הוּא מִבְכֹּרוֹת צֶאֱן וּמִחִלְבָתָן^א וַיֵּשֶׁע יְהוֹה^ב אֶל־הַקֵּל
 וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְאֶל־לֶבֶן וְאֶל־מִנְחָתוֹ^ב לֹא שָׁעָה וַיִּתֵּר לֶבֶן 5
 מֵאֵד וַיִּפְּלוּ סָגִיו: וַיֹּאמֶר יְהוֹה^ב אֶל־לֶבֶן לִמָּחָה תֵּרַח לָךְ 6
 וְלִמָּחָה גִּפְלִי סָגִיָּה: הֲלוֹא אִם־תִּישָׁב^ב שָׂאָה וְאִם לֹא תִישָׁב^ב 7
 לִפְתָּח הַסָּאָה רִבְעָ^א וְאֶפְרָיִם תִּשְׁקָחָהּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בָּ: וַיֹּאמֶר
 לֶבֶן אֶל־הַקֵּל אֲחִיו [נִלְכָּה הַשָּׂדֶה]^א וְהִלֵּי בְהֵימָתָם בַּשָּׂדֶה וַיָּקָם לֶבֶן 8
 אֶל־הַקֵּל אֲתִיו וַיִּהְרָגֵהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוֹה אֶל־לֶבֶן אִי^ב הַקֵּל אֲחִיךָ 9
 וַיֹּאמֶר לֹא וַיִּדְעֵנִי הַשֹּׂבֵר אֲתִי אֲנִי: וַיֹּאמֶר^ב מֶה עָשִׂיתִי
 קוֹל רָמִי אֲחִיךָ אֲעַקִּים^א אֵלַי מִן־הָאֶדְמָה: וַעֲשֵׂה אֲדֹר אֲתָה 11
 מִן־הָאֶדְמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לִקְחַת אֶת־דָּמִי^א אֲחִיךָ
 מִיָּדָךְ^ב: כִּי תַעֲבֹל אֶת־הָאֶדְמָה לֹא־יִכָּף תַּח־כַּתָּה^א לָךְ גַּע 12
 וְגַד תִּהְיֶה בָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר לֶבֶן אֶל־יְהוֹה^ב גְּדוֹל עוֹנִי אֲנִישׁוֹא^א: 13
 הֲוֹלֵשֶׁת אֲתִי הַיּוֹם מֵעַל סֵנִי הָאֶדְמָה וּמִסָּגִיף אֲסַתְרָה^א וְהִיְיָתִי 14
 גַּע וְגַל בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל־מִצְאֵי יִהְרָגוּ: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹה^ב לֶבֶן^א 15
 כָּל־הָרֶג לֶבֶן שְׂבָעָתָיו וַיָּקָם וַיֵּשֶׁב יְהוֹה לֶבֶן אֹת לְבָלְתִּי
 הַבּוֹת־אֹהֶו כָּל־מִצְאֹו: וַיָּצֵא לֶבֶן מִלִּפְנֵי יְהוֹה^ב וַיֵּשֶׁב בָּאָרֶץ 16

q) Sam. מִנְחָתוֹ. s) אֱלֹהִים. r) vid. n. LXX. וּמִחִלְבָתָן. u) יהוה אלהים. v) Sam. omits. w) Sam. inserts חֲסִי. x) Vid. n. y) Sam. אִי. z) LXX. supply יְהוֹה. a) Sam. עָק. b) Sam. גַּד. c) Cdd. 2. Syr. Gr.-Ven. סִידִּךְ. d) Sam. חוֹסֵף. e) LXX. יְהוֹה אֱלֹהִים. f) Sam. מִנְשָׁה. g) Sam. מִסְחָד. h) LXX. יהוה אלהים. i) So all odd. Sam. Aq. Onk. Saad., but LXX. Syr. Vulg. Symm. Theod. seem to have read כָּן. j) LXX. אֱלֹהִים.

12 וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתַתָּה-לִּי מִן-
 הָעֵץ וְאָכַלְוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה-זֹּאת עָשִׂית
 14 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנָּחֵשׁ הִשְׁאִנִּי וְאָכַלְוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
 אֶל-הַנָּחֵשׁ כִּי עָשִׂיתָ וְזֹאת אָרֶר אֹתָהּ מִכָּל-הַבְּהֵמָה וּמִכָּל-
 חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל-גִּנְהָתָךְ^א תֹּלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ:
 טו וַיֹּאמְרוּ אִשִּׁית בִּיגְדִי וְכִין הָאִשָּׁה וְכִין וְרָעָה וְכִין עֲרֵעָה הִוא^ב
 ■ וַיִּשְׁפֹּךְ רוּשׁ וְנָחָה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב: ■ אֶל-הָאִשָּׁה^ג
 אָמַר תְּרַבֶּה אֲרֻכָּה עֲצֻבֹנָךְ^ד וְהָרְגֶךָ בְּעֶצֶב^ה תֵּלְדִי בָנִים וְאֵל-
 17 אִישׁוֹךְ תִּשְׁמָרְתְּךָ וְהוּא יִמְשַׁלְכְּךָ: ■ וְלָאָדָם אָמַר
 כִּי שָׂעֲרָה לָקוּל אֲשַׁחֲךָ וְתֹאכַל מִן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר
 לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ^ו אֲדִירָהּ הָאֲדָמָה בְּעִבְרָתָהּ^ז בְּעֶצְבוֹן תֹּאכַלְנָהּ
 18 כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ תְּרַדְדֶר תַּצִּיט לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת-עֵשֶׂב
 19 הַשָּׂדֶה: כְּנֹעַת אִפְרָיִם תֹּאכַל לֶחֶם^ח עַד שׁוֹחֲךָ אֶל-הָאֲדָמָה כִּי
 כִּמְנָה לַקַּחַת כִּי-עָפָר אֹתָהּ וְאֶל-עָפָר^ט תָּשׁוּב: וַיִּקְרָא הָאָדָם^י
 21 שָׁם אֲשַׁחֲךָ חֲוָה כִּי הִוא הִיְתָה אִם כָּל-חַי: וַיַּעַשׂ יְהוָה
 22 אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתֻגֹת^{יא} עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם: ■ וַיֹּאמְרוּ
 יְתוּהוּ^{יב} אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה בְּאֶחָד מִפְּעֵי לְדָעַת טוֹב וָרָע
 וַעֲתָהוּ פֶן-יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל מִי לַעֲלֹם^{יג}:
 23 וַיִּשְׁלַחַהּ יְהוָה אֱלֹהִים מִן-עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
 24 לָקַח מֵעֵם: וַיַּגִּדֵשׁ אֶת-הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקְדָּם לְגַדְעוֹן אֶת-
 הַכְּרָבִים^{יד} וְזֹאת לְחַם הַחֵרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשֹׂמֵר אֶת-דֶּרֶךְ עֵץ
 הַחַיִּים: ■

b) Sam. משיני. c) LXX. ἐὰν τὸ ἐσθῆσαι σου καὶ τὴ κοιλίᾳ.
 d) Vid. n. e) Cdd. 6. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. (Onk.)
 ואל האשה f) Sam. cdd. 6. LXX. Vulg. Syr. Onk. Ps.-Jon. עצבותך.
 g) Sam. מוריתך בעצבון. h) LXX. add, as in v. 11, μόρου, and
 insert ἀπ' αὐτοῦ ἐπαγες. i) LXX. Symm. read בעבודך
 „in thy works“, Cd. 1. Vulg. בעבודך, in opere tuo.
 j) Cd. 1. LXX. לחם. k) Sam. עפך. l) Cd. 1. Sam. אדם.
 m) Sam. כיתות. n) LXX. omit. o) Sam. לעולם. p) Sam. וברכנים.

בְּאִשּׁוֹ וְהָיָה לְבָשָׂר אֶחָד: וַהֲיָיוּ שְׁנֵיהֶם עֶרְוָה (הָאָדָם) כֹּה
וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבַּשְׁשׁוּ:

3 ג

וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מִכֹּל חַיַּת הַבְּשָׂר אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַתְּ קְרֹאמֶר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ
מִכֹּל עֵץ הָעֵדֶן: וְהָאֶמֶת הָאִשָּׁה אֶל־הַנָּחֵשׁ) מִסְּרִי עֵץ-
הָעֵדֶן) נֹאכַל: וּמִסְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּחֵיד־הָעֵדֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא
תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִנְעֻז בּוֹ פֶן־תִּמָּחוּן: וְהָאֶמֶת הַנָּחֵשׁ אֶל־
הָאִשָּׁה לֹא־מִזֶּה תִּמָּחוּן: כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם
מִמֶּנּוּ וְנִסְקַחְתּוּ עֵינֵיכֶם וְהָיִיתֶם כְּאֱלֹהִים יוֹדְעֵי טוֹב וָרָע:
וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי הָאִוֶּה־הָיָה לְשִׁנָּיִם
וַתֹּאמֶר הָעֵץ) לְהִשְׁכִּיל) וַתִּקַּח סִפְרָהּ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם־לְאִישָׁהּ
עִשָּׂה וַיֹּאכְלוּ): וַתִּפְתָּחֶנָּה עֵינֶי שְׁנֵיהֶם וַיֵּרְעוּ כִּי עִרְוָהם) הֵם
וַתִּסְתְּרוּ עֲלֵיהֶם) הָאִנָּה וַיַּעֲשֵׂוּ לָהֶם חִטָּה): וַיִּשְׁמְעֵהוּ אֱחָד־קוֹל
יְהוָה אֱלֹהִים מִתְּהִלָּתוֹ בְּגֵן גֶּדֶר הַיָּם וַתִּחַבֵּא הָאָדָם) וְאִשְׁתּוֹ
מִסְּרִי טָהִה אֱלֹהִים בְּחֵיד עֵץ הָעֵדֶן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים
אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ) אֵיכָה) וַיֹּאמֶר) אֶד־לָלֶה) שְׁמַעְתִּי בְּגֵן) ו)
וַיֹּאמֶר) כִּי־עִירָם) אָנֹכִי וַאֲחַבָּא: וַיֹּאמֶר) מִי־הִגִּיד לָךְ כִּי עִירָם
אָתָּה הִמְן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵבִלְתִּי אֲכָל־מִמֶּנּוּ) אָכַלְתָּ:

עֶרְוָה. Sam. רָגַשׁ אֶחָד שׁוֹרֵק. h) vid. a. g) Sam. מִשְׁנֵיהֶם. וְהָיָה שְׁנֵיהֶם עֶרְוָה. i) Sam. אָדָם. j) Sam. reads here *הַבָּשָׂר* „the Har“. k) Syr. כָּל עֵץ הָעֵדֶן; LXX. cod. Alex. *ἀπὸ παντὸς ξύλου κ. τ. λ.* l) LXX. omit. m) Sam. להשכל. n) Sam. LXX. וַיֹּאכְלוּ. o) Sam. עֶרְוָה. p) Sam. עַל, which is also the reading of some edd. The vss. cannot be cited in support of this reading, as *עַל* must be rendered collectively. q) Sam. דָּוָה. r) Sam. וַתִּחַבֵּא אֶדָם. s) LXX. insert אָדָם. t) Sam. אֵיךְ. u) Cd. 1. LXX. וַיֹּאמֶר לוֹ. v) Sam. קוֹל. w) LXX. *περιπατοῦντος ἐν τῇ παραδείσῳ*, supplying סְוֵרָלֶךְ. x) Sam. וַיִּחַר. y) Sam. עֶרְוָה. z) LXX. supply אֱלֹהִים. a) LXX. add *μὲν*.

9 יהוה^q) אלהים^r) מן-האדמה כל-עץ^s) נחמד למראה וטוב
 למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהל
 יטא מעץ להשקות את-הגן וימשש יפרד והנה לאתקעה
 11 ראשים: שם האחד פישון הוא הפלב^t) את כל-ארץ החולה^u)
 12 אשר-שם הנהב ונהב הארץ שהוא^v) טוב^w) שם הברלח
 13 ואכן השמים: ושם-הנהר השני גיחון הוא הטובב את
 14 כל-ארץ כוש: ושם-הנהר השלישי תיכל^x) הוא החלק
 טו קדסח אשר ונהר הרכיעי הוא פרת: ויבא יהוה אלהים
 16 את-האדם^y) ויגדלו בן-עין לעבדה ולשמרה: וצל יתה
 17 אלהים על-האדם לאמר מכל עץ-הגן אכל תאכל: ומעץ
 הדעת טוב ורע לא תאכל מפני כי ביום אכלה מפני מות
 18 תמות: ויאמר יתה אלהים לא-טוב היות האדם לבדו
 19 אנשה-לו^z) עזר כנגדו: וצל יהוה אלהים^a) מן-האדמה כל-
 חיה^b) השדה ואת כל-עוף השמים ויבא אל-האדם לראות
 מה-יקרא-לו וכל אשר יקראו האדם נפש חיה^c) הוא שמו:
 כויקרא האדם שמה לבל-הבהמה ולעוף השמים ולכל חיה
 21 השדה ולארם לא-מצא עזר כנגדו: ופל יהוה אלהים
 תרדמה על-האדם וישן ויבא אתה מצלעתיו ויסקר בשר
 22 תחתנה^d): ויבן יהוה אלהים את-הצלע אשר-לקח מן-
 23 האדם לאשה ויבאה^e) אל-האדם: ויאמר האדם ואת השנים
 עצם מעצמי ובשר מבשרי לאה ויקרא אשה כי מאיש^f)
 24 לקחת ואת: על-כן יעזב איש את-אביו ואת-אמו וידבק

q) LXX. omit. r) LXX. insert here *ἐν*, i. e. עד. s) Sam. אח
 הוא ו. Sam. ורוא. When הוא ו. Sam. ורואב. u) Sam. ורילה. v) Sam. ורוא. w) Sam. ורוא. When הוא ו. Sam. ורואב. x) Sam. ורקה. y) LXX. insert *ὡς ἀνθρώπου*. z) LXX. Aq.
 Vulg. נעשה לו. a) Sam. LXX. Vulg. insert עד. b) Sam. חיה. c) Sam. ורוא. d) Sam. ורוא. e) Sam. ורוא. f) Sam. ורוא. So LXX. *ἐκ τῆς πλευρῆς αὐτοῦ*, and Onk. ורוא.

אֵלֶיךָ: וַיִּכְרֹךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ 28
 וּמִלֵּאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּבְשֵׁהָ וַיֵּרֶד בְּרִיַּת הָאֵם וּבָעוֹף הַשָּׁמַיִם
 וּבְכָל-חַיָּה הָרֹמֶשֶׁת עַל-הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי 29
 לָכֶם אֶת-כָּל-עֲשׂוֹי וְרַע וְזָרַע אֲשֶׁל עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וְאֶת-
 כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ פְרִי-עֵץ זָרַע וְרַע לָכֶם הָיְתָה לְאֹכְלָהּ:
 וּלְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רֹמֶשׁ עַל- 3
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בּוֹ גֶשֶׁם חַיָּה אֶת-כָּל-יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי-
 כֵּן: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב כָּאֵד וַיְהִי- 31
 עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם הַשְּׁלִישִׁי: פ

ב 2

וַיְבָרֶךְ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צְבָאָם: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים בְּיוֹם 2
 הַשְּׁבִיעִי מִלֵּאקְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּח בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל-
 מִלֵּאקְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּכְרֹךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשֵׁהוּ 3
 אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַח מִכָּל-מִלֵּאקְתּוֹ אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: 4
 פ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם: בְּיוֹם 4
 עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיְהַנֵּחַ בָּאָרֶץ וּבְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה שָׂרֵם וַיֵּאמֶר כִּי לֹא הִמְטִיר
 יוֹהֵם אֱלֹהִים עַל-הָאָרֶץ וְעָדָם אִין לַעֲבֹד אֶת-הָאֲדָמָה:
 וְאֵד יַעֲלֶה מִדְּהָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת-כָּל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: וַיִּצְרֹחַ 6
 יוֹהֵם אֱלֹהִים אֶת-הָאֲדָמָה עָפָר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בָּאָפוֹ 7
 נְשָׁמַח חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְגִשְׁשׁ חַיָּה: וַיִּפֹּעַ יוֹהֵם אֱלֹהִים 8
 וַיַּבְרֵן מִכָּרֶם נִשְׁשָׁם שָׁם אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיִּצְרָם

c) Cdd. 6. LXX. Vulg. Onk. cdd. 2. omit. d) Sam. כְּבֹשָׁה.
 e) LXX. add: καὶ πάντων τῶν πτηνῶν καὶ πάντος τῆς γῆς. Syr.
 inserts וּבְהֵמָה. f) Sam. רִדְהָ. g) LXX. add σάββατον. h) Cd. 1.
 and Onk. ed. 1. omit וְרַע וְזָרַע. i) Cd. 1. רִדְהָ. j) Cdd. 15. LXX.
 (Onk.) מִכָּל כָּל יֶרֶק. k) Sam. הַשָּׁמַיִם; vid. n. l) Sam. תּוֹלְדוֹת. m) Sam.
 שָׁמַיִם וָאָרֶץ. n) LXX. omit. o) Sam. וַיִּצְרֵם. p) Sam. אָדָם.

13 וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְמוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: פ
 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרָה^l בְּרִקְעַת הַשָּׁמַיִם^m (לְהַבְדִּילⁿ) בֵּין
 הַיָּם וּבֵין הַלְּלִיחַ וַיְהִי לְאֵלֶּה^o וַיִּמְעָדִים וְלִמָּיִם וְשָׁנִים: וַיְהִי
 טו לַמָּאוֹרָה^p בְּרִקְעַת הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ
 16 אֱלֹהִים אֶחָ־שָׁנִי הַמָּאוֹרָה^q הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַטֹּלֵל^r לְמַשְׁלַת
 17 הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר^s הַקָּטָן לְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַזָּכוֹכִים: וַיִּתֵּן
 18 אֹתָם אֱלֹהִים בְּרִקְעַת הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: וְלַמַּשָּׁל בַּיּוֹם
 19 וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְמוֹב:
 כ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר^t יוֹם רְבִיעִי: פ
 וַיִּשְׂרְצוּ הַפְּלִים שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲרֹף^u עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי
 21 רִקְעַת הַשָּׁמַיִם^v: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִמָּנִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ
 הַחַיָּה הַרְמָשָׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַפְּלִים לְמִינֵיהֶם^w וְאֵת כָּל־עוֹף
 22 הַנֶּגֶף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְמוֹב: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַפְּלִים בַּיָּמִים וְהָעוֹף^x (רֶבֶב^y)
 23 בָּאָרֶץ: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי: פ
 ■ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ כְּהֵמָּה וְהָרֶמֶשׂ
 כה וְהַחַיֹּת־הָאָרֶץ^z לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּית הָאָרֶץ
 לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הַחַדְסָה לְמִינָהּ
 ■ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְמוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ
 כְּדֹמֹתֵינוּ^a וַיִּדְרֹךְ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־^b
 27 הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הַרְמָשׁ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ^c בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָרָא

l) Sam. מֵאֲמֹרֹת. m) Cd. 1. Sam. LXX. insert על הארץ להאיר. n) Sam. ולהבדיל. o) Sam. לֵאמֹרֹת. p) Sam. לִמְאֹרֹת. q) Sam. לִמְאֹרֹת. r) Sam. גְּדוֹל. s) Sam. הָאֵת הַמָּאוֹר. t) Sam. וַיְהִי־עֶרֶב. u) Sam. וַיִּשְׂרְצוּ הַפְּלִים. v) LXX. add וַיִּשְׂרְצוּ הַפְּלִים. w) Sam. לְמִינֵיהֶם. x) Sam. וְהָעוֹף. y) Sam. וְהָעוֹף. z) Cdd. 6. Onk. Ps.-Jon. read וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בְּרָא וְנִקְבָּה בָרָא. and LXX. וְנִקְבָּה בָרָא. a) Syr. inserts וַיִּדְרֹךְ. b) LXX. omit.

בראשית

א 1

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ
 חֲדָשָׁה לָחֹל וְכֹהוּ וְהָשָׁךְ עַל-פְּנֵי הַמָּיִם וְרֵחַ אֲלֵהֶם מִרְחָחָה
 עַל-פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי-אוֹר: וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים אֶת-הָאוֹר כִּי-טוֹב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: 4
 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי-עֶרֶב וַיְהי-ח
 בֹּקֶר יוֹם אֶחָד: 5 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רִקְעַת בְּתוֹךְ הַמָּיִם
 וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם: 6 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקָע וַיְבָרֶכְהָ
 בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרִקְעַת וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרִקְעַת וַיְהי-7
 כֵּן: 8 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרִקְעַת שָׁמַיִם: 9 וַיְהי-עֶרֶב וַיְהי-בֹקֶר יוֹם
 שֵׁנִי: 10 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִבְּרוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֲלֻמָּסִם
 אֲדָם: 11 וַתֵּרָא הַבְּצִלָּה וַיְהי-כֵן: 12 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַבְּצִלָּה
 אֶרֶץ: 13 וַיִּמְלֵךְ הַמַּיִם קָרָא יָםִים וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּרְצוֹנוֹ: 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 תִּדְשֵׁן הָאָרֶץ דָּשָׁן עֹשֶׂב מִוֶּרֶץ: 15 וְרֵעַן עֵץ: 16 פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי
 לְמִינֹהוּ: 17 אֲשֶׁר וְהָעֵרְבוּ עַל-הָאָרֶץ וַיְהי-כֵן: 18 וַתֵּלֶם הָאָרֶץ דָּשָׁן
 עֹשֶׂב מִוֶּרֶץ דָּבָר לְמִינֹהוּ: 19 וַעַץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר וְהָעֵרְבוּ לְמִינֵהוּ: 20

a) LXX. add *ויהי כן*. b) LXX. supply *אלהים*. c) LXX. omit *ויהי כן*. d) LXX. insert *כי טוב*; vid. n. e) Vid. n. f) LXX. add: *καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συνάγωγας αὐτῶν καὶ ὠφθη ἡ ξηρὰ*. g) Sam. מורע. h) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. Ps-Jon. Saad. read *ועץ*. i) Vid. n. j) LXX. add *καὶ ὁμοιωθήτω*. k) Cd. 1. and LXX. insert *ועץ*.

ספר

ב ר א ש י ת.

